

Kwartalnik Policyjny

CZASOPISMO
CENTRUM SZKOLENIA POLICJI
W LEGIONOWIE

www.kwartalnik.csp.edu.pl

Nr 3–4(66–67)/2023

Rok XVII

ISSN 1898-1453

K Y N O L O G I A

P O L I C Y J N A

W numerze m.in.:

- Finał XX Kynologicznych Mistrzostw Policji
- Sprawność użytkowa psów służbowych
- Projekt K9 Europe
- Konkurs „Policjant Ruchu Drogowego”
- Zatrzymanie prawa jazdy
- Konkurs dla policjantów – oskarżycieli publicznych
- Konwoje i doprowadzenia
- Policja wodna
- Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie
- Technika kryminalistyczna

[illegible]

DZIEŃ OTWARTY dla uczniów szkół ponadpodstawowych w CSP w Legionowie

nadkom. Emilia Kuligowska

Wydział Prezydialny CSP

Komendant Centrum Szkolenia Policji w Legionowie wspólnie ze Starostą Legionowskim podjęli współpracę na rzecz bezpieczeństwa młodzieży. W ramach tej współpracy w CSP po raz pierwszy zorganizowano Dzień Otwarty dla uczniów z klas pierwszych szkół ponadpodstawowych. 29 września 2023 r. 220 uczniów z 6 szkół miało możliwość uczestniczenia w prelekcjach na najważniejsze tematy dotyczące bezpieczeństwa przeprowadzonych przez policyjnych wykładowców, zwiedzenia szkoły oraz zapoznania się z infrastrukturą i działalnością CSP. Zarówno Kierownictwu Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, jak i Starostwa Powiatowego w Legionowie zależało, aby uczniowie klas pierwszych szkół ponadpodstawowych mogli odwiedzić CSP we wrześniu, gdy zaczyna się rok szkolny, i uczestniczyć w zajęciach, podczas których wykładowcy Centrum przybliżyliby im, z jakimi zagrożeniami mogą się spotkać na co dzień i jak powinni się zachowywać, aby zadbać o swoje bezpieczeństwo zarówno w szkole, jak i w czasie wolnym. Wizyta miała również na celu promocję zawodu policjanta. Tematyka wykładów przeprowadzonych przez nauczycieli policyjnych była bardzo różnorodna i obejmowała m.in. zagrożenia związane z substancjami psychoaktywnymi,

alkoholem, zagrożenia w Internecie, hejt, nagrywanie i publikowanie treści w sieci czy bezpieczeństwo w ruchu drogowym. Na każdym ze spotkań omówiono także ważną kwestię, jaką jest odpowiedzialność karna nieletnich w danym obszarze tematycznym.

Po wykładach uczniowie mieli okazję zwiedzić obiekty CSP, w tym hale sportowe oraz zespół strzelnic, a także zapoznać się ze specyfiką działalności zakładów dydaktycznych, które zorganizowały stoiska na placu apelowym. Zaprezentowano na nich m.in. sprzęt wykorzystywany przez pododdziały zwarte Policji, tajniki daktyloskopii, elementy pierwszej pomocy przedmedycznej, nowoczesne motocykle i wideorejestratory. Policjantka Zakładu Doradztwa Dydaktycznego i Psychologii opowiedziała młodzieży o udostępnionej wystawie pt. „Pamiętaj, że nosisz mundur. Policja Województwa Śląskiego w stulecie utworzenia”. Swoje stoisko przygotowali również pracownicy Wydziału Spraw Społecznych Starostwa Powiatowego w Legionowie, na którym uczniowie mogli uzyskać informacje, gdzie mogą zgłosić się o pomoc w sytuacjach kryzysowych. Każdy z uczestników otrzymał materiały edukacyjne związane z tematyką wykładów oraz informatory z ofertą dydaktyczną Centrum.

Zdj. R. Karyś

CZASOPISMO CENTRUM SZKOLENIA POLICJI W LEGIONOWIE

Wydawca: Centrum Szkolenia Policji w Legionowie

Adres redakcji: ul. Zegrzyńska 121, 05-119 Legionowo
 sekretariat tel. 47 72 558 81, faks 47 72 535 80,
 e-mail: kwartalnik@csp.edu.pl

ZESPÓŁ REDAKCYJNY

Redaktor naczelny:

mł. insp. dr inż. Robert Maciejczyk

tel. 47 72 557 06

e-mail: robert.maciejczyk@csp.edu.pl

Zastępca redaktora naczelnego:

mł. insp. Agnieszka Gorzałczyńska-Mróż

Sekretarz redakcji:

Ewa Kowalska

Tłumaczenie na język angielski:

Katarzyna Olbryś

Projekt okładki:

Ewa Szczubel

Zdjęcia na okładce:

Robert Karyś, Jerzy Łęcznar, Dariusz Ratajczak,
 Artur Walasek, Archiwum PPPS

Opracowanie graficzne i skład DTP:

Dorota Majewska-Pilch, Ewa Szczubel, Ewa Zduńczyk

Opracowanie redakcyjne i korekta:

Agnieszka Gorzałczyńska-Mróż, Monika Irzycka,
 Ewa Kowalska

Druk: Wydział Wydawnictw i Poligrafii CSP w Legionowie

Nakład: 1000 egz.

Numer zamknięto 12.12.2023 r.

RADA NAUKOWA „KWARTALNIKA POLICYJNEGO”

- prof. dr hab. Jacek Bleszyński
- prof. dr hab. Marek Konopczyński
- prof. dr hab. Jerzy Nikitorowicz
- prof. dr hab. Jadwiga Stawnicka
- prof. dr hab. Tadeusz Tomaszewski
- dr hab. Mariusz Z. Jędrzejko, prof. WSiP

- nadinsp. dr hab. Iwona Klonowska
- płk dr hab. Dariusz Majchrzak
- gen. bryg. dr hab. Piotr Płonka
- dr hab. UFU Oksana Telak,
 prof. WSEwS
- dr hab. inż. Krzysztof Załęski

- płk SG dr Piotr Boćko
- nadinsp. dr Rafał Kocharczyk
- mł. insp. dr inż. Robert Maciejczyk
- insp. Piotr Cekała
- insp. Jarosław Gałuszka
- insp. Beata Różniak-Krzeszewska

RADA WYDAWNICZA pod przewodnictwem Zastępcy Komendanta CSP insp. Tomasza Ryłskiego

- Agnieszka Zielińska
- Teresa Siennicka
- mł. insp. Maciej Antas
- mł. insp. Wioletta Białkowska

- mł. insp. Marek Hańczuk
- mł. insp. Sławomir Hołoweńko
- mł. insp. Adam Kuligowski
- mł. insp. Beata Martyniak-Mróż

- mł. insp. Jarosław Piotrowski
- mł. insp. Mirosława Zalewska-Bzymek
- podinsp. Adam Czekaj
- nadkom. Magdalena Soboń

W NUMERZE

MURALE W CSP

- 2** **AGNIESZKA GORZAŁCZYŃSKA-MRÓZ**
Murale w Centrum Szkolenia Policji
w Legionowie

DZIEŃ OTWARTY

- 4** **EMILA KULIGOWSKA**
Dzień Otwarty dla uczniów szkół
ponadpodstawowych w CSP w Legionowie

FINAŁ XX KYNOLOGICZNYCH MISTRZOSTW POLICJI

- 7** **ANETA GRZYB**
Finał XX Kynologicznych Mistrzostw Policji

KYNOLOGIA POLICYJNA

- 18** **KINGA WÓJCIKOWSKA**
Nadzór nad realizacją zadań z zakresu
kynologii policyjnej
- 22** **DARIUSZ RATAJCZAK**
Psy patrolowe w służbie prewencyjnej
- 25** **SEBASTIAN SROGOSZ**
Dobór i proces szkolenia psów bojowych
- 31** **AGNIESZKA MIKŁASIŃSKA**
Zmiany programowe w zakresie szkolenia
psów służbowych do wyszukiwania zapachów
narkotyków
- 34** **KAMIL MALICKI**
„Aby przeszli na drugą stronę”. O pracy psów
do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich
- 40** **PIOTR MROZOWSKI**
Testowanie sprawności użytkowej psów
służbowych. Historia i współczesność
- 45** **PIOTR MROZOWSKI**
Projekt K9 EUROPE. Współpraca
międzynarodowa w obszarze kynologii
służbowej

Z KART HISTORII KYNOLOGII POLICYJNEJ

- 47** **PIOTR MROZOWSKI**
Z kart historii kynologii policyjnej.
Przystosowanie nowych ras do celów
służbowych w Policji Państwowej

- 51** **PIOTR MROZOWSKI**
Wiktor Ludwikowski. Zapomniany protoplasta
kynologii policyjnej

RUCH DROGOWY

- 55** **ŁUKASZ TRZECIAK, KATARZYNA BRZOSTEK**
Finał XXXIII Ogólnopolskiego Konkursu
„Policjant Ruchu Drogowego”
- 62** **ŁUKASZ TRZECIAK**
Korzystanie z pasów bezpieczeństwa przez
kobiety w ciąży. Analiza prawna w kontekście
medycznego i technicznego stanu wiedzy
- 68** **RADOŚŁAW OSIK**
Podstawy prawne i faktyczne zatrzymania
prawa jazdy

PREWENCJA

- 70** **EWA JAKIMIUK**
III Ogólnopolski Konkurs dla policjantów
– oskarżycieli publicznych
- 74** **PRZEMYSŁAW WINNICKI, WOJCIECH BIEDRZYCKI,**
Konwoje i doprowadzenia. Szkolenie,
statystyki oraz wydarzenia nadzwyczajne
- 77** **KINGA CZERWIŃSKA**
Być policjantem wodnym
- 82** **DOROTA KOZŁOWSKA**
Przeciwdziałanie przemocy domowej.
Realizacja obowiązków i uprawnień Policji
w świetle nowelizacji aktów prawnych
dokonanych w 2023 r.

TECHNIKA KRYMINALISTYCZNA

- 98** **KAMILA POLOCZEK, KASPER MOLSKI**
Technik kryminalistyki na miejscu wybuchu

PRZEWODNIK METODYCZNY

- 108** **DARIUSZ RAJSKI, JOANNA PŁAWECKA**
To już 20 lat. Przewodnik metodyczny
nauczania etyki w Policji na 20-lecie
wprowadzenia Zasad etyki zawodowej

SZKOLENIE ZAWODOWE

- 111** **ROBERT OPOZDA**
Rozszerzenie szkolenia zawodowego dla
policjantów. Szkolenie zawodowe podoficerskie
oraz szkolenie zawodowe aspiranckie

FINAŁ XX KYNOLÓGICZNYCH MISTRZOSTW POLICJI

sierż. szt. Aneta Grzyb

Zakład Kynologii Policyjnej CSP

Po trzyletniej przerwie w rozgrywaniu Kynologicznych Mistrzostw Policji nastąpiło wznowienie konkursu. W dniach 18–22 września br. na terenie Zakładu Kynologii Policyjnej w Sułkowicach odbył się jubileuszowy – XX – finał Mistrzostw, w którym brali udział przewodnicy psów patrolowo-tropiących. Organizatorem finału Mistrzostw było Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Nadzór nad organizacją i przebiegiem finału Mistrzostw sprawował Komendant Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Patronat honorowy nad przedsięwzięciem objął Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji. Finałowi XX Mistrzostw towarzyszyła wystawa poświęcona genezie i historii Kynologicznych Mistrzostw Policji.

Głównym celem Mistrzostw było wyłonienie najlepszego duetu przewodnika i psa służbowego polskiej Policji, podniesienie poziomu kwalifikacji zawodowych przewodników oraz sprawności użytkowej psów służbowych Policji, jak również propagowanie efektywnego wykorzystania psów służbowych w przeciwdziałaniu i zwalczaniu przestępczości.

Nad przebiegiem zawodów czuwała komisja sędziowska składająca się z kadry dydaktycznej Zakładu Kynologii Policyjnej.

Finał zawodów składał się z części teoretycznej i praktycznej oraz obejmował następujące konkurencje:

- 1) test wiedzy zawierający 25 pytań, obejmujący służbowe akty prawne oraz zakres programu nauczania na kursie specjalistycznym dla przewodników psów patrolowo-tropiących oraz programu nauczania na kursie specjalistycznym dla przewodników psów patrolowo-tropiących do działania bez kagańca;
- 2) ogólne posłuszeństwo psa składające się z 10 zadań, w tym pokonanie przeszkód terenowych;

- 3) pracę węchową psa polegającą na podjęciu tropu śladu człowieka, torowanego na różnorodnym podłożu;
- 4) pościg psa bez kagańca za osobą z odrzuceniem przedmiotu, czołowym atakiem pozoranta na psa i obroną przewodnika podczas konwoju;
- 5) przeszukanie terenu w celu odnalezienia ukrytej osoby;
- 6) sprawdzian praktycznych umiejętności udzielania pomocy poszkodowanym; ocenie punktowej podlegały czynności ratownicze podjęte na miejscu zdarzenia w stosunku do osoby poszkodowanej nieprzytomnej z brakiem prawidłowego oddechu.

W czterodniowych zmaganiach o indywidualne i drużynowe miejsce na podium ubiegali się najlepsi przewodnicy psów służbowych wyłonieni w eliminacjach na szczeblu wojewódzkim, reprezentujący 16 komend wojewódzkich Policji oraz Komendę Stołeczną Policji.

GENEZA I HISTORIA KYNOLOGICZNYCH MISTRZOSTW POLICJI

Założnikiem Kynologicznych Mistrzostw Policji był konkurs zorganizowany z okazji 25-lecia MO, mający miejsce w **październiku 1969 r.**, o miano najlepszego przewodnika i psa tropiącego MO, w którym uczestniczyło 18 policjantów wraz z psami. Laureatem konkursu został sierż. Mieczysław Gawron wraz psem AREK reprezentujący KWMO Rzeszów.

Pierwszy konkurs – 1998 r.

Pierwszy finał ogólnopolskiego konkursu pod nazwą „Policjant – przewodnik psa '98” zorganizowany został w dniach **14–18 września 1998 r.** Patronat nad przedsięwzięciem objął Komendant Główny Policji nadinsp. Jan Michna. W finale konkursu uczestniczyły 3-osobowe drużyny z komend wojewódzkich Policji, wyłonione w eliminacjach regionalnych.

Konkurs składał się z pięciu konkurencji, tj.:

- 1) testu znajomości wybranych zagadnień z teorii tresury, kynologii oraz taktyki i techniki;
- 2) sprawdzianu z posłuszeństwa ogólnego psów;
- 3) tropienia śladów ludzkich na podłożu różnorodnym;
- 4) ćwiczeń specjalistycznych obejmujących obronę przewodnika przed napastnikiem, przeszukanie osoby oraz pościg za uciekającą osobą;
- 5) strzelania z broni służbowej.

W zawodach uczestniczyli policjanci z 49 komend wojewódzkich Policji wraz z psami służbowymi do działań prewencyjnych. Rozgrywki oceniane były w klasyfikacji indywidualnej i drużynowej.

ZWYCIĘZCY KONKURSU w 1998 R.:

- w klasyfikacji drużynowej:
 - I miejsce – KWP Sieradz,
 - II miejsce – KWP Olsztyn,
 - III miejsce – KWP Nowy Sącz;
- w klasyfikacji indywidualnej:
 - I miejsce – asp. Ireneusz Gogolin, KWP Katowice,
 - II miejsce – sierż. szt. Bogdan Kulis, KWP Jelenia Góra,
 - III miejsce – asp. Marcin Szczepański, KWP Bydgoszcz.

Fot. 1. Zwycięstwo drużynowe KWP w Sieradzu w Ogólnopolskim Konkursie w 1998 r.

Źródło: <https://www.napor.pl/wp-content/uploads/2012/12/puchar-300x201.jpg>.

Drugi konkurs – 1999 r.

W **1999 r.** w ramach obchodów 80-lecia Policji pod nazwą „Policjant – przewodnik psa 99” odbył się **drugi Ogólnopolski Finał Konkursu**. Konkurs miał bardzo podobną formę do pierwszej edycji. W finale również wzięły udział 3-osobowe drużyny wyłonione w eliminacjach regionalnych z komend wojewódzkich Policji. Tego roku dodatkowo zmagania zawodników zasilili przedstawiciele Straży Ochrony Kolei.

ZWYCIĘZCY KONKURSU W 1999 R.:

- w klasyfikacji drużynowej:
 - I miejsce – KWP Łódź,
 - II miejsce – KWP Olsztyn,
 - III miejsce – KWP Radom;
- w klasyfikacji indywidualnej:
 - I miejsce – st. asp. Roman Krzywański, KWP Łódź,
 - II miejsce – sierż. szt. Józef Granica, KWP Olsztyn,
 - III miejsce – sierż. szt. Bogdan Niedźwiecki, KWP Olsztyn.

Fot. 2. St. asp. Roman Krzywański z KWP w Łodzi – zwycięzca II Ogólnopolskiego Konkursu w klasyfikacji indywidualnej w 1999 r.

Źródło: <https://www.napor.pl/wp-content/uploads/2012/12/nagroda.jpg>.

Trzeci, czwarty i piąty konkurs – 2000–2002 r.

Okres lat 2000–2002 to czas, kiedy zawody kynologiczne otrzymały status Mistrzostw Polski Przewodników i Psów Policyjnych. W kolejnych latach realizowane były już pod tą nazwą, niezmiennie dając uczestnikom szansę zaprezentowania wysokiego poziomu zarówno wiedzy teoretycznej, jak i umiejętności praktycznych w pracy z psem służbowym. W 2001 r. zwycięzcy Mistrzostw po raz pierwszy oprócz pucharów, medali, nagród pieniężnych i rzeczowych rozkazem Komendanta Głównego Policji otrzymali odznaki – „Policjant Przewodnik Psa”. W zależności od zajętego miejsca przyznawano złote, srebrne i brązowe odznaki.

ZWYCIĘZCY MISTRZOSTW W 2000 R.:

- w klasyfikacji drużynowej:
I miejsce – KWP Olsztyn,
II miejsce – KWP Kielce,
III miejsce – KWP Gdańsk;
- w klasyfikacji indywidualnej:
I miejsce – st. sierż. Krzysztof Misiurski, KWP Olsztyn,
II miejsce – st. asp. Zbigniew Bugno, KWP Opole,
III miejsce – st. post. Adam Nieckarz, KWP Katowice.

Fot. 3. St. sierż. Krzysztof Misiurski z KWP w Olsztynie – zwycięzca Finału III Kynologicznych Mistrzostw Policji w klasyfikacji indywidualnej w 2000 r.
Źródło: <https://nowosci.com.pl/bardzo-zgrany-duet/ga/11307397/zd/21347411>.

Fot. 4. Znaczek okolicznościowy z Finału IV Kynologicznych Mistrzostw Policji w 2001 r. Zdj. materiał własny.

ZWYCIĘZCY MISTRZOSTW W 2001 R.:

- w klasyfikacji drużynowej:
I miejsce – KWP Szczecin,
II miejsce – KWP Kielce,
III miejsce – KWP Białystok;
- w klasyfikacji indywidualnej:
I miejsce – asp. szt. Włodzimierz Groszek, KWP Kielce,
II miejsce – sierż. Adam Tytoń KWP, Szczecin,
III miejsce – sierż. szt. Krzysztof Anglisz, KWP Szczecin.

ZWYCIĘZCY MISTRZOSTW W 2002 R.:

- w klasyfikacji drużynowej:
I miejsce – KWP Białystok,
II miejsce – KWP Katowice,
III miejsce – KWP Szczecin;
- w klasyfikacji indywidualnej:
I miejsce – st. sierż. Jarosław Grycuk, KWP Białystok,
II miejsce – st. sierż. Marek Truszkowski, KWP Białystok,
III miejsce – sierż. Waldemar Brzozowski, KWP Białystok;
- indywidualnie w kategorii psów specjalnych do wyszukiwania zapachów narkotyków zwyciężyli:
I miejsce – st. asp. Maciej Markiewicz, KWP Katowice,
II miejsce – st. sierż. Artur Piechowiak, KWP Poznań,
III miejsce – sierż. szt. Arkadiusz Witkowski, KWP Olsztyn.

Fot. 5. St. sierż. Jarosław Grycuk z KWP w Białymstoku – zwycięzca Finału V Kynologicznych Mistrzostw Policji w klasyfikacji indywidualnej w 2002 r.
Źródło: <https://wspolczesna.pl/policyjne-psy-z-podlasia-najlepsze-w-kraju/ga/5003896/zd/793574> 4.

Szósty konkurs – 2003 r.

W 2003 r. w rywalizacji uczestniczyli opiekunowie wraz z psami do działań prewencyjnych. Po raz drugi podczas zawodów były konkurencje z pracy wędrowej psów do wyszukiwania zapachów narkotyków, które w tymże roku odbywały się w ramach niezależnego konkursu, tj. Zawodów Przewodników i Psów Specjalnych. Konkurencje, podczas których czworonogi miały możliwość zaprezentowania swoich umiejętności, obejmowały wyszukiwanie zapachów narkotyków m.in. w przedziale pociągu, samochodach oraz bagażach.

ZWYCIĘZCY MISTRZOSTW W 2003 R.:

- w klasyfikacji drużynowej:
 - I miejsce – KWP Szczecin,
 - II miejsce – KWP Białystok,
 - III miejsce – KWP Kielce;
- w klasyfikacji indywidualnej:
 - I miejsce – asp. szt. Włodzimierz Groszek, KWP Kielce,
 - II miejsce – sierż. Waldemar Brzozowski, KWP Białystok,
 - III miejsce – st. sierż. Bernard Sidor, KWP Radom;
- w klasyfikacji indywidualnej w kategorii psów specjalnych do wyszukiwania zapachów narkotyków:
 - I miejsce – st. sierż. Krzysztof Kander, KWP Radom,
 - II miejsce – st. asp. Maciej Markiewicz, KWP Katowice,
 - III miejsce – sierż. szt. Dariusz Nogal, KWP Lublin.

Siódmy konkurs – 2004 r.

W 2004 r. miało miejsce połączenie dwóch konkursów i wprowadzono podział zawodników na dwie grupy, tj. przewodników psów do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych (kategoria psów po raz pierwszy uczestnicząca w zawodach) oraz przewodników psów do działań prewencyjnych. Odstąpiono również od przeprowadzenia testu znajomości wybranych zagadnień z teorii tresury, kynologii oraz taktyki i techniki. Pozostałe konkurencje pozostały bez zmian. Natomiast nazwa Kynologiczne Mistrzostwa Policji zapisała się na stałe.

ZWYCIĘZCY MISTRZOSTW W 2004 R.:

- w kategorii psów do działań prewencyjnych:
 - I miejsce – asp. szt. Włodzimierz Groszek, KWP Kielce,
 - II miejsce – sierż. szt. Marek Truszkowski, KWP Białystok,
 - III miejsce – st. sierż. Adam Nieckarz, KWP Katowice,
- w kategorii psów specjalnych do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych:
 - I miejsce – sierż. szt. Rafał Buczkowski, KWP Bydgoszcz,
 - II miejsce – mł. asp. Jarosław Korowaj, KWP Białystok,
 - III miejsce – podkom. Tadeusz Szurlej, KWP Rzeszów.

Ósmy konkurs – 2005 r.

W 2005 r. w Mistrzostwach uczestniczyli przewodnicy wraz z psami kategorii patrolowo-tropiącej oraz do wyszukiwania zapachów narkotyków. Program finału obejmował: ćwiczenia z posłuszeństwa ogólnego, ćwiczenia z tropienia śladów ludzkich, ćwiczenia specjalistyczne (obrończe), strzelanie z broni służbowej, ćwiczenia z zakresu wyszukiwania zapachów narkotyków. Dodatkowo zmagania zawodników na zasadzie honorowanego uczestnictwa zasilili przedstawiciele Straży Ochrony Kolei.

ZWYCIĘZCY MISTRZOSTW W 2005 R.:

- w klasyfikacji drużynowej:
 - I miejsce – KWP Białystok,
 - II miejsce – KWP Katowice,
 - III miejsce – KWP Radom;
- w klasyfikacji indywidualnej w kategorii psów patrolowo-tropiących:

- I miejsce – sierż. szt. Marcin Dominiak, KWP Gorzów Wielkopolski,
 - II miejsce – sierż. szt. Arkadiusz Kaźmierczak, KWP Radom,
 - III miejsce – sierż. szt. Jarosław Grycuk, KWP Białystok.
- w klasyfikacji indywidualnej w kategorii psów specjalnych do wyszukiwania zapachów narkotyków:
 - I miejsce – st. sierż. Wojciech Wiśniewski, KWP Białystok,
 - II miejsce – asp. szt. Marek Gełgut, KWP Opole,
 - III miejsce – podkom. Paweł Juraszek, KWP Poznań.

Dziewiąty konkurs – 2006 r.

W 2006 r. Finał IX Kynologicznych Mistrzostw Policji miał szczególny charakter, bowiem został połączony z uroczystymi obchodami Zakładu z okazji 50-lecia istnienia Ośrodka Szkolenia Przewodników i Tresury Psów. Obchody te zostały wzbogacone przez prezentację psów rasowych, pokaz tresury psów służbowych Policji, wystawę sprzętu policyjnego oraz występy grupy muzycznej. W rozgrywkach uczestniczyli przewodnicy wraz z psami do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych.

ZWYCIĘZCY MISTRZOSTW W 2006 R.:

- w klasyfikacji drużynowej:
 - I miejsce – KWP Katowice,
 - II miejsce – KSP Warszawa,
 - III miejsce – KWP Radom;
- w klasyfikacji indywidualnej kategorii psów patrolowo-tropiących:
 - I miejsce – sierż. szt. Marcin Żak, KWP Katowice,
 - II miejsce – mł. asp. Mariusz Szulc, KSP Warszawa,
 - III miejsce – sierż. szt. Adam Nieckarz, KWP Katowice;
- w klasyfikacji indywidualnej w kategorii psów specjalnych do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych:
 - I miejsce – podkom. Tadeusz Szurlej, KWP Rzeszów,
 - II miejsce – asp. szt. Robert Lewandowski, KSP Warszawa,
 - III miejsce – sierż. szt. Rafał Buczkowski, KWP Bydgoszcz.

Fot. 6. Znaczek okolicznościowy z Finału IX Kynologicznych Mistrzostw Policji z 2006 r. oraz 50-lecia ZKP. Zdj. materiał własny.

Dziesiąty i jedenasty konkurs – 2007–2008 r.

W latach 2007–2008 Kynologiczne Mistrzostwa Policji rozegrały się w trzech kategoriach, tj. psów do wyszukiwania materiałów wybuchowych, psów do wyszukiwania zapachów narkotyków oraz psów patrolowo-tropiących, a ich przebieg obejmował następujące konkurencje: pracę węchową, wyszukiwanie zapachów w pomieszczeniach, bagażach i pojazdach, ćwiczenia z posłuszeństwa, ćwiczenia obrończe oraz strzelanie.

ZWYCIĘZCY MISTRZOSTW W 2007 R.:

- w klasyfikacji drużynowej:
I miejsce – KSP Warszawa,
II miejsce – KWP Białystok,
III miejsce – KWP Poznań;
- w klasyfikacji indywidualnej kategorii psów patrolowo-tropiących:
I miejsce – sierż. szt. Arkadiusz Kaźmierczak, KWP Radom,
II miejsce – sierż. szt. Dariusz Banasik, KWP Łódź,
III miejsce – sierż. szt. Mariusz Naganowski, KWP Poznań;
- w klasyfikacji indywidualnej kategorii psów specjalnych do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych:
I miejsce – asp. szt. Robert Lewandowski, KSP Warszawa,
II miejsce – sierż. szt. Rafał Buczkowski, KWP Bydgoszcz,
III miejsce – sierż. szt. Leszek Kulchawik, KWP Białystok;
- w klasyfikacji indywidualnej w kategorii psów specjalnych do wyszukiwania zapachów narkotyków:
I miejsce – sierż. szt. Tomasz Kaszkowiak, KWP Poznań,
II miejsce – mł. asp. Krzysztof Kellas, KWP Gdańsk,
III miejsce – st. asp. Krzysztof Rebizant, KSP Warszawa.

Fot. 7. Zwycięzcy Finału X Kynologicznych Mistrzostw Policji w 2007 r. w klasyfikacji indywidualnej psów do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych.
Źródło: <https://csp.edu.pl/ftp/CSP/stories/Kalendarium/2007/wrzesien/21sulskowice/3.jpg>.

ZWYCIĘZCY MISTRZOSTW W 2008 R.:

- w klasyfikacji drużynowej:
I miejsce – KWP Poznań,
II miejsce – KWP Katowice,
III miejsce – KWP Białystok;
- w klasyfikacji indywidualnej kategorii psów patrolowo-tropiących:
I miejsce – sierż. szt. Sławomir Woszczenko, KWP Białystok,
II miejsce – asp. Artur Niewiadomski, KWP Wrocław,
III miejsce – sierż. szt. Arkadiusz Kaźmierczak, KWP Radom;
- w klasyfikacji indywidualnej w kategorii psów specjalnych do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych:
I miejsce – sierż. szt. Grzegorz Hałaciński, KWP Katowice,
II miejsce – asp. szt. Robert Lewandowski, KSP Warszawa,
III miejsce – st. sierż. Jarosław Hirszt, KWP Gdańsk;

- w klasyfikacji indywidualnej w kategorii psów specjalnych do wyszukiwania zapachów narkotyków:
I miejsce – sierż. szt. Tomasz Kaszkowiak, KWP Poznań,
II miejsce – mł. asp. Wiesław Baczyński, KWP Białystok,
III miejsce – asp. szt. Maciej Markiewicz, KWP Katowice.

Fot. 8. Sierż. szt. Tomasz Kaszkowiak z KWP w Poznaniu – zwycięzca Mistrzostw w klasyfikacji indywidualnej w 2008 r.
Źródło: A. Galant, *Finał XI Kynologicznych Mistrzostw Policji Sułkowice 2008*, <https://csp.edu.pl/csp/aktualnosci/467,Final-XI-Kynologicznych-Mistrzostw-Policji-Sulkowice-2008.html> [dostęp: 15.09.2023 r.].

Dwunasty konkurs – 2009 r.

W 2009 r. w Finale Kynologicznych Mistrzostw Policji wzięli udział przewodnicy wraz z psami kategorii patrolowo-tropiącej. Program konkurencji obejmował ćwiczenia z pracy węchowej, posłuszeństwo ogólne oraz ćwiczenia obronne.

ZWYCIĘZCY MISTRZOSTW W 2009 R.:

- w klasyfikacji drużynowej:
I miejsce – KWP Katowice,
II miejsce – KWP Radom,
III miejsce – KWP Bydgoszcz;

Fot. 9. Mł. asp. Marek Boroń z KWP w Katowicach – zwycięzca Finału XII Mistrzostw w klasyfikacji indywidualnej w 2009 r.
Źródło: A. Galant, *XII Kynologiczne Mistrzostwa Policji Sułkowice 2009*, <https://csp.edu.pl/csp/aktualnosci/772,XII-Kynologiczne-Mistrzostwa-Policji-Sulkowice-2009.html> [dostęp: 15.09.2023 r.].

- w klasyfikacji indywidualnej kategorii psów patrolowo-tropiących:
I miejsce – sierż. szt. Arkadiusz Kaźmierczak, KWP Radom,
II miejsce – mł. asp. Marek Boroń KWP, Katowice,
III miejsce – mł. asp. Tomasz Kaszkowiak, KWP Poznań.

Lata 2010–2012 – brak konkursu

W latach 2010–2012 decyzją Komendanta Głównego Policji nastąpiła przerwa w organizacji Kynologicznych Mistrzostw Policji.

Trzynasty konkurs – 2013 r.

W 2013 r. po trzyletniej przerwie w Finale Kynologicznych Mistrzostw Policji udział wzięli przewodnicy wraz z psami do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych i zapachów narkotyków. Z programu konkurencji wykreślono strzelanie z broni służbowej. Inne zadania konkursowe pozostały bez zmian.

ZWYCIĘZCY MISTRZOSTW W 2013 R.:

- w klasyfikacji drużynowej:
I miejsce – KWP Radom,
II miejsce – KWP Białystok,
III miejsce – KWP Rzeszów;
- w klasyfikacji indywidualnej:
I miejsce – asp. Adam Sołowiej, KWP Białystok,
II miejsce – asp. Jacek Zajda, KWP Radom,
III miejsce – mł. asp. Janusz Kochanowski, KWP Opole.

Fot. 10. Zwycięzcy Finału XIII Kynologicznych Mistrzostw Policji w 2013 r.

Źródło: Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Aktualności, Znamy zwycięzców XIII Finału Kynologicznych Mistrzostw Policji, <https://csp.edu.pl/csp/aktualnosci/2006,Znamy-zwyciezcow-XIII-Finalu-Kynologicznych-Mistrzostw-Policji.html> [dostęp:15.09.2023 r.].

Czternasty konkurs – 2014 r.

W 2014 r. w konkursie udział wzięli opiekunowie wraz z psami kategorii patrolowo-tropiącej, którzy podczas konkurencji obejmujących pracę wędrową, posłuszeństwo ogólne oraz ćwiczenia obroncze mieli możliwość wykazać się umiejętnościami nabytymi w służbie policyjnej. Dodatkowo na zasadach honorowego uczestnictwa w zawodach rywalizowali także funkcjonariusze z innych służb.

Nowością w konkursie był pościg w kagańcu za osobą, z odrzuceniem przedmiotu i obroną przewodnika, oraz pościg za osobą z czołowym atakiem pozoranta na psa i obroną przewodnika.

ZWYCIĘZCY MISTRZOSTW W 2014 R.:

- w klasyfikacji drużynowej:
I miejsce – KWP Poznań,
II miejsce – KWP Opole,
III miejsce – KWP Szczecin;
- w klasyfikacji indywidualnej:
I miejsce – asp. Tomasz Studenny, KWP Opole,
II miejsce – asp. Marek Sot, KWP Poznań,
III miejsce – mł. asp. Jacek Burdziłowski, KWP Poznań.

Fot. 11. Zwycięzcy Finału XIV Kynologicznych Mistrzostw Policji w 2014 r.

Źródło: Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Aktualności, XIV Finał Kynologicznych Mistrzostw Policji już za nami, <https://csp.edu.pl/csp/aktualnosci/2375,XIV-Final-Kynologicznych-Mistrzostw-Policji-juz-za-nami.html> [dostęp:15.09.2023 r.].

Piętnasty konkurs – 2015 r.

W 2015 r. do Finału XV Kynologicznych Mistrzostw Policji przystąpili przewodnicy psów do wyszukiwania zapachów narkotyków i materiałów wybuchowych. Rozgrywki tym razem wzbogacone zostały o konkurencję w postaci sprawdzianu praktycznych umiejętności udzielania pomocy poszkodowanym. Podobnie jak w ubiegłym roku grono uczestników na zasadzie honorowego uczestnictwa zasilili przedstawiciele z pokrewnych służb krajowych. Ponadto w ramach międzynarodowej współpracy i zakończenia projektu pod nazwą „Pies – partner w służbie Policjanta” w czasie toczącego się Finału Mistrzostw na terenie Zakładu Kynologii Policyjnej w Sułkowicach gościli przedstawiciele policji litewskiej.

ZWYCIĘZCY MISTRZOSTW W 2015 R.:

- w klasyfikacji drużynowej:
I miejsce – KWP Gdańsk,
II miejsce – KWP Olsztyn,
III miejsce – KWP Bydgoszcz;
- w klasyfikacji indywidualnej:
I miejsce – mł. asp. Krzysztof Kotnis, KWP Bydgoszcz,
II miejsce – asp. Czesław Ćwik, KWP Olsztyn,
III miejsce – szt. Tomasz Studenny, KWP Opole.

Fot. 12. Zwycięzcy Finału XV Kynologicznych Mistrzostw Policji w 2015 r.
Zdj. archiwum ZKP.

Szesnasty konkurs – 2016 r.

W 2016 r. równocześnie wraz z odbyciem się Finału XVI Kynologicznych Mistrzostw Policji w Zakładzie Kynologii Policyjnej w Sułkowicach odbyły się uroczyste obchody z okazji 60-lecia istnienia ośrodka, w których uczestniczył Zastępca Komendanta Głównego Policji nadinsp. Jan Lach, przedstawiciele biur Komendy Główniej Policji, a także służb mundurowych oraz lokalnych władz samorządowych i instytucji współpracujących z Zakładem Kynologii Policyjnej. W Finale Kynologicznych Mistrzostw Policji rywalizowali przewodnicy psów patrolowo-tropiących oraz patrolowo-tropiących do działania bez kagańca. Dodatkowo w rozgrywkach uczestniczyli przedstawiciele Straży Granicznej.

ZWYCIĘZCY MISTRZOSTW W 2016 R.:

- w klasyfikacji drużynowej:
I miejsce – KWP Bydgoszcz,
II miejsce – KWP Białystok,
III miejsce – KWP Gdańsk;
- w klasyfikacji indywidualnej:
I miejsce – st. asp. Marek Mancewicz, KWP Białystok,
II miejsce – sierż. szt. Tomasz Kozielecki, KWP Bydgoszcz,
III miejsce – mł. asp. Damian Kowalenko, KWP Szczecin.

Fot. 13. Zwycięzcy Finału XVI Kynologicznych Mistrzostw Policji w 2016 r.
Zdj. archiwum ZKP.

Siedemnasty konkurs – 2017 r.

W dniach 5–8 września 2017 r. w Zakładzie Kynologii Policyjnej odbył się Finał XVII Kynologicznych Mistrzostw Policji. W Mistrzostwach uczestniczyli przewodnicy wraz z psami służbowymi do wyszukiwania zapachów narkoty-

ków oraz zapachów materiałów wybuchowych. Dodatkowo na zasadach honorowanego uczestnictwa w rozgrywkach udział wzięli przedstawiciele Straży Granicznej, Żandarmerii Wojskowej, Drugiego Mazowieckiego Pułku Saperów, Biura Ochrony Rządu oraz reprezentanci policji niemieckiej, słowackiej, litewskiej, i estońskiej. W zmaganiach o indywidualne i drużynowe miejsca na podium wzięło udział 17 najlepszych drużyn przewodników wraz z psami.

ZWYCIĘZCY MISTRZOSTW W 2017 R.:

- w klasyfikacji drużynowej:
I miejsce – KWP Wrocław,
II miejsce – KWP Łódź,
III miejsce – KWP Bydgoszcz;
- w klasyfikacji indywidualnej:
I miejsce – mł. asp. Marek Balcerkiewicz, KWP Wrocław,
II miejsce – st. asp. Juliusz Ozdoba, KWP Kraków,
III miejsce – mł. asp. Sebastian Adamczyk, KWP Łódź.

Fot. 14. Zwycięzcy Finału XVII Kynologicznych Mistrzostw Policji w 2017 r.
Źródło: <https://csp.edu.pl/dokumenty/zalaczniki/6/6-27049.jpg>.

Osiemnasty konkurs – 2018 r.

W Finale XVIII Kynologicznych Mistrzostw Policji w 2018 r. rywalizacji poddali się zwycięscy rozgrywek garnizonowych – przewodnicy psów patrolowo-tropiących z każdego województwa oraz Komendy Stołecznej Policji. Gościnnie w zmaganiach udział wzięli funkcjonariusze Straży Granicznej. Przewodnicy wraz ze swoimi czworonożnymi partnerami wzięli udział w konkurencjach, takich jak: sprawdzian ogólnego posłuszeństwa psa, obejmującego również pokonywanie przeszkód, tropienie śladów zapachu ludzkiego w terenie, przeszukiwanie wyznaczonego obszaru i sprawdzian z elementów obrończych, czyli pościg psa bez kagańca. Ponadto przewodnicy przystąpili do rozwiązania testu wiedzy oraz wykazali się umiejętnościami udzielania pierwszej pomocy medycznej.

ZWYCIĘZCY MISTRZOSTW W 2018 R.:

- w klasyfikacji drużynowej:
I miejsce – KWP Poznań,
II miejsce – KWP Kraków,
III miejsce – KWP Bydgoszcz;
- w klasyfikacji indywidualnej:
I miejsce – sierż. szt. Tomasz Kozielecki, KWP Bydgoszcz,
II miejsce – asp. Robert Bożek, KWP Rzeszów,
III miejsce – st. asp. Andrzej Francuz, KWP Opole.

Fot. 15. Zwycięzcy Finału XVIII Kynologicznych Mistrzostw Policji w 2018 r.

Źródło: <https://csp.edu.pl/dokumenty/zalaczniki/6/6-29267.jpg>.

Dziewiętnasty konkurs – 2019 r.

W 2019 r. odbył się Finał XIX Kynologicznych Mistrzostw Policji i uczestniczyli w nim opiekunowie wraz z psami do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych i zapachów narkotyków. Finał ten miał szczególny wymiar, bowiem odbył się w roku setnego jubileuszu powołania Policji Państwowej, ale również w roku setnej rocznicy zaistnienia kynologii policyjnej. Finałowi Mistrzostw towarzyszyła wystawa o historii kynologii policyjnej oraz historii Zakładu Kynologii Policyjnej, którą wszyscy chętni mieli możliwość zwiedzić w Izbie Tradycji na terenie Zakładu w Sułkowicach.

ZWYCIĘZCY MISTRZOSTW W 2019 R.:

- w klasyfikacji drużynowej:
I miejsce – KWP Poznań,
II miejsce – KWP Rzeszów,
III miejsce – KWP Katowice;
- w klasyfikacji indywidualnej:
I miejsce – asp. Marek Balcerkiewicz, KWP Wrocław,
II miejsce – sierż. szt. Patrycja Wojtas, KWP Poznań,
III miejsce – st. asp. Tomasz Czekaj, KWP Rzeszów.

Fot. 16. Zwycięzcy Finału XIX Kynologicznych Mistrzostw Policji w 2019 r.

Źródło: archiwum ZKP.

Lata 2020–2022 – brak konkursu

W latach 2020–2022 r. decyzją Komendanta Głównego Policji z uwagi na ogłoszenie w Polsce stanu zagrożenia epidemiologicznego w związku z wirusem SARS-CoV-2 nastąpiła przerwa w rozgrywaniu Mistrzostw.

Dwudziesty konkurs – 2023 r.

Dnia 22 września 2023 r. na terenie Zakładu Kynologii Policyjnej w Sułkowicach Centrum Szkolenia Policji w Legionowie odbyła się ceremonia zakończenia jubileuszowego – XX – Finału Kynologicznych Mistrzostw Policji, podczas której nagrodzeni zostali przewodnicy psów patrolowo-tropiących biorący udział w tegorocznych rozgrywkach. W uroczystości udział wzięli zaproszeni goście: Dyrektor Biura Prewencji Komendy Głównej Policji insp. Robert Kumor, Komendant Powiatowy Policji w Grójcu mł. insp. Wojciech Bednarski, ponadto laureaci poprzednich edycji Mistrzostw oraz przedstawiciele władz samorządowych, straży pożarnej, więziennictwa, oraz wojska. Nagrodzeni w klasyfikacji indywidualnej otrzymali nagrody pieniężne Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, Komendanta Głównego Policji, a ponadto odpowiednio nadane zostały im złote, srebrne i brązowe odznaki „Zwycięzcy konkursu wiedzy i sprawności zawodowej”. Z kolei nagrodzeni w klasyfikacji drużynowej otrzymali nagrody pieniężne od Komendanta Głównego Policji. Ponadto wszystkim laureatom wręczono okolicznościowe statuetki oraz dyplomy. Z okazji jubileuszu – XX – Finału Kynologicznych Mistrzostw Policji uroczystość zakończenia wzbogacona została wystawą poświęconą genezie i historii Kynologicznych Mistrzostw Policji ponadto przybyciem laureatów poprzednich edycji konkursu. Po uroczystości zakończenia Finału XX Kynologicznych Mistrzostw Policji na terenie Zakładu w Sułkowicach odbył się posiedzenie plenarne, w którym uczestniczyli zaproszeni goście i uczestnicy konkursu, świętując wspólnie sukces tegorocznych laureatów.

ZWYCIĘZCY MISTRZOSTW W 2023 R.:

- w klasyfikacji drużynowej:
I miejsce – KWP Katowice,
II miejsce – KWP Wrocław,
III miejsce – KWP Radom;
- w klasyfikacji indywidualnej:
I miejsce – asp. Tomasz Kozielecki, KWP Bydgoszcz,
II miejsce – st. sierż. Przemysław Naguszewski, KWP Radom,
III miejsce – mł. asp. Dawid Wilganowicz, KWP Katowice.

Fot. 17. Zwycięzcy Finału XX Kynologicznych Mistrzostw Policji w 2023 r.

Źródło: archiwum ZKP.

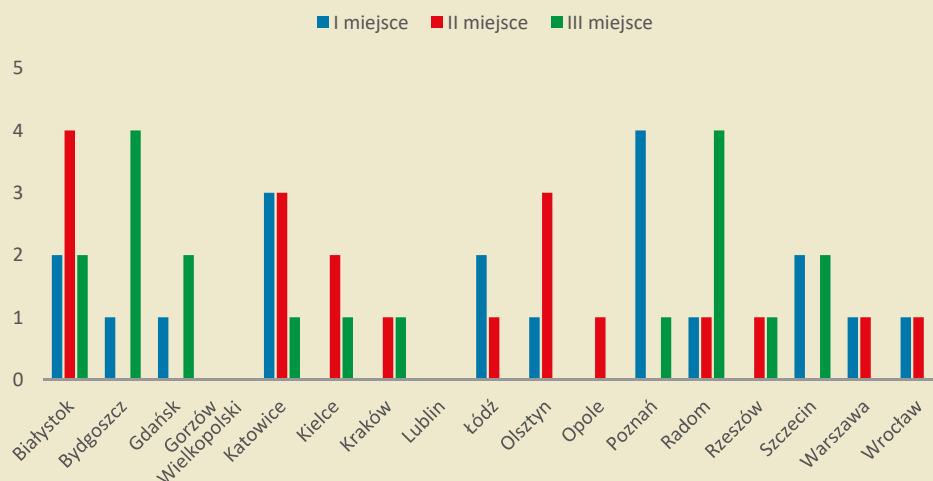

Fot. 18. Zwycięzcy Finału XX Kynologicznych Mistrzostw Policji w 2023 r.
Źródło: archiwum ZKP.

Podsumowanie

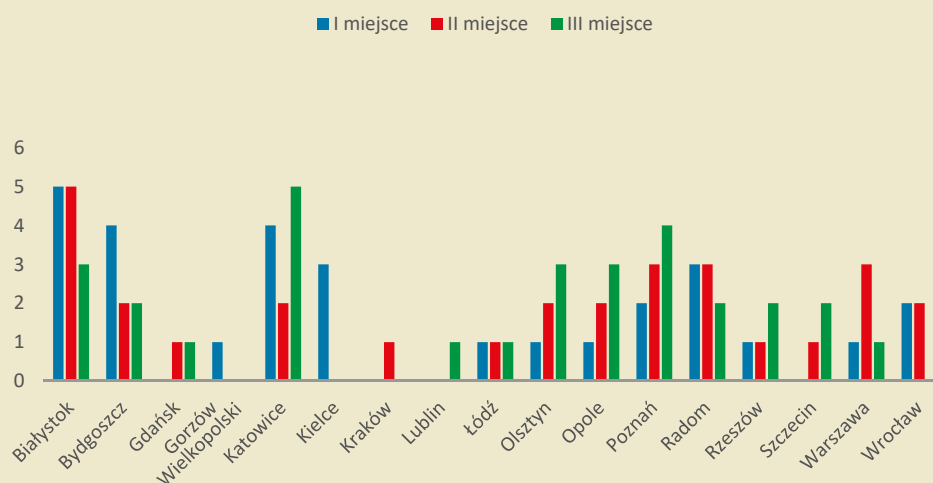
Od 1998 r. odbywające się rozgrywki przewodników i psów służbowych przechodziły wiele modyfikacji, począwszy od kategorii psów biorących udział w zawodach, poprzez wzbogacenie lub wyeliminowanie z programu poszczególnych konkurencji, skończywszy na nazwie zawodów. Od samego początku zmagania przewodników psów służbowych oraz przedstawicieli innych służb biorących udział w rywalizacjach sportowych cieszą się zainteresowaniem, a jednocześnie dają uczestnikom możliwość doskonalenia kwalifikacji zawodowych przewodników oraz sprawności użytkowej psów służbowych Policji, które były i nadal będą skutecznym i efektywnym środkiem w przeciwdziałaniu i zwalczaniu przestępczości.

KLASYFIKACJA DRUŻYNOWA

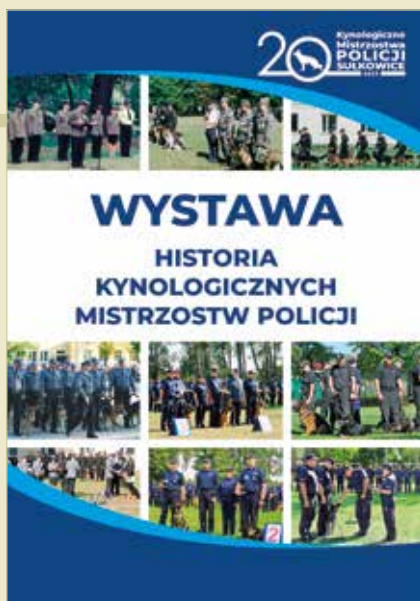

Wykres 1. Liczba zwycięstw komend wojewódzkich Policji w latach 1998–2023 w klasyfikacji drużynowej Finałów Mistrzostw Kynologicznych Policji.
Źródło: opracowanie własne.

KLASYFIKACJA INDYWIDUALNA

Wykres 2. Liczba zwycięstw komend wojewódzkich Policji w latach 1998–2023 w klasyfikacji indywidualnej Finałów Mistrzostw Kynologicznych Policji.
Źródło: opracowanie własne.

Fot. 19. Wizualizacja własna przedstawiająca zbiór pamiątkowych znaczków z finałów Kynologicznych Mistrzostw Policji w latach 1998–2023.

Fot. 20. Wybrane plansze z wystawy pn. „Historia Kynologicznych Mistrzostw Policji” zorganizowanej w dniu zakończenia Finału XX Kynologicznych Mistrzostw Policji, 22 września 2023 r. w Zakładzie Kynologii Policyjnej w Sułkowicach.

Opracowanie: Wydział Wydawnictw i Poligrafii CSP, na podstawie A. Przybylik, P. Mrozowski, D. Ratajczak, *60 lat Zakładu Kynologii Policyjnej 1956–2016*, „Kwartalnik Policyjny” 2016, nr 3, s. 16; „Gazeta Policyjna” z lat 1998–2018 oraz zasoby CSP.

Bibliografia:

- Informator Finału Ogólnopolskiego Konkursu „Policjant – przewodnik psa '98”, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Legionowo 1998.
Informator Finału II Ogólnopolskiego Konkursu „Policjant – przewodnik psa '99”, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Legionowo 1999.
Informator Mistrzostw Polski Przewodników i Psów Policyjnych Sułkowice 2002, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Legionowo 2002.
Informator Kynologicznych Mistrzostw Policji Sułkowice 2003, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Legionowo 2003.
Informator Kynologicznych Mistrzostw Policji Sułkowice 2004, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Legionowo 2004.
Informator Kynologicznych Mistrzostw Policji Sułkowice 2005, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Legionowo 2005.
Informator Kynologicznych Mistrzostw Policji Sułkowice 2006, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Legionowo 2006.
Informator Kynologicznych Mistrzostw Policji Sułkowice 2007, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Legionowo 2007.
Informator Kynologicznych Mistrzostw Policji Sułkowice 2009, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Legionowo 2009.
Informator XIII Finału Kynologicznych Mistrzostw Policji Sułkowice 2013, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Legionowo 2013.
Informator XIV Finału Kynologicznych Mistrzostw Policji Sułkowice 2014, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Legionowo 2014.
Informator XV Finału Kynologicznych Mistrzostw Policji Sułkowice 2015, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Legionowo 2015.
Informator XVI Finału Kynologicznych Mistrzostw Policji Sułkowice 2016, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Legionowo 2016.
Informator XVII Finału Kynologicznych Mistrzostw Policji Sułkowice 2017, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Legionowo 2017.
Informator XVIII Finału Kynologicznych Mistrzostw Policji Sułkowice 2018, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Legionowo 2018.
Informator XIX Finału Kynologicznych Mistrzostw Policji Sułkowice 2019, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Legionowo 2019.
Informator XX Finału Kynologicznych Mistrzostw Policji Sułkowice 2023, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Legionowo 2023.
Ostaszewski P., *Groszek najlepszy*, „Gazeta Policyjna” 2001, nr 35, s. 9.
Przybylik A., Mrozowski P., Ratajczak D., *60 lat Zakładu Kynologii Policyjnej 1956–2016*, „Kwartalnik Policyjny” 2016, nr 3, s. 16–19.

Summary

The final of the XX Police Canine Championships

The article is devoted to the Police Canine Championships organized by the Police Canine Unit of the Police Training Centre in Legionowo since 1998. It also presents the course and winners of this year's competition and, due to the special anniversary character of the event – brings closer its genesis and history.

It was emphasised that the championships, the purpose of which has remained unchanged for 20 editions, are primarily a form of in-service training, aiming at improving qualifications, supplementing knowledge, and above all providing an opportunity for mutual exchange of experience between service dog handlers.

Moreover, changes in the assumptions of the competition finals in particular years are discussed, including those concerning the categories of dogs participating in the contest. A valuable supplement to the article is a summary of the winners of particular finals of the championships, as well as illustrative material, coming mainly from the commemorative exhibition entitled “History of the Police Canine Championships”, which was organized at the conclusion of the 20th final of the championships.

Thmaczenie: Katarzyna Olbrys

NADZÓR

nad realizacją zadań z zakresu kynologii policyjnej

podkom. Kinga Wójcikowska

Wydział Prewencji
Biura Prewencji Komendy Głównej Policji

*Gdy pierwszy pierwotny pies zjawiał się przy ludzkim ognisku,
został tam na stałe nie dla swej urody, futra ani mięsa.
Został, bo okazał się człowiekowi potrzebny,
został, bo potrafił uznać swego przewodnika.
Został, bo chociaż wcale nie dążył wtedy ani dziś
do sprawiania przyjemności człowiekowi,
to współpraca przynosiła korzyści obu zainteresowanym stronom¹.*

Od początku istnienia organów ścigania psy policyjne są nieocenionym atutem w walce z przestępczością. Wyszkolone do podążania za indywidualnym zapachem człowieka, tropienia osób zaginionych oraz podejrzanych o popełnienie czynów zabronionych, a także zatrzymywania przestępców w bezpośrednim pościgu, zapewniają dodatkowy poziom ochrony zarówno funkcjonariuszom Policji, jak i osobom cywilnym.

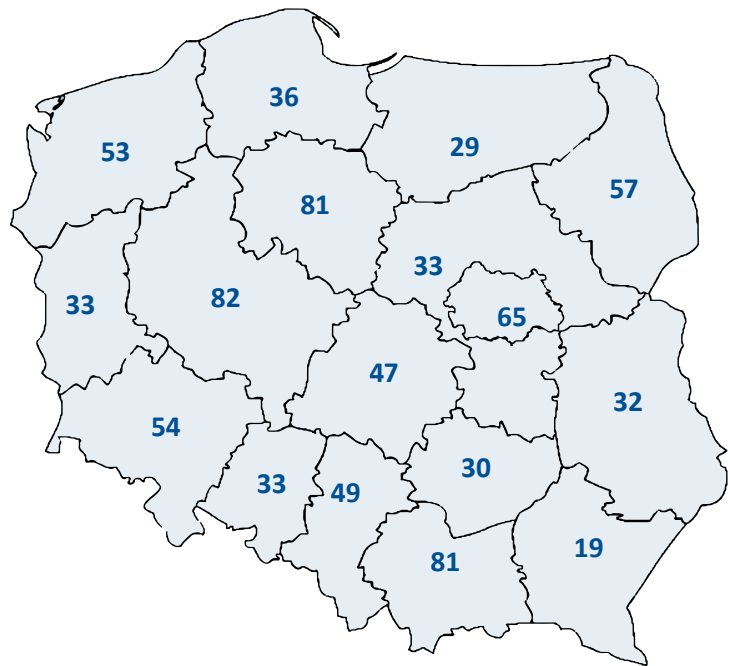
W Polsce początki kynologii policyjnej datują się na rok 1913, kiedy to po raz pierwszy do sprawy kryminalnej zdecydowano się na użycie psa tropiącego. Minęło jednak jeszcze kilka lat, zanim zaczęły się tworzyć pierwsze struktury organizacyjne Policji Państwowej, w których umieszczono psy służbowe. Pierwszy policyjny zakład hodowli i tresury psów policyjnych powstał pod koniec 1919 r. i mieścił się w Warszawie. Jego założycielem był podkom. Alojzy Grimm – prekursor i wybitny specjalista kynologii policyjnej². W 1922 r. w służbie w całym kraju pozostawało 120 psów. W początkowym okresie istnienia kynologii policyjnej w Komendzie Głównej Policji Państwowej prowadzono nadzór nad: wyszkoleniem przewodników psów, uzupełnianiem pogłowia psów, a także ich przydzielaniem opiekunom. W tym celu prowadzono ewidencję przewodników i psów policyjnych, a nawet statystykę wyników psów służbowych. W późniejszych latach, z uwagi na zmiany reorganizacyjne, zakład został przeniesiony do Poznania.

W sierpniu 1936 r. tresura psów służbowych „wróciła” do Komendy Głównej Policji Państwowej w Warszawie, gdzie prowadzono szkolenie przewodników i psów służbowych do momentu wybuchu II wojny światowej.

Okres powojenny to czas intensywnego rozwoju kynologii służbowej. W roku 1950 na skutek wystąpienia Komendy Głównej Milicji Obywatelskiej do Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego z wnioskiem o połączenie Szkoły Przewodników i Tresury Psów Służbowych w Słupsku z Zakładem Tresury Psów Służbowych Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego w Sułkowicach, przeprowadzono reorganizację jednostek resortu bezpieczeństwa wewnętrznego prowadzących szkolenie przewodników oraz psów. Jej następstwem było powstanie Zakładu Tresury Psów Służbowych KBW i MO w Sułkowicach. Ośrodek ten przez lata był poddawany wielu przekształceniom, aż do obecnie funkcjonującego Zakładu Kynologii Policyjnej Centrum Szkolenia Policji w Legionowie.

NADZÓR KGP NAD KYNOLOGIĄ POLICYJNĄ

Po zakończeniu zmian reorganizacyjnych związanych ze zmianami ustrojowymi nadzór nad problematyką używania psów służbowych powierzony został Komendzie Głównej Policji. Poszczególne jej komórki odpowiadały w zakresie swojej właściwości za organizację używania i utrzymania psów służbowych oraz nabór kandydatów na kursy przewodników psów służbowych³. Prowadzono również zestawienia statystyczne użycia psów służbowych oraz sprawozdania informujące o użyciu i utrzymaniu psów służbowych. Poza danymi w zakresie stanu liczbowego psów służbowych sprawozdania zawierały informacje opisujące pozytywne wyniki użycia psów. Uwzględniano w nich także propozycje usprawnień zwiększających możliwości używania psów oraz trudności hamujące rozwój tej formy pracy wykrywczej i prewencyjnej w Policji. W okresie od 17 kwietnia 2013 r. do 31 grudnia 2019 r. nadzór nad użyciem psów służbowych w Policji, koordynacja używania psów służbowych w służbie oraz inicjowanie zmian w programach doskonalenia zawodowego dla przewodników psów służbowych należały do zadań Komendanta Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Od dnia 1 stycznia 2020 r. na podstawie zarządzenia nr 80 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2019 r. zmieniającego zarządzenie w sprawie regulaminu Komendy Głównej Policji (Dz. Urz. KGP poz. 126) opracowywanie standardów zorganizowania i funkcjonowania służby prewencyjnej w zakresie wykonywania zadań patrolowych i interwencyjnych, w tym z wykorzystaniem psów i koni służbowych, jest zadaniem Biura Prewencji Komendy Głównej Policji (zwanego dalej „Biurem”). Tym samym sprawowanie nadzoru nad problematyką używania psów i koni służbowych w Policji powróciło do Komendy Głównej Policji. Pozwoliło to na czynny udział funkcjonariuszy Biura w tworzeniu przepisów zmieniających ustawę z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2023 r. poz. 171, z późn. zm.), które w sposób kompleksowy uregulowały sytuację zwierząt od momentu doboru, poprzez czas realizacji zadań służbowych, aż po ich wycofanie z użycia. Zgodnie z postanowieniami art. 1451 ust. 4 ustawy o Policji psy i konie służbowe wycofane z użycia w Policji od dnia 21 grudnia 2021 r. pozostają dożywotnio na stanie jednostki organizacyjnej Policji, która dokonała zakupu tych zwierząt albo jednostki organizacyjnej Policji wskazanej przez Komendanta Głównego Policji. Oznacza to, iż sprzedaż psa i konia służbowego przeznaczonego do wycofania z użycia w Policji nie jest możliwa. W ten sposób doceniana jest ich ciężka, wieloletnia praca, a nadzór nad prawidłowo sprawowaną opieką zapewnia zwierzętom służbowym dobre samopoczucie i pozwala cieszyć się dobrą jakością życia po zakończeniu służby. Jest to również sposób na okazanie wdzięczności za nieoceniony wkład, jaki wniosły w funkcjonowanie Policji. Funkcjonariusz i pies, którzy razem

Ryc. 1. Dane liczbowe dotyczące psów służbowych w poszczególnych garnizonach służby prewencyjnej wg stanu na dzień 31.08.2023 r.

Łączna liczba psów służbowych w KWP/KSP wynosi 814. Dodatkowo w służbie kryminalnej znajduje się 30 psów służbowych, w tym 5 w Biurze Kryminalnym KGP oraz 25 pod nadzorem CLKP. Ponadto w CPKP „BOA” używa się 2 psów służbowych, a 4 psy pozostają na stanie CSP w Legionowie, łącznie w polskiej Policji jest więc 850 psów służbowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z CSP w Legionowie.

pracowali, nie muszą się rozstawać po przejściu psa na tzw. emeryturę. Trafia on bowiem pod opiekę, w pierwszej kolejności, do dotychczasowego opiekuna, gdzie dożywotnio ma zapewnione godne warunki bytowania.

Jednocześnie takie samo wsparcie zostało zapewnione wszystkim zwierzętom służbowym wycofanym z użycia przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 11 sierpnia 2021 r. o zmianie ustawy o Policji oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1728), jeśli ich opiekunowie zwrócili się z takim wnioskiem do Komendanta Głównego Policji. Wraz ze zmianą ustawy o Policji ukazało się rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 22 grudnia 2021 r. w sprawie psów służbowych i koni służbowych w Policji (Dz. U. poz. 2467). Realizując dyspozycję ustawową, w 2022 r. Biuro opracowało również regulację prawa wewnętrznego, w których zawarto m.in. organizację używania psów służbowych⁴. W listopadzie 2022 r. Dyrektor Biura wyznaczył koordynatora nadzorującego realizację zadań związanych z używaniem i utrzymaniem psów służbowych oraz utrzymaniem psów służbowych wycofanym z użycia w zakresie kompetencji określonych w zarządzeniu nr 91/22 KGP. Funkcję tę sprawuje podkom. Kinga Wójcikowska, funkcjonariuszka Wydziału Prewencji. Ponadto w sierpniu br. zainicjowano podjęcie prac nad zmianami programów nauczania na kursach specjalistycznych dla przewodników psów służbowych.

Funkcjonariusze Biura w latach 2021–2022 zorganizowali i przeprowadzili seminaria szkoleniowe skierowane do koordynatorów z wydziałów prewencji KWP/KSP nadzorujących realizację zadań z użyciem psów i koni służbowych. Celem seminariów było m.in. omówienie zagadnień związanych z używaniem zwierząt służbowych w świetle nowych przepisów prawa. Powyższe seminaria były przeprowadzone zarówno w formule on-line (2021 r.), jak również stacjonarnie w „Stadzie Ogierów Sieraków” (2022 r.), gdzie poza aspektami teoretycznymi przeprowadzone zostały zajęcia praktyczne z doskonalenia sprawności użytkowej psów i koni służbowych.

Dodatkowym zadaniem Biura, wynikającym wprost z zarządzenia 91/22 KGP, jest prowadzenie wykazu psów służ-

bowych wycofanych z użycia w Policji na podstawie dokumentacji przesyłanej przez jednostki organizacyjne Policji. Kierownictwo Biura i jego funkcjonariusze w latach 2020–2023 uczestniczyli także w pracach komisji parlamentarnych w zakresie dotyczącym zmian w ustawach, w tym np. w ustawie o ochronie zwierząt, ustawie o lasach, ustawie – Kodeks wykroczeń, wpływających bezpośrednio m.in. na używanie i utrzymanie psów służbowych. Przyczyniło się to do uregulowania w powyższych aktach prawnych kwestii szkolenia psów służbowych na obszarach lasów.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom KWP/KSP, Biuro zainicjowało prace nad opracowaniem specyfikacji technicznej pojazdu w policyjnej wersji do przewozu psów służbowych.

Tabela 1. Zestawienie liczbowe psów służbowych z podziałem na kategorie psów oraz jednostki organizacyjne Policji – stan na dzień 31.08.2023 r.

Lp.	Jednostka organizacyjna Policji	Liczba psów służbowych wg kategorii*								Ogólna liczba psów służbowych	Ogólna liczba przewodników
		PT	P	B	T	MW	N	ZWL	ZWW		
1	Białystok	37	-	1	4	2	13	-	-	57	43
2	Bydgoszcz	26	16	-	14	8	16	1	-	81	52
3	Gdańsk	23	1	1	1	4	5	1	-	36	30
4	Gorzów Wlkp.	25	-	1	-	4	3	-	-	33	24
5	Katowice	27	4	-	3	9	6	-	-	49	37
6	Kielce	20	-	-	6	1	3	-	-	30	28
7	Kraków	45	1	1	1	16	15	2	-	81	49
8	Lublin	22	-	1	1	2	6	-	-	32	25
9	Łódź	31	1	-	1	4	9	1	-	47	41
10	Olsztyn	16	5	-	1	2	3	-	2	29	27
11	Opole	21	-	-	3	3	6	-	-	33	24
12	Poznań	31	17	1	7	7	16	3	-	82	68
13	Radom	14	-	-	6	6	7	-	-	33	29
14	Rzeszów	13	-	-	1	4	1	-	-	19	16
15	Szczecin	35	-	-	2	5	8	2	1	53	42
16	KSP	29	1	1	2	17	13	2	-	65	43
17	Wrocław	22	-	1	10	8	11	2	-	54	42
18	Biuro Kryminalne KGP	tropiące osoby wg założeń mantrailingu								5	5
19	CPKP „BOA”	-	-	2	-	-	-	-	-	2	2
20	CSP w Legionowie	tropiące osoby wg założeń mantrailingu								4	4
21	CLKP	do badań osmologicznych								25	11
Łącznie		437	46	10	63	102	141	14	3	850	642

* P – patrolowe, T – tropiące, PT – patrolowo-tropiące, B – bojowe, MW – do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych (fakultatywnie w służbie kontrterrorystycznej), do wyszukiwania zapachów broni palnej i amunicji (fakultatywnie w służbie kontrterrorystycznej – program nauczania w przygotowaniu), N – do wyszukiwania zapachów narkotyków (fakultatywnie w służbie kryminalnej), ZWL – do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich na lądzie, ZWW – do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich na wodzie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z CSP w Legionowie.

NADZÓR KGP NAD KYNOLOGIĄ POLICYJNĄ

Rezultatem było opracowanie powyższego dokumentu. W efekcie zakupiono 48 pojazdów marki VW T6, które trafiły do jednostek organizacyjnych Policji w całym kraju. Biuro w swych działaniach nieustannie zachęca KWP/KSP do propagowania wśród podległych garnizonów istotnej roli, jaką odgrywają w Policji zwierzęta służbowe. Są one używane w celu realizacji zadań ustawowych. Jedną z najważniejszych ról, jaką odgrywają psy służbowe w Policji, jest wspomaganie pracy policjantów w służbie patrolowej. Dodatkowo psy używane są w prowadzonych akcjach ratowniczo-poszukiwawczych osób zaginionych lub w poszukiwaniach. Psy są używane również jako środek przymusu bezpośredniego do ujęcia osób niebezpiecznych, m.in. w celu odparcia zamachu na życie lub zdrowie policjanta lub innej osoby. Służba kryminalna używa psów do tropienia osób według założeń mantrailingu, a także psów do badań osmologicznych – w laboratoriach kryminalistycznych KWP/KSP, w celu identyfikacji osób na podstawie śladów zapachowych pozostawionych na różnych przedmiotach i przedmiotach na miejscu zdarzenia.

Szczegółowy zakres zadań, do których Policja używa psów służbowych, został uregulowany w § 31 zarządzenia nr 91/22 KGP, zgodnie z którym psy mogą być używane w szczególności do:

- służby patrolowej;
- tropienia śladów ludzi;
- działań w służbie kontrterrorystycznej;
- przeszukiwania terenu, pomieszczeń, pojazdów, statków żeglugi śródlądowej, statków morskich i powietrznych lub przesyłek w celu:
 - odnalezienia osób lub przedmiotów,
 - wyszukania śladów pozostawionych przez ludzi,
 - wyszukania zapachów materiałów wybuchowych, broni palnej i amunicji,
 - wyszukania zapachów narkotyków,
 - wyszukania zapachu zwłok ludzkich na lądzie oraz na wodzie,
 - wyszukania zapachu krwi ludzkiej na lądzie;
- badań osmologicznych;
- zasadzek i działań blokadowych;
- podejmowania działań w przypadkach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. poz. 202);
- kontroli osobistej na zasadach określonych w ustawie o Policji;
- realizacji zadań związanych z ochroną porządku lub bezpieczeństwa publicznego w trakcie zabezpieczenia imprez masowych i zgromadzeń.

W roku 2022 do realizacji powyższych zadań psy służbowe zostały użyte 20 612 razy, natomiast do służby patrolowej oraz do zabezpieczenia imprez masowych psy służbowe zostały łącznie skierowane 55 645 razy.

Sprawując nadzór nad kynologią służbową, Biuro identyfikuje również zagrożenia związane z malejącym pogłowiem psów służbowych w Policji. W latach 2020–2022 główną przyczyną takiego stanu rzeczy była niska dostępność wartościowych psów na rynku przy jednocześnie systematycznie rosnącej cenie zakupu psa. Wpływ na tę sytuację miało również zawieszenie doskonalenia zawodowego centralnego policjantów spowodowane pandemią. W celu zwiększenia atrakcyjności Policji jako nabywcy na rynku hodowców psów użytkowych, od 2023 r. wprowadzono nowe – wyższe stawki za pozyskiwane do szkolenia psy. Ponadto zagadnienie to pozostaje w ciągłym zainteresowaniu kierownictwa Biura i jest poruszane w trakcie odpraw służbowych i narad.

Obecnie zadania na rzecz Policji wykonuje 850 psów służbowych. Na mapie (ryc. 1) zobrazowano dane liczbowe dotyczące psów służbowych wraz z ich rozmieszczeniem w poszczególnych garnizonach, natomiast szczegółowe zestawienie liczbowe psów służbowych z podziałem na ich kategorie i jednostki organizacyjne Policji zawarto w tabeli 1.

¹ Z. Mierzwińska, *Bierz się do pracy z psem*, „Pies” 2002, nr 2, s. 42.

² I. Wójciak, *Zwierzęta w Policji Państwowej*, „Zeszyty Historyczne – Zwierzęta w Policyjnej Służbie” 2021, nr 1, s. 6–7, Biuro Edukacji Historycznej – Muzeum Policji KGP.

³ Zarządzenie nr 19 Komendanta Głównego Policji z dnia 12 października 1992 r. w sprawie psów służbowych Policji – wersja uchylona.

⁴ Zarządzenie nr 91 Komendanta Głównego Policji z dnia 4 października 2022 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych w Policji (Dz. Urz. KGP poz. 225).

Summary

Supervision of the implementation of police K9 tasks

The author of this article, a coordinator who – on behalf of the National Police Headquarters – supervises the implementation of tasks related to the use and maintenance of service dogs and the maintenance of service dogs withdrawn from use, presents key issues connected with the supervision of the implementation of tasks in the field of police K9.

In the first part, she presents a brief historical outline referring to the surveillance of this operating area of the police formation, starting with the State Police and ending with the modern years. Then, she presents the most important recent activities of the National Police Headquarters in terms of the supervision, including among other things the preparation of regulations amending the Police Act, which comprehensively determined the following issues: – the situation of animals from the moment of selection, through the time of performing service tasks, to their withdrawal from use; – the development of internal law regulations concerning the organization of the use of service dogs; – participation in the work of parliamentary committees on amendments to laws, such as, for example, the Act on the Protection of Animals, the Act on Forests and the Code of Petty Offences, which directly affect the use and maintenance of service dogs; – the development of technical specifications for a police vehicle for transporting service dogs.

Moreover, she discusses the detailed range of tasks for which service dogs are used, and presents a numerical summary of dogs owned by police units as well as statistics on the use of service dogs in 2022.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

PSY PATROLOWE

w służbie prewencyjnej

Fot. 1. PPPS w szyku zwartym. Zdj. archiwum autora.

asp. szt. Dariusz Ratajczak

Zakład Kynologii Policyjnej CSP

Na przestrzeni wieków rola psów u boku człowieka ewoluowała. Początkowo do ich zadań należało pilnowanie i ochrona osad ludzkich przed wszelkimi niebezpieczeństwami. Uczestniczyły także w polowaniach. Obecnie pies to wierny towarzysz człowieka. Jest traktowany jak pełnoprawny członek rodziny, bywa asystentem i terapeutą osób chorych lub niepełnosprawnych oraz towarzyszy funkcjonariuszom publicznym w ich codziennej służbie.

Formacją, w której używa się najwięcej psów, bo aż 905 (stan na dzień 31.12.2022 r.), jest Policja. Psy policyjne dzieli się na następujące kategorie:

- 1) w służbie prewencyjnej:
 - a) patrolowe,
 - b) tropiące,
 - c) patrolowo-tropiące,
 - d) do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych,
 - e) do wyszukiwania zapachów broni palnej i amunicji,
 - f) do wyszukiwania zapachów narkotyków,
 - g) do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich na lądzie,
 - h) do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich na wodzie;
- 2) w służbie kryminalnej:
 - a) do badań osmologicznych,
 - b) tropiące osoby według założeń mantrailingu;
- 3) w służbie kontrterrorystycznej – bojowe.

Każda z kategorii psów służbowych w służbie prewencyjnej wykorzystywana jest tylko w swojej specjalności, a w związku z tym ich użycie i efektywność jest różna i za-

leży od wielu czynników. Psy kategorii patrolowej służą w szczególności do:

- 1) służby patrolowej;
- 2) przeszukiwania terenu, pomieszczeń w celu odnalezienia osób;
- 3) zasadzek i działań blokadowych;
- 4) podejmowania działań w przypadkach określonych w ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. z 2023 r. poz. 202, z późn. zm.);
- 5) realizacji zadań związanych z ochroną porządku lub bezpieczeństwa publicznego w trakcie zabezpieczenia imprez masowych i zgromadzeń.

Psów służbowych jako środka przymusu bezpośredniego używa się do:

- 1) odparcia zamachu na życie lub zdrowie policjanta lub innej osoby;
- 2) wykonywania czynności służbowych wobec osób, w stosunku do których użycie broni palnej jest dopuszczalne w przypadku:

PSY PATROLOWE

- a) konieczności odparcia bezpośredniego, bezprawnego zamachu na:
- życie, zdrowie lub wolność policjanta lub innej osoby albo konieczności przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu,
 - ważne obiekty, urządzenia lub obszary albo konieczności przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu,
 - mienie, który stwarza jednocześnie bezpośrednie zagrożenie życia, zdrowia lub wolności policjanta lub innej osoby, albo konieczności przeciwdziałania czynnościom zmierzającym bezpośrednio do takiego zamachu;
- b) konieczności przeciwstawienia się osobie:
- niepodporządkowującej się wezwaniu do natychmiastowego porzucenia broni, materiału wybuchowego lub innego niebezpiecznego przedmiotu, którego użycie może zagrozić życiu, zdrowiu lub wolności policjanta lub innej osoby,
 - która usiłuje bezprawnie odebrać broń palną policjantowi lub innej osobie uprawnionej do jej posiadania;
- c) bezpośredniego pościgu za osobą, wobec której istnieje uzasadnione podejrzenie, że popełniła przestępstwo:
- o charakterze terrorystycznym,
 - zabójstwa,
 - ciężkiego uszkodzenia ciała,
 - sprowadzenia katastrofy, niebezpieczeństwa katastrofy, niebezpieczeństwa powszechnego,
 - zgwałcenia, doprowadzenia do innej czynności seksualnej,
 - zabrania lub przetrzymywania zakładnika,
 - rozboju, kradzieży rozbójniczej, wymuszenia rozbójniczego.

Do doskonałym przykładem efektywnego wykorzystania psów patrolowych w służbie jest utworzony w 2004 r. w Poznaniu Pluton Przewodników Psów Służbowych (PPPS), liczący obecnie 18 policjantów z psami. Jest to jedyna taka formacja, która decyzją nr 246 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 lipca 2011 r. w sprawie struktury organizacyjnej i etatowej oddziałów prewencji Policji i samodzielnych pododdziałów prewencji Policji (Dz. Urz. KGP Nr 6, poz. 43) została oficjalnie ujęta w struktury organizacyjne i etatowe Oddziału Prewencji Policji w Poznaniu.

Funkcjonariusze PPPS pełnią służbę na terenie garnizonu wielkopolskiego, jednak wielokrotnie zdarza się, że uczestniczą w działaniach na terenie całego kraju. Na co dzień pełnią służbę patrolową na terenie podległym dyżurnemu KMP w Poznaniu, jako patrol interwencyjny kontrolują znajdujące się w rejonie parki, lasy, skwery zielone. W razie potrzeby przemieszczają się w celu udzielenia wsparcia innym patrolom podczas podjętych interwencji wobec kilkusobowej grupy lub wobec osób niepodporządkowujących się poleceniom wydawanym przez policjantów. W takich przypadkach asekurują z psami przy czynnościach związanych z legitymowaniem i kontrolą osób, a w razie potrzeby przy zatrzymaniu i doprowadzeniu do właściwej terytorialnie jednostki. Cyklicznie wspomagają policjantów z Wydziału Konwojowego Komendy Wojewódzkiej Policji w Poznaniu przy etapowej wymianie więźniów i wzmocnieniu konwoju. Wówczas zadaniem przewodników z psami jest zabezpieczenie obszaru wymiany lub konwoju przed ewentualną próbą ucieczki lub wtargnięciem osób postronnych na zabezpieczany obszar.

Biorą również czynny udział w promowaniu Policji w organizowanych festynach, spotkaniach z młodzieżą i dziećmi. Podczas tych przedsięwzięć prezentują umiejętności użytkowe swoich podopiecznych oraz opowiadają o wspólnej służbie.

Pluton przewodników jest nieodzownym elementem podczas organizacji zabezpieczeń imprez masowych i różnego rodzaju zgromadzeń. Wraz z pododdziałem zwanym Policji wykonuje działania prewencyjne w razie zagroże-

Fot. 1. Szyki zwarte, pododdział OPP, psy i konie służbowe. Zdj. Leszek Świdorski.

Fot. 3. Działania z OPP. Zdj. archiwum PPPS.

nia lub zakłócenia bezpieczeństwa albo porządku publicznego. Podlega wtedy dowódcy zabezpieczenia i działa na jego polecenie. Współpraca w ramach takich przedsięwzięć przynosi zamierzone efekty dzięki systematycznym szkoleniom, w trakcie których przewodnicy z psami uczą się tworzenia szyków, ugrupowań i sposobów przemieszczania z pododdziałami Policji oraz Plutonom Konnym Komendy Miejskiej Policji w Poznaniu. Dzięki doświadczeniu i zgraniu PPPS zabezpiecza niemal każde wydarzenie o podwyższonym stopniu zagrożenia na terenie garnizonu wielkopolskiego.

Podobnie jak policjanci z OPP, przewodnicy psów przygotowani są do przedsięwzięć związanych z prowadzeniem zorganizowanych działań pościgowych za osobą ściganą:

- 1) co do której zachodzą przesłanki do jej zatrzymania w trybie art. 15 ust. 1 pkt 2, 2a i 3, art. 15 ust. 3 oraz art. 15a ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, a inne środki okazały się bezcelowe lub nieskuteczne;
- 2) skazaną, tymczasowo aresztowaną, zatrzymaną lub z zaburzeniami psychicznymi, która zbiegła z miejsca prawnej izolacji, konwoju lub doprowadzenia;
- 3) poszukiwaną, o której mowa w art. 14 ust. 1 pkt 2 ustawy o Policji.

Dokonując pościgu z użyciem psa służbowego, należy dobrać taktykę pościgu do terenu działań, uwzględnić przeszkody terenowe i możliwe miejsca ukrycia się osoby ściganej oraz możliwość ataku na policjanta podczas zatrzymania.

Podsumowując, należy stwierdzić, że przykład Plutonu Przewodników Psów Służbowych w Poznaniu pokazuje, jak ważną rolę spełniają psy patrolowe w strukturach organizacyjnych Policji. Od momentu utworzenia przewodnicy z psami stali się nieodzownym elementem działań oddziału prewencji, potrzebnym i sprawdzającym

się w różnych sytuacjach. Stworzenie takiego pododdziału było dobrym rozwiązaniem i stanowi dzisiaj wzór do naśladowania dla innych garnizonów.

Akty prawne:

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2023 r. poz. 171, z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 22 grudnia 2021 r. w sprawie psów służbowych i koni służbowych w Policji (Dz. U. poz. 2467).

Zarządzenie nr 91 Komendanta Głównego Policji z dnia 4 października 2022 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych w Policji (Dz. Urz. KGP poz. 225).

Zarządzenie nr 45 Komendanta Głównego Policji z dnia 21 czerwca 2018 r. w sprawie organizowania i prowadzenia przez Policję działań pościgowych (Dz. Urz. KGP poz. 75).

Zarządzenie nr 768 Komendanta Głównego Policji z dnia 14 sierpnia 2007 r. w sprawie form i metod wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę patrolową oraz koordynacji działań o charakterze prewencyjnym (Dz. Urz. KGP z 2018 r. poz. 108).

Zarządzenie nr 1114 Komendanta Głównego Policji z dnia 19 grudnia 2006 r. w sprawie szyków, ugrupowań oraz przemieszczania oddziałów i pododdziałów Policji (Dz. Urz. KGP z 2007 r. Nr. 1 poz. 1).

Decyzja nr 12 Komendanta Głównego Policji z dnia 22 stycznia 2016 r. w sprawie utworzenia, struktury organizacyjnej i etatowej oddziałów prewencji Policji oraz samodzielnych pododdziałów prewencji Policji (Dz. Urz. KGP poz. 2).

Summary

Patrol dogs in the preventive service

The article concerns the use of patrol dogs in daily service. On the example of the Platoon of Service Dog Handlers, which has existed for almost 20 years in the organisational structure of the Police Prevention Unit in Poznań, it was presented how dogs can be used in service, so that they not only have a preventive effect, but first of all constitute an appropriate argument in the hands of police officers – dog handlers. As a means of direct coercion, the service dog brings measurable effects during various police actions.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

DOBÓR I PROCES SZKOLENIA PSÓW BOJOWYCH

st. asp. Sebastian Srogosz

Zakład Kynologii Policyjnej CSP

Jednostki specjalne, zarówno wojskowe, jak i policyjne stosunkowo wcześniej odkryły zalety pracy z psem. Świetnie rozwinięte zmysły, motoryka oraz wszechstronność w pracy z człowiekiem sprawiają, że odpowiednio wyszkolony pies staje się wartościowym elementem w zespole bojowym.

W polskiej Policji pierwsze psy do działań bojowych pojawiły się w 1996 r., kiedy wraz z przewodnikami ukończyły kurs do działań antyterrorystycznych na Węgrzech. Jednak dopiero w 2016 r. polska Policja zaczęła samodzielnie prowadzić szkolenie takich psów¹. Właściwy dobór zwierząt do tego typu pracy oraz sposób ich szkolenia sprawiają, że pies bojowy staje się ważnym narzędziem zespołu bojowego, który jest w stanie wypełnić szerokie spektrum stawianych przed nim zadań, a w skrajnych przypadkach przejmując na siebie niebezpieczeństwo utraty życia lub zdrowia.

Dobór psa do służby kontrterrorystycznej

Dobór psa do służby kontrterrorystycznej to skomplikowany i niezwykle trudny proces. Nie każde zwierzę nadaje się do tego, by wziąć udział w bardzo wymagającym przebiegu szkolenia. Psy przeznaczone do działań bojowych muszą charakteryzować się zarówno odpowiednią fizycznością, jak również właściwymi cechami. Zbyt duże osobniki mogą okazać się problematyczne

Fot. 1. Ćwiczenia wysokościowe.

i nieporęczne podczas pracy na wysokościach czy w ciasnych pomieszczeniach, zbyt małe będą nieefektywne podczas konfrontacji z napastnikiem. Ponadto każdy pies musi wykazywać stabilność emocjonalną połączoną z ponadprzeciętnym popędem walki. W trakcie doboru szczególną uwagę zwraca się również na koncentrację podczas wykonywania zadań oraz na to, czy zwierzę jest ciche. Psy z tendencją do piszczenia i szczekania nie nadają się do służby kontrterrorystycznej, gdyż pozbawiają operatorów zespołów bojowych możliwości cichego przemieszczania się lub mogą ujawnić obecność funkcjonariuszy Policji w trakcie organizowanej przez nich zasadzki.

Podczas kwalifikacji zwierzęta poddaje się próbom charakteru, które polegają na ocenie n.w. elementów.

Socjalność. Próba ta ma na celu sprawdzenie zachowania psa w stosunku do innych osób. Dobrze zsocjalizowane zwierzę nie będzie przejawiało reakcji lękowych bądź wykazywało zachowania agresywnego wobec człowieka. Próba polega na podejściu i przeprowadzeniu psa na luźnej smyczy wśród grupy osób. Dalsza część testu polega na pozostawieniu zwierzęcia wraz z obcymi osobami, które usiłują nawiązać z nim kontakt poprzez dawanie smakołyków czy zachęcanie do zabawy. Pożądanym zachowaniem jest brak sygnałów świadczących o zdenerwowaniu, radość, otwartość i pewność siebie.

Aportowanie i szukanie ukrytego przedmiotu. Posiadanie silnej pasji do aportu stanowi bardzo duży atut w procesie szkolenia psa. Podczas tej próby ocenia się predyspozycje do pracy węchowej zwierzęcia, a także współpracę z człowiekiem. W trakcie sprawdzianu aport odrzucany jest na odległość ok. 50 metrów, następnie pozwala się, aby pies w sposób samodzielny odnalazł przedmiot. W trakcie poszukiwania aportu pies powinien być skupiony, spokojny i systematyczny. Nie powinien zwracać uwagi na elementy rozpraszające, takie jak huk, głośne rozmowy czy inne zwierzęta.

Fot. 2. Dla pewnego siebie psa dym nie stanowi przeszkody.

Reakcja na hałas i detonację. Psy posiadają bardzo dobrze rozwinięty zmysł słuchu, w związku z czym są znacznie bardziej wrażliwe na wszelkiego rodzaju dźwięki o wysokim natężeniu. Mając powyższe na uwadze, podczas doboru psów sprawdza się ich reakcję na hałas i detonację. Do tego typu prób wykorzystywane są środki pola walki, takie jak granaty dymne czy granaty hukowe. Przeprowadzenie testu odbywa się w terenie otwartym. Właściciel przemieszcza się z psem, w tym czasie prowadzący test detonuje granat w odległości 50 metrów od psa, obserwując jego reakcję. Następnie wykorzystuje się granat dymny, a pies wraz z właścicielem przemieszcza się przez chmurę dymu. W próbach tych czworonóg nie powinien zwracać uwagi na gwałtowne hałasy i dym. Pożądane jest, aby zwierzę zachowało spokój i nie przejawiało reakcji lękowych bądź agresywnych.

Fot. 3. Operator wraz z przewodnikiem i psem po opuszczeniu śmigłowca.

PSY BOJOWE

Samodzielność i czujność. Celem tej próby jest weryfikacja zachowania psa pod nieobecność właściciela. Zwierzę zostaje przypięte w wyznaczonym miejscu do linki o długości 5 metrów. Następnie przewodnik oddala się we wskazane miejsce. W tym samym czasie pojawia się pozorant (ubrany w kombinezon ochronny), który swoim zachowaniem prowokuje psa do ataku. Zwierzę powinno zaatakować pozoranta bez komendy lub jakiegokolwiek zachęty ze strony właściciela. Podczas gryzienia pies powinien być zdecydowany i pewny siebie. Powinien chętnie dążyć do konfrontacji z pozorantem. Niedopuszczalne jest, aby pies wykazywał reakcje lękowe (podjął próbę ucieczki) bądź nie zwracał uwagi na prowokacje pozoranta (brak chęci do konfrontacji).

Popeł walki i chęć ścigania osoby. Próba ta sprawdza zdolności obronne psa oraz jego pewność w ataku. W trakcie testu przewodnik wraz z psem porusza się w pomieszczeniu. W odległości około 3 metrów pojawia się pozorant (ubrany w kombinezon ochronny), który atakuje opiekuna. Pies powinien niezwłocznie zaatakować pozoranta, chwytając go zębami w dowolne miejsce na ciele. Podczas walki pies powinien być odważny i nieustępliwy. W trakcie konfrontacji pozorant może wywierać presję na zwierzę poprzez symulowanie uderzeń pałą lub innym przedmiotem. Kolejny etap testu polega na „oderwaniu” czworonoga od pozoranta, który prowokuje zwierzę, a następnie oddala się na podwyższenie na odległość 5 metrów (stół, krzesło). Na sygnał pozoranta właściciel wypuszcza psa bez smyczy, zachęcając go do ataku. Zwierzę powinno wskoczyć na podwyższenie i ugryźć pozoranta. Podczas walki pies nie powinien wykazywać jakiegokolwiek bojaźni. Proces doboru psów do służby w Policji jest regulowany przez ogólne przepisy wynikające z:

- ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2023 r. poz. 171);

- zarządzenia nr 91 Komendanta Głównego Policji z dnia 4 października 2022 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych Policji (Dz. Urz. KGP poz. 225);
- założeń do centralnego doboru psów do użycia w Policji realizowanego przez Zakład Kynologii Policyjnej Centrum Szkolenia Policji w Legionowie.

Proces szkolenia psów bojowych

Zakwalifikowane psy przydzielane są funkcjonariuszom jednostek kontrterrorystycznych, wraz z którymi odbywają kurs specjalistyczny dla przewodników psów do działań bojowych bez kagańca, trwający 120 dni. Grupa przewidziana do szkolenia liczy 5 osób. Zajęcia prowadzone są przez instruktorów wspólnie z policjantem lub pracownikiem BOA.

W początkowej fazie szkolenia kładzie się duży nacisk na zapoznanie z psem. Operator z uwagi na charakter służby powinien nawiązać więź z czworonogiem, nauczyć się jego języka ciała oraz poznać jego mocne i słabe strony. Wiedza ta znacznie ułatwia dalszy proces szkolenia, które zawiera w sobie następujący katalog umiejętności:

- posłuszeństwo ogólne,
- pokonywanie przeszkód terenowych,
- pościg,
- elementy wysokościowe,
- praca z zespołem bojowym,
- strzelanie sytuacyjne wraz z zespołem bojowym,
- przeszukanie pomieszczeń.

Posłuszeństwo ogólne. Psy bojowe muszą opanować elementy posłuszeństwa na wysokim poziomie. Jest to absolutny priorytet w szkoleniu czworonogów, na który kładzie się nacisk już od samego początku trwania kursu. Operator musi mieć kontrolę nad psem zarówno podczas działań bojowych, jak i w trakcie wykonywania

Fot. 4. Przewodnik wraz z psem jest członkiem zespołu bojowego.

codziennych obowiązków. Współpraca z psem karnym, który chętnie i dokładnie wykonuje komendy przewodnika, jest łatwiejsza i zwiększa komfort pracy zespołu bojowego. Po zakończeniu szkolenia pies potrafi siadać, warować, pozostawać w miejscu, chodzić przy nodze przewodnika czy zmieniać kierunki marszu. Powyższe umiejętności należy utrzymywać i doskonalić przez cały okres służby psa.

Pokonywanie przeszkód terenowych. Specyfika służby psów bojowych sprawia, że zwierzęta muszą być przygotowane do pokonywania wszelkich przeszkód, które znajdują na swojej drodze. Schody, ciemne i ciasne tunele, ściany nie powinny stanowić dla psa wyzwania. W związku z tym w trakcie kursu czworonogi uczą się pokonywania przeszkód, takich jak tunel, ściana, kładka, tor przeszkód czy schody. Zwierzęta pokonują je bez smyczy i na wyraźną komendę przewodnika. Należy dodać, że nauka pokonywania przeszkód to świetny rozwój fizyczny i wydolnościowy psa, co jest ważne podczas wykonywania zadań kontrterrorystycznych.

Pościg. Umiejętność psa do ścigania i obezwładniania to podstawowy element z zakresu ćwiczeń obrończych². Zdolności tej uczy się psa na stosunkowo wczesnym etapie. W trakcie procesu szkolenia niezbędny jest pozorant, który odpowiada za właściwy progres szkoleniowy. Zadaniem pozoranta jest zrównoważone rozwijanie popędu łupu i instynktu obrończego czworonoga oraz dostosowanie się do jego potrzeb, dzięki czemu systematycznie podnosi się jego pewność siebie. Pies pewny siebie gryzie mocno i pewnie (ma pełny chwyt), konfrontacja z pozorantem nie stanowi dla niego problemu, a wręcz traktuje ją jak zabawę. Docelowo pies jest w stanie na komendę podjąć pościg za pozorantem i walczyć z nim do momentu przybycia przewodnika. Podczas oczekiwania na komendę do ataku pies uczony jest zachowania spokoju, ciszy i koncentracji na pozorancie.

Fot. 5. Ćwiczenia wysokościowe z wykorzystaniem śmigłowca.

Elementy wysokościowe. Praca z psem na dużych wysokościach stanowi wyzwanie zarówno dla psa, jak i przewodnika. W początkowej fazie szkolenie zaczyna się od wprowadzania elementów łatwych, do których zwierzę jest się w stanie szybko adaptować. Pies wyposażony jest w specjalne szorki, do których się go podpinają, a następnie zostaje podnoszony. Należy pamiętać, że wysokość dostosowuje się do zachowania czworonoga. Jeżeli widzimy duży dyskomfort oraz oznaki stresu, pracujemy na małych wysokościach aż do momentu, kiedy zwierzę w pełni zaadaptuje się do sytuacji. Podczas wprowadzania tego typu elementów operatorzy są uczulani na zachowanie wszelkich środków ostrożności oraz właściwego zapięcia psa w szorki do ćwiczeń wysokościowych. W dalszym etapie szkolenia zwierzę przemieszcza się z wykorzystaniem śmigłowca, a następnie opuszczane jest wraz z przewodnikiem zjeżdżającym na linie. Podczas tego typu działań czworonóg powinien być spokojny i nie wykazywać lęku przed wysokością.

Fot. 6. Nauka współpracy przewodnika z psem z zespołem bojowym.

PSY BOJOWE

Współpraca z zespołem bojowym. Zarówno psy, jak i ludzie powinni czuć się w swoim towarzystwie komfortowo. W związku z powyższym nauka współpracy przewodnika z zespołem bojowym rozpoczyna się w pierwszych tygodniach kursu specjalistycznego. W początkowej fazie szkolenia pies zapoznaje się z innymi czworonogami oraz operatorami zespołu bojowego, jeżeli jego zachowanie nie wykazuje agresji lub lęku, zostaje nagrodzony. Należy pamiętać, że nie tylko przewodnik nagradza psa, ale również inne osoby, które biorą udział w szkoleniu. Kiedy proces adaptacji zostanie ukończony (pies nie zwraca uwagi na osoby przebywające w jego otoczeniu, jest w stanie skoncentrować się na wyznaczonym zadaniu), przechodzi się do dalszego etapu szkolenia, w którym przewodnik wraz z psem uczy się wspólnego przemieszczania z zespołem bojowym. Docelowo duet ten jest w stanie w pełni zintegrować się z zespołem bojowym.

Strzelanie sytuacyjne. Wykorzystanie broni krótkiej, długiej czy granatów hukowych stwarza potrzebę zaznajomienia psa z dźwiękami, jakie zostaną wygenerowane podczas ich użycia. W szkoleniu tego elementu zmierzamy do tego, aby pies zachowywał się obojętnie wobec słyszanych dźwięków. Nie może on przejawiać reakcji lękowych ani okazywać pobudzenia poprzez szczekanie lub pisanie³. W związku z tym na początkowym etapie szkolenia strzały oddaje się w odległości około 10 metrów z broni krótkiej. W tym czasie pies powinien być skoncentrowany na przewodniku i traktować wystrzał w sposób obojętny. Na bardziej zaawansowanym etapie strzały padają tuż przy psie. Podczas szkolenia przewodnik strzela z broni palnej, jednocześnie wydając komendy psu, który jest opanowany i nie wykazuje reakcji lękowych. Należy pamiętać, że szkolenie zaczynamy od małego natężenia dźwięku, które wzrasta wraz z dalszymi etapami tresury.

Przeszukanie pomieszczeń. Użycie psa do przeszukiwania pomieszczeń, w których ukrył się napastnik, znacznie podnosi poziom bezpieczeństwa zespołu bojowego. Odpowiednio wyszkolony pies potrafi dokładnie i metodycznie przeszukiwać pomieszczenie za pomieszczeniem, a następnie obezwładnić sprawcę, zanim ten zdecyduje się zaatakować policjantów. Choć jest to jeden z podstawowych elementów szkolenia, należy pamiętać, że proces tresury jest skomplikowany i można go podzielić na trzy elementy.

„Podejście” to element, kiedy pies wraz z zespołem bojowym pokonują drogę od przyjazdu na miejsce interwencji do punktu realizacji zadania. Początkowe odcinki, jakie pokonuje zwierzę, są krótkie, dzięki czemu przewodnik może łatwiej przekierować koncentrację psa na siebie. W trakcie przejścia utrwalane są elementy posłuszeństwa, a czworonóg jest nagradzany za poprawne wykonywanie komend i koncentrację. W późniejszych etapach droga podejścia zostaje wydłużona, zmienia się tempo jej pokonania oraz są wprowadzane elementy rozpraszające.

„Otwarcie drzwi” w początkowym etapie tresury przeprowadzane jest przez zespół bojowy płynnie i spokojnie. Operatorzy starają się nie generować przesadnego hałasu oraz unikają nadmiernego dynamizmu po to, aby pies mógł się zaadaptować do nowej sytuacji. W późniejszych etapach szkolenia drzwi otwierają się dynamicznie z wykorzystaniem narzędzi (urządzeń hydraulicznych, taranu, pił) bądź broni gładkolufowej. W takiej sytuacji pies jest nagradzany za spokój, opanowanie i koncentrację na przewodniku. Zwierzę nie może pisać, szczekać, samowolnie zmieniać pozycji ani wykazywać oznak lękowych lub agresywnych w trakcie pracy operatorów.

„Przeszukanie pomieszczeń” to ostatni element procesu tresury. Uczymy psa, aby przeszukiwał wszystkie dostępne pomieszczenia/pokoje, a także pomieszczenie wskazane przez przewodnika⁴. Podczas nauki w pomieszcze-

Fot. 7. Zmiana dynamiki pracy zespołu bojowego jest również elementem szkolenia.

Fot. 8. Zespół bojowy z psem na chwilę przed przeszukaniem pomieszczeń.

niach pozostawiane są nagrody, które zachęcają psa do sprawdzania każdego z nich. W ten sposób wzmacniana jest również systematyczność sprawdzania pomieszczeń. Na późniejszym etapie szkolenia w pomieszczeniach znajduje się pozorant, który ukryty jest tak, aby pies mógł go zlokalizować poprzez zapach. Każdorazowe odkrycie pozoranta zakończone jest atakiem i walką do momentu pojawienia się przewodnika bądź członków zespołu bojowego. Następnie wszystkie powyższe elementy łączy się w jedną całość.

Służba kontrterrorystyczna stawia wysokie wymagania przed ludźmi i nie robi wyjątku dla zwierząt. „Psi kontrterrości” przechodzą również wymagające szkolenie. Jest to jedyna droga, aby w zespole bojowym mogło pojawić się kolejne wartościowe ogniwo. Dobrze wyszkolony pies stanowi dla zespołu bojowego duży atut, który jest chętnie wykorzystywany przez jednostki specjalne na całym świecie i w różnych sytuacjach. Należy pamiętać, że proces szkolenia, który „tworzy” takiego psa, musi być nieustannie dostosowywany do zwierząt, ale też do otaczającego nas świata i ciągle zmieniających się zagrożeń. Poprzez właściwy proces tresury, ale też edukację operatorów tworzymy zgrany zespół bojowy, którego pies bez wahania wykona powierzone mu zadania.

¹ P. Kreczmański, *Tresura psów bojowych*, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 2023, s. 5.

² Tamże, s. 15.

³ Tamże, s. 22.

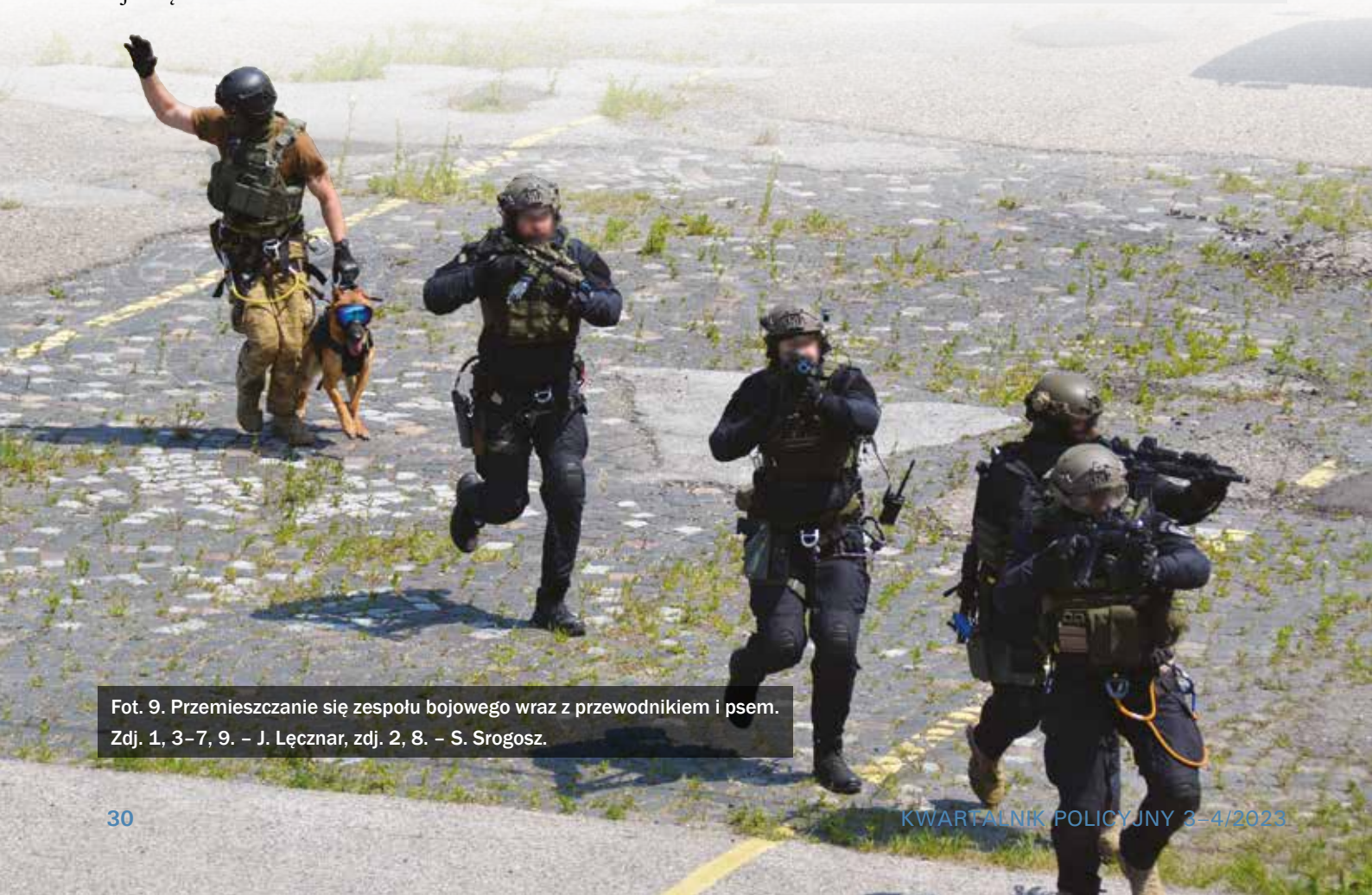
⁴ Tamże, s. 23.

Summary

Selection and training process of dogs for combat operations

This article discusses the selection and training process for combat dogs. It presents in detail the selection course and describes each of the character tests that the dog is obliged to pass. The reader is also familiarized with the process of training combat dogs and the catalog of skills these animals must master.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

Fot. 9. Przemieszczanie się zespołu bojowego wraz z przewodnikiem i psem.
Zdj. 1, 3–7, 9. – J. Łęcznar, zdj. 2, 8. – S. Srogosz.

ZMIANY PROGRAMOWE

w zakresie szkolenia
psów służbowych
do wyszukiwania
zapachów narkotyków

Fot. 1. Pasywne oznaczenie źródła zapachu poprzez „zamrożenie” ciała psa i target (wydłużone dotknięcie) przedmiotu nosem.

sierż. szt. Agnieszka Mikłasińska

Zakład Kynologii Policyjnej CSP

W toku prowadzonych działań mających na celu zwalczanie przestępczości narkotykowej ważną rolę odgrywają psy służbowe do wyszukiwania zapachów narkotyków. Ze względu na zgłaszane potrzeby jednostek terenowych aktywnie działających w tym zakresie, proces szkolenia psów ulega cyklicznym modyfikacjom. W niniejszym artykule zawarte są informacje o zmianach w katalogu umiejętności psa służbowego tej kategorii – zarówno tych, które w niedawnym czasie już nastąpiły, jak i tych, które są w trakcie wprowadzania.

Szeroko pojęty rynek narkotykowy, wraz ze wszystkimi swoimi gałęziami, jest poważnym problemem skali światowej. Organy ścigania opracowują coraz to nowe strategie przeciwdziałania tego rodzaju przestępczości, a przestępcy prześcigają się z nimi, usprawniając swoją działalność. Istotną rolę w tej walce odgrywają psy służbowe wyspecjalizowane w wykrywaniu zapachów narkotyków.

W szeregach Policji są obecnie 132 psy służbowe działające w tej dziedzinie (dane na dzień 17.11.2023 r. zawarte w Wykazie opiekunów i psów służbowych w Policji). Szkolenie duetu przewodnik – pies odbywa się w Zakładzie Kynologii Policyjnej w Sułkowicach i przeprowadzane jest według ściśle ustalonych zasad i wymogów, zatwierdzonych konkretną decyzją Komendanta Głównego Policji. Założenia organizacyjne kursu specjalistycznego dla przewodników psów służbowych do wyszukiwania

narkotyków na przestrzeni lat ulegały zmianom. Celem tych zmian było zaspokojenie potrzeb szkoleniowych jednostek organizacyjnych Policji. Zgodnie z decyzją nr 80 Komendanta Głównego Policji z dnia 5 marca 2020 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla przewodników psów służbowych do wyszukiwania zapachów narkotyków (Dz. Urz. KGP poz. 11) taki kurs trwa 120 dni szkoleniowych (842 godziny lekcyjne) i prowadzony jest w systemie stacjonarnym. Decyzja ta wprowadziła dwie kluczowe zmiany w pracy psów służbowych do wyszukiwania zapachów narkotyków. Pierwsza z nich to sprecyzowanie sposobu oznaczenia miejsca, z którego dochodzi zapach narkotyków. Dawniej nie było jasno określone, w jaki sposób pies ma je wskazać – oznaczenie miało być czytelne dla przewodnika. Większość psów oznaczała w sposób aktywny poprzez drapanie. Wiele psów instynktownie preferuje tę formę sygnalizowania

i mimo iż jest ona bardzo czytelna, to często skutkowało licznymi niezamierzonymi zniszczeniami drogich elementów pomieszczeń, pojazdów lub przedmiotów. Z tego powodu zostały podjęte działania wprowadzające zmiany sposobu sygnalizacji przez psy wykrytych zapachów narkotyków. Aktualna decyzja nr 80 mówi, że wskazane jest, aby pies po ujawnieniu miejsca występowania zapachu narkotyków dokonał zaznaczenia w sposób pasywny. Sposób pasywny wyklucza możliwość drapania, a požądane jest tu oznaczenie źródła zapachu poprzez przyjęcie przy nim pozycji siedzącej lub leżącej, a jeżeli nie ma na to przestrzeni, pies powinien pozostać w miejscu i skupić się na źródle wydobywania się zapachu. Oznaczenie to w dalszym ciągu powinno być czytelne i oczywiste dla przewodnika.

Drugą istotną zmianą w programie kursu, która wpłynęła na wydłużenie czasu szkolenia o 30 dni szkoleniowych, jest umiejętność przeszukiwania wyznaczonego terenu otwartego. Wprowadzenie możliwości użycia psa tej kategorii do przeszukiwania terenu otwartego dało pole do jeszcze szerszego wykorzystania umiejętności psiego nosa. Umożliwia to odnalezienie określonych substancji psychoaktywnych porzuconych lub pozostawionych na danym obszarze. Niejednokrotnie podczas działań policyjnych przestępcy odrzucają środki psychoaktywne, których posiadanie jest zakazane prawem. Człowiekowi niezwykle trudno jest odszukać takie „zguby”. Tu przychodzi na ratunek niezawodny wyszkolony do takich sytuacji psi nos. Ponadto pomysłowość przestępców dotycząca potencjalnych miejsc do ukrycia niekiedy sporych ilości narkotyków ciągle ewoluuje. Po wprowadzeniu przeszukiwania terenu otwartego do katalogu umiejętności psa służbowego do wyszukiwania zapachów narkotyków także odnalezienie skrytek w otwartej przestrzeni nie stanowi już trudności. Ważnym aspektem tej umiejętności jest fakt, że psów tej kategorii nie używa się do wyszukiwania plantacji ziela konopi ani też do przeszukiwania rozległych terenów otwartych. Przed wprowadzeniem przeszukiwania terenu do katalogu umiejętności psów przedmiotowej kategorii katalog ten ograniczał się wyłącznie do przeszukiwania wagonów kolejowych, samochodów, bagażów oraz obiektów użyteczności publicznej.

Ze względu na potrzeby zgłaszane przez jednostki terenowe planowane są prace mające na celu wprowadzenie zmiany polegającej na wzbogaceniu katalogu umiejętności psów służbowych do wyszukiwania zapachów narkotyków o sprawdzenie osób w zakresie niezbędnym do wykrycia obecności środków odurzających, substancji psychotropowych i ich prekursorów. Czynność ta ma być dokonywana w ramach kontroli osobistej. Polegać ma na sprawdzeniu odzieży, obuwia osoby, przedmiotów znajdujących się na jej ciele, a także na kontroli zawartości podręcznego bagażu oraz innych przedmiotów, które posiada przy sobie osoba kontrolowana. Proces szkolenia psa do pracy polegającej na sprawdzeniu osób pod kątem posiadania substancji zabronionych prawem różni się nieco od czynności dotychczas prowadzonych, jakie zawierał katalog umiejętności psów służbowych do wyszukiwania zapachów narkotyków. Pies jest zwierzęciem niezwykle czułym na zmiany postawy ciała człowieka i błyskawicznie może zmienić swoje reakcje i zachowanie. Ponadto nie każdy pies czerpie radość z bliskiego przebywania przy człowieku. Czasem psy mogą się czuć w takiej interakcji niekomfortowo, zwłaszcza jeśli chodzi o przebywanie blisko zupełnie nieznanymi osobom, których zachowanie może być nieprzewidywalne, dynamiczne, chaotyczne. Proces nauki w przypadku psów służbowych wymaga skrupulatnej generalizacji, czyli nabywania umiejętności wykonywania zadań w różnych warunkach, przy różnych rozproszeniach. Dodatkowo, jeżeli dana umiejętność ściśle wiąże się z interakcją z innym żywym organizmem, należy przeprowadzić szkolenie z pełną starannością i uważnością w oparciu o wiedzę dotyczącą potrzeb, instynktów oraz behawioru psów. Patrząc na tę kwestię od drugiej strony, czyli od strony komfortu ludzkiego, tu także warto uświadomić sobie, że zdarzają się przypadki kynofobii, czyli zaburzenia polegającego na chorobliwym lęku przed psami, niekiedy prowadzącego do ataków paniki lub panicznej ucieczki, co w sytuacjach kontroli osobistej może być źródłem nieporozumień. Taka kontrola powinna być wykonana bez żadnych szkód oraz zagrożenia dla życia lub zdrowia. Powyższe warunki muszą być uwzględnione w procesie szkolenia. Zmiana ta niewątpliwie wpłynie na wydłużenie czasu trwania kursu w zakresie niezbędnym do wprowadzenia tej umiejętności.

Fot. 2. Przeszukiwanie przez psa pojazdu w celu odnalezienia zapachu narkotyków.

Fot. 3. Pasywne oznaczenie źródła zapachu narkotyków w pojeździe.

Fot. 4. Pasywne oznaczenie źródła zapachu narkotyków w pojeździe.

PSY SŁUŻBOWE DO WYSZUKIWANIA NARKOTYKÓW

Fot. 5. Pies służbowy podczas treningu detekcji zapachów narkotyków.

Fot. 6. Pies służbowy podczas pasywnego oznaczenia źródła zapachu przy przeszukaniu pojazdu.

Fot. 7. Pies służbowy podczas treningu detekcji zapachów narkotyków.

Fot. 8. Pies służbowy podczas treningu detekcji zapachów narkotyków.

Zdj. 1-8 – A. Walasek.

Warto również nadmienić, że w ostatnim czasie zostały zgłoszone propozycje kolejnych zmian w programie kursu specjalistycznego dla przewodników psów służbowych do wyszukiwania zapachów narkotyków. Dotyczą one rozszerzenia katalogu umiejętności psów do wyszukiwania zapachów narkotyków o wyszukiwanie zapachu mefedronu oraz metamfetaminy. Wynika to z rosnącego udziału substancji psychotropowych z grupy II-P¹ w obrocie na rynku narkotykowym.

Jedną z cech dobrego szkolenia jest jego ciągła aktualizacja i dostosowanie do zmieniającego się otoczenia i panujących warunków. Wraz z ewolucją działań przestępczych w zakresie rynku narkotykowego modyfikacjom ulegają także działania służb wyspecjalizowanych w zwalczaniu tego typu przestępstw. Mając po swojej stronie tak ogromną potęgę, jaką są psy i ich ponadprzeciętne zdolności węchowe, mamy szansę wykrywać narkotyki tam, gdzie nasze ludzkie zmysły i urządzenia pomocnicze nigdy by nie dotarły.

Summary

Program changes in the scope of training service dogs for drug detection

The article concerns program modifications in the scope of training service dogs for drug detection. Changes in the catalog of service dogs' skills of the discussed category are presented. The first of them specifies the method of marking the place from which the scent of drug comes. The second important change in the course program, which has increased the training time by 30 days, is the ability to search a designated open area.

Moreover, the article announces work on the introduction of another program changes. One of them will enrich the catalog of skills of drug detection dogs by checking people to the extent necessary to detect the presence of narcotics, psychotropic substances and their precursors. The second modification is planned to expand the abovementioned catalog of dogs' skills by the ability to search for the smell of mephedrone and methamphetamine, due to the growing share of these psychotropic substances of group II-P¹ in circulation on the drug market.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

*„Aby przeszli
na drugą stronę”*

O PRACY PSÓW DO WYSZUKIWANIA ZAPACHU ZWŁOK LUDZKICH

st. asp. Kamil Malicki

Wydział Wywiadowczo-Patrolowy
Komendy Stołecznej Policji

„Aby przeszli na drugą stronę” to motto przewodników psów do wykrywania zapachu zwłok ludzkich. Ich zadanie to odnalezienie nieznalezionych po to, aby ostatecznie doprowadzić ich „drogę” do końca, a rodzinom i śledczym dać odpowiedzi, których poszukują. W artykule zawarto informacje na temat tego, jakiego zapachu poszukuje pies, w jaki sposób go znajduje, w jaki sprzęt jest wyposażony i jak wygląda jego praca w praktyce.

Jedną z kategorii psów służbowych wymienionych w zarządzeniu nr 91 Komendanta Głównego Policji z dnia 4 października 2022 r.¹ są psy do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich na lądzie. W niniejszym artykule chciałbym przybliżyć służbę psów wyszkolonych w tej kategorii i odpowiedzieć na najczęstsze pytania związane z ich wykorzystaniem.

Czym jest zapach zwłok ludzkich?

Zapach, którego poszukuje pies, to zapach rozkładu ciała ludzkiego. Pojęcie rozkładu ciała ludzkiego obejmuje dwa procesy: autolizę i gnicie.

Autoliza polega na rozpadzie komórek i narządów w trakcie procesu chemicznego spowodowanego przez enzy-

my wewnątrzkomórkowe. Proces ten przebiega szybciej w narządach bogatych w enzymy, np. trzustka ulegnie rozkładowi dużo szybciej niż serce.

Drugą formą rozkładu, często traktowaną jako jego synonim, jest gnicie. Procesy gnilne są spowodowane przez bakterie i fermentację. W wyniku śmierci organizmu flora bakteryjna z przewodu pokarmowego rozprzestrzenia się po całym ciele, powodując gnicie. Większość autorytetów naukowych uznaje poniżej opisaną kolejność zmian podczas rozkładu gnilnego ciała.

Podczas pierwszych 24–36 godzin od śmierci pojawiają się zielonkawe zabarwienia w dolnych kwadrantach brzucha, wyraźniejsze po prawej niż lewej stronie. Następnie pojawiają się zielonkawe zabarwienia głowy, szyi i barków. Po upływie około 60–72 godzin ciało ulega rozkładowi

PSY SŁUŻBOWE DO WYSZUKIWANIA ZWŁOK LUDZKICH

gazami z wytworzeniem pęcherzy oraz ześlizgiwaniem się naskórka i włosów. Pierwsze widoczne objawy rozkładu można zauważyć na twarzy, ciało w tym czasie przybiera kolor od bladzielonego do zielonocznego.

Gdy proces rozkładu postępuje, włosy ześlizgują się z głowy, a naskórek z rąk, i następnie powoli dochodzi do zeszkielegowania ciała.

Czasami rozkładające się zwłoki ulegają przeobrażeniu tłuszczowo-woskowemu. Tłuszczowosk jest twardym woskowatym materiałem koloru od szarawobiałego do brązowego, widocznym w obrębie tkanki podskórnej wszędzie tam, gdzie na ciele znajduje się tkanka tłuszczowa. Przemiana tłuszczowo-woskowa występuje powszechnie na zwłokach zanurzonych w wodzie albo w wilgotnym i ciepłym środowisku. Tłuszczowosk rozwija się w czasie kilku miesięcy, a w sprzyjających warunkach – nawet kilku tygodni i jest względnie odporny na degradację bakteryjną i chemiczną.

Czynnikiem decydującym o przebiegu procesu rozkładu są głównie warunki atmosferyczne, w których ciało się znajduje. Uogólniając, można powiedzieć, że im cieplej i bardziej wilgotno, tym proces rozkładu przebiega szybciej, im zimniej – tym wolniej. Ujemna temperatura może całkowicie zatrzymać proces rozkładu aż do czasu odmarznięcia zwłok. Z kolei w bardzo wysokiej temperaturze i suchym klimacie, gdzie zwłoki będą bardzo szybko tracić wodę, może dojść do procesu mumifikacji, a nie przemian gnilnych.

Czynnikami dodatkowymi, które mogą przyspieszać proces rozkładu, są znaczna otyłość, grube ubrania i stany zapalne organizmu.

Podsumowując powyższy opis, należy zauważyć, iż pies do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich na lądzie poszukuje zapachu rozkładu ciała ludzkiego. Zapach ten jest indywidualny dla każdego martwego człowieka, ale posiada pewne cechy wspólne dla wszystkich zwłok ludzkich. I właśnie tych cech wspólnych zapachu poszukuje pies. Znaczy to, iż pies w wyznaczonym do sprawdzenia miejscu znajdzie każde zwłoki i nie potrzebuje on żadnej części garderoby należącej do denata.

W jakim czasie od potencjalnego zgonu osoby można wykorzystać psa?

Analizując opis przemian związanych z rozkładem, należy przyjąć, iż minimalny czas, jaki powinien upłynąć od zgonu, to od 3 do 5 dni, pod warunkiem dodatnich temperatur.

Jaki powinien być maksymalny czas od zgonu osoby do użycia psa?

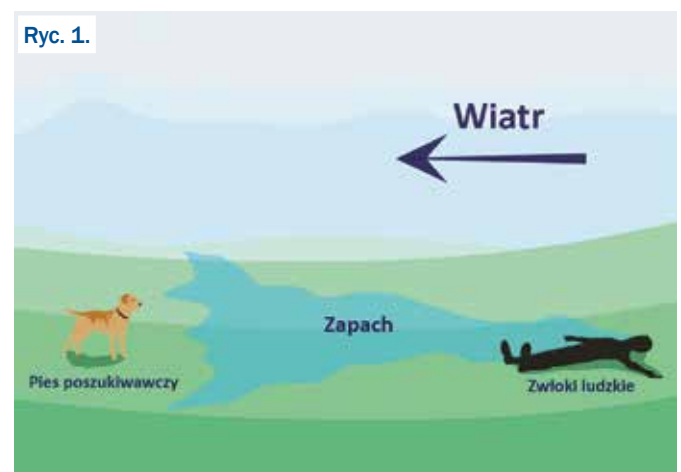
Pies powinien być w stanie zareagować na zapach zwłok do chwili ich całkowitego zeszkielegowania. Jaki to czas? Odpowiedź, niestety, nie może być jednoznaczna, gdyż jest zależna od bardzo wielu czynników. W literaturze można znaleźć opisy ciał, które znajdowały się w obszarze intensywnego działania żywiołów i obecności dzikiej zwierzyny, gdzie doszło do całkowitego zeszkielegowania

w czasie 5–6 dni! Z drugiej strony, ciała znajdujące się w rejonach wysokogórskich pozostają doskonale zachowane przez wiele lat. Maksymalny okres wykorzystania możliwości detekcyjnych psa w takich przypadkach więc oscyluje w czasie od roku do kilku lat od zgonu.

Wiemy już, na jaki zapach reaguje pies do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich, ale jak to się dzieje, że udaje mu się ten zapach znaleźć?

Pies wyszukuje zapach. To znaczy, iż jego zadaniem jest stwierdzenie, czy w danym obszarze terenu występuje zapach zwłok ludzkich, czy go tam nie ma. Jest to zupełnie inny rodzaj pracy niż psa tropiącego, który zajmuje się śledzeniem jednego konkretnego zapachu przemieszczającego się człowieka. Zwłoki ludzkie z założenia same nie są w stanie się „przemieszczać”, więc ich śledzenie jest niemożliwe.

Więc jak dochodzi do odnajdywania zwłok? Żeby zrozumieć ten proces, należy zacząć od zdefiniowania pojęcia zapachu. W uproszczeniu jest to coś, co oddziela się od materii i powoduje pobudzenie zmysłu węchu u psa. W przypadku zwłok ludzkich musimy spojrzeć na zapach jak na substancję w stanie lotnym zawierającą molekuly materii o różnym ciężarze. Zapach jest przenoszony z wiatrem i z tej perspektywy możemy wyróżnić umownie trzy rodzaje ciężkości jego cząsteczek. Najcięższe znajdują bezpośrednio w pobliżu źródła zapachu, średnie trochę dalej, a najlżejsze są w stanie przemieszczać się na duże odległości ze znaczną szybkością. Pies szuka w powietrzu najlżejszych cząsteczek zapachu i jak po niewidzialnym dla nas sznurku dociera poprzez średnie i ciężkie cząsteczki do źródła zapachu. W idealnych warunkach terenowych i atmosferycznych zapach rozchodzący się od źródła, tj. w tym przypadku od zwłok ludzkich, tworzy kształt stożka, w którego wierzchołku znajduje się źródło zapachu, a lekkie cząsteczki zapachu rozchodzą się w kierunku podstawy, rozszerzając się wraz ze zwiększeniem odległości (ryc. 1).

Ryc. 1. Rozchodzenie się zapachu od źródła.
Źródło: opracowanie własne.

W tym miejscu można zadać pytanie, które najczęściej słyszą przewodnicy psów do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich. Z jakiej odległości pies jest w stanie wy-czuć zapach zwłok?

Odpowiedź na to pytanie brzmi: „to zależy”. A od czego zależy? Od wiatru, jego kierunku i siły, stanu źródła zapachu, miejsca położenia źródła zapachu, ukształtowania terenu, szaty roślinnej, wilgotności powietrza, nasłonecznienia, pory dnia, ciśnienia atmosferycznego.

Przy idealnych warunkach, to znaczy przy średnim wietrze, zachmurzonym niebie, średniej wilgotności powietrza, płaskim ukształtowaniu terenu, niskiej roślinności, w porze wieczornej, pies potrafi zlokalizować źródło zapachu z 200–300 metrów. Jednak mogą również zdarzyć się takie kombinacje warunków atmosferycznych i ukształtowania terenu, że lokalizacja zapachu z 2–3 metrów może być dla psa bardzo trudna albo wręcz niemożliwa.

Liczba czynników wpływających na zdolność psa do detekcji zapachu jest tak duża, iż każde poszukiwanie tworzą indywidualny kontekst. Zadaniem przewodnika jest ocenienie tych warunków w taki sposób, aby mógł właściwie zrozumieć zachowanie swojego psa i żeby razem, jako zespół poszukiwawczy, mogli osiągnąć sukces.

Ryc. 2–4 przedstawiają kilka przykładowych wariacji warunków atmosferycznych i ukształtowania terenu, które mogą wpłynąć na pracę psa.

Praca psa do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich w praktyce

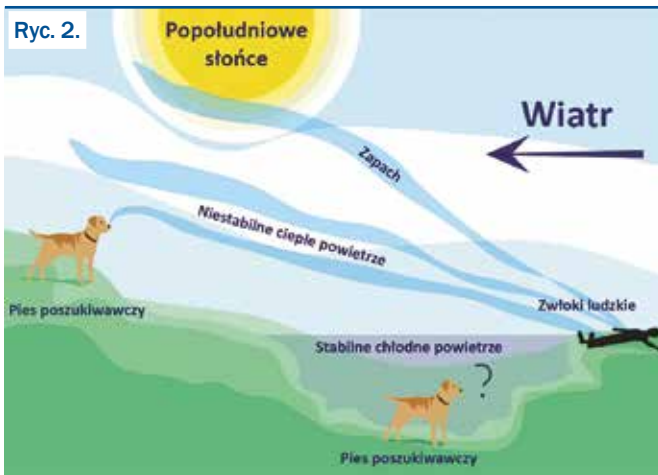
Wiemy już, jakiego zapachu poszukuje pies i w jaki sposób dochodzi do odnalezienia zwłok. Teraz przejdziemy do opisu działań psa w praktyce.

Pies do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich sprawdza teren, który zostaje wytypowany jako ten, gdzie istnieje prawdopodobieństwo znalezienia zwłok ludzkich. Większość spraw, do których angażowane są psy, dotyczy zaginięć w terenach trudno dostępnych i są to zaginięcia osób starszych, z problemami demencyjnymi, oraz osób, które postanowiły targnąć się na własne życie. Pies podczas pracy ma na sobie charakterystyczne wyposażenie (fot. 1) i porusza się samodzielnie, biegając w pobliżu swojego przewodnika.

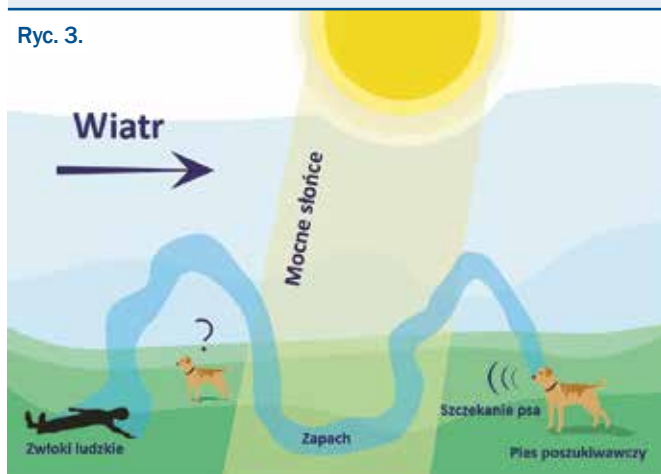
Fot. 1.

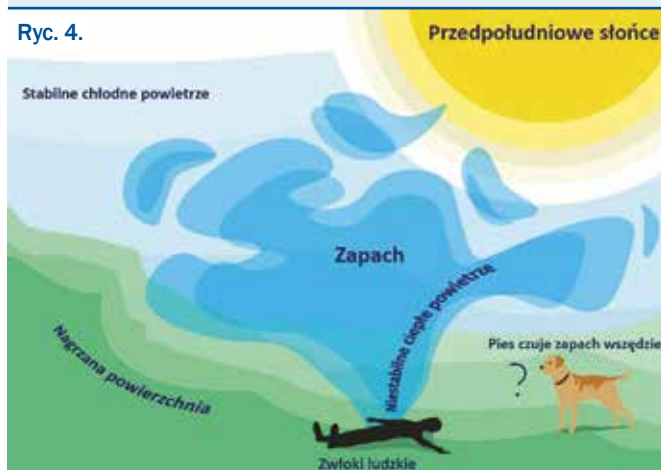
Fot. 1. Pies w szelkach z napisami „Policja”.

Ryc. 3.

Ryc. 4.

Ryc. 2–4. Przykładowe wariacje warunków atmosferycznych i ukształtowania terenu, które mogą wpłynąć na pracę psa.
Źródło: opracowanie własne.

Szelki z napisami „Policja” służą do identyfikacji psa jako psa służbowego podczas pracy oraz pełnią rolę tzw. rytuału pracy, to znaczy, że u psa podczas szkolenia kształtuje się zachowanie, iż wtedy, kiedy ma założone szelki, to będzie wykonywał pracę węchową. Do szelek bądź obroży bardzo często przyczepiony jest dzwonek, który służy do określenia położenia psa podczas pracy oraz powoduje spłoszenie dzikiej zwierzyny, którą można napotkać podczas poszukiwań. Obroża z odbiornikiem GPS

PSY SŁUŻBOWE DO WYSZUKIWANIA ZWŁOK LUDZKICH

serii Garmin Alpha (fot. 2) umożliwia określenie położenia psa w czasie rzeczywistym oraz zapisuje ślad poruszania się psa i przewodnika, dzięki czemu można dokładnie udokumentować prowadzone czynności. Największą zaletą obroży jest to, iż działa ona niezależnie od zasięgu sieci GSM, co zdecydowanie poprawia bezpieczeństwo psa podczas pracy.

Fot. 2.

Fot. 2. Odbiornik do obroży, dzięki któremu przewodnik widzi pozycję psa w czasie rzeczywistym oraz cały czas ma zapisywany ślad jego poruszania się.

W wyjątkowych okolicznościach, np. podczas przeszukiwania wysypiska śmieci, psu można założyć specjalne buty zapewniające ochronę łap (fot. 3).

Fot. 3.

Fot. 3. Specjalne buty zapewniające ochronę łap psa.

Kiedy pies podczas pracy trafi na cząsteczki zapachu zwłok ludzkich, jego zachowanie zmienia się w charakterystyczny sposób, najczęściej jest to zwrócenie podniesionej do góry głowy w kierunku pod wiatr i wyraźne ożywienie (fot. 4).

Fot. 4.

Fot. 4. Postawa psa, który trafił na cząsteczki zapachu zwłok ludzkich.

Po dotarciu do źródła zapachu pies musi poinformować swojego przewodnika o odnalezieniu zwłok ludzkich. W Policji psy szkolone są do pozostawiania przy źródle zapachu i oszczekiwania go do czasu przybycia przewodnika (fot. 5).

Fot. 5.

Fot. 5. Pies oszczekujący źródło zapachu.

Pies pracuje dla nagrody. Dla psa nagrodą jest zabawa piłką albo gryzakiem ze swoim przewodnikiem. Nagradzanie psa jest bardzo ważnym elementem szkolenia i w dużej mierze odpowiada za jego motywację do pracy. Dlatego kiedy pies skończy przeszukiwanie, podczas którego w wyznaczonym terenie nie stwierdzono zapachu zwłok ludzkich, w pobliżu umieszcza się zapach treningowy, którego celem jest dać psu możliwość odniesienia sukcesu w pracy i uzyskania nagrody (fot. 6–7).

Fot. 6.

Fot. 7.

Fot. 6–7. Zabawa stanowiąca nagrodę dla psa.

Jak długo może pracować pies podczas poszukiwań?

Zdolności pracy psa najłatwiej przedstawić w postaci wielkości możliwego do przeszukania terenu. Po przybyciu na miejsce poszukiwań przewodnik wspólnie z prowadzącym sprawę poszukiwawczą określają teren możliwy do przeszukania. Teren w formie narysowanego w programie planistycznym kwadratu na mapie zostaje wgrany do urządzenia GPS połączonego z obrozą, którą ma pies. Zadaniem przewodnika i psa jest systematyczne sprawdzenie wyznaczonego terenu w taki sposób, aby pies objął zasięgiem węchu każde miejsce. Przewodnik w zależności od warunków atmosferycznych, w szczególności kierunku wiatru i ukształtowania terenu, wybiera odpowiednią taktykę. To znaczy decyduje, od której strony zaczyna sprawdzanie terenu i co ile metrów będzie robił kolejne przejścia. Po sprawdzeniu danego terenu przewodnik powinien znaleźć poszukiwane zwłoki ludzkie albo mieć pewność, iż w tym

obszarze ich nie ma. Czyli wykluczyć ten teren z dalszych poszukiwań.

W sprzyjających warunkach i przy dobrej kondycji pies w ciągu jednego dnia działań może sprawdzić około 20 hektarów terenu. Takie sprawdzenie, w zależności od stopnia trudności terenu, trwa od około 2,5 do 3,5 godziny. W tym miejscu należy zauważyć, iż psy do poszukiwania zapachu zwłok ludzkich na lądzie są jedynymi psami służbowymi w Policji, które swoją pracę węchową wykonują przez tak długi czas.

Po wykonanym sprawdzeniu terenu przewodnik ma w urządzeniu GPS zapisany ślad, którym poruszał się on i pies. Następnie powyższe ślady w formie graficznej dołącza się do dokumentacji służbowej. Dzięki zapisanym danym można dokonać analizy pracy psa i na bieżąco obserwować, czy jakieś miejsce wymaga dodatkowego sprawdzenia. Na ryc. 5 widzimy zapisane ślady pracy zespołów z psami. Zapisy te najczęściej wyglądem przypominają dawną grę elektroniczną, tzw. węża.

Ryc. 5.

Ryc. 5. Zapisane ślady pracy zespołów z psami. Źródło: archiwum autora.

Jak szukać, aby znaleźć?

Robert Koester, twórca statystyki osób zaginionych, na której opiera się obecna taktyka prowadzenia działań poszukiwawczych, wskazuje, iż osoby z demencją i osoby, które chciały targnąć się na własne życie, w 50% przypadków znajdują się w promieniu ok. 1 km od punktu, gdzie były widziane ostatni raz, a w 75% w promieniu 2,5 km. Pokazuje to, iż punkt ostatniego widzenia osoby powinien być traktowany jako priorytet do ustalenia przez prowadzącego sprawę poszukiwawczą.

Promień 1 km od punktu ostatniego widzenia brzmi bardzo obiecująco, ale ile to właściwie jest? Jest to powierzchnia około 300 hektarów!

Przypominam, że pies jednorazowo jest w stanie przeszukać około 20 hektarów.

Analizując powyższe, należy stwierdzić, iż planując działania z użyciem psa do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich na lądzie, tak aby uzyskać minimalną możliwą skuteczność działań, należy użyć minimum dwóch psów i minimum przez dwa dni. Przy takim układzie jesteśmy w stanie przeszukać od 80 do 100 hektarów, czyli 1/3 z promienia 1 kilometra od punktu ostatniego widzenia, co po wykluczeniu takich miejsc, jak często uczęszczane albo np. ogrodzone posesje, daje już pewne realne szanse na odnalezienie. Bardzo ważny jest też wybór odpowiedniego terenu do przeszukania przez psa. Na przykład psa dużo lepiej wykorzystać na terenach zalesionych niż w przypadku dużych powierzchni łąk, które bardziej efektywnie można przeszukać za pomocą bezzałogowego statku powietrznego.

Czy pies może pominąć zwłoki w wyznaczonym do sprawdzenia sektorze?

Zdolności psa do detekcji zapachu są bardzo duże, ale jak każdy żywy organizm może się pomylić, mieć gorszy dzień albo warunki atmosferyczno-terenowe spowodują w danej chwili całkowity brak możliwości lokalizacji zapachu. Dlatego bardzo ważne jest obiektywne spojrzenie przewodnika na pracę psa w danym momencie i przerwanie jej w przypadku widocznych oznak zmęczenia i braku motywacji. Istotne znaczenie ma także dobór odpowiedniej i systematycznej taktyki, aby zminimalizować ryzyko popełnienia błędu.

Wyjątkowa naszywka

Z inicjatywy policyjnych przewodników psów do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich powstała naszywka, która stanowi wspólny symbol dla wszystkich funkcjonariuszy tej jednej z najmniej licznych specjalizacji wśród przewodników psów służbowych Policji.

Naszywka swą symboliką nawiązuje do mitologii greckiej. Przedstawia postać Charona, mitycznego przewoźnika dusz przez Styks. Dziób jego łodzi został uformowany w kształcie głowy psa. Napis K9 oznacza psy służbowe. Na naszywce umieszczono motto „Aby przeszli na drugą stronę”. Można bowiem powiedzieć, iż zadaniem psów do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich jest odnalezienie

nie znalezionych po to, aby ostatecznie doprowadzić ich „drogę” do końca, a rodzinom i śledczym dać odpowiedzi, których poszukują.

Fot. 8.

Fot. 8. Naszywka policyjnych przewodników psów do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich.
Zdj. 1–8. Autor.

Artykuł powstał na podstawie:

- 1) doświadczenia w pracy z psem służbowym Policji kategorii do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich na lądzie;
- 2) doświadczenia w pracy z psem ratowniczym specjalizacji terenowej i gruzowiskowej;
- 3) kursów specjalistycznych realizowanych w Zakładzie Kynologii Policyjnej w Sułkowicach;
- 4) literatury:
 - V.J. DiMaio, D. DiMaio, *Medycyna sądowa*, wyd. I polskie pod red. B. Świątek i Z. Przybylskiego, Wydawnictwo Medyczne Urban & Partner, 2001.
 - J.C. Judach, *Buzzards and Butterflies Human Remains Detection Dog*, 2nd Edition, Coastal Books, 2008.
 - S.M. Stejskal, *Death, Decomposition, and Detector Dogs From Science to Scene*, CRC Press, 2023.
 - R.J. Koester, *Lost Person Behavior, A search and rescue guide on where to look – for land, air and water*, Dbs Productions, 2008.

¹ Zarządzenie nr 91 Komendanta Głównego Policji z dnia 4 października 2022 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych w Policji (Dz. Urz. KGp poz. 225).

Summary

To cross over to the other side. Human remains detector dogs.

„To cross over to the other side” is the motto of human remains detector dogs handlers.

The HRD dogs and their handlers job is to find the missing people in order to finally bring their „journey” to an end, and to give families and investigators the answers they are looking for.

What is the scent that the HRD dog is looking for? How is it found? What equipment is used? What do the dog training and daily work look like?

You will find answers to these and other questions in the article.

Thumaczenie: Autor

TESTOWANIE SPRAWNOŚCI UŻYTKOWEJ PSÓW SŁUŻBOWYCH

Historia i współczesność

podkom. Piotr Mrozowski

Zakład Kynologii Policyjnej CSP

Testowanie sprawności użytkowej psów to w dużym uproszczeniu okresowa ocena możliwości duetu: policjant – pies dotyczących wykonywania czynności służbowych. Ocena, która uprawnia do dalszego wykonywania czynności służbowych. Testowanie sprawności użytkowej psa policyjnego to szereg czynności realizowanych przez Policyjnych Instruktorów Szkolenia Psów Służbowych¹ w stosunku do całego pogłowia psów policyjnych. Działanie takie ma na celu przedłużenie lub unieważnienie terminowego atestu uprawniającego do wykonywania zadań służbowych.

Fot. 1. Testowanie sprawności użytkowej na poligonie szkoleniowym w ZKP CSP. Zdj. P. Mrozowski.

HISTORIA I GENEZA POCZĄTKÓW TESTOWANIA SPRAWNOŚCI UŻYTKOWEJ PSÓW

Początków testowania sprawności użytkowej psów należy szukać około 1936 r. Wtedy to ówczesny kierownik Hodowli i Tresury Psów Policyjnych nadkom. Alojzy Grimm opublikował w czasopiśmie „Mój pies” artykuł dyskusyjny pt. *Instrukcja oceny psa służbowego*². Opisywał w nim konieczność większego nadzoru nad zwierzętami służbowymi i sposobem ich użytkowania w służbie. Powoływał się przy tym na rozwiązania zagraniczne, gdzie zwierzę posiadało odpowiedni „tytuł wykonawczy”³ do wykonywania zadań służbowych. W dwudziestoleciu międzywojennym funkcjonowało kilka kategorii psów służbowych⁴. Główny ich podział dotyczył

umiejętności i wykorzystania w służbie: psy śledcze i psy w służbie zapobiegawczej, tzw. psy towarzysze. Grimm stał się autorem pierwszego sposobu testowania psów służbowych na podstawie tzw. *Instrukcji Oceny Sprawności Użytkowej Psów Policyjnych*. Był też pierwszą osobą, która podjęła się sprawdzenia całego pogłowia psów policyjnych w Polsce w latach 30. Jego podpisy widnieją na wszystkich zachowanych protokołach w Archiwum Akt Nowych w Warszawie⁵. W ramach oceny sprawności psa policyjnego przewodnik wraz z przydzielonym mu psem mieli wykonać wiele ćwiczeń, które oceniała wyznaczona do tego komisja. Składała się ona z Kierownika Tresury Psów Policyjnych, tresera, wyznaczonego policjanta komendy wojewódzkiej Policji oraz zaproszonego weterynarza. Przeprowadzone czynności odnotowywane były w protokole badania sprawności użytkowej psa.

TESTOWANIE SPRAWNOŚCI UŻYTKOWEJ PSÓW

Fot. 2. Karta oceny sprawności psa cz. I. AAN – Zespół: Komenda Główna Policji Państwowej w Warszawie. Wydział IV Centrala Służby Śledczej. Referat VII Hodowla i Tresura Psów Policyjnych. Instrukcje i komunikaty w sprawie psów służbowych. Informacje i korespondencja. 1928–1929. Sygnatura 2/349/2/5.7/2060 [dostęp: 24.07.2023 r.].

Fot. 3. Karta oceny sprawności psa cz. II. AAN – Zespół: Komenda Główna Policji Państwowej w Warszawie. Wydział IV Centrala Służby Śledczej. Referat VII Hodowla i Tresura Psów Policyjnych. Instrukcje i komunikaty w sprawie psów służbowych. Informacje i korespondencja. 1928–1929. Sygnatura 2/349/2/5.7/2060 [dostęp: 24.07.2023 r.].

WSPÓŁCZESNE TESTOWANIE SPRAWNOŚCI UŻYTKOWEJ PSÓW SŁUŻBOWYCH

Współczesne testowanie sprawności użytkowej w zarysie przypomina te historyczne próby. Zasady przeprowadzania testowania sprawności użytkowej zostały szczegółowo opisane w zarządzeniu nr 91 Komendanta Głównego Policji

Schemat 1. Testowanie sprawności użytkowej psów – powody przeprowadzenia czynności.

Źródło: opracowanie własne.

z dnia 4 października 2022 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych. Testowanie sprawności użytkowej przeprowadza Policyjny Instruktor Szkolenia Psów Policyjnych. W przypadku niektórych kategorii podczas oceny psów wymagany jest udział dodatkowej osoby w postaci właściwego koordynatora – chodzi tu o kategorię psów bojowych, psów do badań osmologicznych oraz psów tropiących osoby według założeń mantrailingu⁶. Testowanie sprawności użytkowej co do zasady przeprowadzane jest w związku z upływem terminu ważności atestu. Drugim powodem testowania sprawności użytkowej jest przede wszystkim zmiana przewodnika psa. Zmiana dotycząca przydzielenia psa innej osobie zawsze oznacza utratę atestu i konieczność starania się o nowy. Wielość kategorii psów służbowych, jakie w ostatnich latach rozwinęły się w kynologii policyjnej, sprawia, że z każdą kategorią wiąże się obecnie inny katalog umiejętności. Wspólnym mianownikiem mogą być tu ćwiczenia sprawdzające umiejętności z zakresu posłuszeństwa. Jednak i one nie dotyczą wszystkich kategorii, np. psów do badań osmologicznych i psów tropiących osoby według założeń mantrailingu⁷.

Tabela 1. Zakres umiejętności sprawdzanych podczas testowania poszczególnych kategorii psów służbowych.

KATEGORIA PSÓW	ZAKRES ĆWICZEŃ
Psy patrolowo-tropiące ⁸	Posłuszeństwo
	Przeszukiwanie pomieszczeń
	Przeszukiwanie terenu
	Tropienie śladów
	Obrona przewodnika
	Atak bez kagańca / w kagańcu ⁹
Psy patrolowe ¹⁰	Posłuszeństwo
	Przeszukiwanie pomieszczeń
	Przeszukiwanie terenu
	Obrona przewodnika
	Atak bez kagańca / w kagańcu ¹¹
Psy tropiące ¹²	Posłuszeństwo
	Tropienie śladów
	Przeszukiwanie terenu
Psy do wyszukiwania zapachów narkotyków ¹³	Posłuszeństwo
	Wyszukiwanie zapachów narkotyków
Psy do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych ¹⁴	Posłuszeństwo
	Wyszukiwanie zapachów materiałów wybuchowych
Psy do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich ¹⁵	Posłuszeństwo
	Wyszukiwanie zapachu zwłok ludzkich na lądzie
	Wyszukiwanie zapachu zwłok ludzkich na wodzie ¹⁶
Psy do badań osmologicznych ¹⁷	Badanie osmologiczne
Psy tropiące ludzi metodą mantrailingową ¹⁸	Szukanie osoby
Psy do działań bojowych ¹⁹	Posłuszeństwo
	Przeszukiwanie pomieszczeń
	Atak bez kagańca
	Współpraca z zespołem bojowym

Niezależnie od sprawdzanej kategorii zasadą jest, że do oceny przystępuje pies zdrowy i posiadający aktualne szczepienia przeciwko wściekliźnie²⁰. Do oceny wraz z psem może przystąpić jedynie przewodnik posiadający odpowiednie przeszkolenie w danej kategorii wraz z przydzielonym mu psem służbowym²¹. Co istotne, każde przydzielenie psa służbowego nowej osobie oznacza utratę

dotychczasowego atestu, który jest imienny. Policjanci, którym przydzielono psa służbowego, a nie posiadają odpowiedniego przeszkolenia, zostają skierowani na kurs stacjonarny w danej kategorii²².

Testowanie sprawności użytkowej corocznie przeprowadzane jest na poziomie komend wojewódzkich w wyznaczonych i uzgodnionych terminach. Osoby, które do niego

TESTOWANIE SPRAWNOŚCI UŻYTKOWEJ PSÓW

z różnych powodów (choroba psa, urlop wypoczynkowy, zwolnienie lekarskie przewodnika) nie przystąpiły, podlegają testowaniu dokonywanemu w Zakładzie Kynologii Policyjnej w Sułkowicach.

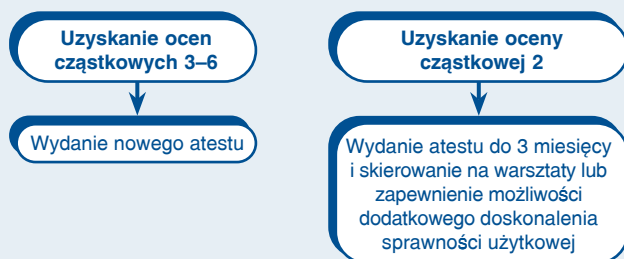
Schemat 2. Testowanie sprawności użytkowej psa w ujęciu organizacyjnym.

Źródło: opracowanie własne.

ZAKRES OCENIANIA I OKRESY WYSTAWIANYCH ATESTÓW

Schemat 3. Zakres oceniania i procedura przeprowadzania powtórnego testowania na podstawie zarządzenia nr 91 KGP²³.

Źródło: opracowanie własne.

Schemat 4. Terminy wydawanych atestów dla psów w określonym wieku i kategorii²⁵.

Źródło: opracowanie własne.

Powtórne testowanie sprawności użytkowej psa przeprowadza się w szkole lub w komendzie wojewódzkiej Policji, w terminie do 30 dni od dnia ukończenia warsztatów lub zajęć dodatkowego doskonalenia sprawności użytkowej psa²⁴.

DOKUMENTACJA

Testowanie sprawności użytkowej psa przeprowadza Policyjny Instruktor Szkolenia Psów Służbowych. Dokumentuje on swoje czynności, sporządzając protokół testowania sprawności użytkowej psa, właściwy ze względu na kategorię psa²⁶. Oceny z testowania oraz termin ważności nowego atestu – jeśli taki zostanie wystawiony, dokumentowane są również w Księżce Psa Służbowego Policji²⁷. Zarządzenie nr 91 określa wzory dla każdej kategorii psów służbowych.

Przeprowadzone przez Policyjnych Instruktorów Szkolenia Psów Policyjnych czynności są podstawą do wydania atestu

stu uprawniającego do pracy. Atesty te wydaje komendant szkoły Policji²⁸ na podstawie sporządzonych protokołów testowania sprawności użytkowej.

¹ Według § 2 pkt 17 zarządzenia nr 91 Komendanta Głównego Policji z dnia 4 października 2022 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych w Policji (Dz. Urz. KGP poz. 225) jest to policjant posiadający Certyfikat Policyjnego Instruktora Szkolenia Psów Służbowych.

² A. Grimm, *Instrukcja oceny psa służbowego*, „Mój Pies” 1936, nr 4, s. 6, <https://polona.pl/item-view/6b6a6e87-18f6-487f-9713-af4cc2b9501?page=7> [dostęp: 11.07.2023 r.].

³ Tamże.

⁴ A. Gorzałczyńska-Mróz, *Początki nowoczesnego systemu szkolenia przewodników i tresury psów służbowych w Polsce*, „Kwartalnik Policyjny” 2019, nr 1–2, s. 40.

⁵ AAN sygn. 2/349/2/5.7/2082, AAN sygn. 2/349/2/5.7/2087, AAN sygn. 2/349/2/5.7/2086, AAN sygn. 2/349/2/5.7/2083.

⁶ Zarządzenie nr 91 KGP, § 8–11.

⁷ Decyzja nr 523 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 grudnia 2013 r. zmieniająca decyzję w sprawie programu kursu specjalistycz-

Ryc. 1. Protokół testowania sprawności użytkowej psów kat. patrolowej, patrolowo-tropiącej i tropiącej.

„Wzór”

Załącznik nr 7

„ZAPOZNANO SIĘ”

.....
(stopień, imię i nazwisko, podpis)

PROTOKÓŁ
testowania sprawności użytkowej psa kategorii: patrolowej, patrolowo-tropiącej i tropiącej

w dniach w
(nazwa jednostki organizacyjnej Policji)

Lp.	Stopień, imię i nazwisko przewodnika psa	Dane psa			Oceny (1 ÷ 6)									Ocena ogólna	Numer wystawionego atestu oraz termin ważności	Uwagi
		Nazwa	Nr ewidencyjny	Kategoria	KWP/KSP ¹⁾	Posłuszeństwo	Przeszukanie pomieszczeń ²⁾	Przeszukanie terenu	Tropienie śladów ¹⁾	Obrona przewodnika ²⁾	Atak bez kagańca ²⁾	Atak w kagańcu ²⁾ 1) 3)				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
Przewodnika wraz z psem należy/nie należy ³⁾ skierować na warsztaty lub zapewnić możliwość dodatkowego doskonalenia sprawności użytkowej psa w ilości zajęć ⁴⁾																
Testowanie sprawności użytkowej psów przeprowadził/a/przeprowadzili*:																
Pozostali członkowie komisji*:																
1. Podpis:																
2. Podpis:																

¹⁾ nie dotyczy psa kategorii patrolowej;
²⁾ nie dotyczy psa kategorii tropiącej;
³⁾ nie dotyczy psa kategorii patrolowo-tropiącej i patrolowej wyszkolonego do działań bez kagańca;
⁴⁾ wypełnić tylko w przypadku wydania atestu na okres do 3 miesięcy.
 * Niezależnie składe

Źródło: Załącznik nr 7 do zarządzenia nr 91.

- nego dla przewodników psów do badań osmologicznych (Dz. Urz. KGP z 2014 r. poz. 1), decyzja nr 444 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 grudnia 2021 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla przewodników psów tropiących osoby według założeń mantrailingu – poziom I (Dz. Urz. KGP z 2022 r. poz. 2).
- ⁸ Decyzja nr 330 Komendanta Głównego Policji z dnia 16 października 2015 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla przewodników psów patrolowo-tropiących do działania bez kagańca (Dz. Urz. KGP poz. 83).
- ⁹ Dotyczy psów szkolonych wg decyzji nr 232 Komendanta Głównego Policji z dnia 17 lipca 2012 r. zmieniającej decyzję w sprawie programu kursu specjalistycznego dla przewodników psów patrolowo-tropiących (Dz. Urz. KGP poz. 37) i decyzji nr 113 Komendanta Głównego Policji z dnia 12 marca 2014 r. zmieniającej decyzję w sprawie programu kursu specjalistycznego dla przewodników psów patrolowo-tropiących (Dz. Urz. KGP poz. 23).
- ¹⁰ Decyzja nr 329 Komendanta Głównego Policji z dnia 16 października 2015 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla przewodników psów patrolowych do działania bez kagańca (Dz. Urz. KGP poz. 82).
- ¹¹ Decyzja nr 245 Komendanta Głównego Policji z dnia 10 lipca 2014 r. zmieniająca decyzję w sprawie programu kursu specjalistycznego dla przewodników psów patrolowych (Dz. Urz. KGP poz. 50).
- ¹² Decyzja nr 190 Komendanta Głównego Policji z dnia 14 maja 2014 r. zmieniająca decyzję w sprawie programu kursu specjalistycznego dla przewodników psów tropiących (Dz. Urz. KGP poz. 39).
- ¹³ Decyzja nr 80 Komendanta Głównego Policji z dnia 5 marca 2020 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla przewodników psów służbowych do wyszukiwania zapachów narkotyków. (Dz. Urz. KGP poz. 11).
- ¹⁴ Decyzja nr 127 Komendanta Głównego Policji z dnia 25 marca 2014 r. zmieniająca decyzję w sprawie programu kursu specjalistycznego dla przewodników psów służbowych do wyszukiwania zapachów materiałów wybuchowych (Dz. Urz. KGP poz. 25).
- ¹⁵ Decyzja nr 400 Komendanta Głównego Policji z dnia 8 października 2014 r. zmieniająca decyzję w sprawie programu kursu specjalistycznego dla przewodników psów służbowych do wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich (Dz. Urz. KGP poz. 126).

- ¹⁶ Decyzja nr 112 Komendanta Głównego Policji z dnia 13 marca 2015 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla przewodników psów służbowych do ratownictwa wodnego i wyszukiwania zapachu zwłok ludzkich (Dz. Urz. KGP poz. 19).
- ¹⁷ Decyzja nr 523 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 grudnia 2013 r. zmieniająca decyzję w sprawie programu kursu specjalistycznego dla przewodników psów do badań osmologicznych.
- ¹⁸ Decyzja nr 444 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 grudnia 2021 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla przewodników psów tropiących osoby według założeń mantrailingu – poziom I.
- ¹⁹ Decyzja nr 122 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 maja 2021 r. zmieniająca decyzję w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla przewodników psów do działań bojowych bez kagańca (Dz. Urz. KGP poz. 41).
- ²⁰ Zarządzenie nr 91 KGP, § 34.
- ²¹ Tamże, § 35.
- ²² Tamże, § 22 ust. 1.
- ²³ Tamże, § 25 ust. 14–17.
- ²⁴ Tamże, § 25 ust. 21.
- ²⁵ Tamże, § 25 ust. 1–3.
- ²⁶ Tamże, § 25 ust. 12 oraz załącznik nr 4.
- ²⁷ Tamże.
- ²⁸ Tamże, § 25 ust. 4.

Summary

Testing usable efficiency of service dogs. History and modernity

The article presents the historical origin of testing usable efficiency of service dogs as well as contemporarily applied solutions used for assessing this efficiency. Moreover, the paper brings closer the catalog of skills, which are evaluated while testing dogs of a given category. In the final part the article discusses the timeliness of certificates obtained by animals and the related documentation.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

PROJEKT K9 EUROPE

Współpraca międzynarodowa w obszarze kynologii służbowej

podkom. Piotr Mrozowski

Zakład Kynologii Policyjnej CSP

Projekty międzynarodowe realizowane w obszarze kynologii policyjnej to doskonała okazja do wymiany doświadczeń szkoleniowych, obserwacji rozwiązań systemowych oraz integracji środowiska szkoleniowców różnych krajów. Projekt K9 Europe¹, którego pomysłodawcą jest Komenda Wojewódzka Policji z siedzibą w Radomiu, doskonale wpisuje się w tę formułę i przywraca po „covidowej” przerwie działalność w tym zakresie.

Geneza i założenia projektu

Projekt K9 Europe realizowany w Komponentie III – Współpraca Instytucjonalna na rzecz poprawy jakości i dopasowania kształcenia i szkolenia zawodowego (VET) oraz kształcenia ustawicznego w Programie Edukacja, finansowany ze środków Mechanizmu Finansowego EOG na lata 2014–2021 oraz środków krajowych², został zainicjowany w maju 2022 r. przez KWP zs. w Radomiu. Instytucjami uczestniczącymi w projekcie na zasadach partnerstwa były Zakład Kynologii Policyjnej Centrum Szkolenia Policji w Legionowie oraz Narodowa Policja Islandii w Reykjavíku. W zamierzeniu pomysłodawców program miał „doskonalić umiejętności, podnosić kompetencje przewodników psów służbowych w zakresie metodyki szkolenia psów i wykorzystania ich w służbie. Drugim ważnym celem miała być wymiana doświadczeń pomiędzy przewodnikami psów z Komendy Wojewódzkiej Policji z siedzibą w Radomiu, ZKP CSP w Legionowie oraz Islandzką Policją Narodową”³. Założenia projektu przewidywały odbywanie wizyt studyjnych w jednost-

kach Policji w Polsce i Islandii. Efektem podjętej współpracy miały być film edukacyjny oraz skrypt edukacyjny.

Realizacja projektu Polska – Islandia

W ramach realizacji projektu K9 Europe zorganizowano zaplanowane wizyty mobilności. Pierwsza z nich odbyła się pod koniec 2022 r. i związana była z wizytą delegacji policjantów z Polski⁴ w Islandii. W czasie wydarzenia upowszechniającego projekt K9 Europe uczestnicy mieli możliwość prezentacji swoich instytucji macierzystych i przyjętych rozwiązań krajowych w obszarze kynologii. Częścią wizyty była m.in. obserwacja współpracy Islandzkiej Policji ze służbą celną przy wsparciu psów – skanowania osób na lotnisku oraz pracy psów podczas sprawdzania bagaży podróżnych w celu wyszukania niebezpiecznych substancji. Uczestnicy mieli również okazję obserwować pracę islandzkich przewodników oraz treningi psów szkolonych do wyszukiwania zapachów narkotyków zarówno w pomieszczeniach, jak i na otwartej przestrzeni, np. przy przeszukiwaniu pojazdów⁵.

Fot. 1. Uczestnicy wizyty mobilnej w Islandii.

Fot. 2. Skanowanie osób pod kątem niebezpiecznych substancji.

Źródło. K. Stankowska, *Pierwsze wydarzenie upowszechniające projekt „K9 Europe” podczas wizyty w Islandii*, <https://mazowiecka.policja.gov.pl/ra/o-policji-mazowieckiej/zespol-funduszy-pomocowych/projekty-w-realizacji/k9-europe/74408,Pierwsze-wydarzenie-upowszechniajace-projekt-quotK9-Europequot-podczas-wizyty-w-.html> [dostęp: 12.10.2023 r.].

Fot. 3. Prezentacja Izby Tradycji Zakładu Kynologii Policyjnej w Sułkowicach.

Zdj. D. Ratajczak.

Fot. 4. Zdjęcie grupowe uczestników wizyty w ZKP.

Źródło: K. Stankowska, E. Sułkowska, *Wizyta islandzkich przewodników psów w Polsce*, <https://mazowiecka.policja.gov.pl/ra/o-policji-mazowieckiej/zespole-funduszy-pomocowych/projekty-w-realizacji/k9-europe/77081,Wizyta-islandzkich-przewodnikow-psow-w-Polsce.html> [dostęp: 12.10.2023 r.].

W marcu 2023 r. odbyła się druga wizyta mobilności, podczas której policjanci z Islandii⁶ odwiedzili KWP zs. w Radomiu, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie oraz Zakład Kynologii Policyjnej CSP w Sułkowicach. Szczegółowy opis wizyt znajduje się na stronach internetowych mazowieckiej Policji⁷. Na uwagę zasługuje szczególnie ta ostatnia wizyta w jedynym w kraju miejscu, w którym szkoli się przewodników psów służbowych i psy służbowe Policji. Podczas wizyty policjanci z Islandii mieli możliwość zapoznania się ze strukturą zakładu i stosowanymi metodami szkoleniowymi. Zostały im zaprezentowane koczki dla psów i pomieszczenia symulatorni. Uczestniczyli także w pokazach wyszkolenia psów służbowych różnych kategorii przeprowadzonych przez kadrę zakładu oraz słuchaczy kursów specjalistycznych. Osobną częścią pokazu była prezentacja Izby Tradycji Zakładu Kynologii Policyjnej oraz wykład dotyczący historii polskiej kynologii policyjnej.

Rezultaty programu

W dniu 9 października 2023 r. w Radomiu odbyła się konferencja podsumowująca realizację projektu K9 Europe⁸. Referaty wygłosili przedstawiciele strony polskiej, islandzkiej, a także Uniwersytetu Radomskiego. W wystąpieniach podkreślano konieczność rozwoju dalszej współpracy oraz troskę o dobrostan zwierząt służbowych. Owocem projektu stał się film edukacyjny przedstawiający zagadnienia kynologii policyjnej w obu krajach. Drugim ważnym

osiągnięciem programu jest kilkudziesięciostronicowy, dwujęzyczny skrypt edukacyjny – praca zbiorowa wielu autorów z Polski i Islandii, w którą wkład merytoryczny wnieśli również funkcjonariusze Zakładu Kynologii Policyjnej CSP w Legionowie.

W ramach realizowanego projektu zakupiono sprzęt szkoleniowy dla przewodników psów mazowieckiej Policji, apteczki pierwszej pomocy dla psów, miski oraz specjalistyczne walizki do przechowywania zapachów narkotyków⁹. Udział w projekcie K9 Europe to niewątpliwie szansa na „doskonalenie metod i form pracy trenerskiej”¹⁰ nie tylko przewodników psów służbowych, ale i kadry instruktorskiej Zakładu Kynologii Policyjnej CSP. Nawiązane kontakty międzynarodowe będą pomocne w rozwijaniu dalszej współpracy. Sukces projektu K9 Europe jest wynikiem ponad rocznej pracy wielu osób: funkcjonariuszy i pracowników KWP zs. w Radomiu, funkcjonariuszy i pracowników Centrum Szkolenia Policji w Legionowie oraz partnera zagranicznego.

¹ Projekt K9 Europe realizowany w Komponentie III – Współpraca instytucjonalna na rzecz poprawy jakości i dopasowania kształcenia i szkolenia zawodowego (VET) oraz kształcenia ustawicznego w Programie Edukacja korzysta z dofinansowania o wartości 94 320 EUR otrzymanego od Islandii, Liechtensteinu i Norwegii w ramach funduszy EOG. Źródło: K. Stankowska, E. Sułkowska, *Wizyta w Islandii w ramach projektu K9 Europe*, <https://mazowiecka.policja.gov.pl/ra/o-policji-mazowieckiej/zespole-funduszy-pomocowych/projekty-w-realizacji/k9-europe/74406,Wizyta-w-Islandii-w-ramach-projektu-K9-Europe.html> [dostęp: 12.10.2023 r.].

² Skrypt edukacyjny opracowany w celu prezentacji efektów projektu K9 Europe, pr. zbior., Grafpol sp. z o.o., Radom 2023, s. 5.

³ Tamże.

⁴ Polską delegację reprezentowało ośmiu mazowieckich policjantów: szczegółowy wykaz członków delegacji i opis samej wizyty znajduje się pod adresem: <https://mazowiecka.policja.gov.pl/ra/o-policji-mazowieckiej/zespole-funduszy-pomocowych/projekty-w-realizacji/k9-europe/74406,Wizyta-w-Islandii-w-ramach-projektu-K9-Europe.html> [dostęp: 12.10.2023 r.].

⁵ Tamże.

⁶ Przedstawiciele delegacji islandzkiej to 11 osób będących przewodnikami i przewodniczkami psów. Źródło: K. Stankowska, E. Sułkowska, *Wizyta islandzkich przewodników psów w Polsce*, <https://mazowiecka.policja.gov.pl/ra/o-policji-mazowieckiej/zespole-funduszy-pomocowych/projekty-w-realizacji/k9-europe/77081,Wizyta-islandzkich-przewodnikow-psow-w-Polsce.html> [dostęp: 12.10.2023 r.].

⁷ Tamże.

⁸ Policja Mazowiecka, *Podsumowanie międzynarodowego projektu K9 Europe*, <https://mazowiecka.policja.gov.pl/ra/aktualnosci/aktualnosci/87062,Podsumowanie-miedzynarodowego-projektu-K9-Europe.html> [dostęp: 12.10.2023 r.].

⁹ Tamże.

¹⁰ Skrypt edukacyjny opracowany w celu prezentacji efektów projektu K9 Europe, pr. zbior., Grafpol sp. z o.o., Radom 2023, s. 5.

Summary

K9 Europe project. International cooperation in the field of police K9

The article describes an international project from the scope of police K9 carried out by the Provincial Police Headquarters based in Radom in cooperation with the Police Canine Unit of the Police Training Centre in Legionowo and the Icelandic National Police. There have been presented the assumptions of the K9 Europe project as well as the course of mobility visits held in Iceland and Poland in the years 2022–2023. Furthermore, the effects of the project in the form of a didactic film and an educational script, have been shown in the article.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

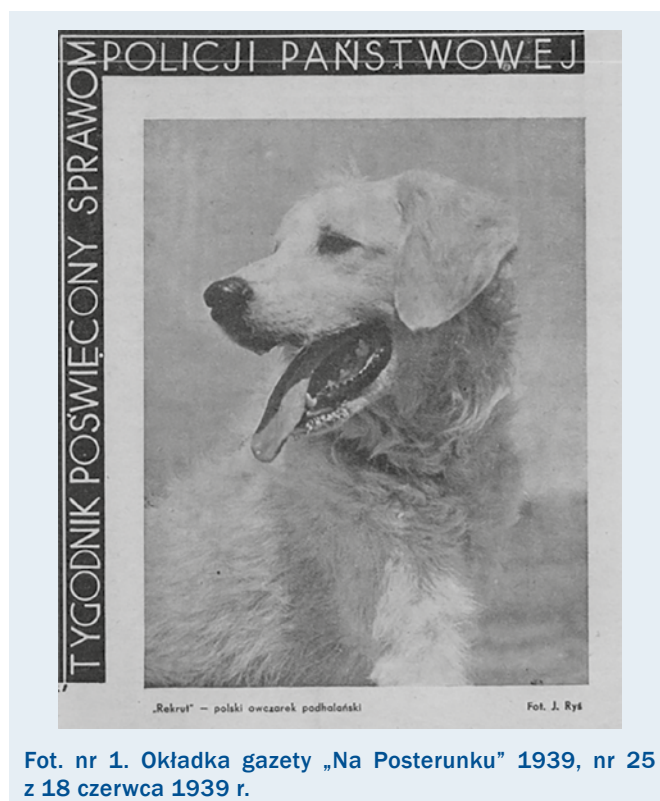
Z KART HISTORII KYNOLOGII POLICYJNEJ

Przystosowanie nowych ras do celów służbowych w Policji Państwowej

podkom. Piotr Mrozowski

Zakład Kynologii Policyjnej CSP

Obecnie psy do szkolenia w Policji kwalifikowane są bez względu na płeć, w wieku od roku do dwóch lat, o budowie i szacie zgodnej z wzorcem rasy, w kondycji fizycznej i psychicznej spełniającej kryteria określone w przepisach zarządzenia nr 91 Komendanta Głównego Policji z dnia 4 października 2022 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych¹. W praktyce rasami preferowanymi do szkolenia są owczarki niemieckie i owczarki belgijskie. Stanowią one statystyczną większość pogłowia na realizowanych przez Zakład Kynologii Policyjnej Centrum Szkolenia Policji w Legionowie kursach specjalistycznych. Istnieje także możliwość kwalifikacji psów innych ras, po uwzględnieniu określonych kryteriów zdrowotnych oraz predyspozycji do szkolenia² przez komisję ds. Centralnego doboru psów do użycia w Policji³.

Fot. nr 1. Okładka gazety „Na Posterunku” 1939, nr 25 z 18 czerwca 1939 r.

Kynologia policyjna ma jednak w swojej ponad 100-letniej historii ciekawe przykłady prób przystosowania innych, często nietypowych, ras do celów służbowych. Sięgają one niemal 90 lat wstecz – do czasów działania Policji Państwowej. Chodzi tu o „rejestrację psów rasy owczarek podhalański jako hodowli eksperymentalnej”⁴.

W 1936 r. nadkom. Alojzy Grimm – ówczesny kierownik Zakładu Tresury Psów Służbowych Komendy Głównej Policji Państwowej – zwrócił się z prośbą do Naczelnika wydziału I⁵ o wydanie pozwolenia na zorganizowanie i objęcie kierownictwa sekcji psa służbowego (policyjnego) działającej przy Polskim Związku Hodowców Psów

Rasowych w Warszawie⁶. Jak uzasadniał to sam Grimm, jego celem było wyprodukowanie polskiej rasy psa służbowego. Dziś możemy się domyślać, że chodziło o skrzyżowanie osobników ras preferowanych do użycia w Policji⁷ w celu uzyskania nowej, spełniającej požądane wówczas kryteria. Wspominał też o ewentualnym przystosowaniu owczarka tatrzańskiego⁸ do celów służbowych⁹. W 1937 r. Alojzy Grimm uczestniczył w wystawie owczarka polskiego (podhalańskiego) zorganizowanej w Zakopanem przez Magistrat miasta¹⁰, co prawdopodobnie było wstępem do dalszego zainteresowania się przedstawicielami tej rasy.

Dlaczego akurat psy tej rasy zwróciły uwagę Policji Państwowej? Prawdopodobnie chodziło o postawnosć psa, cenioną w tamtych czasach odporność na warunki atmosferyczne, żywotność oraz odporność na choroby. Szukano też alternatywy dla rozpoczynających się kursów tresury psów policyjnych, szczególnie wobec braku materiału hodowlanego rodzimych ras.

W 1937 r. w artykule pt. *Owczarek podhalański jako pies podwórzowy*¹¹ Maurycy Trybalski¹² wspomina, że Komenda Główna Policji Państwowej w porozumieniu z Polskim Związkiem Psa Rasowego podjęła obserwację tej rasy¹³ z zamiarem przystosowania jej do celów służbowych. Natomiast w corocznym planie pracy Polskiego Związku Hodowców Psów Rasowych (P.Z.H.P.R.) pojawił się punkt o rozpoczęciu współpracy z KGPP i podjęciu badania przydatności owczarków polskich. Zobowiązano się także do sprowadzenia z Podhala odpowiedniego materiału i oddania do dyspozycji KGPP¹⁴.

Informacje te potwierdzają sprawozdania policyjne z działalności Referatu Psów Służbowych za rok 1937¹⁵ z dnia

20 lipca 1937 r., gdzie czytamy, że zapoczątkowano próby z owczarkami podhalańskimi zmierzające do wytworzenia i ustalenia rodzimej rasy psów służbowych. Grimmowi udaje się pozyskać 2 psy w ramach darowizny od Polskiego Związku Hodowców Psów Rasowych¹⁶. Z dokumentów wynika, że jednego psa o imieniu „Ornak” (Baca)¹⁷ udało się rzeczywiście przystosować do celów służbowych – został on wyszkolony na psa towarzysza i wykazał na komisyjnym badaniu sprawność do służby obronno-ochronnej. Drugiego psa, a właściwie sukę o nazwie służbowej „Dolina”¹⁸, oddano do P.Z.H.P.R. z powodu wykazywania nadmiernej lękliwości. Ambitny plan Grimma, by uczynić z tego zwierzęcia sukę zarodową, z której miał się wywieść szczepek zarodowy nowej rasy psów służbowych, niestety się nie udał¹⁹.

Grimm nie ustawał jednak w swoich działaniach i wnioskował do P.Z.H.P.R. w dniu 20 lutego 1938 r. o przekazanie Policji Państwowej jeszcze jednego psa, 2 suk i paru szczeniąt w celach doświadczalnych²⁰. Co ważne, P.Z.H.P.R. zrzekł się roszczeń do ewentualnego przychowku i pozostawił Policji Państwowej wolną rękę do swobodnego nimi dysponowania²¹. Grimm za pośrednictwem Komendanta Powiatowego Policji Państwowej w Nowym Targu zorganizował zakup tych psów²². Zwrócił się także do swoich przełożonych o możliwość przyjęcia ofiarowanych psów do PP. Planował przydział 1 suki i 2 szczeniąt do województwa łódzkiego oraz 1 pary psów do komendy m. Poznania. Wybór tych placówek nie był przypadkowy. Grimm wybrał je ze względu na warunki osobowe i lokalowe²³. Zobowiązał się też do dalszego kierowania akcją.

Fragment z popisów tresury psów policyjnych w Łodzi.
Owczarki podhalańskie przekazane Pol. Państw. przez Polski Związek Hod. Psów Ras.

Fot. nr 2. Pokaz pracy psów policyjnych w Łodzi w 1937 r. – owczarki podhalańskie ofiarowane Policji Państwowej.

Źródło: „Pies Rasowy i Jego Hodowla w Polsce” 1938, nr 2–3, s. 5.

PSY SŁUŻBOWE W POLICJI PAŃSTWOWEJ

Pies służbowy „Ornak” przytrzymał ściganego.

Fot. nr 3. Pies towarzysz – „Ornak”.

Źródło: „Pies Rasowy i Jego Hodowla w Polsce” 1938, nr 2–3, s. 5, <https://www.jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/397839/edition/377501/content> [dostęp: 17.04.2023 r.].

Fragment popisów tresury psów policyjnych w Łodzi:
Gen. Kordian-Zamorski ogląda owczarki podhalańskie ofiarowane Policji Państwowej
przez Pol. Związek Hodowców Psów Rasowych.

Fot. nr 4. Prezentacja owczarków podhalańskich Komendantowi Głównemu PP.

Źródło: „Pies Rasowy i Jego Hodowla w Polsce” 1938, nr 2–3, s. 5, <https://www.jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/397839/edition/377501/content> [dostęp: 17.04.2023 r.].

Publiczna prezentacja owczarków podhalańskich jako psów służbowych nastąpiła podczas pokazu pracy psów policyjnych w Łodzi²⁴. Pokaz ten został zorganizowany w dniu 19 sierpnia 1938 r. staraniem Komendy Głównej Policji Państwowej i odbywał się pod patronatem i z osobistym uczestnictwem ówczesnego Komendanta Głównego Policji Państwowej gen. bryg. Kordiana Zamorskiego²⁵.

W pokazie uczestniczyło 14 psów służbowych. W programie pokazu znalazła się prezentacja pracy wężowej – a dokładniej pracy na śladzie – oraz porównywanie woni od przedmiotu do osoby. Pokazano też pracę psów towarzyszy, czyli: zbiorowe ćwiczenia posłuszeństwa, ćwiczenia pojedyncze i gimnastykę²⁶. Drugą częścią pokazu była prezentacja obrony przewodnika przez psa, odparcie zamachu na przewodnika w miejscu, eskorta przytrzymanego z zamachem i ucieczką, rewizja przytrzymanego w obecności psa, pilnowanie osoby, przytrzymanie uciekającego²⁷. Osobną część pokazu stanowiła prezentacja wyszkolenia psa towarzysza rasy owczarek podhalański o nazwie służbowej „Ornak” (przystosowanego do służby w Policji w ramach głośnej w latach 30. akcji psów towarzyszy)²⁸ szkolonego przez st. post. sł. śledczej Władysława Furmanka z Wydziału Śledczego w Łodzi²⁹.

O dalszych losach ofiarowanych zwierząt dokumenty tego działu archiwalnego niestety milczą. Warto dodać, że nie tylko Policja Państwowa interesowała się wykorzystaniem tej rasy. Owczarki podhalańskie utrzymywane były także w Szkole Psów Meldunkowo-Śledczych Korpusu Ochrony Pogranicza w Klecku³⁰. Szkoliła je także Straż Graniczna w Szkole Tresury Psów Granicznych w Rawie Ruskiej³¹. Szkolenie i utrzymanie tych psów odbywało się jednak ze zmiennym powodzeniem³². Po II wojnie światowej obserwuje się brak dalszego służbowego zainteresowania tą rasą. W materiałach archiwalnych zachowanych z działalności Szkoły Przewodników i Psów Służbowych w Słupsku nie ma wzmianek o utrzymywaniu psów tej rasy. Obecnie, po kilkudziesięciu latach od tamtych wydarzeń, psów tej rasy również nie używa się w Policji.

¹ Dz. Urz. KGP z 2022 r. poz. 225.

² Określonych szczegółowo w § 7–16 zarządzenia nr 91 KGP.

³ *Centralny dobór psów do użycia w Policji*, <https://csp.edu.pl/csp/wolnytekst/1936,CENTRALNY-DOBOR-PSOW-DO-UZYCIA-W-PO-LICJI.html> [dostęp: 21.02.2023 r.].

⁴ Archiwum Akt Nowych, <https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/>; AAN, sygnatura 2/349/2/5.7/2088 [dostęp: 22.02.2022 r.].

⁵ Archiwum Akt Nowych, Komenda Główna Policji Państwowej w Warszawie 1918–1939, sygnatura 2/349/2/7.7/2081.

⁶ Wcześniej A. Grimm został członkiem tego związku, uzyskawszy zgodę Komendanta Głównego Policji. AAN 2/349/2/5.7/2063.

⁷ W tamtym czasie były to owczarki alzackie, doberman, pinczery, etc.

⁸ Rasa ta do roku 1936 nie posiadała wzorca rasy i jednolitej nazwy, występowała też pod nazwą owczarek tatrzański.

⁹ Mowa tu raczej o rasie owczarka podhalańskiego, zwanego też w tamtych czasach owczarkiem polskim – rasie opisywanej i promowanej w latach 30. na łamach czasopisma „Pies Rasowy i Jego Hodowla w Polsce”. Fenotyp tej rasy został oficjalnie uregulowany przez Związek Hodowców Psów Rasowych dopiero w drugiej połowie lat 30.

¹⁰ AAN sygn. 2/349/2/5.7/2063.

¹¹ „Pies Rasowy i Jego Hodowla w Polsce”, Wydawnictwo Polskiego Związku Hodowców Psów Rasowych, Warszawa 1937, zeszyt I, s. 6.

¹² Polski przyrodnik i naukowiec. Sędzia hodowlany na wystawach hodowlanych w działach drobiu, gołębi, psów, kotów, zwierząt futerkowych, współautor pisma „Pies Rasowy i Jego Hodowla w Polsce”; I. Kienzler, *Dwudziestolecie Międzywojenne*, tom 44, *Czworonożni i skrzydlaci przyjaciele*, Wydawnictwo Edipresse Polska SA, 2014, s. 126.

¹³ Obserwacji miał dokonywać osobiście nadkom. Alojzy Grimm.

¹⁴ „Pies Rasowy i Jego Hodowla w Polsce”, Wydawnictwo Polskiego Związku Hodowców Psów Rasowych, Warszawa. 1937, zeszyt I, s. 23, <https://jbc.bj.uj.edu.pl/Content/377496/zip/> [dostęp: 17.04.2023 r.].

¹⁵ Sprawozdanie z czynności za rok 1936 – notatka z 16 października 1936 r., Komenda Główna Policji Państwowej w Warszawie, Wydział IV Centrala Służby Śledczej, Referat VII Hodowla i Tresura Psów Policyjnych. Pokazy tresury psów służbowych. Sprawozdania. 1935–1937, sygnatura 2/349/2/5.7/2061.

¹⁶ Notatka z dnia 20 maja 1938 r. do Naczelnika Centrali Służby Śledczej. AAN Komenda Główna Policji Państwowej w Warszawie. Wydział IV Centrala Służby Śledczej, Referat VII Hodowla i Tresura Psów Policyjnych. Hodowla, wyżywienie i tresura psów policyjnych. Raporty, notatki, korespondencja. 1929–1937, sygn. 2/349/2/5.7/206.

¹⁷ Pies przeszkolony został w 1937 r. jako pies towarzysz, co potwierdza Grimm w książce „Pies towarzysz”, s. 10.

¹⁸ Pies ten nosił nazwę prywatną „Olcza”.

¹⁹ Notatka do Polskiego Związku Hodowców Psów Rasowych, 1937 r. AAN Komenda Główna Policji Państwowej w Warszawie 1919–1939, sygn. 2/349/2/5.7/206.

²⁰ AAN sygn. 2/349/2/5.7/206.

²¹ Notatka z dnia 20 maja 1938 r. do Naczelnika Centrali Służby Śledczej. AAN Komenda Główna Policji Państwowej w Warszawie. Wydział IV Centrala Służby Śledczej, Referat VII Hodowla i Tresura Psów Policyjnych. Hodowla, wyżywienie i tresura psów policyjnych. Raporty, notatki, korespondencja. 1929–1937, sygn. 2/349/2/5.7/206.

²² Pismo A. Grimma do Naczelnika Centrali Służby Śledczej z dnia 20 maja 1938 r., AAN sygn. 2/349/2/5.7/2063.

²³ Tamże.

²⁴ Dokładnie na boisku sportowym w Helenowie.

²⁵ Komendant Główny Policji Państwowej w latach 1935–1939. A. Pełoński, *Policja państwowa w systemie bezpieczeństwa drugiej Rzeczypospolitej*, Wydawnictwo WSPol, Szczepno 1991, s. 169.

²⁶ Chodzi o ćwiczenia z pokonywania przeszkód terenowych, jak np. wchodzenie na drabinę.

²⁷ A. Grimm, *Z pokazu pracy psa policyjnego*, „Pies Rasowy i Jego Hodowla w Polsce”, Wydawnictwo Polskiego Związku Hodowców Psów Rasowych, Warszawa 1938, zeszyt 2–3, s. 3, <https://www.jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/397839/edition/377501/content> [dostęp: 17.04.2023 r.]. Sztandarowe dzieło Grimma pozwalające na pozyskanie prywatnych psów funkcjonariuszy do celów służbowych].

²⁸ A. Grimm, *Z pokazu pracy psa policyjnego*, „Pies Rasowy i Jego Hodowla w Polsce”, Wydawnictwo Polskiego Związku Hodowców Psów Rasowych, Warszawa 1938, zeszyt 2–3, s. 7, <https://www.jbc.bj.uj.edu.pl/dlibra/publication/397839/edition/377501/content> [dostęp: 17.04.2023 r.]. W 1939 r. Władysław Furmanek był współpracownikiem Grimma w Komendzie Głównej Policji Państwowej, zabity w Ostaszewie, pochowany w Miednoje; *Naznaczeni piętnem Ostaszewki. Wykaz jeńców obozu ostaszewskiego i ich rodzin*, praca zbiorowa, Oficyna wydawnicza Rytm, Warszawa 2000, s. 273.

²⁹ *100 lat kynologii w wolnej Polsce. Psy ras polskich*, praca zbiorowa pod red. T. Borkowskiego, Oficyna Wydawnicza Oikos sp. z o.o., Warszawa 2021, s. 206.

³¹ Tamże, s. 206.

³² Tamże.

Summary

From the history of police K9. Adaptation of new breeds for service purposes in the State Police

The article contains information which is the part of one of the chapters of a publication being prepared at the Police Canine Unit of the Police Training Centre in Legionowo and referring to the formation of police K9 in the years 1919–1939. On the basis of archival and press material, there has been described an interesting thread of attempts made in order to adapt dogs of different breeds for service purposes.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

WIKTOR LUDWIKOWSKI

Zapomniany protoplasta kynologii policyjnej

podkom. Piotr Mrozowski

Zakład Kynologii Policyjnej CSP

Za „ojca” kynologii policyjnej w Polsce uznaje się postać podinsp. Alojzego Grimma¹. Biorąc pod uwagę dość obszerny i udokumentowany² dorobek tego funkcjonariusza Policji Państwowej, można uznać, że jest to jak najbardziej zasłużona pozycja. Pozostaje jednak wiele niewiadomych – szczególnie w zakresie osób współpracujących i wspomagających tę osobę w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Przeprowadzona kwerenda archiwalna w Archiwum Akt Nowych w Warszawie w tym kierunku doprowadza przede wszystkim do postaci nadinsp. Wiktora Gustawa Ludwikowskiego³.

10. Insp. W. Ludwikowski,
Inspekcijny P. P.

Fot. 1. Insp. Wiktor Ludwikowski.

Źródło: *Dziesięciolecie Służby Bezpieczeństwa w Polsce Odrodzonej*, red. E. Grabowiecki, Wydawnictwo „Gazety Administracji i Policji Państwowej”, Warszawa 1925, s. 13, <https://polona.pl/preview/430f51a5-ada0-4c53-8377-d01e-fb85ee6e> [dostęp: 25.06.2023 r.].

Wiktor Ludwikowski w swojej karierze piastował różne funkcje w strukturach Policji Państwowej⁴ – od naczelnika Wydziału IV KG PP do komendanta okręgu Poznańskiego i okręgu Warszawskiego. Wielokrotnie odznaczany, znany jest głównie ze swoich działań na polu organizacji służby kryminalnej i napisania „Podręcznika dla służby daktyloskopijnej”⁵. Uznawany jest ponadto za patrona Wielkopolskiej Policji⁶.

Jako bliski współpracownik Alojzego Grimma⁷ wydał w 1920 r. pierwszą na ziemiach polskich publikację o psach policyjnych. Książka ta nosi tytuł *Psy policyjne – podręcznik instrukcyjny*, zawiera jedynie 30 stron tekstu oraz pojedyncze fotografie⁸. Wartość tej pozycji jest jednak olbrzymia, skoro już w 1920 r. pokazywała ona w dość ogólnym zarysie wszystko to, co w następnych latach zostało wprowadzone w życie w Policji Państwowej w zakresie utrzymania, szkolenia i używania psów służbowych. Publikacja ta w myśl rozkazów została rozkolportowana do wszystkich jednostek w kraju⁹. To na kanwie tej pozycji Alojzy Grimm pisał swoje własne książki o kynologii policyjnej. Książki wydane przez W. Ludwikowskiego oraz książki A. Grimma znalazły się także na liście publikacji zaleconych do użytku szkół policyjnych i urzędów Policji Państwowej w ramach ujednolicenia książek i podręczników do użytku służbowego¹⁰. Po 100 latach od wydania tej pozycji książka ta pozostaje całkowicie nieznana. Pozostaje ona nadal w cieniu publikacji Alojzego Grimma i Jana Majewskiego, do których internetowy dostęp jest stosunkowo łatwy. Brak dostępnych wersji elektronicznych w powszechnym obiegu. Możliwość dostępu do niej istnieje jedynie w wersji fizycznej w czytelni Biblioteki Narodowej lub w wersji elektronicznej dla zalo-

gowanych użytkowników na portalu <https://academica.edu.pl/reading/readMeta?cid=136926309&uid=136906284>.

Warto przybliżyć choćby w zarysie podstawowe tezy tej niezwykle ciekawej publikacji.

Już we wstępie Ludwikowski sformułował dwa główne zadania psów policyjnych. Jednym z nich była ochrona policjantów przed bezprawnymi napaściami (psy ochronne¹¹), a drugim – tropienie śladów ludzkich pozostawionych przez sprawców przestępstw kryminalnych (psy śledcze)¹².

„Psy ochronne tresuje się przeciw człowiekowi w tym celu, ażeby pies bronił patroli w razie napadu, lub ścigał i zatrzymywał uciekającego zbrodniarza”¹³.

Ludwikowski już w 1920 r. postulował konieczność utrzymania zwierząt służbowych – szczególnie tych ochronnych – w każdej jednostce w kraju¹⁴.

Książka, choć niewielkich rozmiarów, nakreśliła strukturę działań kynologicznych na następne lata rozwoju. Zawiera cztery rozdziały.

I. HODOWLA PSÓW POLICYJNYCH

Autor opisał tu bardzo szczegółowo koncepcję działań hodowlanych z wykorzystaniem zwierząt służbowych. Oprócz tego przedstawił szereg druków urzędowych przygotowanych specjalnie po to, aby zapewnić rozliczalność i dokładną ewidencję prowadzonych miotów. Skąpe informacje archiwalne wskazują, że próby działań hodow-

Fot. 2. Tresura psa policyjnego.

Źródło: M. Trybulski, *Psy: rasy, hodowla, tresura i leczenie*, Wydawnictwo Towarzystwa Oświaty Rolniczej, Warszawa 1928, s. 239, <https://academica.edu.pl/reading/readSingle?page=5&uid=24422404> [dostęp: 25.08.2023 r/].

6. Pierwsza młódź H. i T.

Fot. 3. Psy hodowlane Policji Państwowej.

Źródło: *Dziesięciolecie Służby Bezpieczeństwa w Polsce Odrodzonej*, red. E. Grabowiecki, Wydawnictwo „Gazety Administracji i Policji Państwowej”, Warszawa 1925, s. 32, <https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication/3933/edition/3636/content?ref=desc> [dostęp: 29.06.2023 r.].

lanych były podejmowane już w tym okresie¹⁵. Z dużym prawdopodobieństwem można założyć, że z braku innych uregulowań w tej kwestii odbywało się to właśnie według zasad i procedur opisanych w niniejszej książce¹⁶. Dla uzupełnienia kontekstu warto dodać, że szersze regulacje dotyczące dokumentacji prowadzenia działań hodowlanych pojawiają się w rozkazach Komendanta Głównego Policji Państwowej dopiero w roku 1936¹⁷.

II. TRESURA PSÓW POLICYJNYCH

W rozdziale II Ludwikowski nakreślił ramy organizacyjne systemu szkolenia przewodników i psów służbowych. Szkolenie ma się odbywać w Hodowli Psów Policyjnych podczas 6-miesięcznych kursów stacjonarnych¹⁸. Ciekawostką jest tu określenie liczby godzin ćwiczeń praktycznych. Według zapisów nie mogły one trwać ponad 4 godziny dziennie¹⁹. Kursy miały być prowadzone przez Kierownika Działu V Hodowli i Tresury Psów Policyjnych oraz instruktorów treserów. Zasadę miało stanowić przydzielenie najwyżej 10 przewodników z psami na jednego tresera²⁰.

Oprócz szkolenia praktycznego przewodnicy mieli odbywać również zajęcia teoretyczne z zakresu:

- 1) kynologii dotyczącej chorób psa, pielęgnacji i zasad rozrodu – przedmiot ten wykładany miał być przez lekarza weterynarii;
- 2) śladownictwa;
- 3) służby śledczej – przepisów służby śledczej połączonej z daktyloskopią i fotografią²¹.

Kurs stacjonarny miał się kończyć egzaminem praktycznym przed specjalną komisją złożoną z Komendanta Głównego Policji Państwowej, Naczelnika Wydziału IV Rejestracyjno-Karnego KG PP, Kierownika Hodowli Psów Policyjnych i weterynarza.

POCZĄTKI KYNLOGII POLICYJNEJ W POLSCE

8. Skok przez parkan.

9. Tropienie śladu.

10. Wejście psa na drzewo po przedmiot.

11. „Mister” pies pol. odznaczony II-gą nagr. na wystawie w Warszawie.

Fot. 4. Ćwiczenia psów służbowych Policji Państwowej. Źródło: *Dziesięciolecie Służby Bezpieczeństwa w Polsce Odrodzonej*, red. E. Grabowiecki, Wydawnictwo „Gazety Administracji i Policji Państwowej”, Warszawa 1925, s. 32, <https://www.sbc.org.pl/dlibra/publication/3933/edition/3636/content?ref=desc> [dostęp 29.06.2023 r.].

III. UŻYCIE PSÓW POLICYJNYCH

W III rozdziale określono schemat organizacyjny wykorzystania psów w terenie. Wydział IV KG PP miał w porozumieniu z komendami okręgowymi Policji Państwowej wyznaczać posterunki przeznaczone na stacje psów policyjnych²². Odbywać się to miało z uwzględnieniem połączeń kolejowych i położeniem samego posterunku w terenie. Jeśli chodzi o samo użycie psa do tropienia śladów, to określono, iż może go puszczać na ślad jedynie policjant, który ukończył kurs tresury²³. Samo użycie psa na miejscu zdarzenia obwarowane było szeregiem zasad.

1. „Pozostawienie przez złoczyńcę na miejscu czynu jakichś przedmiotów lub też śladów nóg.
2. Jak narychlejsze puszczenie psa na ślad²⁴.
3. Sprzyjające warunki atmosferyczne, tj. takie, które wstrzymują parowanie części składowych potu, tworzącego ślad, a więc wilgotna ziemia, zimne powietrze, powietrze spokojne i nasycone parą wodną, niezmienna temperatura powietrza i ziemi itd.

4. Zachowanie i zabezpieczenie śladów przed zniszczeniem przez zdeptanie tych przez samego funkcjonariusza, ewentualnie zbiegowisko ciekawych, a to za pomocą zamknięcia miejsca czynu, w wielkim promieniu, usunięcie z tegoż niepotrzebnych świadków itd.”²⁵.

W myśl autora tych wytycznych tylko zachowanie takich warunków przy użyciu psa do tropienia mogło dać pozytywny wynik pracy.

Przewodnicy psów mieli w swoich obowiązkach pielęgnowanie psa i jego wyżywienie²⁶. Co ciekawe już w tamtym okresie miano świadomość, że nie każda osoba może posiadać predyspozycje do pełnienia tego rodzaju służby. Stąd w podręczniku znajduje się zalecenie, by osoby „niepewne” zastępować osobami bardziej uzdolnionymi²⁷.

IV. POSTANOWIENIA EKONOMICZNE

Ostatni rozdział poruszał kwestię finansowania zakupu i utrzymania psów służbowych w jednostkach oraz norm wyżywienia ustalanych w jednostkach²⁸. Opiekę weterynaryjną nad psami policyjnymi sędowano na lekarza weterynarii wyznaczonego przez Komendę Główną Policji Państwowej²⁹. Pojawiły się tam również kwestie ponoszenia kosztów transportu psa na miejsce zdarzenia oraz po raz pierwszy kwestie wypłacania specjalnego dodatku dla policjantów posiadających psa policyjnego. Oprócz tego autor książki miał świadomość faktu, iż użycie psa policyjnego w służbie bezpieczeństwa może wiązać się z uszkodzeniem mienia lub doznaniem obrażeń ciała u osób, wobec których jest używany. Dlatego zalecał ubezpieczanie zwierząt służbowych od następstw. Każde użycie psa i spowodowanie uszkodzenia osoby lub rzeczy powinno być bezzwłocznie zgłaszane Wydziałowi IV KG PP.

Na koniec autor podręcznika zalecał prowadzenie szczególnej ewidencji psów policyjnych w tzw. głównej księdze ewidencyjnej psów policyjnych prowadzonej w Wydziale IV KG PP³⁰.

Fot. 5. Użycie psa policyjnego na miejscu zabójstwa. Źródło: „Tajny Detektyw” 1934, nr 39, s. 14.

Do treści książki załączono cały zestaw druków w postaci:

- 1) zapisków rozplodowych;
- 2) zapisków hodowlanych dla szczeniąt;
- 3) karty wyników egzaminu odbywanego szkolenia;
- 4) karty ewidencyjnej psów i przewodników;
- 5) wzoru dziennika psa policyjnego.

Zawartość książki Wiktora Ludwikowskiego z 1920 r. to w zasadzie schemat konstrukcyjny, na którym zbudowana została kynologia policyjna okresu dwudziestolecia międzywojennego. Pozycja ta jest tym bardziej godna uwagi, że część z postulowanych założeń ma swoje odbicie we współczesnej kynologii policyjnej. Jednym z przykładów jest postulat prowadzenia przez przewodnika dziennika psa policyjnego, który w obecnych czasach nosi nazwę Dziennika Pracy Psa Służbowego Policji³¹ i w graficznej formie nie odbiega bardzo od wzoru zaproponowanego ponad 100 lat temu. Innym przykładem może być konieczność prowadzenia ewidencji przewodników i przydzielonych im psów.

Dzieło kynologiczne i jego historyczne podstawy mają w myśl powyższego wielu twórców. Historia wciąż kołem się toczy, a jej znajomość i zrozumienie powinno być podstawą dalszego rozwoju.

Publikacja ta została odkryta dzięki wykorzystaniu nowoczesnych rozwiązań elektronicznych, takich jak dostęp do portalu Academica. Podobnie inne strony internetowe, np. mazowieckiej biblioteki cyfrowej, zawierające materiały archiwalne umożliwiają dotarcie do wielu innych zapomnianych, acz cennych materiałów.

¹ Alojzy Grimm – wieloletni kierownik Tresury Psów Policyjnych w latach 1919–1939, propagator hodowli psów policyjnych i wykorzystania zwierząt do celów służbowych, autor podręczników tresury psów policyjnych, działacz i sędzia kynologiczny. Internowany w Ostaszewie, zabity w Miednoje. Pośmiertnie awansowany do stopnia podinsp. Policji.

² A. Gorzałczyńska-Mróż, *Początki nowoczesnego systemu szkolenia przewodników i tresury psów służbowych w Polsce (Policja Państwowa i Policja Województwa Śląskiego)*, „Kwartalnik Policyjny” 2019, nr 1–2, s. 34–44, <https://kwartalnik.csp.edu.pl/download/21/31410/PoczatkinowoczesnegosystemuszkoleniaprzewodnikowitresurypsowsluzbowychwPolsceAgn.pdf> [dostęp: 25.08.2023 r.].

³ J. Szemerluk, *Biogram Wiktora Ludwikowskiego – patrona Komendy Wojewódzkiej Policji w Poznaniu*, <http://hit.policja.gov.pl/hit/do-pobrania/181930,Biogram-Wiktora-Ludwikowskiego-patrona-Komendy-Wojewodzkiej-Policji-w-Poznaniu.html> [dostęp: 21.08.2023 r.].

⁴ Tamże.

⁵ W. Ludwikowski, *Podręcznika dla służby daktyloskopiowej*, Warszawa 1920, https://sbc.org.pl/dlibra/publication/4268/edition/3965/content?format_id=2 [dostęp: 25.08.2023 r.].

⁶ P. Garstka, *Wiktor Ludwikowski – patron Wielkopolskiej Policji*, <https://wielkopolska.policja.gov.pl/wlk/policja-wielkopolska/patron-wielkopolskiej-policji/235052,Wiktor-Ludwikowski-patron-Wielkopolskiej-Policji.html> [dostęp: 21.08.2023 r.].

⁷ Właściwie jego przełożony. Książkę wydaje jako Naczelnik Wydziału IV Komendy Głównej Policji Państwowej.

⁸ W tym bardzo unikalne zdjęcie widoku ogólnego Hodowli i Tresury Psów Policyjnych w Warszawie w latach 1919–1922, zdjęcia sprzętu szkoleniowego dla psów, zdjęcia pomieszczeń do kąpieli dla psów, mało znane zdjęcia kostiumów do pozoracji.

⁹ K. Halicki, K. Zimna-Kawecka, *Zwierzęta w służbie Policji Państwowej w Polsce w okresie międzywojennym*, „Policja. Kwartalnik Kadry Kierowniczej Policji” 2010, nr 3, s. 87.

¹⁰ Zatwierdzenie w rozkazie nr 288 KGP z dnia 29 maja 1925 r., Archiwum Akt Nowych, Rozkazy Komendanta Głównego Policji

Państwowej, <https://www.szukajwarchiwach.gov.pl/ru/jednostka/-/jednostka/10432516> [dostęp: 8.12.2022 r.].

¹¹ Psy tej kategorii miały być używane w nocnych służbach patrolowych, podczas obław i podczas realizacji eskort i pościgów.

¹² W. Ludwikowski, *Psy policyjne. Podręcznik instrukcyjny*, 1920, wstęp do książki.

¹³ Tamże, s.10.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ P. Mrozowski, *Hodować czy kupować? Dylemat współczesnej policyjnej kynologii służbowej*, „Kwartalnik Policyjny” 2022, nr 4, s. 58.

¹⁶ W tym okresie brak jednolitej organizacji kynologicznej w Polsce i brak ugruntowanych praktyk hodowlanych,

¹⁷ Rozkaz nr 691 Komendanta Głównego Policji Państwowej z dnia 11 lutego 1936 r., sygnatura AAN 18.

¹⁸ Długość kursów w kolejnych latach to 7 miesięcy.

¹⁹ Obecnie szkolenie praktycznie z przerwami nie może przekraczać 7 godzin dziennie.

²⁰ Obecnie założenia organizacyjne zawarte w programach kursów specjalistycznych przewidują przydzielenie 6 słuchaczy z psami na jednego instruktora.

²¹ Obecnie zakres programowy większości kursów specjalistycznych dla przewodników psów w części teoretycznej zawiera: kynologię, teorię tresury, taktykę użycia psów policyjnych.

²² W powszechnym obiegu określenie stacje psów policyjnych nie występuje. Określenie takie pojawia się jedynie w ogłoszeniu stacji psów służbowych w Kleniewie – ośrodku szkolenia Towarzystwa Miłośników Psa Służbowego w Polsce.

²³ Obecnie kwestię tę reguluje atest imienny dla przewodnika i wyszkolonego psa, który upoważnia do używania zwierzęcia w służbie.

²⁴ W książce postuluje się efektywne użycie do 18 godzin od zdarzenia.

²⁵ Książka W. Ludwikowskiego, wstęp.

²⁶ Tamże, s. 7–8. Mieli oni obowiązek żywić psa dwa razy dziennie samodzielnie przygotowaną karmą, dbając o temperaturę podawanego pokarmu, jego jakość oraz gwarantować dostęp do świeżej i czystej wody. W zakresie wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych.

²⁷ Tamże, s. 8.

²⁸ Co istotne, po ponad 100 latach tematyka ta jest szczegółowo regulowana przez przepisy policyjne. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2023 r. poz. 171, z późn. zm.), rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 22 grudnia 2021 r. w sprawie psów służbowych i koni służbowych w Policji (Dz. U. z 2021 r. poz. 2467) i zarządzenie nr 91 KGP z dnia 4 października 2022 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych w Policji (Dz. Urz. KGP poz. 225).

²⁹ Obecnie system sprawowania opieki weterynaryjnej wynika z przetargów prowadzonych przez Policję. Koszty zabiegów profilaktycznych i koszty leczenia ponoszone są przez jednostkę organizacyjną Policji, na której stanie znajduje się zwierzę, rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 22 grudnia 2021 r. w sprawie psów służbowych i koni służbowych w Policji, § 26.

³⁰ W obecnych czasach również prowadzona jest podobna ewidencja w postaci wykazu opiekunów i psów służbowych Policji – zał. nr 21 do zarządzenia nr 91 Komendanta Głównego Policji w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych w Policji z dnia 4 października 2022 r.

³¹ Zarządzenie nr 91 KGP z dnia 4 października 2022 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań z użyciem psów służbowych w Policji, zał. nr 17.

Summary

Wiktor Ludwikowski. The forgotten progenitor of police K9

The article brings closer one of the first police publications concerning service dogs, issued in the interwar period. The study describes how to train, use and breed service dogs. It also has considerable historical value due to the number of old regulations on the subject of service dogs in the time of the formation of police institutions during the interwar period.

Thumaczenie: Katarzyna Olbryś

FINAŁ XXXIII

Ogólnopolskiego Konkursu „Policjant Ruchu Drogowego”

asp. Łukasz Trzeciak
ORCID 0000-0002-7685-4710

Zakład Ruchu Drogowego CSP

asp. Katarzyna Brzostek

Zakład Ruchu Drogowego CSP

W dniach 12–16 czerwca 2023 r. na terenie województwa świętokrzyskiego, po trzyletniej przerwie spowodowanej pandemią COVID-19, odbył się finał XXXIII Ogólnopolskiego Konkursu „Policjant Ruchu Drogowego”. Organizatorami zawodów pod honorowym patronatem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji były Biuro Ruchu Drogowego Komendy Głównej Policji, Komenda Wojewódzka Policji w Kielcach oraz Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Celem tego cieszącego się wieloletnią tradycją przedsięwzięcia jest doskonalenie oraz sprawdzenie wiedzy, umiejętności, a także sprawności policjantów oraz przybliżenie społeczeństwu problematyki bezpieczeństwa na drogach i zaprezentowanie specyfiki służby pełnionej w komórkach właściwych do spraw ruchu drogowego.

Do rywalizacji przystąpiło 34 najlepszych policjantów, którzy w eliminacjach na szczeblu wojewódzkim – w każdym z garnizonów – zajęli dwa pierwsze miejsca. Zgodnie z tradycją do udziału w finale na zasadzie honorowego uczestnictwa zaproszono również dwóch przedstawicieli Żandarmerii Wojskowej.

Zwycięzcę pozwala wyłonić sześć głównych konkurencji będących wymagającym sprawdzianem posiadanych kompetencji:

- 1) **K-1** – test ze znajomości przepisów, w szczególności ustaw: prawo o ruchu drogowym, o kierujących pojazdami, o transporcie drogowym, kodeks karny, kodeks postępowania karnego, kodeks wykroczeń, kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, a także przepisów służbowych;
- 2) **K-2** – strzelanie z broni służbowej krótkiej z dobiegiem;
- 3) **K-3** – kierowanie ruchem drogowym na skrzyżowaniu;
- 4) **K-4** – jazda sprawnościowa motocyklem służbowym po wyznaczonym torze;
- 5) **K-5** – jazda sprawnościowa samochodem służbowym po wyznaczonym torze oraz przebiegnięcie wyznaczonego odcinka;

Fot. 1. Jazda sprawnościowa motocyklem służbowym.

- 6) **K-6** – test wiedzy (K-6A) oraz sprawdzian praktycznych umiejętności z udzielania pomocy poszkodowanym w wypadkach komunikacyjnych (K-6B).

KONKURENCJA K-6

Pierwsza pomoc

Pierwszego dnia rywalizacji, tuż po oficjalnym otwarciu zawodów i losowaniu numerów startowych (fot. 2), w którym uczestniczyli m.in. Zastępca Dyrektora Biura Ruchu Drogowego Komendy Głównej Policji insp. Robert Koźlak, Naczelnik Wydziału Nadzoru i Profilaktyki BRD KGP mł. insp. Agnieszka Sałkowska oraz Komendant Wojewódzkiej Policji w Kielcach nadinsp. dr Jarosław Kaleta, zawodnicy udali się na teren należącego do Automobilklubu Kieleckiego, malowniczo położonego toru „Kielce” w Miedzianej Górze.

Inauguracyjną konkurencją był sprawdzian wiedzy i umiejętności w zakresie zasad udzielania pomocy poszkodowanym w wypadkach drogowych. Jego pierwsza część (K-6A), mająca formę testu jednokrotnego wyboru, składała się z 16 pytań, z kolei w czasie drugiej (K-6B) oceniano skuteczność działań ratowniczych podejmowanych w stosunku do osoby poszkodowanej nieprzytomnej z brakiem prawidłowego oddechu. Resuscytację prowadzono na manekinie osoby dorosłej, z ustawieniami zgodnymi z Wytycznymi Europejskiej Rady Resuscytacji z 2015 r. (fot. 3).

W tabeli 1 zaprezentowano funkcjonariuszy, którzy uplasowali się na podium.

Fot. 2. Losowanie numerów startowych.

Fot. 3. Jeden z zawodników w czasie sprawdzianu praktycznych umiejętności udzielania pomocy poszkodowanym w wypadkach drogowych.

Tabela 1. Najlepsi zawodnicy w konkurencji K-6.

Miejsce	Nr startowy	Zawodnik	Jednostka	K-6 Liczba punktów
1.	2	mł. asp. Tomasz Mandes	KWP Katowice	17,0
1.	6	asp. Dawid Suder	KWP Kraków	17,0
1.	8	sierż. szt. Adrian Inglot	KWP Gorzów Wlkp.	17,0
1.	28	mł. asp. Kamil Prasał	KWP Kielce	17,0
1.	34	asp. Mateusz Stróżyński	KWP Kielce	17,0
2.	13	st. sierż. Aleks Ziętek	KWP Poznań	16,0
3.	5	asp. Artur Jaguszewski	KSP	15,5
3.	19	asp. Daniel Dąbrowski	KWP Białystok	15,5
3.	30	st. sierż. Arkadiusz Orłowski	KWP Białystok	15,5
*	36	sierż. Marcin Szulczyk	ŻW	13,5
*	17	sierż. Radosław Pawlukowski	ŻW	11,5

* Reprezentacja Żandarmerii Wojskowej bierze udział w zawodach na zasadzie honorowego uczestnictwa.

KONKURENCJA K-5

Jazda sprawnościowa radiowozem

Kolejną konkurencją rozgrywaną w tym dniu była jazda sprawnościowa radiowozem po wyznaczonym torze na czas, połączona z biegiem na odcinku ok. 200 metrów (fot. 4–6). Poza techniką kierowania pojazdem sprawdzianowi podlegała więc także kondycja zawodników, którzy ponadto narażali się na doliczenie do wyniku końcowego tzw. karnych sekund, m.in. za przewrócenie lub przesunięcie pachołka, nieprawidłowe umiejscowienie pojazdu w miejscu wyznaczonym do zatrzymania na torze czy ominięcie (niepokonanie) przeszkody. Wart podkreślenia jest fakt, że konfiguracja wymagającej trasy przejazdu, przygotowanej przez sędziów konkurencji z Zakładu Ruchu Drogowego Centrum Szkolenia Policji w Legionowie na tzw. małej pętli toru „Kielce” w Miedzianej Górze, pozwalała na ocenę umiejętności kierujących w jeździe do przodu i do tyłu, na odcinkach z licznymi przeszkodami (schemat próby przedstawiono na rys. 1).

W tej konkurencji najlepsi byli st. sierż. Konrad Hornich reprezentujący KWP w Łodzi oraz st. asp. Artur Grabka i asp. Dawid Suder, obaj reprezentujący KWP w Krakowie (tabela 2).

Tabela 2. Najlepsi zawodnicy w konkurencji K-5.

Miejsce	Nr startowy	Zawodnik	Jednostka	Czas łączny	K-5 Liczba punktów
1.	10	st. sierż. Konrad Hornich	KWP Łódź	01:56,81	18,0
2.	4	st. asp. Artur Grabka	KWP Kraków	02:03,90	17,5
3.	6	asp. Dawid Suder	KWP Kraków	02:04,17	16,5
*	36	sierż. Marcin Szulczyk	ŻW	02:03,93	17,0
*	17	sierż. Radosław Pawlukowski	ŻW	02:09,94	11,5

KONKURENCJA K-2

Strzelanie z broni służbowej z dobiegiem

Następnego dnia uczestnicy zmierzili się z konkurencją strzelania z broni służbowej z dobiegiem (K-2). Musieli wykazać się umiejętnością posługiwania się bronią pal-

KONKURS „POLICJANT RUCHU DROGOWEGO”

Fot. 4. Konkurencja K-5 – start próby.

Fot. 5. Przejazd radiowozem na czas po wyznaczonej trasie.

Fot. 6. Bieg jednego z zawodników w czasie próby K-5.

Rys. 1. Schemat trasy samochodowej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie materiałów uzyskanych z Automobilklubu Kieleckiego.

ną w jak najkrótszym czasie, po przebiegnięciu dystansu 100 m (fot. 7–9). Zawodnicy po przygotowaniu się do strzelania stawali na linii startu, gdzie po zgłoszeniu gotowości rozpoczynali bieg na sygnał gwizdka. Po pokonaniu dystansu 100 metrów w drugiej fazie należało oddać 10 celnych strzałów w pozycji stojącej, wymienić magazynek za przesłoną w pozycji klęczącej, po czym oddać kolejne 10 strzałów w tej pozycji.

Fot. 7. Konkurencja K-2 – strzelanie z broni służbowej z dobiegiem.

Fot. 8. Strzelanie z broni służbowej w pozycji klęczącej za przesłoną.

Fot. 9. Sprawdzenie przestrzelen w polu punktowym tarczy jednego z uczestników.

Na kolejność w klasyfikacji wpływ miały nie tylko przestrzeliny w polu punktowym tarczy, ale także całkowity czas wykonania wskazanych zadań, przy czym uczestnicy musieli liczyć się z karnymi sekundami. Błędy takie, jak brak okrzyku „Policja!” lub wykonanie strzelania niezgodnie z regulaminem, skutkowały dodaniem 5 sekund do końcowego czasu, zaś każda przestrzelina poza polem punktowym oznaczała aż 10 dodatkowych sekund. Sposób rozgrywania tej konkurencji sprawił, że zawodnicy musieli skupić się na wykonywanym zadaniu w warunkach podwyższonego stresu, działać precyzyjnie i szybko. W tabeli 3 ujęto trzech najlepszych zawodników konkurencji K-2.

Tabela 3. Najlepsi zawodnicy w konkurencji K-2.

Miejsce	Nr startowy	Zawodnik	Jednostka	Czas łączny	K-2 Liczba punktów
1.	22	mł. asp. Jakub Kolek	KWP Rzeszów	00:56,02	18,0
2.	28	mł. asp. Kamil Prasał	KWP Kielce	01:00,54	17,5
3.	6	asp. Dawid Suder	KWP Kraków	01:05:93	17,0
*	36	sierż. Marcin Szulczyk	ŻW	01:23,13	12,5
*	17	sierż. Radosław Pawlukowski	ŻW	01:52,82	4,0

KONKURENCJA K-3

Kierowanie ruchem drogowym

W trzecim dniu rywalizacji zawodnicy zmierzyli się z dwiema wymagającymi konkurencjami. Pierwszą z nich było kierowanie ruchem drogowym na skrzyżowaniu (K-3), drugą – jazda sprawnościowa motocyklem służbowym (K-4). O miejscu rozegrania pierwszej konkurencji, tj. skrzyżowaniu ulic Św. Jana Pawła II i Ogrodowej w Kielcach, zawodnicy dowiedzieli się podczas porannej odprawy technicznej. Każdy z uczestników, w czasie do 5 minut spędzonym na skrzyżowaniu, musiał w sposób jednoznaczny i zrozumiały podawać polecenia uczestnikom ruchu zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 6 lipca 2010 r. w sprawie kierowania ruchem drogowym (Dz. U. z 2023 r. poz. 1101). Ocenie podlegało także poprawne wejście na skrzyżowanie i zejście z niego, reagowanie na ewentualne wykroczenia popełniane przez kierujących i pieszych oraz wygląd zewnętrzny zawodnika i jego umundurowanie

Tabela 4. Najlepsi zawodnicy w konkurencji K-3.

Miejsce	Nr startowy	Zawodnik	Jednostka	K-3 Liczba punktów
1.	5	asp. Artur Jaguszewski	KSP	17,0
2.	30	st. sierż. Arkadiusz Orłowski	KWP Białystok	15,0
3.	3	st. sierż. Michał Sandecki	KSP	14,0
3.	4	st. asp. Artur Grabka	KWP Kraków	14,0
3.	34	asp. Mateusz Strójuwąg	KWP Kielce	14,0
*	36	sierż. Marcin Szulczyk	ŻW	14,0
*	17	sierż. Radosław Pawlukowski	ŻW	13,0

(fot. 10–11). Każdy z funkcjonariuszy oceniany był przez skrupulatny skład sędziowski, a w przypadku popełnienia zasadniczych błędów lub niepanowania nad sytuacją na skrzyżowaniu konkurencja mogła zostać przerwana. W tabeli 4 zaprezentowano uczestników, którzy zajęli miejsca na podium.

KONKURENCJA K-4

Jazda sprawnościowa motocyklem służbowym

Kolejną konkurencją w tym dniu była jazda sprawnościowa motocyklem służbowym (K-4), która polegała na przejechaniu toru w jak najkrótszym czasie (fot. 12). Trudna trasa, również przygotowana przez sędziów z Zakładu Ruchu Drogowego Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, wymagała m.in. wykonania slalomu, „ósemki” czy precyzyjnego zatrzymania pojazdu w wyznaczonym miejscu (schemat próby przedstawiono na rys. 2). Każdy z uczestników odbył jazdę próbną, w trakcie której zapoznał się

Fot. 10. Jeden z zawodników w trakcie kierowania ruchem drogowym.

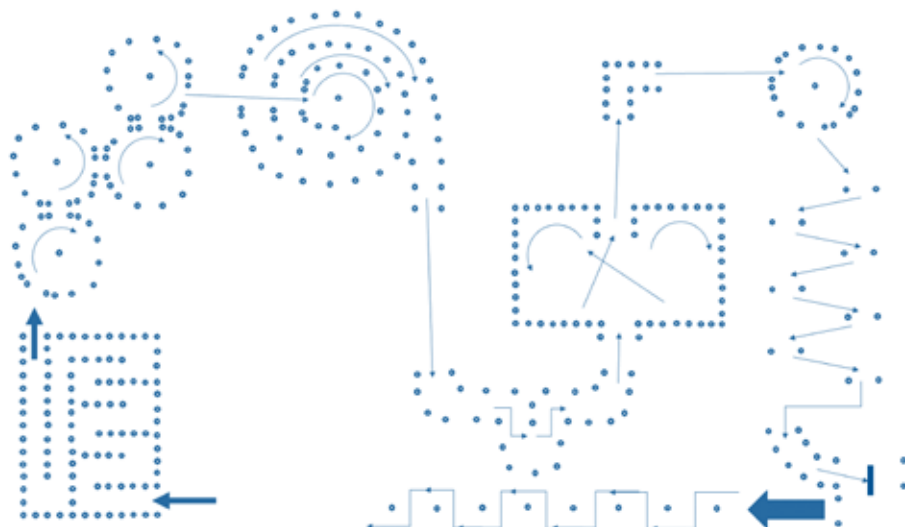

Fot. 11. Konkurencja K-3.

Tabela 5. Najlepsi zawodnicy w konkurencji K-4.

Miejsce	Nr startowy	Zawodnik	Jednostka	Czas łączny	K-4 Liczba punktów
1.	5	asp. Artur Jaguszewski	KSP	02:09,48	18,0
2.	22	mł. asp. Jakub Kolek	KWP Rzeszów	02:19,77	17,5
3.	26	mł. asp. Mikołaj Przybylski	KWP Poznań	02:21,14	17,0
*	17	sierż. Radosław Pawlukowski	ŻW	02:49,68	12,0
*	36	sierż. Marcin Szulczyk	ŻW	03:25,25	8,5

KONKURS „POLICJANT RUCHU DROGOWEGO”

Rys. 2. Schemat toru motocyklowego.

Źródło: opracowanie własne.

Fot. 12. Jeden z policjantów w trakcie pokonywania trasy.

Fot. 13. Rozdanie testów podczas ostatniej konkurencji.

z pojazdem. Za popełnione podczas właściwego przejazdu błędy zawodnicy byli rozliczani przez sędziów, a „sekundy karne” można było otrzymać za dotknięcie podłoża, przemieszczenie pachołka czy przewrócenie motocykla. Mistrzowskim panowaniem nad jednośladem wykazali się asp. Artur Jaguszewski z KSP, mł. asp. Jakub Kolek reprezentujący KWP w Rzeszowie oraz mł. asp. Mikołaj Przybylski reprezentujący KWP w Poznaniu (tabela 5).

KONKURENCJA K-1 Test ze znajomości przepisów

Ostatniego dnia zmagania o tytuł najlepszego policjanta w finale XXXIII Ogólnopolskiego Konkursu „Policjant Ruchu Drogowego” przeprowadzono test ze znajomości przepisów – K-1 (fot. 13–14). Funkcjonariusze w czasie 45 minut musieli odpowiedzieć na 36 pytań, z których wiele wymagało analitycznego podejścia do skomplikowanych sytuacji, z jakimi mogą się spotkać policjanci pełniący służbę na drogach. Za każdą poprawną odpowiedź przyznawano 0,5 punktu. Pytania sprawdzały przede wszystkim znajomość prawa związanego z szeroko ujętą problematyką ruchu drogowego na bardzo zaawansowanym poziomie, ale dotyczyły także przepisów służbowych oraz zagadnień proceduralnych. W tabeli 6 przedstawiono najlepszych zawodników w konkurencji K-1.

Fot. 14. Uczestnicy w trakcie konkurencji K-1.

Tabela 6. Najlepsi zawodnicy w konkurencji K-1.

Miejsce	Nr startowy	Zawodnik	Jednostka	K-1 Liczba punktów
1.	6	asp. Dawid Suder	KWP Kraków	16,0
2.	10	st. sierż. Konrad Hornich	KWP Łódź	13,5
2.	16	mł. asp. Rafał Janik	KWP Opole	13,5
3.	4	st. asp. Artur Grabka	KWP Kraków	13,0
*	17	sierż. Radosław Pawlukowski	ŻW	7,5
*	36	sierż. Marcin Szulczyk	ŻW	6,5

WYNIKI KOŃCOWE

Po czterech dniach rywalizacji w finale XXXIII Ogólnopolskiego Konkursu „Policjant Ruchu Drogowego”, w którym wzięło udział 34 policjantów z 17 garnizonów oraz 2 przedstawiciele Żandarmerii Wojskowej, stało się jasne, kto jest zwycięzcą (fot. 15–20). Uroczystość zakończenia konkursu odbyła się na placu przy dawnym Pałacu Biskupów Krakowskich w Kielcach, przy udziale Zastępcy Komendanta Głównego Policji nadinsp. Romana Kustera, Komendanta Wojewódzkiego Policji w Kielcach nadinsp. dr. Jarosława Kalety, który podziękował wszystkim zawodnikom za udział w konkursie oraz wyraził uznanie dla ich wiedzy i umiejętności, Komendanta Centrum Szkolenia Policji w Legionowie insp. Anny Jędrzejewskiej-Szpak, Wojewody Świętokrzyskiego Zbigniewa Koniusza, Wicemarszałka Województwa Świętokrzyskiego Renaty Janik, Zastępcy Prezydenta Kielc Marcina Chłodnickiego, a także przedstawicieli innych służb mundurowych oraz gości współpracujących z Biurem Ruchu Drogowego KGP.

Najlepsi policjanci w poszczególnych konkurencjach otrzymali puchary Komendanta Głównego Policji. Pamiątkowe puchary otrzymali także żołnierze Żandarmerii Wojskowej. Trzy drużyny policyjne, które mogły poszczycić się największą liczbą punktów, wraz z trzema najlepszymi policjantami ruchu drogowego poza pu-

Fot. 15. Pamiątkowe puchary.

Fot. 16. Ceremonia zakończenia.

charami otrzymali również nagrody pieniężne. Ponadto trzech finalistów z najwyższymi wynikami będzie mogło przystąpić do kursu oficerskiego w Akademii Policji w Szczytnie.

Na zakończenie warto zaznaczyć, że będąca współorganizatorem zawodów Komenda Wojewódzka Policji w Kielcach wysoko postawiła organizacyjną poprzecz-

Tabela 7. Ostateczne wyniki Finału XXXIII Ogólnopolskiego Konkursu „Policjant Ruchu Drogowego” w klasyfikacji indywidualnej.

Miejsce	Nr startowy	Zawodnik	Jednostka	Suma punktów
1.	6	asp. Dawid Suder	KWP Kraków	93,5
2.	16	mł. asp. Rafał Janik	KWP Opole	85,0
3.	26	mł. asp. Mikołaj Przybylski	KWP Poznań	84,0
4.	22	mł. asp. Jakub Kolek	KWP Rzeszów	81,5
5.	4	st. asp. Artur Grabka	KWP Kraków	78,5
6.	10	st. sierż. Konrad Hornich	KWP Łódź	77,0
7.	34	asp. Mateusz Strójwąg	KWP Kielce	72,0
8.	28	mł. asp. Kamil Prasał	KWP Kielce	71,5
9.	19	asp. Daniel Dąbrowski	KWP Białystok	71,0
10.	5	asp. Artur Jaguszewski	KSP	70,5
11.	23	mł. asp. Piotr Konopko	KWP Lublin	68,5
12.	30	st. sierż. Arkadiusz Orłowski	KWP Białystok	68,0
13.	8	sierż. szt. Adrian Inglot	KWP Gorzów Wlkp.	68,0
14.	20	st. asp. Łukasz Krupiewski	KWP Bydgoszcz	65,5
15.	32	mł. asp. Krzysztof Malinowski	KWP Wrocław	65,0
16.	3	st. sierż. Michał Sandecki	KSP	64,0
17.	7	sierż. szt. Tomasz Abram	KWP Rzeszów	63,5
18.	31	mł. asp. Michał Kotynia	KWP Łódź	63,5
19.	15	st. sierż. Mateusz Rogalski	KWP Katowice	62,5
20.	9	asp. Arkadiusz Grabarz	KWP Gdańsk	61,0
21.	2	mł. asp. Tomasz Mandes	KWP Katowice	59,5
22.	21	st. asp. Marcin Obrębski	KWP Gdańsk	54,5
23.	13	st. sierż. Aleks Ziętek	KWP Poznań	54,5
24.	11	mł. asp. Piotr Koczański	KWP Lublin	53,0
25.	14	sierż. szt. Michał Kaźmierczak	KWP Szczecin	52,0
26.	24	sierż. szt. Grzegorz Wiśniewski	KWP Gorzów Wlkp.	52,0
27.	27	sierż. Przemysław Zieliński	KWP Bydgoszcz	51,5
28.	12	asp. szt. Rafał Przyborowski	KWP Olsztyn	51,5
29.	35	sierż. szt. Mateusz Januszkiewicz	KWP Wrocław	44,5
30.	1	mł. asp. Grzegorz Kuśmierczyk	KWP zs. w Radomiu	43,0
31.	33	sierż. szt. Cezary Prusik	KWP Olsztyn	38,5
32.	18	mł. asp. Wojciech Borek	KWP Szczecin	37,5
33.	29	asp. Witold Różycki	KWP Opole	36,5
34.	25	st. sierż. Dariusz Pajka	KWP zs. w Radomiu	33,5
*	36	sierż. Marcin Szulczyk	ŻW	66,5
*	17	sierż. Radosław Pawlukowski	ŻW	65,0

KONKURS „POLICJANT RUCHU DROGOWEGO”

kę przed przyszłorocznym gospodarzem finału konkursu „Policjant Ruchu Drogowego”.

Klasyfikację indywidualną zawierającą ostateczne wyniki konkursu obrazuje tabela 7.

Klasyfikację drużynową zawierającą ostateczne wyniki konkursu przedstawiono w tabeli 8.

Wszystkim zawodnikom składamy serdeczne gratulacje oraz życzymy dalszych sukcesów.

W klasyfikacji drużynowej najlepsi okazali się:

Miejsce I – KWP w Krakowie

Miejsce II – KWP w Rzeszowie

Miejsce III – KWP w Kielcach

W klasyfikacji indywidualnej na najważniejszym podium dla policjantów ruchu drogowego uplasowali się:

Miejsce I

asp. Dawid Suder z KWP w Krakowie

Miejsce II

mł. asp. Rafał Janik z KWP w Opolu

Miejsce III

mł. asp. Mikołaj Przybylski z KWP w Poznaniu

Tabela 8. Ostateczne wyniki Finału XXXIII Ogólnopolskiego Konkursu „Policjant Ruchu Drogowego” w klasyfikacji drużynowej.

Miejsce	Jednostka	Suma punktów
1.	KWP Kraków	172,0
2.	KWP Rzeszów	145,0
3.	KWP Kielce	143,5
4.	KWP Łódź	140,5
5.	KWP Białystok	139,0
6.	KWP Poznań	138,5
7.	KSP	134,5
8.	KWP Katowice	122,0
9.	KWP Opole	121,5
10.	KWP Lublin	121,5
11.	KWP Gorzów Wlkp.	120,0
12.	KWP Bydgoszcz	117,0
13.	KWP Gdańsk	115,5
14.	KWP Wrocław	109,5
15.	KWP Olsztyn	90,0
16.	KWP Szczecin	89,5
17.	KWP zs. w Radomiu	76,5
*	ŻW	131,5

Fot. 17. Wręczenie pucharów Komendanta Głównego Policji dla policjantów w poszczególnych konkurencjach.

Fot. 19. Zwycięzcy konkursu – asp. Dawid Suder, mł. asp. Rafał Janik oraz mł. asp. Mikołaj Przybylski. Zdj. 1–19 podkom. Damian Janus, KWP w Kielcach.

Fot. 18. Wręczenie pucharu dla zwycięzcy konkursu – asp. Dawida Sudera przez Zastępcę Komendanta Głównego Policji nadinsp. Romana Kustera.

Summary

The finals of the XXXIII National Competition “Traffic Policeman”

The finals of the XXXIII National Competition „Traffic Policeman” held on June 12-16, 2023, selected the three best traffic policemen from among 34 police officers on daily duty on the road, two from each garrison, selected during the elimination at the provincial level, with the honorary participation of two representatives of the Military Police. The event was hosted by the Provincial Police Headquarters in Kielce. The competition consisted of six competitions: a test of knowledge of the regulations, shooting with a short service weapon with a run, directing traffic at an intersection, driving a service motorcycle on a designated track, driving a service car on a designated track and running a designated section, and a test of practical skills in providing assistance to victims of traffic accidents.

Thumaczenie: Autorzy

Korzystanie z pasów bezpieczeństwa przez kobiety w ciąży

Analiza prawna
w kontekście medycznego
i technicznego stanu wiedzy

asp. Łukasz Trzeciak
ORCID 0000-0002-7685-4710

Zakład Ruchu Drogowego CSP w Legionowie

Dziś nikogo już nie trzeba przekonywać o skuteczności działania pasów bezpieczeństwa, montowanych w pojazdach samochodowych. Praktyka wskazuje jednak, że istniejące rozwiązania prawne, które odnoszą się do kwestii korzystania z nich przez ciężarne kobiety, bywają błędnie rozumiane. W przypadku uczestniczenia tej kategorii osób w zdarzeniu drogowym może to prowadzić do poważnych konsekwencji. W artykule podjęto próbę przedstawienia tego zagadnienia w świetle aktualnych danych dotyczących aspektów medycznych i technicznych.

Wstęp

Od chwili, kiedy w 1959 r. pracujący dla firmy Volvo inżynier Nils Bohlin zastosował wariant pasów bezpieczeństwa o trzech punktach kotwiczenia (ryc. 1), taki rodzaj pasów stanowi jeden z kluczowych elementów systemu zabezpieczeń biernych pojazdów, określanych mianem pierwszorzędowych (z ang. *Primary Restraint System*).

Choć od tamtej pory upłynęło wiele lat i konstrukcja pasów bezpieczeństwa jest nieustannie doskonała, to ich podstawa funkcjonowania oraz zadania pozostają niezmiennie. Należą do nich przede wszystkim¹:

- ograniczenie możliwości i siły uderzenia ciała w elementy wnętrza pojazdu,
- wstępne wyhamowanie siły bezwładności i jej rozłożenie na tułowiei kierowcy i pasażera,
- uśrednienie impulsu siły w całej fazie działania,
- uniemożliwienie wyrzucenia z pojazdu.

We współczesnych samochodach dodatkowym celem działania pasa bezpieczeństwa jest ustabilizowanie osoby zajmującej dane miejsce, co jest niezbędne dla właściwe-

Ryc. 1. Nils Bohlin prezentujący trzypunktowy pas bezpieczeństwa.

Źródło: Volvo Car, Nils Bohlin, 1959, <https://www.media.volvocars.com/global/en-gb/media/photos/6486> [dostęp: 4.05.2023 r.].

PASY BEZPIECZEŃSTWA

go funkcjonowania elementów zabezpieczeń drugorzędowych (z ang. *Supplementary Restraint System*) – uzupełniających zabezpieczenia pierwszego rzędu. Chodzi tu zwłaszcza o odpowiednią pozycję i dostateczne miejsce do pełnego rozwinięcia poduszki gazowej, przy czym zakłada się minimalną odległość pomiędzy środkową częścią koła kierownicy a okolicą mostka kierującego wynoszącą 25 cm. Mimo że początkowo pasy bezpieczeństwa stosowane były dość niechętnie (nie tylko wielu użytkowników, ale także producentów pojazdów miało do nich bardzo sceptyczne podejście), na przestrzeni lat – poprzedzając wnioski licznymi badaniami naukowymi oraz analizą rzeczywistych wypadków – udowodniono, że są one podstawowym czynnikiem ograniczającym ryzyko śmierci i nasilenia obrażeń w wyniku zderzenia, nie tylko czołowego. Przyjmuje się, że dzięki wykorzystaniu pasów uśredniona wartość stopnia redukcji zgonów w samochodach osobowych wynosi 45% i nawet 60% w lekkich samochodach użytkowych².

Dane te dotyczą jednak wszystkich użytkowników pojazdów, bez uwzględnienia ich budowy, miejsca, które zajmowali w kabinie, i kierunku zderzenia.

Nasuwa się więc pytanie, jak w czasie podróży samochodem powinny się zachować ciężarne kobiety: korzystać z pasa bezpieczeństwa czy też zastosować ustawowo przewidzianą możliwość i go nie zapinać? Ze względu na fakt, że nawet 70% wszystkich urazów, jakich doznają kobiety w ciąży, dotyczy wypadków drogowych³, udzielenie rzetelnej odpowiedzi na tak postawione pytanie jest bardzo istotne.

Głos medycyny i nauk technicznych

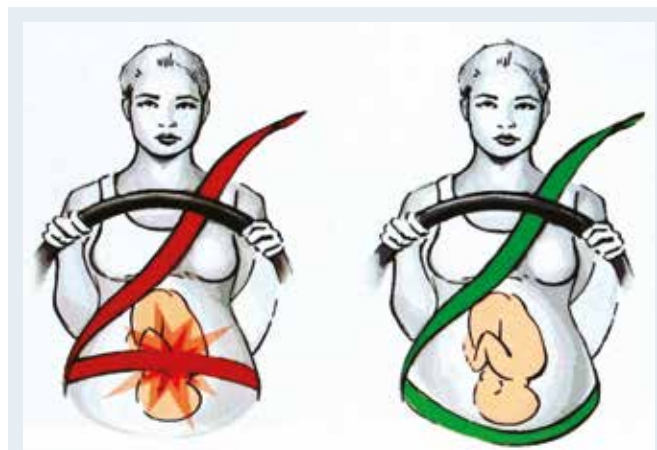
Kwerenda literatury oraz sprawozdań z badań naukowych prowadzi do wniosku, że nie istnieją generalne medyczne przesłanki, które przemawiałyby za tym, żeby sam fakt ciąży uznać za czynnik uniemożliwiający korzystanie z pasa bezpieczeństwa.

Według G. Teresińskiego⁴ analiza skutków rzeczywistych wypadków drogowych z udziałem ciężarnych kobiet pozwala na wskazanie m.in. następujących czynników zwiększających ryzyko traumatyzacji płodu:

- niekorzystanie z pasów bezpieczeństwa lub ich nieprawidłowe zastosowanie (zwłaszcza zbyt wysoko poprowadzona taśma części biodrowej pasa),
- przysunięcie fotela zbyt blisko kierownicy i deski rozdzielczej samochodu,
- stopień zaawansowania ciąży (III trymestr),
- wystąpienie obrażeń innych narządów jamy brzusznej,
- mały wzrost ciężarnej oraz niski wskaźnik BMI.

Przedstawione uwarunkowania wskazują m.in., że – oprócz samego zapięcia pasa – ważne jest także zadbanie o prawidłowe poprowadzenie jego taśmy. Badania wypadków drogowych dowodzą, że częstą przyczyną obrażeń płodu, w przypadku kiedy ciężarne miały zapięty pas, jest brak oparcia jego dolnej części na talerzach biodrowych i/lub przebieg części barkowej przez środek brzucha⁵. Na ryc. 2 wskazano niewłaściwy oraz prawidłowy sposób poprowadzenia taśmy pasa bezpieczeństwa.

Niski poziom świadomości zasad korzystania z omawianego zabezpieczenia potwierdzają badania przeprowadzone przez S. Daud i in.⁶ Wynika z nich, że jedynie 25% ciężarnych знаło prawidłowy sposób zapięcia pasa bezpieczeń-

Ryc. 2. Niewłaściwy (po lewej) oraz prawidłowy (po prawej) sposób poprowadzenia taśmy pasa bezpieczeństwa przez ciężarną kobietę.

Źródło: G. Teresiński, *Bezpieczeństwo ciężarnych i płodów w kolizji drogowej*, w: *Medycyna sądowa. Tom 1. Tanatologia i traumatologia sądowa*, red. G. Teresiński, PZWL Wydawnictwo Lekarskie, Warszawa 2020, s. 664.

stwa. W celu zminimalizowania negatywnych konsekwencji oddziaływania pasa w każdym przypadku stosowania go (nie tylko przez kobiety w ciąży) należy pamiętać o kilku podstawowych zasadach⁷:

- dolna część pasa – biodrowa – powinna biec pod brzuchem i opierać się na talerzach biodrowych,
- górną część – barkową – należy poprowadzić przez bark i między piersiami, ale w żadnym wypadku nie przez środek brzucha,
- górny punkt mocowania pasa musi być tak wyregulowany, aby część barkowa nie znajdowała się poza barkiem, ale też nie stykała się z szyją,
- pas powinien ściśle przylegać do ciała,
- taśma nie może być w żadnym miejscu skrzyżowana.

Dla ciężarnych bardzo ważne jest ustawienie fotela w taki sposób, aby utrzymać możliwie dużą odległość między klatką piersiową i brzuchem a kołem kierownicy, jednocześnie mając możliwość swobodnego i pewnego wykonywania manewrów oraz operowania pedałami hamulca, sprzęgła oraz przyspieszenia. Istotne jest przy tym spionizowanie oparcia w maksymalnym możliwym stopniu (ryc. 3).

Na ryzyko doznania poważnych obrażeń przez ciężarne niekorzystające z pasa bezpieczeństwa nawet w przypadku zderzenia przy stosunkowo niewielkiej prędkości wskazują wyniki badań przeprowadzonych przez A. Takedę i in.⁸ Podczas tych badań antropomorficznego manekina, reprezentującego kobietę o wzroście 153 cm, znajdującą się w 30. tygodniu ciąży, umieszczono na miejscu kierującego w samochodzie osobowym i symulowano kolizję przy prędkości 13 km/h, 26 km/h oraz 40 km/h. Położenie fotela – determinujące odległość od kierownicy i deski rozdzielczej – ustalono na podstawie uśrednionych danych z pomiarów dokonanych na grupie kobiet i było w każdej próbie identyczne (ryc. 4). W pozycji wyjściowej tułów manekina był odchylony od płaszczyzny pionowej o 21°, natomiast odległość od dolnej części kierownicy do brzucha wynosiła 10 cm.

Ryc. 3. Ustawienie oparcia fotela i przebieg taśmy pasa bezpieczeństwa na przykładzie manekina ciężarnej.

Źródło: *Dziecko i samochód. Poradnik na temat bezpieczeństwa jazdy*, Volvo Car Poland 2015, s. 7, https://www.volvocars.com/media/poland/files/dziecko-i-samochod_210x148_2015_2.pdf [dostęp: 4.05.2023 r.].

Ryc. 4. Pozycja antropomorficznego manekina ciężarnej przed rozpoczęciem prób.

W pierwszej próbie, symulującej kolizję czołową z prędkością zderzeniową wynoszącą 13 km/h, opóźnienie było niewystarczające do aktywowania poduszki gazowej, a brzuch i klatka piersiowa manekina ciężarnej uderzyły w koło kierownicy (ryc. 5) – co miało bezpośredni wpływ na znaczne zwiększenie ciśnienia w jamie brzusznej, przekładające się na istotny wzrost ryzyka traumatyzacji płodu.

Ryc. 5. Moment kontaktu klatki piersiowej manekina z dolną częścią kierownicy w próbie symulującej kolizję z prędkością 13 km/h.

W drugiej próbie, odzwierciedlającej zderzenie z prędkością 26 km/h, pomimo aktywowania poduszki gazowej także doszło do kontaktu klatki piersiowej nieprzytrzymanego za pomocą pasa bezpieczeństwa manekina z dolną częścią kierownicy (ryc. 6).

Ryc. 6. Moment kontaktu klatki piersiowej manekina z dolną częścią kierownicy w próbie symulującej kolizję z prędkością 26 km/h.

W próbie trzeciej, symulującej zderzenie z prędkością 40 km/h, początkowo klatka piersiowa manekina ciężarnej uderzyła w kierownicę, po czym doszło do zsunęcia torsu z siedziska fotela pod tablicę rozdzielczą (ryc. 7).

Wartości przemieszczenia miednicy w trakcie poszczególnych prób zobrazowano na ryc. 8.

Powyższe próby wskazują na znaczne ryzyko negatywnych konsekwencji urazów zarówno ciężarnej kobiety, jak i płodu, choć mechanizm ich powstawania jest różny. W pierwszym teście odnotowano największy wzrost ciśnienia w jamie brzusznej (ryc. 9), co jest bardzo groźne dla płodu. Z kolei wyniki dwóch kolejnych symulacji dowodzą, że obrażenia klatki piersiowej oraz szyi kobiety mogą doprowadzić do poważnych konsekwencji zarówno dla niej, jak i wtórnie dla

PASY BEZPIECZEŃSTWA

plodu. W powyższych badaniach wykazano, że kiedy ciężarna nie korzysta z pasa bezpieczeństwa, śmierć płodu może nastąpić nawet bez uszkodzenia jamy brzusznej, przy stosunkowo niewielkich prędkościach kolizyjnych.

Ryc. 7. Wsuniecie torsu manekina pod deskę rozdzielczą w trakcie próby symulującej zderzenie z prędkością 40 km/h.

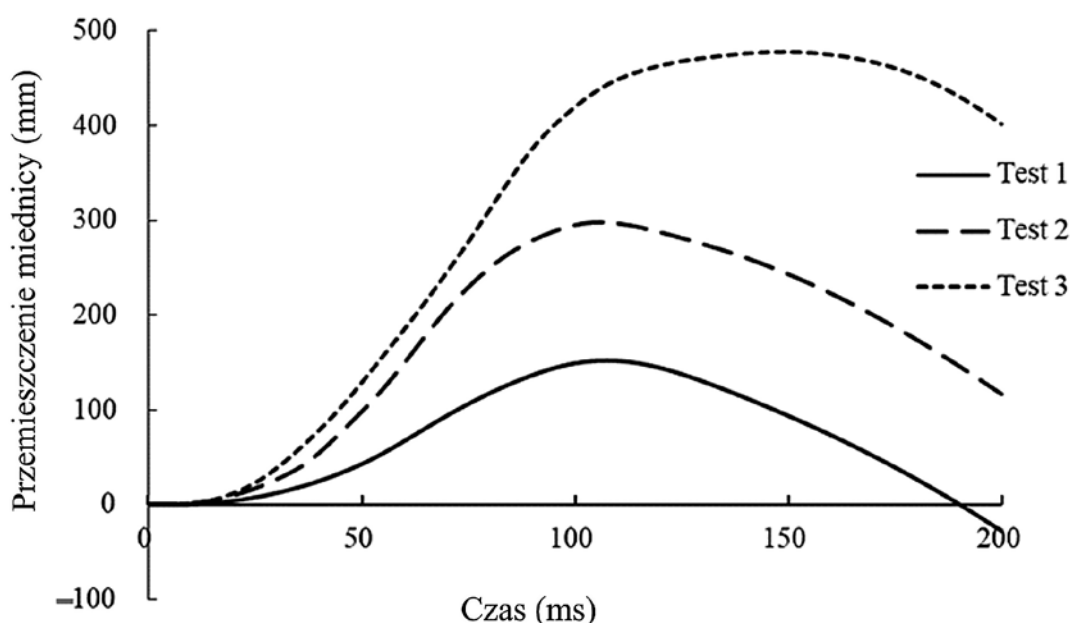
Analiza prawna

Relevantnym w omawianym zakresie aktem prawa międzynarodowego jest regulamin nr 16 Europejskiej Komisji Gospodarczej Organizacji Narodów Zjednoczonych – Jednolite przepisy dotyczące homologacji: I. Pasów bezpieczeństwa, urządzeń przytrzymujących, urządzeń przytrzymujących dla dzieci oraz urządzeń przytrzymujących ISOFIX dla dzieci przeznaczonych dla osób znajdujących się w pojazdach silnikowych; II. Pojazdów wyposażonych w pasy bezpieczeństwa, urządzeń przypominających o zapięciu pasów, urządzeń przytrzymujących, urządzeń

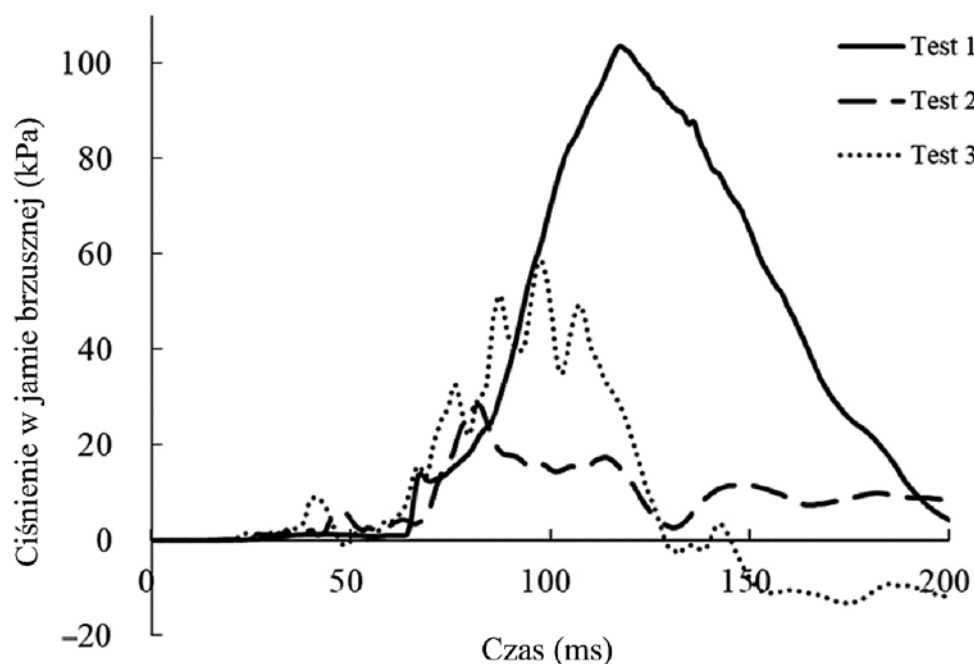
przytrzymujących dla dzieci, urządzeń przytrzymujących ISOFIX dla dzieci oraz urządzeń przytrzymujących i-Size dla dzieci [2018/629]⁹.

Zgodnie z punktem 2.1 tego aktu za pas bezpieczeństwa należy uznać: zespół taśm z zamkiem, urządzeniami regulacji i elementami mocującymi, który można zamocować we wnętrzu pojazdu silnikowego, skonstruowany w sposób zmniejszający ryzyko zranienia użytkownika w przypadku zderzenia lub gwałtownego zmniejszenia prędkości pojazdu, przez ograniczenie możliwości przemieszczania się ciała użytkownika. Zespół taki jest na ogół określany jako „zespół pasa”, przy czym termin ten obejmuje także wszelkie urządzenia do pochłaniania energii lub zwijania pasa. Z kolei w punktach 2.1.1, 2.1.2 oraz 2.1.3 zdefiniowano odpowiednio pas biodrowy (pas dwupunktowy przechodzący z przodu ciała użytkownika na wysokości miednicy), przekątny pas piersiowy (pas przechodzący po przekątnej klatki piersiowej, od biodra do ramienia po przeciwnej stronie ciała) oraz pas trzypunktowy (pas będący zasadniczo kombinacją taśmy biodrowej i taśmy przekątnej).

Jeśli zaś chodzi o polskiego ustawodawcę, to wykazał się on w kwestii związanej z poruszaną tematyką dużą przezornością, zawierając w normie prawnej, wyrażonej w art. 39 ust. 1 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym¹⁰, sformułowanie nakazujące **korzystanie** z pasa bezpieczeństwa podczas jazdy¹¹. Zgodnie z regułami preferencji, nakazującymi w pierwszej kolejności w trakcie wykładni przepisów uwzględnienie dyrektyw językowych¹², określenie to wyraża esencję oczekiwanego przez prawodawcę zachowania adresata (kierującego i osoby przewożonej pojazdem samochodowym wyposażonym w pasy bezpieczeństwa). W pierwszym znaczeniu słownik języka polskiego PWN¹³ wskazuje bowiem, że termin „korzystać” oznacza: *mieć pożytek z czegoś, wyzyskiwać coś*. Konsekwencją takiego zapisu jest fakt, że samo zapięcie pasa (poprzez wprowadzenie klamry do zatrzasku) nie jest

Ryc. 8. Przemieszczenie miednicy w czasie prób.

Ryc. 9. Przebieg w czasie zmian ciśnienia w jamie brzusznej w trakcie poszczególnych prób.

Źródło ryc. 4–9: A. Takeda, Y. Motozawa, M. Takaso i in., *Mechanisms of Negative Fetal Outcome in Frontal Vehicle Collisions Involving Unbelted Pregnant Drivers*, „Healthcare” 2021, vol. 9/25, <https://www.mdpi.com/2227-9032/9/1/25/htm> [dostęp: 4.05.2023 r.].

wystarczające do zrealizowania ciąży na określonym użytkowniku pojazdu obowiązku. Z brzmienia przywołanego przepisu wynika zatem wprost, że pas należy nie tylko zapiąć, ale – żeby móc z niego skorzystać – należy go zapiąć **prawidłowo**. W przeciwnym razie skutek działania może nie być korzystny dla osoby używającej tego elementu bezpieczeństwa biernego pojazdu, który przy nieprzestrzeganiu wspomnianych zasad nie będzie w stanie zapewnić należytej ochrony lub wręcz spotęguje obrażenia ciała. Z punktu widzenia oceny prawnokarnej naruszenie obowiązku prawidłowego stosowania pasa bezpieczeństwa lub zaniechanie użycia go w ogóle przez kierującego czy też inną osobę zagrożone jest sankcją przewidzianą w art. 97 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń¹⁴.

Jednakże w art. 39 ust. 2 p.r.d. zawarto katalog osób zwolnionych z obowiązku korzystania z pasa bezpieczeństwa, wśród których znalazła się m.in. *kobieta o widocznej ciąży* (pkt 2)¹⁵. Wymuszone zasadami techniki prawodawczej użycie w normie kategorycznego stwierdzenia (brak możliwości wyrażenia zalecenia) ma jednakże swoje negatywne implikacje, ponieważ w kontekście odwoływania się do racjonalnych czynników jako głównego źródła przesądającego o treści prawa¹⁶, a także dominującej w naszym systemie koncepcji zakładającej, że prawo wskazuje wzorce poprawnego, pożądanego zachowania, może ono wywrzeć przekonanie odbiorcy nie o wyjątku, lecz o uzasadnionej regule niekorzystania z pasa bezpieczeństwa przez ciężarne. O zasadności oraz wspomnianym celu wprowadzenia do porządku prawnego przepisu nakazującego stosowanie pasa bezpieczeństwa przekonywał także Trybunał Konstytucyjny, który uczynił przedmiotem badania zgodności z Konstytucją całą normę prawną zawartą w art. 39 ust. 1 p.r.d.¹⁷ Trybunał zwrócił uwagę również na fakt, że użyt-

*kownik pojazdu, który ma niezapięte pasy bezpieczeństwa, podczas wypadku może stanowić poważne zagrożenie dla pozostałych pasażerów. Kierowca lub pasażer podróżujący bez pasów bezpieczeństwa, przemieszczając się bezwładnie podczas wypadku, może spowodować ciężkie obrażenia u pozostałych użytkowników pojazdu [...]*¹⁸.

Przedstawione argumenty wskazują, że słuszne wydawałoby się uwzględnienie przez lekarza prowadzącego ciążę indywidualnych aspektów medycznych, które mogłyby skutkować wyłączeniem w ramach wyjątku na podstawie art. 39 ust. 2 pkt 1 p.r.d., bez określania powszechnego zwolnienia, którego warunkiem jest jedynie obiektywnie dostrzegalna ciąża.

Wnioski

Wyłączenie z obowiązku korzystania z pasa bezpieczeństwa kobiet o widocznej ciąży, zawarte w art. 39 ust. 2 pkt 2 p.r.d., nie jest zakazem i wydaje się, że przeciwwskazanie do stosowania pasa każdorazowo powinno wynikać z decyzji lekarza prowadzącego ciążę, podyktowanej indywidualnymi względami medycznymi.

Analiza badań naukowych oraz rzeczywistych wypadków drogowych wskazuje na zdecydowanie mniejsze ryzyko doznania obrażeń zarówno przez ciężarną, jak i *nasciturusa*, jeśli kobieta w chwili kolizji korzysta z pasa bezpieczeństwa. Należy przy tym zadbać o prawidłowe poprowadzenie taśm pasa i właściwe ustawienie fotela, aby zminimalizować ryzyko uszkodzenia płodu. Stosowanie pasa bezpieczeństwa pozwala ograniczyć siły działające na brzuch ciężarnej w przypadku zderzenia, zmniejsza prawdopodobieństwo doznania przez nią obrażeń ciała i zapobiega wyrzuceniu z pojazdu.

PASY BEZPIECZEŃSTWA

- ¹ G. Teresiński, J. Unarski, W. Wach, *Zabezpieczenia bierne i ocena skutków ich działania*, w: *Medycyna sądowa. Tom 1. Tanatologia i traumatologia sądowa*, red. G. Teresiński, PZWL Wydawnictwo Lekarskie, Warszawa 2020, s. 645–649.
- ² Zob. G. Teresiński, *Ocena skuteczności pasów bezpieczeństwa*, w: *Medycyna sądowa. Tom 1. Tanatologia i traumatologia sądowa*, red. G. Teresiński, s. 658–663.
- ³ G. Teresiński, *Bezpieczeństwo ciężarnych i płodów w kolizji drogowej*, w: *Medycyna sądowa. Tom 1. Tanatologia i traumatologia sądowa*, red. G. Teresiński, s. 664.
- ⁴ Tamże, s. 664–666.
- ⁵ G. Teresiński, *Bezpieczeństwo kobiet ciężarnych i płodów w sytuacji kolizji drogowej*, w: *Problemy rekonstrukcji wypadków drogowych. Zbiór referatów z konferencji I–XII*, Instytut Ekspertyz Sądowych im. Prof. dra Jana Sehna, Kraków 2013 [CD-ROM], s. 525.
- ⁶ S. Daud, A.Z.M. Zahid, B. Abdullah, M. Mohamad, *Knowledge and practice of seat belt use among pregnant women*, J. South Asian Feder. Obs. Gynae 2018, 10, s. 299, <https://www.jsafog.com/abstractArticleContentBrowse/JSAFOG/6/10/4S1/16594/abstractArticle/Article> [dostęp: 9.08.2022 r.].
- ⁷ Por. U. Rokosch, *Poduszki gazowe i napinacze pasów*, Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, Warszawa 2003, s. 40–41.
- ⁸ A. Takeda, Y. Motozawa, M. Takaso i in., *Mechanisms of Negative Fetal Outcome in Frontal Vehicle Collisions Involving Unbelted Pregnant Drivers*, „Healthcare” 2021, vol. 9/25, <https://www.mdpi.com/2227-9032/9/1/25/htm> [dostęp: 4.05.2023 r.].
- ⁹ Dz. Urz. UE L 109 z 27.04.2018 r.
- ¹⁰ Dz. U. z 2023 r. poz. 1047, z późn. zm. [dalej: p.r.d.].
- ¹¹ Przepis ten brzmi: „Kierujący pojazdem samochodowym oraz osoba przewożona takim pojazdem wyposażonym w pasy bezpieczeństwa są obowiązani korzystać z tych pasów podczas jazdy [...]”.
- ¹² Zob. M. Gutowski, P. Kardas, *Wykładnia i stosowanie prawa w procesie opartym na Konstytucji*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2017, s. 241–254.
- ¹³ Słownik języka polskiego PWN, *Korzystać*, <https://sjp.pwn.pl/szukaj/korzysta%C4%87.html> [dostęp: 4.05.2023 r.].
- ¹⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 2151, z późn. zm.
- ¹⁵ Art. 39 ust. 2 p.r.d. w brzmieniu: „Obowiązek korzystania z pasów bezpieczeństwa nie dotyczy: 1) osoby mającej zaświadczenie lekarskie o przeciwwskazaniu do używania pasów bezpieczeństwa; 2) kobiety o widocznej ciąży; [...]”.
- ¹⁶ R. Tokarczyk, *Filozofia prawa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2005, s. 65–66.
- ¹⁷ Wyrok TK z 9.07.2009 r., SK 48/05, OTK-A 2009, nr 7, poz. 108.
- ¹⁸ Tamże.

Bibliografia

Literatura

- Gutowski M., Kardas P., *Wykładnia i stosowanie prawa w procesie opartym na Konstytucji*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2017.
- Medycyna sądowa. Tom 1. Tanatologia i traumatologia sądowa*, red. G. Teresiński, PZWL Wydawnictwo Lekarskie, Warszawa 2020.
- Pregnant Occupant Biomechanics. Advances in Automobile Safety Research*, red. M.S. Duma, SAE International, Warrendale, Pennsylvania, USA 2011.
- Rokosch U., *Poduszki gazowe i napinacze pasów*, Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, Warszawa 2003.
- Takeda A., Motozawa Y., Takaso M. i in., *Mechanisms of Negative Fetal Outcome in Frontal Vehicle Collisions Involving Unbelted Pregnant Drivers*, „Healthcare” 2021, vol. 9/25, <https://www.mdpi.com/2227-9032/9/1/25/htm> [dostęp: 4.05.2023 r.].
- Teresiński G., *Bezpieczeństwo kobiet ciężarnych i płodów w sytuacji kolizji drogowej*, w: *Problemy rekonstrukcji*

wypadków drogowych. Zbiór referatów z konferencji I–XII, Instytut Ekspertyz Sądowych im. Prof. dra Jana Sehna, Kraków 2013 [CD-ROM].

Tokarczyk R., *Filozofia prawa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin 2005.

Wicher J., *Bezpieczeństwo samochodów i ruchu drogowego*, Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, Warszawa 2012.

Wójcicki B., *Użycie samochodowych pasów bezpieczeństwa w aspekcie kryminalistyki*, w: *Problemy rekonstrukcji wypadków drogowych. Zbiór referatów z konferencji I–XII*, Instytut Ekspertyz Sądowych im. Prof. dra Jana Sehna, Kraków 2013 [CD-ROM].

Wypadki drogowe. Vademecum biegłego sądowego, red. J. Wierciński, A. Reza, Wydawnictwo Instytutu Ekspertyz Sądowych, Kraków 2006.

Żaba C., Pawlak K., Świdorski P., Żaba Z., *Błędne ustalenie koronera dotyczące pasów bezpieczeństwa. Studium przypadku*, „Paragraf na Drodze” 2017, nr 1.

Akty prawne

Regulamin nr 16 Europejskiej Komisji Gospodarczej Organizacji Narodów Zjednoczonych (EKG ONZ) – Jednolite przepisy dotyczące homologacji: I. Pasów bezpieczeństwa, urządzeń przytrzymujących, urządzeń przytrzymujących dla dzieci oraz urządzeń przytrzymujących ISOFIX dla dzieci przeznaczonych dla osób znajdujących się w pojazdach silnikowych; II. Pojazdów wyposażonych w pasy bezpieczeństwa, urządzeń przypominających o zapięciu pasów, urządzeń przytrzymujących, urządzeń przytrzymujących dla dzieci, urządzeń przytrzymujących ISOFIX dla dzieci oraz urządzeń przytrzymujących i-Size dla dzieci [2018/629] (Dz. Urz. UE L 109 z 27.04.2018 r.).

Regulamin ONZ nr 14 – Jednolite przepisy dotyczące homologacji pojazdów samochodowych w zakresie kotwiczeń pasów bezpieczeństwa [2019/2141] (Dz. Urz. UE L 324 z 13.12.2019 r.).

Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2023 r. poz. 1047, z późn. zm.).

Słowa kluczowe: pasy bezpieczeństwa, ciężarne kobiety, bezpieczeństwo bierne pojazdów.

Keywords: seat belts, pregnant women, passive safety of vehicles.

Summary

The use of seat belts by pregnant women. Legal analysis in the context of medical and technical state of knowledge

The article analyzes the medical, technical and legal aspects regarding the use of seat belts by pregnant women. It was indicated that the use of a seat belt reduces the risk of injury to the pregnant and fetus in the event of a road accident. The results of studies involving crash simulations were quoted, indicating a serious risk of personal injury if the seat belt is not used.

Tłumaczenie: Autor

Podstawy prawne i faktyczne

ZATRZYMANIA PRAWA JAZDY

Fot. 1. Zdj. Agnieszka Gorzałczyńska-Mróz.

st. asp. Radosław Osik

Zakład Ruchu Drogowego CSP

Służba policjanta polega przede wszystkim na podejmowaniu działań zmierzających do zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego. W czasie realizacji ustawowych zadań policjanci obowiązani są więc do podjęcia stosownej reakcji na wszelkie przestępstwa i wykroczenia – także te, do których dochodzi w ruchu drogowym. Podczas codziennej służby niejednokrotnie mogą zdarzyć się sytuacje, kiedy funkcjonariusz Policji w związku z podjęciem interwencji obowiązany będzie do zatrzymania dokumentu stwierdzającego posiadanie uprawnień do kierowania pojazdami.

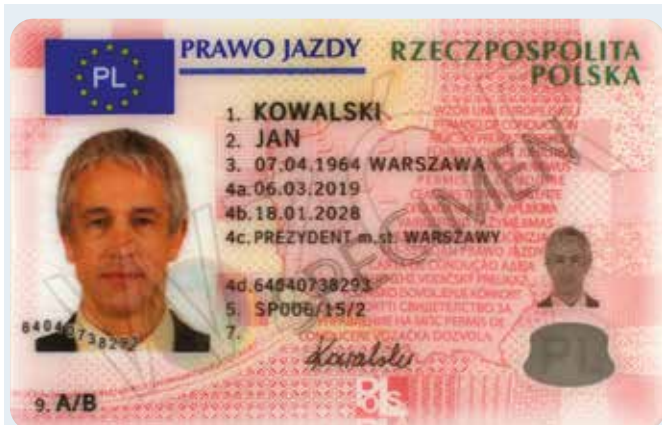
Zatrzymanie prawa jazdy dla większości kierowców jest bardzo kłopotliwe i wiąże się z dużym stresem, jak również z możliwością utraty pracy. Dokument uprawniający do kierowania pojazdami z wielu powodów ma wartość bezcenną. Utrata prawa jazdy to zawsze konsekwencja działania kierującego.

Policjant, zgodnie z art. 129 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym¹, jest uprawniony do legitymowania uczestnika ruchu, ustalenia tożsamości kierującego pojazdem i wydawania mu wiążących poleceń co do sposobu korzystania z drogi czy też używania pojazdu. W sytuacji, w której zachodzi uzasadnione podejrzenie, że kierujący może znajdować się pod wpływem alkoholu lub środka działającego podobnie, policjant za-

żąda, aby kierujący poddał się badaniu na zawartość ww. substancji w organizmie. Wynik pozytywny na urządzeniu z całą pewnością doprowadzi do zatrzymania kierującego prawa jazdy. Policjant zatrzyma wydane w kraju prawo jazdy za pokwitowaniem również w przypadkach:

- gdy upłynął termin ważności prawa jazdy;
- przekroczenia przez kierującego pojazdem liczby 24 punktów za naruszenie przepisów ruchu drogowego w okresie 5 lat od wydania skierowania na kurs reedukacyjny;
- przekroczenia przez kierującego pojazdem w okresie 1 roku od dnia wydania po raz pierwszy prawa jazdy liczby 20 punktów za naruszenie przepisów ruchu drogowego;

ZATRZYMANIE PRAWA JAZDY

Fot. 2. Awers i rewers prawa jazdy.

Źródło: Serwis Rzeczypospolitej Polskiej, *Prawo jazdy – 2019*, <https://www.gov.pl/app/rdp/web/rdp/prawo-jazdy-wzor-2019> [dostęp: 26.09.2023 r.].

- stwierdzenia braku dokumentu w zakresie wyposażenia pojazdu w blokadę alkoholową;
- kierowania pojazdem z prędkością przekraczającą dopuszczalną o więcej niż 50 km/h na obszarze zabudowanym;
- przewożenia osób w liczbie przekraczającej liczbę miejsc określoną w dowodzie rejestracyjnym (pozwoleniu czasowym) lub wynikającą z konstrukcyjnego przeznaczenia pojazdu niepodlegającego rejestracji, przepis nie dotyczy przewozu osób autobusem w publicznym transporcie zbiorowym w gminnych, powiatowych i wojewódzkich przewozach pasażerskich w rozumieniu ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o publicznym transporcie zbiorowym, o ile w pojeździe przewidziane są miejsca stojące;
- gdy kierowca wykonujący przewóz drogowy podczas dziennego czasu prowadzenia pojazdu wykonał przewóz pojazdem wyposażonym w tachograf, nie rejestrując za pomocą tachografu na wykresówce lub karcie kierowcy wskazań w zakresie prędkości pojazdu, aktywności kierowcy lub przebytej drogi;
- gdy kierowca wykonujący przewóz drogowy używał cudzej karty kierowcy, co najmniej dwóch własnych kart kierowcy, cudzej wykresówki lub jednocześnie kilku wykresówek;
- gdy kierowca wykonujący przewóz drogowy korzystał z niedozwolonego urządzenia, przedmiotu lub zmienionego oprogramowania umożliwiającego lub powodującego podrabianie lub przerabianie danych rejestrowanych przez tachograf lub też gdy tachograf został odłączony;
- gdy kierowca popełnił przestępstwo lub wykroczenie, za które może być orzeczony zakaz prowadzenia pojazdów².

Przypadków, w których kierujący będzie musiał się rozstać z prawem jazdy, jest dużo więcej. Trzeba pamiętać, że policjant zatrzymuje prawo jazdy za pokwitowaniem, wpisując datę, od której kierujący nie będzie mógł kierować pojazdem. Pokwitowanie uprawnia do kierowania nawet do 7 dni. Termin zawarty w pokwitowaniu zależy od powodu zatrzymania prawa jazdy.

Prawo jazdy, które zostało zatrzymane na mniej niż rok, można odzyskać, wypełniając wnioski o jego zwrot, posiadając przy tym aktualne badania lekarskie. A co z prawem jazdy zatrzymanym na termin powyżej roku? W tym przypadku odbiór nie będzie już tak łatwy. W tej sytuacji należy ponownie zdać egzamin teoretyczny i praktyczny. Należy pamiętać, iż zatrzymanie prawa jazdy skutkuje tym, że nie możemy kierować żadnym pojazdem mechanicznym, a nie stosując się do tego zakazu, narażamy się na kolejne sankcje karne.

Tylko rozsądna, odpowiedzialna postawa kierującego pojazdem może uchronić go przed utratą tego jakże ważnego dokumentu. Należy pamiętać, że nikt na drodze nie jest sam, każde nieodpowiedzialne zachowanie może nieść za sobą poważne skutki nie tylko dla sprawcy, ale również dla innych uczestników ruchu drogowego. Niech każdy zatem będzie mądry i przewiduje skutki swoich czynów za kierownicą.

¹ Dz. U. z 2023 r. poz. 1047, z późn. zm.

² Art. 135 ustawy – Prawo o ruchu drogowym.

Summary

Legal and factual bases of suspending a driving licence

The article describes the situations in which a driver may lose the rights to drive vehicles as well as the procedure for suspending a document such as a driving license. It also presents what must be done to regain a lost driving license.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbryś

III Ogólnopolski Konkurs dla policjantów – oskarżycieli publicznych

podinsp. Ewa Jakimiuk

Zakład Służby Kryminalnej CSP

Ze względu na istotę i powagę funkcji, jaką pełnią policjanci wykonujący obowiązki oskarżyciela publicznego w sprawach wykroczenia, oraz znaczenie czynności służbowych wykonywanych przez nich w toku postępowania sądowego, zadania te powinny być powierzane policjantom o dużym doświadczeniu zawodowym, którzy z zaangażowaniem, sumiennie i z wysokim poczuciem odpowiedzialności oraz samodzielnością realizują swoje obowiązki służbowe. W dniach 21–22 listopada 2023 r. Centrum Szkolenia Policji w Legionowie gościło „najlepszych z najlepszych” policjantów – oskarżycieli publicznych. We współpracy z Biurem Prewencji Komendy Głównej Policji został zorganizowany Finał III Ogólnopolskiego Konkursu dla policjantów – oskarżycieli publicznych. Patronat nad konkursem objął Komendant Główny Policji.

POLICJANCY WYKONUJĄCY OBOWIĄZKI OSKARŻYCIELA PUBLICZNEGO

Oskarżyciel publiczny reprezentuje interes społeczny. Ma obowiązek przestrzegania przepisów prawa, w tym praw człowieka, etyki zawodowej, polityki antykorupcyjnej i polityki antydyskryminacyjnej. Jest zobowiązany do zachowania obiektywizmu i dążenia do uzyskania sprawiedliwego, zgodnego z prawem rozstrzygnięcia. Dlatego każdy oskarżyciel publiczny, na podstawie decyzji nr 205 Komendanta Głównego Policji z dnia 19 czerwca 2019 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla policjantów pełniących funkcję oskarżyciela publicznego (Dz. Urz. KGP poz. 90, z późn. zm.), powinien ukończyć kurs specjalistyczny w jednej ze szkół policyjnych.

W strukturach organizacyjnych jednostek Policji funkcję oskarżyciela publicznego sprawują funkcjonariusze zajmujący różne stanowiska służbowe. Z reguły są to policjanci pełniący służbę w zespołach do spraw wykroczeń oraz innych komórkach organizacyjnych wydziału prewencji, powołani do zespołów oskarżycieli publicznych przez organy Policji, które sprawują nad nimi nadzór.

Cechy indywidualne predysponujące do wystąpień publicznych to m.in.: umiejętności retoryczne (czyli sztuka przemawiania), w tym swoboda wypowiedzi, umiejętność trafnego ripostowania podczas rozprawy (umiejętności erystyczne, czyli sztuka prowadzenia sporów, ale z uwzględnieniem zasady prawdy materialnej), umiejętność szybkiej analizy sytu-

acji, dar przekonywania czy umiejętność rzeczowego przekazywania swoich twierdzeń.

Podstawowe warunki korzystnej prezentacji swojej osoby to pewność siebie, ekspozowanie swoich mocnych stron, panowanie nad emocjami, entuzjazm i kreatywność.

Nieodłączne wymogi w służbie funkcjonariusza Policji pełniącego funkcję oskarżyciela publicznego to osobiste zainteresowanie tą dziedziną działalności służbowej, a także doskonała znajomość przepisów prawa, w tym materialnego i procesowego prawa wykroczeń.

Policjant – oskarżyciel publiczny powinien posiadać wiedzę m.in. z takich dziedzin, jak materialne i procesowe prawo karne i wykroczeń, kryminalistyka, medycyna sądowa, psychologia.

Funkcjonariusz Policji pełniący obowiązki oskarżyciela publicznego powinien na bieżąco śledzić fachowe wydawnictwa periodyczne, zapoznawać się ze zmianami, jakie następują w materialnym i procesowym prawie wykroczeń oraz procesowym prawie karnym¹. Pożądana jest także doskonała znajomość orzecznictwa sądowego, wydawanych w tym zakresie dyrektyw, wytycznych i poleceń służbowych, zgodnych z przepisami prawa.

Proces przygotowania się funkcjonariusza Policji do pełnienia funkcji oskarżyciela publicznego jest dość złożony, wymaga samodyscypliny oraz dłuższego czasu².

W celu promowania wiedzy i praktycznych umiejętności policjantów służby prewencyjnej oraz motywowania ich

KONKURS DLA POLICJANTÓW – OSKARŻYCIELI PUBLICZNYCH

do doskonalenia kwalifikacji zawodowych organizowany jest Ogólnopolski Konkurs dla policjantów – oskarżycieli publicznych.

CEL KONKURSU DLA POLICJANTÓW – OSKARŻYCIELI PUBLICZNYCH

Policja rocznie ujawnia około 8 milionów wykroczeń, co wymaga podejmowania skutecznych i profesjonalnych działań zmierzających nie tylko do wykrycia i ukarania ich sprawców, ale również do prawidłowego popierania wniosków o ukaranie w toku postępowań sądowych.

Organizacja konkursu skierowanego do policjantów wydziałów prewencji, wykonujących zadania oskarżyciela publicznego w postępowaniach sądowych w sprawach o wykroczenia, jest podyktowana potrzebą stałego podnoszenia poziomu wykonywanych czynności wyjaśniających w sprawach o wykroczenia.

Celem konkursu jest w szczególności:

- 1) pobudzenie własnej inicjatywy;
- 2) doskonalenie zawodowe związane z podniesieniem kwalifikacji zawodowych policjantów służby prewencyjnej, w tym poprzez sprawdzenie wiedzy oraz umiejętności funkcjonariuszy pełniących funkcję oskarżyciela publicznego;
- 3) wyłonienie najwszechstronniejszego policjanta pełniącego funkcję oskarżyciela publicznego, który potrafi wykorzystać posiadaną wiedzę i umiejętności na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego;
- 4) utrwalanie wśród policjantów przekonania, że tylko działanie zgodne z przepisami prawa, w tym etyki zawodowej, praw człowieka, polityki antykorupcyjnej i antydyskryminacyjnej może przyczynić się do pozytywnej społecznej oceny Policji;
- 5) kształtowanie pozytywnego wizerunku Policji;
- 6) przybliżenie społeczeństwu problematyki służby policjantów pełniących funkcję oskarżyciela publicznego;
- 7) podnoszenie prestiżu społecznego policjantów pełniących funkcję oskarżyciela publicznego³.

PRZEBIEG KONKURSU

W finale III konkursu wzięło udział 17 najlepszych policjantów wyłonionych w drodze eliminacji, które zostały przeprowadzone przez wydziały prewencji 16 komend wojewódzkich Policji i Komendy Stołecznej Policji. Eliminacje składały się z dwóch etapów: powiatowego i wojewódzkiego/stołecznego. Podczas etapu powiatowego policjanci rozwiązyali test wiedzy zawierający 50 pytań. Natomiast podczas wojewódzkiego/stołecznego – w pierwszej kolejności, rozwiązywali pisemny test wiedzy ze znajomości przepisów prawa. Następnie musieli się wykazać się umiejętnością w zakresie rozwiązywania przypadków z materialnego prawa wykroczeń. Podstawą klasyfikacji końcowej była suma punktów zdobytych przez zawodnika w każdej z konkurencji. Ponieważ poziom konkursu na etapie eliminacji wojewódzkich był bardzo wysoki, każdy uczestnik finału zasługuje na szczególne uznanie.

Zmagania policjantów podczas poszczególnych konkurencji etapu wojewódzkiego/stołecznego pokazały ich profesjonalizm. Pełnienie tej trudnej i odpowiedzialnej służby z takim zaangażowaniem podczas występowania w cha-

rakterze oskarżyciela publicznego w postępowaniu w sprawach o wykroczenia z pewnością przyczynia się do pozytywnego wizerunku Policji jako całej formacji.

FINAŁ KONKURSU

Przeprowadzenie konkursu na poziomie centralnym pozwoliło na diagnozowanie poziomu wiedzy i umiejętności policjantów pełniących funkcję oskarżycieli publicznych w sprawach o wykroczenia. Ponadto organizacja konkursu była narzędziem pomocniczym służącym ocenie i podsumowaniu opinii na temat obowiązujących przepisów prawa i procedur dotyczących oskarżycieli publicznych oraz wprowadzenia ewentualnych zmian usprawniających funkcjonowanie oskarżycieli publicznych.

Należy ponadto podkreślić znaczenie konkursu dla budowania etosu służby wśród policjantów służby prewencyjnej. Doświadczenie zdobyte podczas konkurencji konkursowych na pewno zostanie wykorzystane w codziennej służbie i przyczyni się do podniesienia jakości wykonywania zadań służbowych przez oskarżycieli publicznych.

Konkurs był okazją nie tylko do rywalizacji, lecz także do wymiany doświadczeń oraz miejscem integracji środowiska policyjnego.

Finał konkursu obejmował następujące konkurencje:

- 1) wygłoszenie przez oskarżyciela publicznego przemówienia końcowego;
- 2) pisemną analizę dokumentu procesowego pod kątem błędów formalnych i merytorycznych;
- 3) pisemny test wiedzy zawierający 50 pytań testowych zamkniętych, które dotyczyły znajomości przepisów prawa, w szczególności ustaw: Kodeks wykroczeń, Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, Kodeks karny, Kodeks postępowania karnego, Prawo o ruchu drogowym.

Trzy konkurencje konkursowe oceniał zespół ekspertów w składzie: przewodniczący zespołu podinsp. Ewa Jakimiuk z Zakładu Służby Kryminalnej CSP w Legionowie, zastępca przewodniczącego mł. insp. Agnieszka Romańska z Wydziału Prewencji Biura Prewencji KGP, podinsp. Tomasz Czyłok z Zakładu Służby Kryminalnej Szkoły Policji w Katowicach, nadkom. Artur Staniszewski z Instytutu Nauk Prawnych Wydziału Bezpieczeństwa i Nauk Prawnych Akademii Policji w Szczytnie, podkom. Paweł Müller z Zakładu Doradztwa Dydaktycznego i Psychologii CSP w Legionowie, asp. szt. Joanna Szrejter z Zakładu Prawa i Kryminalistyki, Szkoły Policji w Pile oraz mł. asp. Arkadiusz Matuszyn z Zakładu Służby Kryminalnej Szkoły Policji w Słupsku.

Najtrudniejszą konkurencją konkursową, która wymagała – oprócz wiedzy teoretycznej – prezentowania umiejętności i predyspozycji niezbędnych w służbie policjantów wydziału prewencji, była pierwsza konkurencja KK 1. Polegała ona na wygłoszeniu – maksymalnie przez 10 minut – przemówienia końcowego podczas zainscenizowanej części rozprawy prowadzonej w postępowaniu sądowym w trybie zwyczajnym w I instancji.

Na s.72 przedstawiono elementy oceniane podczas tej konkurencji konkursowej. Informacje te mogą być przydatne policjantom z wydziałów prewencji, którzy w praktyce wy-

konują funkcję oskarżyciela publicznego w sprawach o wykroczenia. Mogą też być formą pomocy dla nauczycieli policyjnych, którzy podczas dwutygodniowego kursu specjalistycznego dla policjantów pełniących funkcję oskarżyciela publicznego przeprowadzają ćwiczenie polegające na wygłoszeniu przez oskarżyciela publicznego przemówienia końcowego.

Stan faktyczny opisany w założeniu dotyczył zakłócenia spoczynku nocnego przez znajdującego się w stanie po użyciu alkoholu sprawcę – męża osoby z niepełnosprawnością – w związku ze zniszczeniem cudzej rzeczy o wartości 800 zł – rzuceniem kamieniem w okno w mieszkaniu stanowiącym własność pokrzywdzonej, będącej w separacji faktycznej ze sprawcą.

ELEMENTY, KTÓRE PODLEGAŁY OCENIE PODCZAS PRZEMÓWIENIA KOŃCOWEGO OSKARŻYCIELI PUBLICZNYCH

- 1. Element postulatywny** – we wstępie przemówienia oskarżyciel publiczny podał: 1) w imieniu którego organu wniósł wniosek o ukaranie; 2) że w całości popiera wniosek o ukaranie obwinionego i 3) prawidłową kwalifikację prawną czynu jako wykroczenia z art. 51 § 2 Kodeksu wykroczeń i art. 124 § 1 Kodeksu wykroczeń w zw. z art. 9 § 1 Kodeksu wykroczeń.
- 2. W rozwinięciu przemówienia** – oskarżyciel publiczny omówił okoliczności modalne popełnionego przez obwinionego wykroczenia – jako element strony przedmiotowej wykroczenia.
- 3. W rozwinięciu przemówienia** oskarżyciel publiczny opisał: 1) zachowanie sprawcy; 2) przedmiot czynu; 3) skutki, czyli: a) zakłócenie spoczynku nocnego, rozumianego jako uniemożliwienie przynajmniej jednej osobie odpoczynku w ciszy, która obowiązuje od godziny 22.00 do 6.00, przy czym odpoczynek ten nie musi polegać na spaniu, b) ponadto jednym czynem spowodował szkodę w mieniu, umyślnie niszcząc cudzą rzecz; 4) związek przyczynowo-skutkowy.
- 4. W rozwinięciu przemówienia** oskarżyciel publiczny wskazał indywidualny i rodzajowy przedmiot ochrony wykroczenia, zaznaczając, że zakłócenie spoczynku nocnego, jak i umyślne zniszczenie cudzej rzeczy – to wykroczenia, których sprawcy powinni ponieść konsekwencje z uwagi na konieczność ochrony dóbr chronionych prawem, w tym przepisami dwóch rozdziałów Kodeksu wykroczeń: VIII – dotyczącego wykroczeń przeciwko porządkowi i spokojowi publicznemu i XIV – dotyczącego wykroczeń przeciwko mieniu.
- 5. Elementy analityczne – w rozwinięciu oskarżyciel publiczny:** 1) dokładnie określił zarzucany obwinionemu czyn; 2) przedstawił fakty i dowody, na których opiera się oskarżenie; 3) wskazał fakty, na które powołuje się obwiniony; 4) określił, dlaczego nie uznano dowodów przeciwnych; 5) scharakteryzował obwinionego, odnosząc się do jego: warunków i właściwości osobistych oraz rodzinnych, wykonywanego zawodu, źródła i wysokości dochodu.
- 6. W rozwinięciu oskarżyciel publiczny ustosunkował się do przeprowadzonych dowodów**, zwłaszcza do zeznań świadków, podkreślając, że zeznania te są spójne i w pełni świadczą zarówno o sprawstwie, jak i winie obwinionego.
- 7. Elementy postulatywne i wychowawcze** – w zakończeniu przemówienia oskarżyciel publiczny, podkreślając cele kary za wykroczenie w zakresie społecznego oddziaływania oraz cele zapobiegawcze i wychowawcze, wniósł do sądu rejonowego o uznanie obwinionego winnym popełnienia wykroczenia z art. 51 § 2 k.w. i art. 124 § 1 k.w. w zw. z art. 9 § 1 k.w. w związku ze zbiegiem dwóch przepisów materialnego prawa wykroczeń oraz o wymierzenie kary, ze wskazaniem rodzaju oraz wymiaru kary aresztu, ograniczenia wolności lub grzywny; w uzasadnieniu odniósł się do społecznej szkodliwości czynu, a także okoliczności obciążających z art. 33 § 4 pkt 3, 5 i 7 k.w., które zostały ujawnione podczas rozprawy, czyli: działanie w sposób zasługujący na szczególne potępienie, działanie w stanie po użyciu alkoholu oraz uprzednie ukaranie obwinionego 6 miesięcy wcześniej za wykroczenie stypizowane w art. 51 § 2 k.w. Jeżeli oskarżyciel publiczny wnioskuje o wymierzenie kary grzywny, to wysokość tej kary powinna mieć uzasadnienie dodatkowo w wysokości dochodu obwinionego.
- 8. Oskarżyciel publiczny zastosował zasadę praworządności i chronologię przemówienia oskarżycielskiego:** wstęp, rozwinięcie (in. osnowa) i zakończenie.
- 9. Oskarżyciel publiczny przestrzegał/zachował zasady:** 1) kultury osobistej; 2) kultury języka polskiego; 3) poprawności terminologicznej; 4) poprawności językowej; 5) powagi sali rozpraw.
- 10. Oskarżyciel publiczny w zakresie aspektów psychologicznych prowadzonych czynności:** 1) umiejętnie radził sobie z ewentualną treścią/stresem; 2) był stanowczy, co wyrażało się zarówno w zachowaniu symetrii postawy ciała, operowaniu dłońmi, jak też płynności wypowiedzi i stosownej do powagi sprawy amplitudzie głosu; 3) był opanowany emocjonalnie; 4) będąc elastycznym w zachowaniu, reagował adekwatnie do sytuacji, wnosząc o wyciągnięcie konsekwencji natury porządkowej/służbowej wobec osób naruszających porządek sali rozpraw; 5) wykazał się ekspresją sygnałów werbalnych i niewerbalnych, która była spójna i adekwatna do sytuacji; 6) zachował zdolność koncentracji uwagi, mówiąc płynnie i operując głosem adekwatnie do znaczenia wypowiadanych treści; 7) poprawnie komunikował się werbalnie i pozawerbalnie; 8) zachował spójność tych dwóch kanałów komunikacji, w tym utrzymywał kontakt wzrokowy z sędzią sądu rejonowego, a gdy wniósł o wymiar kary – także z obwinionym, stosując gesty ilustratory do zaakcentowania wypowiadanych treści.

KONKURS DLA POLICJANTÓW – OSKARŻYCIELI PUBLICZNYCH

Fot. 1. Dyrektor BP KGP insp. Robert Kumor, Zastępca Komendanta CSP ds. Dydaktycznych insp. Tomasz Ryłski oraz uczestnicy uroczystego zakończenia finału konkursu. Zdj. R. Karyś.

Zwycięzcami tegorocznej edycji konkursu zostali:

I miejsce – asp. szt. Sławomir Kagan, KPP w Chrzanowie (KWP w Krakowie),

II miejsce – asp. szt. Monika Pacześ, KPP w Bełchatowie (KWP w Łodzi),

III miejsce – asp. Karol Malinowski, KPP w Nowym Mieście Lubawskim (KWP w Olsztynie).

Podczas gdy 17 laureatów etapu wojewódzkiego/stołecznego – reprezentantów 17 komend wojewódzkich Policji i Komendy Stołecznej Policji – brało udział w konkurencjach, ich opiekunowie mieli możliwość podniesienia swoich kompetencji zawodowych w ramach dwudniowych warsztatów na temat „Materialnoprawne i procesowe aspekty wykroczeń”. Do współpracy zaproszono prelegentów z dużą wiedzą i doświadczeniem zawodowym – funkcjonariuszy z KGP, w tym z: Biura Prewencji, Biura Ruchu Drogowego oraz Biura Wywiadu i Informacji Kryminalnych, a także z CSP – z Zakładu Ruchu Drogowego i Zakładu Służby Kryminalnej.

Wszystkim osobom zaangażowanym w realizację tych przedsięwzięć dotyczących zarówno przygotowania i organizacji poszczególnych etapów konkursu, jak też warsztatów szkoleniowych dla opiekunów reprezentantów KWP/KSP – w imieniu kierownictwa i kadry CSP serdecznie dziękuję za wysiłek i poświęcony czas. Gratuluję laureatom, a uczestnikom konkursu życzę sukcesów w dalszej służbie.

ZNACZENIE KONKURSÓW ZAWODOWYCH W POLICJI

Profesjonalizacja działań Policji wymaga stałego podnoszenia wiedzy i umiejętności zawodowych funkcjonariuszy. Istotnym elementem uzupełniającym wiedzę przekazywaną przez szkoły policyjne podczas szkoleń zawodowych podstawowych i kursów specjalistycznych jest doskonalenie lokalne. Natomiast jedną ze sprawdzonych form zwieńczenia doskonalenia lokalnego jest przeprowadzanie konkursów czy zawodów policjantów poszczególnych specjalizacji służby prewencyjnej.

Konkursy i zawody służby prewencyjnej nie tylko trwale wpisały się w świadomość środowiska policyjnego, ale także cieszą się dużym zainteresowaniem ze strony społeczeństwa oraz mediów. Istotne jest to, że rangę tych przedsięwzięć dostrzega kierownictwo polskiej Policji, obejmując je honorowym patronatem.

Należy podkreślić, że tego typu konkursy i zawody są źródłem wiedzy o aktualnym stopniu przygotowania policjantów do profesjonalnego wykonywania obowiązków służbowych, co z kolei pozwala na dalsze ukierunkowanie zarówno szkoleń specjalistycznych, jak i doskonalenia lokalnego. Argumenty te wskazują na potrzebę rozszerzania ich formuły na inne obszary specjalistycznego funkcjonowania służby prewencyjnej. Ponadto bardzo istotnym aspektem konkursów jest możliwość zdobycia doświadczeń, wymiany wiedzy na temat konkretnych rozwiązań prawno-organizacyjnych, identyfikowanych problemów oraz wdrażania działań naprawczych zmierzających do zapewnienia efektywnej realizacji zadań.

¹ D. Sochacki, *Podręcznik dla policjanta pełniącego funkcję oskarżyciela publicznego*, Szkoła Policji w Słupsku, Słupsk 2015, s. 5.

² Tamże.

³ § 1 *Regulaminu III Ogólnopolskiego Konkursu dla policjantów – oskarżycieli publicznych*, Warszawa–Legionowo 2023.

Summary

The III National Contest for Police Officers Holding Positions of Public Prosecutors

On 21–22 November 2023, the Police Training Center in Legionowo hosted the finals of the III National Contest for Police Officers Holding Positions of Public Prosecutors, which was organized in cooperation with the Prevention Bureau of the National Police Headquarters. This event was held under the patronage of the Commander-in-Chief of the Police Gen. Jarosław Szymczyk. From among 17 police officers of the prevention service, representing the provincial police headquarters and the Warsaw Metropolitan Police Headquarters, the winner of this contest was a representative of the Provincial Police Headquarters in Cracow – staff warrant Sławomir Kagan from the County Police Station in Chrzanów. Congratulations on the win!

Thumaczenie: Katarzyna Olbryś

KONWOJE I DOPROWADZENIA

Szkolenie, statystyki oraz wydarzenia nadzwyczajne

kom. Przemysław Winnicki

Zakład Służby Prewencyjnej CSP

podkom. Wojciech Biedrzycki

Zakład Interwencji Policyjnych CSP

Analiza wydarzeń nadzwyczajnych podczas realizacji czynności dotyczących konwojowania i doprowadzania osób pozbawionych wolności wskazuje, że na przestrzeni ostatnich lat nastąpił ich znaczny wzrost. Ze względu na narastające trudności z realizacją tych zadań nastąpiła konieczność poprawienia jakości kształcenia oraz uświadomienia policjantów zagrożeń związanych z przedmiotową problematyką. Spowodowało to również konieczność poszukiwania nowych rozwiązań w celu przeciwdziałania wystąpieniu wydarzeń nadzwyczajnych.

Wprowadzenie

W Polsce działania ukierunkowane na usprawnienie oraz podnoszenie poziomu realizacji zadań związanych z omawianą tematyką na poziomie szkoleń zawodowych podstawowych oraz kursów specjalistycznych realizują szkoły policyjne. W celu zapobiegania wydarzeniom nadzwyczajnym podczas konwojowania oraz doprowadzania osób przeprowadzono ewaluację szkolenia policjantów, a nadrzędnym celem było przygotowanie funkcjonariuszy w taki sposób, aby zminimalizować ryzyko wystąpienia tego typu niepożądanych zdarzeń.

W niniejszym artykule autorzy podjęli się zadania przedstawienia sposobu kształcenia funkcjonariuszy na szkoleniu zawodowym podstawowym oraz kursie specjalistycznym w zakresie konwojów i doprowadzeń. Ponadto przedstawili statystyki wykonanych konwojów w 2022 r. oraz wskazali najczęściej występujące wydarzenia nadzwyczajne, z uwzględnieniem ich przyczyn. Autorzy są świadomi, że w przedmiotowym opracowaniu temat nie został w pełni wyczerpany, jednakże mają nadzieję, że nakreślą specyfikę tej odpowiedzialnej służby oraz zachęcą czytelnika do zgłębienia tematu.

Podstawy prawne dotyczące konwojowania i doprowadzania osób

Na wstępie, dla usystematyzowania przedstawianego opracowania, należy wskazać główne podstawy prawne dotyczące wykonywania przez policjantów konwojów i doprowadzeń osób. Warto zauważyć, że przedmiotową tematykę reguluje dość duża liczba aktów prawnych, co tylko potwierdza, że temat jest skomplikowany i w przyszłości należy obserwować dynamikę występowania wydarzeń nadzwyczajnych oraz na bieżąco podejmować działania, gdyby obecne rozwiązania okazały się nieskuteczne lub niewystarczające.

Akty prawne dotyczące konwojowania i doprowadzania osób:

- 1) ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2023 r. poz. 171, z późn. zm.);
- 2) ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 127, z późn. zm.);
- 3) ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1375, z późn. zm.);

KONWOJE I DOPROWADZENIA

- 4) ustawa z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. z 2023 r. poz. 202, z późn. zm.);
- 5) ustawa z dnia 6 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. poz. 1700, z późn. zm.);
- 6) ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2022 r. poz. 2123);
- 7) decyzja Ramowa Rady nr 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między Państwami Członkowskimi (Dz. U. UE L 190/1);
- 8) rozporządzenie MSWiA z 16 sierpnia 2007 r. w sprawie szczegółowego zakresu i zasad organizacji policji sądowej (Dz. U. Nr 155 poz. 1093);
- 9) rozporządzenie MSW z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję (Dz. U. poz. 1102, z późn. zm.);
- 10) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 2514, z późn. zm.);
- 11) rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (Dz. U. z 2023 r. poz. 1115);
- 12) zarządzenie nr 360 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 marca 2009 r. w sprawie metod i form wykonywania przez policjantów konwojów i doprowadzeń (Dz. Urz. KGP z 2018 r. poz. 119, z późn. zm.).

Program nauczania na kursie podstawowym i specjalistycznym

Decyzją nr 376 Komendanta Głównego Policji z dnia 21 grudnia 2022 r.¹ został wprowadzony w życie nowy program szkolenia zawodowego podstawowego. Prowadzenie przedmiotowego szkolenia powierzono Wyższej Szkole Policji w Szczytnie, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, szkołom Policji w Katowicach, Pile i Słupsku oraz Ośrodkowi Szkolenia w Łodzi z siedzibą w Sieradzu.

Szkolenie przygotowuje policjantów do wykonywania zadań służbowych na poziomie podstawowym, dając im możliwość służby na stanowisku policjanta.

Podczas całego szkolenia słuchacze uczą się w sposób teoretyczny i praktyczny realizowania zadań przygotowujących ich do późniejszej służby w realnych warunkach. W przedmiotowym programie nauczania tematyka konwojowania oraz doprowadzania osób została oznaczona jednostką modułową 04 (JM04 – pełnienie służby w konwojach i podczas doprowadzeń oraz w policyjnych miejscach prawnej izolacji), w której zawarto także jednostkę szkolną oznaczoną numerem 01 (JS01), dotyczącą pełnienia służby konwojowej. Najważniejszymi zagadnieniami określonymi w przedmiotowej tematyce są: przygotowanie słuchaczy do pełnienia służby konwojowej, umiejętność sporządzania dokumentacji dotyczącej konwojów i doprowadzeń, charakteryzowanie zasad postępowania konwojentów w sądach, prokuraturach oraz zakładach leczniczych, wskazanie obowiązków dowódcy konwoju i konwojenta, omówienie postępowań w przypadku wy-

darzeń nadzwyczajnych oraz umiejętność zachowania się w sytuacjach utrudniających konwojowanie lub doprowadzenie. Czas poświęcony na powyższe zagadnienia obejmuje 11 godzin lekcyjnych i kończy się sprawdzeniem wiedzy w postaci testu osiągnięć².

Podczas tego krótkiego, ale bardzo intensywnego szkolenia, przeprowadzane są również ćwiczenia praktyczne. Na podstawie przygotowanych założeń słuchacze opracowują algorytmy postępowania policjantów w przypadkach zaistnienia określonych wydarzeń nadzwyczajnych w konwoju, a następnie przeprowadzają symulację doprowadzeń osób. Ponadto omawiają sposoby dokumentowania tych czynności, z uwzględnieniem obowiązujących podstaw prawnych oraz etycznych aspektów doprowadzania osób i respektowania praw i wolności człowieka³.

Natomiast w celu podniesienia poziomu kształcenia w tej tematyce oraz wykwalifikowania policjantów w 2015 r. podjęto inicjatywę zorganizowania kursu specjalistycznego dla policjantów wykonujących czynności związane z konwojowaniem i doprowadzeniem osób. Zespół powołany 15 stycznia 2020 r. opracował projekt programu nauczania na kursie specjalistycznym, który ostatecznie został wprowadzony do realizacji decyzją nr 155 Komendanta Głównego Policji z dnia 10 czerwca 2020 r. w sprawie kursu specjalistycznego dla policjantów wykonujących czynności związane z konwojowaniem i doprowadzaniem osób oraz konwojowaniem i ochroną materiałów poczty specjalnej⁴.

Kurs ten ma na celu podniesienie poziomu wiedzy i nabywanie przez policjantów umiejętności z zakresu konwojowania i doprowadzania osób oraz konwojowania i ochrony materiałów poczty specjalnej. Na kurs kierowani są policjanci, którzy pełnią służbę w komórkach konwojowych jednostek organizacyjnych Policji lub wykonują czynności związane z konwojowaniem i ochroną materiałów poczty specjalnej. W ramach realizowanych tematów omawiane są zagadnienia dotyczące prawnych i praktycznych aspektów realizacji konwojów i doprowadzeń osób oraz konwojowania i ochrony poczty specjalnej, psychologicznych aspektów konwojowania i doprowadzania osób oraz konwojowania i ochrony poczty specjalnej, taktycznych i technicznych aspektów wykonywania konwojów i doprowadzeń osób oraz konwojowania i ochrony poczty specjalnej. Kurs trwa 10 dni szkoleniowych. Na całkowity wymiar czasu trwania kursu składa się 80 godzin dydaktycznych, kurs kończy się egzaminem. Warunkiem przystąpienia słuchacza do egzaminu jest uzyskanie wszystkich zaliczeń programowych⁵.

Statystyki dotyczące konwojowania

W celu zobrazowania istotności omawianej problematyki w dalszej części artykułu przedstawiono dane statystyczne opracowane przez Wydział Konwojowy Biura Prewencji Komendy Głównej Policji na podstawie zatwierdzonych zestawień sprawozdawczych wygenerowanych z SESPól za rok 2022.

W 2022 r. Policja zrealizowała 126 739 konwojów, podczas których przekonwojowała na polecenie uprawnionych organów 170 066 osób. Do tych czynności skierowano

na zasadzie wielokrotności 242 485 policjantów, którzy łącznie przepracowali 1 451 401 godzin i przejechali 11 976 412 kilometrów.

Policja wykonuje czynności na podstawie poleceń w ramach art. 14 ust. 2 ustawy o Policji, tj. *Policja wykonuje również czynności na polecenie sądu, prokuratora*. Liczba konwojów wykonanych w 2022 r. kształtuje się następująco:

- 1) na podstawie poleceń sądów:
 - osób dorosłych – 118 067,
 - osób nieletnich – 2716;
- 2) na podstawie poleceń prokuratur:
 - osób dorosłych – 49 249,
 - osób nieletnich – 34.

W analizowanym roku funkcjonariusze pełniący służbę w komórkach konwojowych oraz policji sądowej przekonwojowali 167 154 osoby. Do wykonania tych zadań na zasadzie wielokrotności skierowano 234 117 policjantów. Natomiast z komórek innych niż konwojowe czy policji sądowej skierowano na zasadzie wielokrotności 8368 policjantów, którzy łącznie przekonwojowali 2912 osób.

Warto dodać, że spośród 27 570 niewykonanych w roku 2022 zarządzeń tylko w 134 przypadkach ich niezrealizowanie było zależne od Policji, co stanowi jedynie 0,48%⁶.

Wydarzenia nadzwyczajne

Z analiz wydarzeń nadzwyczajnych, o których informacje przesłano do Biura Prewencji KGP, wynika, że łączna suma odnotowanych wydarzeń w roku 2022 wyniosła 273.

Poszczególne ich kategorie przedstawiają się następująco:

- 1) ucieczki – 231;
- 2) śmierć osoby – 29;
- 3) zamach na życie lub zdrowie – 7;
- 4) usiłowanie samobójstwa – 4;
- 5) usiłowanie uwolnienia osoby – 1;
- 6) usiłowanie zabójstwa – 1.

Oceniając natomiast przyczyny wydarzeń nadzwyczajnych, na podstawie meldunków i analiz przesłanych do Biura Prewencji KGP, należy stwierdzić, że najczęściej są to:

- 1) niestosowanie wobec osób pozbawionych wolności wzmocnionych środków ostrożności;
- 2) brak prawidłowej, samodzielnej oceny sytuacji;
- 3) pozostawienie osoby doprowadzonej lub konwojowanej bez należytego nadzoru;
- 4) odstępowanie od stosowania środka przymusu bezpośredniego mimo istniejących ku temu podstaw;
- 5) stosowanie jednakowego schematu postępowania podczas doprowadzenia lub konwojowania osób, lecz nieadekwatnego do zaistniałej sytuacji – rutyna;
- 6) brak zaangażowania w realizację zadania oraz bagatelizowanie spoczywających na policjantach obowiązków wynikających z realizacji zadań związanych z ochroną osób doprowadzonych lub konwojowanych;
- 7) odstąpienie od sprawdzenia lub pobieżne sprawdzenie osoby konwojowanej lub doprowadzanej pod kątem posiadania przez nią przedmiotów mogących stanowić zagrożenie dla życia i zdrowia przed rozpoczęciem konwoju lub doprowadzenia;

8) brak doświadczenia i profesjonalnego przygotowania policjantów kierowanych do wykonywania doprowadzeń lub konwoju osób⁷.

Podsumowując wydarzenia nadzwyczajne zaistniałe podczas realizacji konwojów i doprowadzeń w 2022 r., należy stwierdzić, iż konieczne jest podejmowanie działań zmierzających do poprawy jakości przedmiotowych czynności, a w szczególności powinny być one objęte właściwym nadzorem służbowym. Dotyczy to zarówno bieżącego zapoznawania policjantów z treścią zarządzenia 360 KGP, jak i z przekazywaniem policjantom informacji dotyczących wybranych wydarzeń nadzwyczajnych, zaistniałych w poszczególnych garnizonach podczas realizacji konwojów i doprowadzeń osób.

Reasumując, należy podkreślić, że wszystkie opisane statystyki świadczą o tym, iż realizacja czynności związanych z konwojowaniem i doprowadzaniem osób jest niezwykle istotna w realizacji ogólnych zadań Policji oraz właściwym funkcjonowaniu formacji. Jednocześnie trzeba stwierdzić, że wiedza i umiejętności w obszarze konwojowania i doprowadzania osób nabyte przez słuchaczy podczas szkolenia podstawowego, a także w trakcie kursu specjalistycznego są niezbędne, a wręcz mają elementarne znaczenie dla właściwego wykonywania przedmiotowych czynności. Jednakże trzeba mieć na uwadze, że w ciągu dalszej służby wszyscy funkcjonariusze powinni systematycznie i na bieżąco doskonalić swoje umiejętności w tym zakresie.

¹ Decyzja nr 376 Komendanta Głównego Policji z dnia 21 grudnia 2022 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego (Dz. Urz. KGP poz. 238).

² Tamże.

³ Tamże.

⁴ Dz. Urz. KGP poz. 26.

⁵ Decyzja nr 155 Komendanta Głównego Policji z dnia 10 czerwca 2020 r. w sprawie kursu specjalistycznego dla policjantów wykonujących czynności związane z konwojowaniem i doprowadzaniem osób oraz konwojowaniem i ochroną materiałów poczty specjalnej.

⁶ Informacja roczna KGP dotycząca stanu realizacji przez Policję w 2022 r. konwojów i doprowadzeń osób na polecenie uprawnionych organów.

⁷ Tamże.

Summary

Convoys and bringing a person. Training, statistics and extraordinary events

In this article the authors undertook the task of presenting the method of educating police officers during the basic vocational training and in-service training in the scope of convoys and bringing a person. Moreover, they presented the statistics of executed convoys in 2022 as well as pointed out the most common extraordinary events with their causes. The authors are aware that the topic has not been fully exhausted in the study, however they hope to outline the character of this responsible service and to encourage the reader to explore the issue.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbrys

BYĆ POLICJANTEM WODNYM

Fot. 1. Kurs policji wodnej w Kalu.

kom. Kinga Czerwińska

Zespół Policji Wodnej Zakładu Szkoleń Specjalnych CSP

Mówi się, że „praca w Policji to ciężki kawałek chleba”. Po pierwsze, to nie praca, a służba. Po drugie, zadania, jakie stawia przed policjantami, są tak rozległe, że ich specjalizacja jest niezbędna. Wśród wielu policyjnych dziedzin odnajdziemy także służbę na wodzie. Nie przypomina ona jednak znanego z telewizji serialu o ratownikach zawsze zdążających na czas przed tragedią. W tej pracy policjanci prawie codziennie ocierają się o nieszczęście. Statystyki są bezlitosne – corocznie w Polsce tonie ponad 400 osób, a setki nieodwracalnie tracą zdrowie. Policjanci wodni mają do zrealizowania proste, wydawałoby się, zadanie: nie dopuścić do tego. Zanim jednak założą białą czapkę i wejdą na pokład policyjnej motorówki, muszą przejść odpowiednie wykształcenie, zdobyć wiedzę i umiejętności. Szkolenie dla policjantów wodnych jest prowadzone tylko w jednej ze szkół policyjnych w Polsce, tj. w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie.

Policja wodna istniała od samych początków powstania Policji Państwowej. Już w 1920 r. z pełniącej służbę na Wiśle Straży Rzecznej powołano do życia policyjne jednostki wodne służące ochronie koryt rzek, pasów przybrzeżnych, przystani oraz portów. Nie trzeba przypominać, że w XX w. istotnymi drogami komunikacyjnymi były właśnie drogi wodne, a Wisła miała w tym duże znaczenie. Organizacja Policji na Wiśle była przystosowana do terytorialnego podziału Policji na okręgi, z tych zaś, wzdłuż linii rzecznej, były wyodrębnione odcinki podlegające komisariatom rzeczny. Z tego czasu pozostał już tylko jeden, czyli Komisariat Rzeczny Policji w Warszawie.

Obecnie w Polsce działa 5 całorocznych komisariatów wodnych: w Krakowie, Wrocławiu, Warszawie, Poznaniu i Gdańsku. To niewiele na 524 km linii brzegowej Morza Bałtyckiego, około 1100 rzek, 7000 jezior i pozostałych zbiorników naturalnych i sztucznych. Dlatego dodatkowo powołane zostały policyjne komórki wodne w Bydgoszczy, Toruniu, Włocławku, Olsztynie i Szczecinie oraz tzw. komórki sezonowe. W sumie ok. 500 funkcjonariuszy zapobiega popełnianiu przestępstw i wykroczeń, ściga za łamanie przepisów żeglugowych, dba o bezpieczeństwo osób pływających, kąpiących się i uprawiających sporty wodne. Zadania, metody i formy pełnienia przez nich służby określa

Szkoła kandydatów na brygady funkcyjnych w tym samym miejscu na lotnisku samolotowym, lata 1930-1939.

Współczesna siedziba Komendy Miejskiej w Warszawie, ul. Włocławskiej 6, w Warszawie, lipiec 2015 roku.

Fot. 2. Wystawa fotograficzna z okazji 95-lecia policji rzecznej w Warszawie.

zarządzenie nr 1368 Komendanta Głównego Policji z dnia 17 listopada 2009 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań przez policjantów pełniących służbę na wodach i terenach przywodnych (Dz. Urz. KGP z 2013 r. poz. 71).

Nie każdy jednak może być policyjnym „wodniakiem”. W 1939 r. w założeniach, jakie odnosiły się do kandydatów do służby wodnej, podkreślano: *Muszą to być ludzie zdrowi, umiejący pływać i ratować tonących, umiejący wiosłować, jeździć na pych i pod żaglami, prowadzić motor, no i o ile możliwości kochający wodę, jednym słowem wodniacy*¹.

Jak to się ma do współczesności? Główna różnica polega na tym, że obecnie w policji wodnej służą również kobiety i nie jest to nic zaskakującego. W czasach majestatycznych żaglowców uważano, że kobiety na pokładzie przynoszą pecha, kapitanowie traktowali je jako „diabli balast”, a marynarze skrobali ślady kobiecych stóp na pokładzie. To jednak przeszłość, przypomnijmy chociaż pierwszą kobietę Danutę Walas-Kobylińską, która bez skrępowania weszła na kapitański mostek, oraz Krystynę Chojnowicz-Liskiewicz, pierwszą kobietę, która samotnie opłynęła kulę ziemską na jachcie żaglowym.

Dzisiaj kandydaci i kandydatki do służby wodnej kierowani są przez swych przełożonych na kurs dla policjantów wykonujących zadania na wodach i terenach przywodnych. Część z nich to wprawni pływacy z uprawnieniami ratowniczymi i żeglarskimi, pozostali muszą rozwinąć umiejęt-

Fot. 3. Kurs policji wodnej na pływalni CSP.

Fot. 4. Zajęcia z ratownictwa wodnego na pływalni w CSP.

ności i zdobyć uprawnienia podczas szkolenia. Zanim jednak trafią na kurs, czeka ich postępowanie kwalifikacyjne, podczas którego ocenianie jest przepłynięcie 50 m stylem dowolnym poniżej 45 s, 25 m na grzbiecie oraz minimum 15 m pod wodą. Postępowanie to odbywa się w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie na początku każdego roku. Ze wszystkich kandydatów, którzy pozytywnie przejdą postępowanie, ok. 40 wróci na kurs. Liczba kursów zależna jest od zapotrzebowania w danym roku. Corocznie przeprowadza się 2 lub 3 kursy oznaczone symbolem DZW – kursy specjalistyczne dla policjantów wykonujących zadania na wodach i terenach przywodnych.

Kurs DZW odbywa się dwuetapowo. Pierwszy etap trwa 5 tygodni i prowadzony jest na terenie i w obiektach dostępnych w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Drugi etap trwa 2 tygodnie i odbywa się w Bazie Szkoleniowej w Kalu, na wodach Wielkich Jezior Mazurskich. Grupa szkoleniowa nie przekracza 20 osób z uwagi na efektywność stosowanych metod dydaktycznych i w celu osiągnięcia jak najlepszych rezultatów nauczania. Kadra instruktorska to głównie policjanci, którzy po odbyciu wieloletniej służby na wodzie postanowili zostać nauczycielami, by dzielić się swoją wiedzą i doświadczeniem.

Program kursu obejmuje 319 godzin zajęć dydaktycznych, które są prowadzone w systemie 46 godzin tygodniowo, czyli w sobotę nie ma pełnego odpoczynku. Oczywiście

POLICJA WODNA

Fot. 5. Baza Szkoleniowa w Kalu.

Fot. 6. Port policyjny w Kalu.

podstawa szkolenia w Legionowie to codzienne treningi pływackie – doskonalenie stylów pływackich i ratownictwo wodne. Po zaliczeniu poszczególnych etapów szkolenia na pływalni i na wodach otwartych policjanci mogą podejść do egzaminu na ratownika wodnego.

W Centrum Szkolenia Policji w Legionowie oprócz zajęć na pływalni odbywają się wykłady z teorii żeglarstwa, dotyczące m.in. przepisów wodnych, budowy i działania łodzi motorowych, locji śródlądowej i morskiej, meteorologii czy budowli wodnych. Nie brakuje zajęć doskonalących umiejętności, które policjant musi nieustannie kształtować, tj. z wyszkolenia strzeleckiego i udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej. Szkolący się funkcjonariusze zdobywają wiedzę także podczas wyjazdów na okolicznie usytuowane obiekty hydrotechniczne, by poznać bliżej ich budowę i działanie, a także zapoznać się ze służbami współpracującymi podczas niesienia pomocy na wodzie, jak Wodne Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe czy Straż Pożarna.

W trakcie realizacji kursów specjalistycznych funkcjonariusze korzystają z nowoczesnych jednostek pływających, które różnią się zarówno pod względem wielkości, jak i rodzaju i mocy silników. Wszystko po to, by po powrocie do jednostek policjanci byli w pełni przygotowani do służby na

różnego rodzaju łodziach, zależnie od charakterystyki akwenów. Centrum Szkolenia Policji dysponuje pięcioma łodziami motorowymi, dwoma skuterami wodnymi z platformami do transportu osób poszkodowanych, ratowniczymi łodziami wiosłowymi typu BL oraz pontonami z doczepnymi silnikami. Największą jednostką jest Rib Baltic o długości 9 m, z dwoma silnikami wysokoprężnymi o mocy 320 KM każdy. Słuchacze w trakcie kursów nabywają umiejętności niezbędnych do wykonywania specjalistycznych zadań w służbie prewencyjnej na wodach, w tym również do ratowania i poszukiwania osób, mienia i sprzętu pływającego oraz manewrowania łodzią w trudnych i ekstremalnych warunkach atmosferycznych. Uczą się organizowania działań ratowniczych oraz wykorzystywania nowoczesnych środków transportu, w tym skuterów wodnych, quadów, samochodów terenowych czy śmigłowca policyjnego.

Fakt, że część kursu jest prowadzona na Wielkich Jeziorach Mazurskich, to dodatkowy atut. Przemieszczając się po jeziorach, rzekach, kanałach, przyszli policyjni sternicy mogą nabyć odpowiednich sprawności w poruszaniu się łodziami motorowymi po różnych akwenach i przy zmiennych warunkach meteorologicznych. Doskonali swoje umiejętności także podczas pływania po zmroku z wykorzystaniem nowo-

Fot. 7. Łódź służbowa typu RIB Parker 630.

czesnego sprzętu nawigacyjnego, jak GPS, sonary i radary. W trakcie wykonywanych zadań szkoleniowych wielokrotnie zdarza się udzielać pomocy innym żeglarzom i turystom, gdy nagły poryw wiatru wywróci ich jacht lub wysoka fala zepchnie na mieliznę. Dlatego też istotne jest umiejętne współdziałanie m.in. z ratownikami Mazurskiej Służby Ratowniczej i inspektorami Urzędu Żeglugi Śródlądowej w Giżycku.

Zwieńczeniem kursu specjalistycznego jest egzamin na patent żeglarski (dla policjantów, którzy nie posiadają jeszcze takich uprawnień). Kursanci mogą zdobyć patent młodszego sternotorzysty lub sternotorzysty, zależnie od zrealizowanych wcześniej godzin praktyki na statkach żeglugi śródlądowej. Egzamin teoretyczny i praktyczny odbywają się przed trzyosobową komisją z Urzędu Żeglugi Śródlądowej w Giżycku. Głównym elementem egzaminu praktycznego jest sprawne manewrowanie łodzią służbową podczas podjęcia człowieka przebywającego w wodzie.

Po zakończonym szkoleniu i zdanych egzaminach policjanci uprawnieni są do zajmowania stanowiska kierownika małego statku żeglugi śródlądowej (patent sternotorzysty) lub statku, którego długość kadłuba nie przekracza 10 m (patent młodszego sternotorzysty), na śródlądowych drogach wodnych i wewnętrznych wodach morskich bez ograniczenia mocy silnika.

Zdobycie takich uprawnień nie oznacza końca podnoszenia umiejętności przez funkcjonariuszy wodnych. Centrum

Szkolenia Policji w Legionowie organizuje dla „wodniaków” jeszcze dwa kursy specjalistyczne. Pierwszy z nich, organizowany przez wykładowców z CSP, prowadzony jest w tzw. trudnych warunkach atmosferycznych. Oznacza to pływanie w sezonie jesienno-zimowym na wodach nieoznakowanych bojami szlaku żeglownego. Zajęcia odbywają się w systemie stacjonarnym w Bazie Szkoleniowej w Kalu i prowadzone są w dużej części po zmroku i w nocy, gdy widoczność i rozpoznanie brzegu stanowi wyzwanie. Szkolenie to przygotowuje policjantów do pracy na wodach nie tylko przy trudnych warunkach atmosferycznych, podczas katastrof naturalnych czy technicznych. Funkcjonariusze zapoznają się szczegółowo z pracą na urządzeniach nawigacyjnych, ale również na tradycyjnych mapach, by poradzić sobie w skrajnych sytuacjach, gdy systemy elektroniczne zawiodą. Kurs kończy się egzaminem, na którym każdy z policjantów dostaje do zaliczenia jedno zadanie praktyczne. Oceniane są organizacja i bezpieczeństwo działań, a także efektywność realizacji zadania.

Drugi kurs dla policjantów wodnych dotyczy systematycznego kształtowania umiejętności pływackich niezbędnych w ratownictwie wodnym oraz sprawności w udzielaniu pierwszej pomocy przedmedycznej. Każdy policjant, który służy w komisariacie specjalistycznym lub w komórce specjalistycznej, musi uczestniczyć w takim kursie co dwa lata. Podobne zajęcia odbywają się też w Akademii Policji

Fot. 8. Zajęcia szkoleniowe w Kalu.

Fot. 10. Egzamin z Urzędem Żeglugi Śródlądowej.

Fot. 9. Kurs w trudnych warunkach nawigacyjnych.

Fot. 11. Rejs po Wielkich Jeziorach Mazurskich.

POLICJA WODNA

Fot. 12. Zajęcia ze śmigłowcem KGP.

Fot. 14. Zwiedzanie służby Żerań w Warszawie.

Fot. 13. Zajęcia ze śmigłowcem KGP.

Fot. 15. Zwiedzanie zapory wodnej w Dębem.
Zdj. 1–15 – Kinga Czerwińska.

w Szczytnie oraz w niektórych komendach wojewódzkich Policji. W CSP tego typu kurs trwa 3 dni. W jego trakcie słuchacze mają do zrealizowania 20 godzin dydaktycznych. Szkolenie kończy się sprawdzianem umiejętności, który obejmuje przepłynięcie: 50 m stylem dowolnym poniżej 50 s, co najmniej 15 m pod wodą, a także holowanie tonącego dowolną techniką przez 50 m. Pozytywne zakończenie kursu oznacza otrzymanie świadectwa ukończenia doskonalenia zawodowego.

Dla wielu policyjnych wodniaków służba na wodzie to nie tylko praca, lecz także pasja. Niektórym wystarczy tyle zajęć na wodzie, ile gwarantują im służbowe zadania, inni potrzebują większej dawki „wodnej adrenaliny”. I tak po skończonym patrolu, w czasie wolnym, odrağowują na pływalniach, żeglują, wędkują, nurkują w różnych zakątkach świata. A gdy woda wraz z porą roku zamienia się w lód i śnieg, ruszają na narty, snowboard czy łyżwy i bójery. Wśród policjantów wodnych odnajdziemy wielu mistrzów i medalistów w wodnych dyscyplinach. Także kadra instruktorska Zakładu Szkoleń Specjalnych CSP może się takimi pochwalić, stawiając ich na wzór do naśladowania dla przyszłych policjantów wodnych.

Zainteresowanych specyficzną służbą na wodzie zapraszamy na kursy i – śmiało można powiedzieć – do pracy, która jest przygodą. Wszystkim kolegom z braci wodnej życzymy zaś „stopy wody pod kilem”.

¹ W. Piniński, *Organizacja jednostki policyjnej pełniącej służbę na drogach wodnych*, „Przegląd Policyjny” 1939, nr 4, s. 295.

Summary

To be a water policeman

Water police have existed since the very beginning of the establishment of the State Police. Currently, there are 5 year-round water police stations, water police units and so-called seasonal units. In total, about 500 police officers counteract the commission of crimes and petty offences, chase for breaking the shipping regulations, take care of safety of the swimmers, bathers and water sports enthusiasts. The Ordinance No 1368 of the Commander-in-Chief of the Police of 17 November 2009 determines all the tasks, methods and forms of performing duties by the policemen. However, before water policemen put on the white cap and board a police motorboat, they must undergo proper training, acquire knowledge and skills. Training courses for water policemen take place at only one of the many police schools in Poland, i.e. at the Police Training Centre in Legionowo. The training consists of two stages. First, there is a basic course for police officers gaining a motorboat helmsman's license. It lasts for seven weeks. Next, there is a two-week supplementary course in difficult weather conditions. During the training police officers have a fleet of boats at their disposal. The fleet is designed to be used during exercises at the Training Base in Kal in the Masurian Lake District. Working in the water police is demanding but brings a lot of satisfaction, as evidenced by the instructors of the Special Training Unit of the Police Training Centre in Legionowo.

Tłumaczenie: Katarzyna Olbrys

PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY DOMOWEJ

Realizacja obowiązków i uprawnień Policji w świetle nowelizacji aktów prawnych dokonanych w 2023 r.

kom. Dorota Kozłowska

Zakład Służby Prewencyjnej CSP

Rok 2023 jest szczególnie pod względem nowelizacji przepisów prawnych, które ustawodawca wprowadził w systemie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Uchwaleniem ustawy z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 289) oraz ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 535), które weszły w życie odpowiednio 15 sierpnia i 22 czerwca 2023 r., wdrożył obszerne zmiany w wielu aktach prawnych, w szczególności: w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie i ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, ale również w ustawie z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji, ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, ustawie z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń. Obecna zmiana w systemie jest największą od 2010 r.

W niniejszym artykule, ze względu na rozległość zmian w przepisach prawnych obejmujących procedury antyprzemocowe, dokonano przeglądu i analizy wybranych zagadnień dotyczących tych uregulowań, które związane są z realizacją obowiązków i uprawnień funkcjonariuszy Policji. Przyjęte rozwiązania zawarte w powyższych ustawach, a także przepisach wykonawczych mają na celu ochronę przed przemocą domową oraz poprawę funkcjonowania systemu przeciwdziałania temu zjawisku na szczeblu centralnym, regionalnym oraz na szczeblu samorządu terytorialnego.

ZMIANY W USTAWIE Z DNIA 29 LIPCA 2005 R. O PRZECIWDZIAŁANIU PRZEMOCY W RODZINIE

1. Diagnoza przemocy domowej w oparciu o jej nową definicję i zakres

Ustawodawca wprowadził zmianę tytułu ustawy z „ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie” na „ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej”, co związane było z tym, że obowiązująca nazwa ustawy powodowała stygma-

PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY DOMOWEJ

tyzowanie rodziny i wskazywała, że wyłącznie rodzina jest środowiskiem, w którym dochodzi do aktów przemocy. Natomiast zachowania przemocowe mogą występować również pomiędzy byłymi małżonkami, którzy w świetle prawa nie są rodziną, czy osobami żyjącymi w związkach nieformalnych. Zatem konieczne było ponowne określenie, co należy rozumieć pod pojęciem „przemoc”. W obowiązującym stanie prawnym przez **przemoc domową** należy rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub **ekonomiczną**, naruszające prawa lub dobra osobiste **osoby doznającej przemocy domowej**, w szczególności:

- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną,
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej¹.

Rozróżnienie powyższych form przemocy jest możliwe dzięki zastosowaniu różnych kryteriów. Za najbardziej tradycyjny uznaje się podział, jakiego dokonał Komitet ds. Przemocy Domowej Rady Europy w 1993 r., zgodnie z którym wyróżnia się przemoc fizyczną, psychiczną (emocjonalną), wykorzystywanie seksualne, zaniedbanie oraz przemoc ekonomiczną. Ustawodawca, określając, co to jest przemoc domowa, powołał się na zapisy konwencji stambulskiej, która definiuje „przemoc domową” jako *wszelkie akty fizycznej, seksualnej, psychologicznej lub ekonomicznej przemocy występujące w rodzinie lub gospodarstwie domowym lub pomiędzy byłymi lub obecnymi małżonkami lub partnerami, niezależnie od tego, czy sprawca i ofiara dzielą miejsce zamieszkania, czy też nie*².

W obecnie obowiązującej ustawie definicja przemocy uwzględniała trzy rodzaje przemocy: fizyczną, psychiczną i seksualną. Katalog ten, ze względu na posłużenie się przez ustawodawcę określeniem „w szczególności”, miał charakter otwarty, przez co skutkami tych zachowań mogły być również skutki w sferze ekonomicznej. Przemoc ekonomiczna, jak podniósł ustawodawca, jest zjawiskiem psychologicznym, w którym chodzi nie tylko o samą ekonomię, ale o psychiczne uzależnienie oraz upokorzenie jednej ze stron. Niemniej jednak ze względu na fakt współwystępowania przemocy ekonomicznej z innymi jej formami oraz coraz częstsze jej stosowanie ustawodawca rozszerzył zakres pojęciowy przemocy o czwartą jej formę, tj. przemoc ekonomiczną. Ponadto wprowadził kolejną formę przemocy jako opis zachowań, które mogą wzbudzić w osobie doznającej przemocy poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, zwłaszcza zachowań podejmowanych za pomocą środków komunikacji elektronicznej na odległość. Opisywane tutaj

nowe zjawisko – tzw. cyberprzemoc – nasila się w wyniku bardziej intensywnego korzystania z internetu i narzędzi informatycznych. Często jest rozszerzeniem przemocy, której osoby doznają poza internetem.

W trakcie obowiązywania poprzedniej ustawy swoistym zawężeniem stosowania jej przepisów stało się odniesienie ich do pojęcia „rodzina”. Członkiem tej rodziny była osoba najbliższa w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138, z późn. zm.), a także inna osoba wspólnie zamieszkująca lub gospodarująca. Jednym więc z warunków uznania, że dochodzi do przemocy w rodzinie, było stwierdzenie, iż mamy do czynienia z członkiem rodziny wymienionym w przywołanym przepisie, tj.:

- 1) małżonkiem, wstępnym, zstępnym, rodzeństwem, powinowatym w tej samej linii lub stopniu, osobą pozostającą w stosunku przysposobienia oraz jej małżonkiem, a także osobą pozostającą we wspólnym pożyciu lub
- 2) inną osobą pod warunkiem jej wspólnego zamieszkiwania lub gospodarowania.

Jeśli jednak, co było dość częstym doświadczeniem specjalistów, byli małżonkowie nie mieszkali razem lub też wspólnie nie gospodarowali, to w praktyce, pomimo spełnienia przesłanek do uznania samej przemocy, nie można było mówić o spełnieniu warunków niezbędnych do potwierdzenia przemocy w rodzinie, a tym samym do podejmowania dalszych działań przewidzianych w ustawie³. W nowo obowiązującej ustawie **definicję „członka rodziny” zastąpiono** poprzez **wprowadzenie definicji „osoby doznającej przemocy domowej” oraz „osoby stosującej przemoc domową”**, doprecyzowując zakres podmiotowy definicji.

Definicja osoby doznającej przemocy domowej uwzględnia: małżonka, także w przypadku gdy małżeństwo ustało lub zostało unieważnione, oraz jego wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków; wstępnych i zstępnych oraz ich małżonków; rodzeństwo oraz ich wstępnych, zstępnych i ich małżonków; osobę pozostającą w stosunku przysposobienia i jej małżonka oraz ich wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków; osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości we wspólnym pożyciu oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków; osobę wspólnie zamieszkującą i gospodarującą oraz jej wstępnych, zstępnych, rodzeństwo i ich małżonków; osobę pozostającą obecnie lub w przeszłości w trwałej relacji uczuciowej lub fizycznej niezależnie od wspólnego zamieszkiwania i gospodarowania; małoletniego – wobec których jest stosowana przemoc domowa⁴.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że przez osobę doznającą przemocy domowej należy także rozumieć **małoletniego będącego świadkiem przemocy domowej wobec osób, które zostały wymienione powyżej**.

Ustawą o przeciwdziałaniu przemocy domowej objęto zatem bardzo dużą grupę dzieci. Jest to postulat zaczerpnięty z preambuły konwencji stambulskiej, która wskazuje, że jeśli dzieci są świadkami przemocy, mają być uważane przez państwa członkowskie UE za doznające przemocy. Ponadto wyodrębniona została **definicja „osoby stosującej przemoc domową”**, przez którą należy rozumieć pełnoletniego dopuszczającego się przemocy domowej wobec

osób, o których mowa powyżej⁵. Oznacza to, że nie jest dopuszczalne prowadzenie procedury „Niebieskie Karty” wobec niepełnoletnich sprawców przemocy domowej.

Wyodrębnienie przez ustawodawcę „osoby doznającej przemocy domowej” oraz „osoby stosującej przemoc domową” implikuje ujednolicenie terminologii prawnej w celu wyeliminowania nieścisłości związanych ze stosowanym nazewnictwem (poprzez użycie określeń: osoba doznająca przemocy domowej – zamiast ofiara; osoba stosująca przemoc domową – zamiast sprawca; czy małoletni – zamiast dziecko). Wobec powyższego w ustawie konsekwentnie wskazuje się na „osobę doznającą przemocy domowej”, a także na „osobę stosującą przemoc domową”.

W obecnej regulacji zdefiniowano również świadka przemocy domowej, bowiem dotychczasowa praktyka wskazywała na trudności interpretacyjne w tym zakresie. Przez to pojęcie należy rozumieć osobę, która posiada wiedzę na temat stosowania przemocy domowej lub widziała akt przemocy domowej⁶.

W początkowej części ustawy można dostrzec zmianę dotyczącą **rezygnacji ustawodawcy z preambuły** zawartej w dotychczas obowiązującej ustawie o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Miała ona charakter jedynie porządkowy, niewpływający na diagnozę problemu, m.in. jak możemy przeczytać w projekcie zmian⁷ do tego aktu prawnego, nie zawierała żadnych informacji, które mogłyby służyć jako wskazówki interpretacyjne, a określała jedynie cel ustawy, który i tak został omówiony w uzasadnieniu do ustawy, wobec czego preambułę należało uznać za zbędną.

2. Pomoc należąca osobom doznającym przemocy – nowe formy

Mając na względzie trudną sytuację osób doznających przemocy domowej, które potrzebują zapewnienia kompleksowej ochrony i pomocy, co z kolei wymaga dostępności wielu działań i usług – od ochrony w nagłych przypadkach do pomocy długoterminowej – obok dotychczasowych bezpłatnych form pomocy polegających m.in. na udzieleniu osobie doznającej przemocy domowej poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego – przepisy nowelizujące ustawę przewidują również **pomoc w formie informacji dotyczących form wsparcia dla osób doznających przemocy domowej**.

3. Czynniki warunkujące wszczęcie procedury „Niebieskie Karty”

Choć samo podjęcie interwencji w środowisku nie wymaga nadal zgody osoby doznającej przemocy domowej ani osoby stosującej przemoc domową⁸ (**doprecyzowano również brak wymogu uzyskania zgody osoby stosującej przemoc**), to **rozpoczęcie procedury następuje z chwilą wypełnienia formularza „Niebieska Karta – A”, w obecności pełnoletniej osoby doznającej przemocy domowej**, co zostało uszczegółowione w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. poz. 1870).

Do wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” zgodnie z obowiązującą ustawą uprawnieni są:

- 1) pracownik socjalny jednostki organizacyjnej pomocy społecznej;
- 2) funkcjonariusz Policji;
- 3) żołnierz Żandarmerii Wojskowej lub inna osoba wskazana przez przełożonego osoby stosującej przemoc domową lub jej przełożony (**w sprawach żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową stosujących przemoc domową**);
- 4) **pracownik socjalny specjalistycznego ośrodka wsparcia dla osób doznających przemocy domowej**;
- 5) **asystent rodziny**;
- 6) nauczyciel wychowawca będący wychowawcą klasy lub nauczyciel znający sytuację domową małoletniego;
- 7) osoby wykonujące zawód medyczny, w tym lekarz, pielęgniarka, położna lub ratownik medyczny;
- 8) przedstawiciel gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych;
- 9) **pedagog, psycholog lub terapeuta, będący przedstawicielami ośrodka pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych**.

Analizując krąg podmiotów uprawnionych do realizacji czynności z zakresu wszczynania procedury „Niebieskie Karty”, należy stwierdzić, że niewątpliwie został on istotnie poszerzony – z 5 dotychczas uprawnionych podmiotów do wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”, a co za tym idzie, do wypełniania formularza „Niebieska Karta – A” (tj. przedstawiciele: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia), do tak naprawdę nieograniczonej ich liczby, z uwagi na możliwość realizacji tejże czynności również przez bliżej nieokreślone organizacje pozarządowe.

4. Działalność zespołu interdyscyplinarnego (ZI) po nowemu, w tym skład, warunki formalne dla funkcjonowania, organizacji pracy i posiedzeń oraz zakres obowiązków członków i przewodniczącego Zespołu

Znowelizowane przepisy w dużej mierze nie tylko zmodyfikowały pracę zespołów interdyscyplinarnych i dotychczasowych grup roboczych, ale można powiedzieć, że praktycznie wymogły zbudowanie od początku systemu przeciwdziałania przemocy domowej, przede wszystkim w aspekcie powołania zespołów interdyscyplinarnych, które musiały przyjąć nowe regulaminy, na mocy których zostały powołane w miejsce dotychczasowych grup roboczych nowe grupy diagnostyczno-pomocowe.

Skład zespołów interdyscyplinarnych

Jeśli chodzi o skład zespołu interdyscyplinarnego, to nie został zmieniony, i tylko dla porządku przytoczę, że składa się on z przedstawicieli: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, GKRPA, Policji, oświaty, ochrony zdrowia,

PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY DOMOWEJ

organizacji pozarządowych, Żandarmerii Wojskowej, jeżeli organ ten złoży taki wniosek do wójta, burmistrza albo prezydenta miasta, w związku z zamieszkiwaniem na obszarze gminy żołnierza pełniącego czynną służbę wojskową, kuratorów sądowych oraz fakultatywnie z prokuratorów oraz przedstawicieli innych podmiotów niż określone powyżej, działających na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej⁹.

Warunki formalne dla funkcjonowania, organizacji pracy i posiedzeń zespołu interdyscyplinarnego

Zgodnie z art. 9a ust. 6b cyt. ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej na zespół interdyscyplinarny nałożono **obowiązek opracowania i przyjęcia regulaminu określającego szczegółowe warunki jego funkcjonowania oraz tryb i sposób powoływania grup diagnostyczno-pomocowych**. Co ważne, w poprzednim stanie prawnym to rada gminy określała, w drodze uchwały, tryb i sposób powoływania oraz odwoływania członków zespołu interdyscyplinarnego oraz szczegółowe warunki jego funkcjonowania. Po wejściu w życie nowelizacji regulamin określający te warunki funkcjonowania będzie przyjmowany przez sam zespół. Ustawodawca nie wskazał jednak szczegółowych elementów, które powinien zawierać ww. regulamin, a więc należy uznać, że warunki funkcjonowania zespołu interdyscyplinarnego oraz tryb i sposób powoływania grup diagnostyczno-pomocowych powinien zostać dostosowany do specyfiki lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy.

Zespół interdyscyplinarny działa na **podstawie porozumień** zawartych między wójtem, burmistrzem albo prezydentem miasta a podmiotami, o których mowa w ust. 3, 3a lub 5 u.p.p.d.¹⁰. Doprecyzowano, że porozumienia określają w szczególności sposób i formę wymiany informacji, a także sprawy dotyczące uczestnictwa członków grup diagnostyczno-pomocowych w posiedzeniach i pracach tych grup.

W ustawie uregulowano **także obsługę finansową zespołu interdyscyplinarnego**, którą powinien zapewnić ośrodek pomocy społecznej lub centrum usług społecznych – w przypadku przekształcenia ośrodka pomocy społecznej w centrum usług społecznych (zapisy poprzedniej ustawy wskazywały tylko na obowiązek zapewnienia przez ww. instytucję obsługi organizacyjno-technicznej). Mając na względzie charakter zespołu interdyscyplinarnego, dokonano zmiany w zakresie **częstotliwości posiedzeń z 1 na kwartał do 1 na dwa miesiące**, natomiast pierwotnie ustawodawca warunkuje potrzebami częstotliwość zwoływania posiedzeń (jak można wywnioskować częstotliwość posiedzeń ma być uwarunkowana analizą realnej sytuacji osób objętych procedurą „Niebieskie Karty” i czynnościami, które należy podjąć i zakończyć). W gminach, gdzie jest duża liczba procedur „Niebieskie Karty”, przy 4 spotkaniach w roku trudno mówić o wypracowywaniu strategii czy inicjowaniu działań przeciwpomocowych. Im więcej spotkań, tym lepsza znajomość trendów i zmian oraz możliwość trafniejszej diagnozy problemu. Ponadto uregulowano kwestię zwoływania **pierwszego posiedzenia zespołu interdyscyplinarnego, czego ma dokonać wójt, burmistrz albo prezydent miasta**.

Wprowadzono **obligatoryjny udział w posiedzeniach zespołu interdyscyplinarnego**. Praktyka pokazała, że niektórzy członkowie zespołu interdyscyplinarnego uczestniczą w posiedzeniach 1 lub 2 razy w roku. Z punktu widzenia roli, jaką posiada zespół interdyscyplinarny, istotne jest, aby wszyscy jego członkowie wykazywali się odpowiednim zaangażowaniem oraz brali odpowiedzialność za powierzone działania. **O terminie posiedzenia zespołu interdyscyplinarnego jego członkowie są informowani z 7-dniowym wyprzedzeniem. Członek zespołu interdyscyplinarnego, który nie może uczestniczyć w posiedzeniu zespołu, informuje przewodniczącego tego zespołu o przyczynach swojej nieobecności w terminie co najmniej 2 dni roboczych przed zaplanowanym posiedzeniem tego zespołu.** Niedotrzymanie terminu określonego powyżej **może być usprawiedliwione szczególnymi okolicznościami**, w tym obłązną chorobą członka zespołu interdyscyplinarnego lub innym zdarzeniem losowym. W przypadku co najmniej trzykrotnej nieusprawiedliwionej nieobecności członka zespołu interdyscyplinarnego na posiedzeniu **przewodniczący zespołu interdyscyplinarnego przekazuje informację o nieobecności tej osoby na posiedzeniu do podmiotu, który ona reprezentuje**, na piśmie lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej – w rozumieniu ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną.

Pewnego rodzaju *novum* stanowi dodanie przepisu umożliwiającego zespołowi interdyscyplinarnemu **w uzasadnionych przypadkach realizację działań za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej** – w rozumieniu ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (chodzi o działania wskazane w art. 9b ust. 1 i 2 ustawy, tj. określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej, a także te związane z tworzeniem warunków umożliwiających realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej oraz integrowaniem i koordynowaniem działań podmiotów). W uzasadnionych przypadkach również i grupa diagnostyczno-pomocowa realizuje zadania za pomocą środków komunikacji elektronicznej – w rozumieniu ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (chodzi o zadania, o których mowa w art. 9b ust. 8 pkt 5–9 ustawy, tj. kierowanie wniosków o skierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych albo psychologiczno-terapeutycznych, występowanie do zespołu interdyscyplinarnego z wnioskiem o złożenie zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia, o którym mowa w art. 66c ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń, opisanym w dalszej części artykułu, monitorowanie sytuacji osób doznających przemocy domowej, a także zagrożonych wystąpieniem przemocy domowej, w tym również po zakończeniu procedury „Niebieskie Karty”, zakończenie procedury „Niebieskie Karty”, dokumentowanie podejmowanych działań stanowiących podstawę do uznania braku zasadności wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” lub do wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”).

Do katalogu zmian należy dodać wprowadzenie **obowiązkowego udziału członków zespołu interdyscyplinarnego**, w ciągu 12 miesięcy od ich powołania w skład zespołu, w szkoleniu w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej.

Zakres obowiązków członków i przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego

Zespołowi interdyscyplinarnemu przypisano jedynie zadania o charakterze strategicznym, przez które będzie kształtowana lokalna polityka przeciwdziałania przemocy domowej. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 9b u.p.p.d. są to działania **określone w gminnym programie przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej**.

Do nowych zadań zespołu interdyscyplinarnego (art. 9b ust. 2 u.p.p.d.) należy tworzenie warunków umożliwiających realizację zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej oraz integrowanie i koordynowanie działań podmiotów wchodzących w skład zespołu interdyscyplinarnego, w szczególności przez:

- 1) diagnozowanie problemu przemocy domowej na poziomie lokalnym;
- 2) inicjowanie działań profilaktycznych, edukacyjnych i informacyjnych mających na celu przeciwdziałanie przemocy domowej i powierzanie ich wykonania właściwym podmiotom;
- 3) inicjowanie działań w stosunku do osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową;
- 4) opracowanie projektu gminnego programu przeciwdziałania przemocy domowej oraz ochrony osób doznających przemocy domowej;
- 5) rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- 6) powoływanie grup diagnostyczno-pomocowych i bieżące monitorowanie realizowanych przez nie zadań;
- 7) monitorowanie procedury „Niebieskie Karty”;
- 8) przekazywanie przez ZI właściwy dla dotychczasowego miejsca zamieszkania do ZI obecnego miejsca zamieszkania informacji o prowadzeniu procedury „Niebieskie Karty” oraz dokumentacji wytworzonej w trakcie tej procedury prowadzonej przez grupę diagnostyczno-pomocową (d-p) dotychczasowego miejsca zamieszkania¹¹;
- 9) kierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową lub programie psychologiczno-terapeutycznym dla osób stosujących przemoc domową;
- 10) składanie, na wniosek grupy diagnostyczno-pomocowej, zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia, o którym mowa w art. 66c ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń.

Zespół interdyscyplinarny przed złożeniem zawiadomienia o popełnieniu wykroczenia, o którym mowa powyżej¹², może wystąpić do właściwego starosty o przesłanie

informacji dotyczącej wypełniania przez osobę stosującą przemoc domową obowiązków zawartych w art. 4 ust. 6 u.p.p.d. (czyli zgłoszenie się do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub psychologiczno-terapeutycznych i dostarczenie grupie d-p zaświadczenia o zgłoszeniu się w terminach określonych przepisami ustawy, ukończenie programu w terminach określonych przepisami ustawy oraz dostarczenie grupie d-p zaświadczenia o ukończeniu tego programu).

Wnioski grupy diagnostyczno-pomocowej o skierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w ww. programach oraz złożenie zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc wykroczenia art. 66c kw są dla zespołu interdyscyplinarnego wiążące¹³.

Jeżeli osobą stosującą przemoc domową jest funkcjonariusz Policji, zespół interdyscyplinarny informuje komendanta właściwej jednostki organizacyjnej Policji o złożeniu zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia, o którym mowa w art. 66c kw¹⁴.

Jeżeli osobą stosującą przemoc domową jest żołnierz Żandarmerii Wojskowej, zespół interdyscyplinarny informuje komendanta właściwej jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej o złożeniu zawiadomienia, o którym mowa w ustępie poprzednim¹⁵.

Określono zadania przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego, do których należy w szczególności: kierowanie pracami zespołu interdyscyplinarnego, organizowanie pracy zespołu interdyscyplinarnego oraz reprezentowanie zespołu interdyscyplinarnego na zewnątrz.

W celu usprawnienia pracy zespołu interdyscyplinarnego wprowadzono konieczność wyboru przez zespół interdyscyplinarny, spośród jego członków, **zastępcy przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego**, wykonującego obowiązki powierzone mu przez przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego i zastępującego go w czasie nieobecności. Do zastępcy przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego stosuje się przepisy o przewodniczącym.

5. Wyłączenie zespołu interdyscyplinarnego lub jego członków

Wprowadzono zasadę, że jeżeli realizacja procedury „Niebieskie Karty” napotka trudności, w szczególności, jeżeli zajądą **okoliczności wyłączenia** określone w art. 24 k.p.a. oraz odpowiednio stosowanym art. 25 k.p.a., każdemu członkowi grupy diagnostyczno-pomocowej przysługuje prawo wystąpienia do wojewody z wnioskiem o wskazanie innej gminy właściwej.

Wojewoda rozstrzyga wówczas w przedmiocie wniosku, o którym mowa, w terminie 7 dni od dnia jego otrzymania. Uwzględniając taki wniosek, wojewoda wskazuje jako właściwą gminę sąsiednią, w której brak jest okoliczności utrudniających realizację procedury „Niebieskie Karty”. Należy zauważyć, że członek grupy diagnostyczno-pomocowej będzie podlegał wyłączeniu od udziału w procedurze.

6. Oddziaływania korekcyjno-edukacyjne i psychologiczno-terapeutyczne wobec osób stosujących przemoc – nowe rozwiązanie

Wedle zmian, w przypadku gdy osoba stosująca przemoc domową uchylać się będzie od podejmowania działań mających na celu zmianę postępowania, w szczególności przez brak współpracy z grupą diagnostyczno-pomocową, **zespół interdyscyplinarny będzie mógł wystąpić do sądu rejonowego z wnioskiem o zobowiązanie tej osoby do udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową lub programie psychologiczno-terapeutycznym dla osób stosujących przemoc domową.**

Wprowadzenie dodatkowych form działań w postaci programów psychologiczno-terapeutycznych podejmowanych wobec osób stosujących przemoc domową wynikało zapewne z potrzeby uzupełnienia programów korekcyjno-edukacyjnych, które funkcjonowały od 2006 r. Celem obu programów, jak wynika z zapisów tej ustawy, ma być w szczególności powstrzymanie osoby stosującej przemoc domową przed dalszym jej stosowaniem oraz rozwijanie umiejętności samokontroli i rozwiązywania problemów bez stosowania przemocy.

Obowiązki osoby stosującej przemoc domową

Osoba stosująca przemoc domową, po skierowaniu przez zespół interdyscyplinarny do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową, ma obowiązek:

- 1) zgłosić się do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową;
- 2) dostarczyć grupie diagnostyczno-pomocowej zaświadczenie o zgłoszeniu się do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową, w terminach określonych w przepisach ustawy;
- 3) ukończyć programy korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc domową lub programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową w terminach określonych przez podmiot realizujący te programy;
- 4) dostarczyć grupie diagnostyczno-pomocowej zaświadczenie o ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową lub programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową¹⁶.

Po rozpatrzeniu wniosku o skierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programach, o których była mowa powyżej, zespół interdyscyplinarny¹⁷:

- 1) informuje osobę stosującą przemoc domową o skierowaniu jej do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową lub programie psychologiczno-terapeutycznym dla osób stosujących przemoc domową;

- 2) informuje osobę stosującą przemoc domową o podmiocie, który realizuje program korekcyjno-edukacyjny dla osób stosujących przemoc domową lub program psychologiczno-terapeutyczny dla osób stosujących przemoc domową;
- 3) zobowiązuje osobę stosującą przemoc domową do zgłoszenia się, w terminie 30 dni od dnia doręczenia skierowania, do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową lub programie psychologiczno-terapeutycznym dla osób stosujących przemoc domową;
- 4) poucza osobę stosującą przemoc domową o obowiązku niezwłocznego dostarczenia grupie diagnostyczno-pomocowej zaświadczeń o zgłoszeniu się do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową, w terminach określonych w przepisach ustawy oraz dostarczenia grupie diagnostyczno-pomocowej zaświadczenia o ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową lub programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową¹⁸;
- 5) poucza osobę stosującą przemoc domową, że w przypadku nieusprawiedliwionego niezgłoszenia się do uczestnictwa w ww. programach oraz nieukończenia ww. programów w terminach określonych przez podmiot realizujący te programy; w tym niedostarczenia zaświadczeń o zgłoszeniu się do uczestnictwa w ww. programach w terminach określonych w przepisach ustawy oraz o ukończeniu ww. programu¹⁹ zostanie złożone zawiadomienie o popełnieniu wykroczenia, o którym mowa w art. 66c ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń;
- 6) zawiadamia właściwego starostę o skierowaniu osoby stosującej przemoc do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową lub programie psychologiczno-terapeutycznym dla osób stosujących przemoc domową oraz występuje z wnioskiem o przekazanie danych dotyczących terminów realizacji tych programów;
- 7) zawiadamia grupę diagnostyczno-pomocową o skierowaniu osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową lub programie psychologiczno-terapeutycznym dla osób stosujących przemoc domową²⁰.

Grupa diagnostyczno-pomocowa po upływie 30 dni od dnia doręczenia skierowania do uczestnictwa we wskazanym programie, dwukrotnie, w odstępach maksymalnie 30-dniowych, wzywa osobę stosującą przemoc domową do przedstawienia zaświadczenia o zgłoszeniu się do uczestnictwa w ww. programach²¹.

W przypadku **niedostarczenia** grupie diagnostyczno-pomocowej **zaświadczenia o zgłoszeniu się do uczestnictwa w ww. programach w terminie 90 dni od dnia doręczenia skierowania do uczestnictwa ww. programie albo niedostarczenia zaświadczenia o ukończeniu ww. programu w terminie 30 dni od dnia ukończenia programu korekcyjno-eduka-**

cyjnego dla osób stosujących przemoc domową lub programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową grupa diagnostyczno-pomocowa niezwłocznie występuje do zespołu interdyscyplinarnego o złożenie zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia, o którym mowa w art. 66c kw²².

Odpowiedzialność osoby stosującej przemoc domową za niewykonywanie nałożonych na nią ww. obowiązków

Ustawodawca w znowelizowanych przepisach przewidział odpowiedzialność karną za **uporczywe²³ niestosowanie się do obowiązków przez osoby stosujące przemoc domową skierowane do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych lub programach psychologiczno-terapeutycznych**, wskazanych w art. 4 ust. 6 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej. Osoby te podlegają karze ograniczenia wolności albo grzywny jako sprawcy wykroczenia określonego w art. 66c kw.

7. Tryb skargowy

W związku z nieuregulowaną dotychczas kwestią rozpatrywania skarg, ustawodawca wskazał, że właściwym podmiotem do rozpatrywania skargi na działalność zespołu interdyscyplinarnego lub jego członka jest: wójt, burmistrz albo prezydent miasta, który taki zespół powołał. Natomiast skargę na działalność grupy diagnostyczno-pomocowej lub członka grupy diagnostyczno-pomocowej może wnieść osoba objęta procedurą „Niebieskie Karty” (czyli będą to osoby doznające przemocy domowej lub pełnoletnie osoby stosujące przemoc domową). Skargę tę rozpatruje zespół interdyscyplinarny. Zarówno w jednym, jak i w drugim przypadku skarga rozpatrywana jest w trybie przepisów ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego.

8. Działalność grupy diagnostyczno-pomocowej

W celu dokonania diagnozy i oceny sytuacji w związku ze zgłoszonym podejrzeniem wystąpienia przemocy domowej, a także realizacji zadań, o których mowa w art. 9b ust. 8 u.p.p.d. (zadania te autorka wymienia w dalszej części artykułu), powołuje się **grupę diagnostyczno-pomocową, która zastąpiła funkcjonującą do niedawna grupę roboczą**.

Grupę diagnostyczno-pomocową powołuje zespół interdyscyplinarny **niezwłocznie, nie później niż w terminie 3 dni od dnia otrzymania zgłoszenia** o podejrzeniu wystąpienia przemocy domowej.

W skład grupy diagnostyczno-pomocowej wchodzi:

- 1) **pracownik socjalny jednostki organizacyjnej pomocy społecznej;**
- 2) **funkcjonariusz Policji.**

Natomiast w sprawach żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową stosujących przemoc domową w skład grupy diagnostyczno-pomocowej wchodzi także żołnierz Żandarmerii Wojskowej. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, zwłaszcza gdy udział żołnierza Żandarmerii Wojskowej nie jest możliwy, w skład grupy diagnostyczno-pomocowej może wchodzić inna osoba wskazana

przez przełożonego osoby stosującej przemoc domową lub jej przełożony.

W skład grupy diagnostyczno-pomocowej mogą także wchodzić:

- 1) **pracownik socjalny specjalistycznego ośrodka wsparcia dla osób doznających przemocy domowej;**
- 2) **asystent rodziny;**
- 3) **nauczyciel wychowawca będący wychowawcą klasy lub nauczyciel znający sytuację domową małoletniego;**
- 4) **osoby wykonujące zawód medyczny, w tym lekarz, pielęgniarka, położna lub ratownik medyczny;**
- 5) **przedstawiciel gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych;**
- 6) **pedagog, psycholog lub terapeuta, będący przedstawicielami jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia i organizacji pozarządowych;**
- 7) **w sprawach osób stosujących przemoc domową, pozostających pod dozorem lub nadzorem kuratora sądowego, w skład grupy diagnostyczno-pomocowej wchodzi także zawodowy kurator sądowy lub wskazany przez kierownika zespołu kuratorskiej służby sądowej społeczny kurator sądowy.**

Zespół interdyscyplinarny, na wniosek osób wchodzących w skład podstawowy grupy diagnostyczno-pomocowej, poszerza skład grupy diagnostyczno-pomocowej o osoby wskazane powyżej **oraz ewentualnie przedstawicieli innych podmiotów niż określone powyżej, działających na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej**, w zależności od potrzeb i konieczności dokonania oceny sytuacji oraz zaplanowania pomocy.

Przed zmianą przepisów (od 30 listopada 2020 r. do 22 czerwca 2023 r.) do składu grupy roboczej należeli przedstawiciele: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, GKRPA, Policji, oświaty, ochrony zdrowia oraz ŻW (w sprawach żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową), a fakultatywnie kuratorzy sądowi, a także przedstawiciele innych podmiotów, specjaliści w dziedzinie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Patrząc na obecny skład grupy diagnostyczno-pomocowej, widzimy, że z jednej strony praca z osobami objętymi procedurą może ograniczać się tylko do pracownika socjalnego i policjanta (oraz ewentualnie ŻW), ale może spoczywać również na przedstawicielach wielu ww. podmiotów, w przypadku złożenia w tym przedmiocie wniosku przez grupę. Tego typu rozwiązanie systemowe można zaliczyć do wręcz rewolucyjnych zmian.

Do zadań obecnych grup diagnostyczno-pomocowych należy rozpatrywanie spraw indywidualnych, a w szczególności:

- 1) **dokonanie, na podstawie procedury „Niebieskie Karty”, oceny sytuacji domowej osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową;**
- 2) **realizacja procedury „Niebieskie Karty” w przypadku potwierdzenia podejrzenia wystąpienia przemocy domowej, zwłaszcza w sytuacji wystąpienia ryzyka zagrożenia życia lub zdrowia;**

PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY DOMOWEJ

- 3) zawiadomienie osoby podejrzanej o stosowanie przemocy domowej o wszczęciu procedury „Niebieskie Karty” pod jej nieobecność;
- 4) realizacja działań w stosunku do osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących przemoc domową;
- 5) występowanie do zespołu interdyscyplinarnego z wnioskiem o skierowanie osoby stosującej przemoc domową do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową albo w programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową;
- 6) występowanie do zespołu interdyscyplinarnego z wnioskiem o złożenie zawiadomienia o popełnieniu przez osobę stosującą przemoc domową wykroczenia, o którym mowa w art. 66c ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń;
- 7) monitorowanie sytuacji osób doznających przemocy domowej, a także zagrożonych wystąpieniem przemocy domowej, w tym również po zakończeniu procedury „Niebieskie Karty”;
- 8) zakończenie procedury „Niebieskie Karty”;
- 9) dokumentowanie podejmowanych działań, stanowiących podstawę:
 - a) uznania braku zasadności wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”;
 - b) wszczęcia procedury „Niebieskie Karty”;
- 10) informowanie przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego o efektach podjętych działań w ramach procedury „Niebieskie Karty”²⁴.

Po zmianach, do zadań pracownika socjalnego powołanego do grupy diagnostyczno-pomocowej należy w szczególności praca z osobą doznającą przemocy domowej i opracowanie indywidualnego planu pomocy, zgodnie z jej uzasadnionymi potrzebami.

Z kolei do zadań funkcjonariusza Policji powołanego do grupy diagnostyczno-pomocowej należy w szczególności praca z osobą stosującą przemoc domową.

W przypadku niepotwierdzenia informacji o stosowaniu przemocy domowej grupa diagnostyczno-pomocowa odstępkuje od dalszych działań, co jest dokumentowane w formie pisemnej i elektronicznej.

Dla porównania w poprzednich przepisach u.p.p.d. do zadań grupy roboczej należało, w szczególności:

- 1) opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy w rodzinie;
- 2) monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy;
- 3) dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.

Wprawdzie członkowie grupy diagnostyczno-pomocowej są obowiązani podnosić swoje kompetencje poprzez uczestnictwo w szkoleniach, analogicznie jak członkowie zespołu interdyscyplinarnego, w szczególności w zakresie pracy z osobą doznającą przemocy domowej oraz osobą stosującą przemoc domową, ale w tym przypadku nie wprowadzono obowiązku uczestnictwa w takim szkoleniu, najpóźniej w okresie do 12 miesięcy od powołania do tej grupy.

9. Zmiany dotyczące właściwości miejscowej w prowadzeniu procedury „Niebieskie Karty”

Ustanowiono, że właściwość miejscową gminy do realizacji procedury „Niebieskie Karty” ustala się **według miejsca zamieszkania osoby doznającej przemocy domowej**. W przypadku gdy miejsce zamieszkania osoby stosującej przemoc domową jest w innej gminie niż miejsce zamieszkania osoby doznającej przemocy domowej, w gminie właściwej dla miejsca zamieszkania osoby stosującej przemoc domową może zostać powołana grupa diagnostyczno-pomocowa. Ponadto w przypadku zmiany miejsca zamieszkania osoby, w stosunku do której są realizowane działania w ramach procedury „Niebieskie Karty”, zespół interdyscyplinarny dotychczasowego miejsca zamieszkania informuje o prowadzeniu procedury „Niebieskie Karty” zespół interdyscyplinarny obecnego miejsca zamieszkania. W przypadku wystąpienia tej okoliczności (zmiany miejsca zamieszkania) zespół interdyscyplinarny dotychczasowego miejsca zamieszkania osób, wobec których była realizowana procedura „Niebieskie Karty”, na wniosek zespołu interdyscyplinarnego obecnego miejsca zamieszkania tych osób, przekazuje dokumentację wytworzoną w trakcie procedury „Niebieskie Karty” prowadzonej przez grupę diagnostyczno-pomocową dotychczasowego miejsca zamieszkania. Wymagany jest zatem wniosek zespołu, który ma prowadzić ww. procedurę NK w nowym miejscu zamieszkania, o udostępnienie dokumentacji, a więc nie będzie dopuszczalne, by wraz z poinformowaniem o zmianie zamieszkania osób, wobec których była realizowana ww. procedura, przekazać jednocześnie ww. dokumentację²⁵.

10. Zmiany w procedurze „odebrania dziecka” w razie zagrożenia jego życia lub zdrowia, w związku z przemocą domową

Należy zwrócić również uwagę na zmiany w przepisie art. 12a u.p.p.d., który znacznie rozszerza bezpieczeństwo dzieci. Dotąd przepisy pozwalały interweniować policjantowi, pracownikowi socjalnemu i przedstawicielowi ochrony zdrowia poprzez odebranie dziecka jedynie, gdy zdrowie lub życie dziecka było bezpośrednio zagrożone w związku z przemocą domową. W nowej ustawie słowo „bezpośrednio” zostało skreślone, a więc już przy zaistnieniu przesłanki **zagrożenia życia lub zdrowia dziecka**, dziecko będzie „zabezpieczone”. „Zagrożenie życia i zdrowia” to bez porównania szerszy zakres przepisu. A zatem słusznie zwiększono ochronę dzieci przed przemocą, ponieważ reakcja może następować znacznie szybciej. Zagrożenie życia lub zdrowia występuje w większości form przemocy. **Zastąpiono również wyrażenie odnoszące się do czynności interwencyjnej z „odebrania dziecka” na „zapewnienie dziecku ochrony”**, co jest zdecydowanie bardziej trafnym sformułowaniem odnoszącym się do tej czynności. Dookreślono miejsca, w których dziecko w ramach zapewnienia mu ochrony ma zostać umieszczone, a więc poza dotychczas wskazaną inną niezamieszkującą wspólnie osobą najbliższą w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r.

– Kodeks karny, **dającą gwarancję zapewnienia dziecku bezpieczeństwa i należytej opieki i rodziną zastępczą oraz instytucjonalną pieczę zastępczą (wcześniej wskazaną jako placówka opiekuńczo-wychowawczą), dodano także rodzinny dom dziecka.** Decyzję tę podejmuje się wspólnie, ale w miarę możliwości w obecności i przy wsparciu psychologa.

Warto wiedzieć, że z dniem 15 lutego 2024 r. wejdą w życie kolejne ustępy art. 12a u.p.p.d. (Dz. U. z 2023 r. poz. 1606), tj. 4a, 4b i 8, które obligują pracownika socjalnego, aby przed podjęciem decyzji o zapewnieniu ochrony dziecka, w uzgodnieniu z funkcjonariuszem Policji, a także lekarzem, ratownikiem medycznym lub pielęgniarką dokonał **oceny ryzyka zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka w kwestionariuszu szacowania ryzyka zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka.**

W przypadku zapewnienia dziecku ochrony, o której mowa powyżej, udziela się mu wsparcia psychologa.

Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia i ministrem właściwym do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, wzór kwestionariusza szacowania ryzyka zagrożenia dla życia lub zdrowia dziecka służący stwierdzeniu zasadności zapewnienia dziecku ochrony, o której mowa powyżej, mając na względzie konieczność prawidłowej diagnozy sytuacji i stanu dziecka oraz udzielenia mu natychmiastowej ochrony, uwzględniającej jego potrzeby oraz ochronę danych osobowych, które mają być przetwarzane w związku z wykorzystaniem kwestionariusza. **Zaś w art. 12b u.p.p.d. doprecyzowano, że w sytuacji złożenia zażalenia przez rodziców, opiekunów prawnych lub faktycznych do sądu opiekuńczego na zapewnienie dziecku ochrony, sąd ten rozpatruje przedmiotowe zażalenie w składzie jednego sędziego niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 24 godzin od chwili jego wpływu do sądu.**

Ponadto w ramach analizowanej ustawy określono wzór pouczenia wydawanego rodzicom lub opiekunom dziecka, które zostało zabezpieczone przez pracownika socjalnego w ramach instrumentu przewidzianego w art. 12a u.p.p.d. Na podstawie art. 12c ust. 1 u.p.p.d. częścią trybu zapewnienia dziecku ww. ochrony jest pouczenie rodziców, opiekunów prawnych lub faktycznych dziecka o prawie do złożenia zażalenia oraz o czynnościach podjętych na podstawie art. 12a u.p.p.d., a także o możliwości uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej. Pracownik socjalny dokonujący czynności, o których mowa w art. 12a u.p.p.d., wręcza to pouczenie na piśmie (zmiana wzoru)²⁶.

11. Przesłanki zakończenia procedury „Niebieskie Karty”

Zapisy znowelizowanej ustawy stanowią, że **zakończenie procedury „Niebieskie Karty” nastąpi w przypadku:**

- 1) ustania przemocy domowej i uzasadnionego przypuszczenia, że zaprzestano dalszego stosowania przemocy domowej;
- 2) rozstrzygnięcia o braku zasadności podejmowania działań.

Tym samym, w trybie ustawy przedstawiono przesłanki do zakończenia czynności w ramach procedury „Niebieskie Karty” i zrezygnowano z krytykowanego powszechnie przez specjalistów zapisu, iż zakończenie procedury w pierwszym z ww. przypadków może nastąpić łącznie w sytuacji, gdy ustała przemoc i doszło do zrealizowania indywidualnego planu pomocy.

Zgodnie z nowym ustawowym wymogiem wobec osób objętych procedurą „Niebieskie Karty” przez okres 9 miesięcy po zakończeniu procedury prowadzone są działania monitorujące, które podejmuje grupa diagnostyczno-pomocowa. Polegają one w szczególności na analizie i ocenie sytuacji osób, wobec których była prowadzona procedura „Niebieskie Karty”, składaniu wizyt sprawdzających stan bezpieczeństwa w związku z zakończoną procedurą, poradnictwie i udzielaniu wsparcia. Ustawodawca nie wskazuje zamkniętego katalogu dopuszczalnych działań – w związku z czym mogą być to również inne czynności możliwe do realizacji przez właściwe osoby, instytucje czy organy. Określenie rodzaju, formy oraz sposobu realizacji tych czynności należy do zadań grupy diagnostyczno-pomocowej. Pewnego rodzaju ułatwieniem realizacji działań monitorujących jest dopuszczenie przez ustawodawcę możliwości ich prowadzenia za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej umożliwiających porozumiewanie się na odległość.

12. Zobowiązanie osoby stosującej przemoc domową do opuszczenia mieszkania

Zagadnienie to reguluje art. 11a ust. 1 u.p.p.d., który został w znacznej mierze zmodyfikowany. Zanim zostaną omówione zmiany w tym artykule, warto zaznaczyć, że niezmiennie pozostały przesłanki warunkujące zobowiązanie osoby stosującej przemoc domową do opuszczenia mieszkania rozpatrywane pod kątem zachowania, polegającego na stosowaniu przemocy domowej, które jednocześnie czyni szczególnie uciążliwym wspólne zamieszkiwanie. Osoba doznająca tej przemocy może żądać, aby sąd, właściwy według przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym, zobowiązał osobę stosującą tę przemoc do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazał zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, nawet w sytuacji kiedy:

- 1) osoba doznająca przemocy domowej opuściła wspólnie zajmowane mieszkanie z powodu stosowania wobec niej przemocy w tym mieszkaniu;
- 2) osoba stosująca przemoc domową opuściła wspólnie zajmowane mieszkanie;
- 3) osoba stosująca przemoc domową okresowo lub nieregularnie przebywa w mieszkaniu wspólnie z osobą doznającą przemocy domowej.

Istotną zmianą jest uczynienie wzmianki przez ustawodawcę, że do wykonania obowiązku orzeczonego przez sąd (ww. zobowiązanie) stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji obowiązku opróżnienia lokalu służącego zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych dłużnika.

PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY DOMOWEJ

Do tego artykułu wprowadzono zapis, że jeżeli po wydaniu przez sąd postanowienia uwzględniającego wniosek o zobowiązanie osoby stosującej przemoc domową do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub o wydanie zakazu zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, osoba stosująca przemoc domową chce zabrać ze wspólnie zajmowanego mieszkania i z jego bezpośredniego otoczenia rzeczy lub zwierzęta domowe, a osoba doznająca tej przemocy wyraża na to zgodę, może się to odbyć wyłącznie w obecności policjanta lub żołnierza Żandarmerii Wojskowej. Zabranie rzeczy i zwierząt domowych może odbyć się nie więcej niż dwa razy.

W myśl dodanego ust. 7 i 8 art. 11 u.p.p.d., w celu zabrania rzeczy i zwierząt domowych, osoba stosująca przemoc domową występuje pisemnie do kierownika jednostki organizacyjnej Policji lub komendanta jednostki organizacyjnej Żandarmerii Wojskowej, właściwego ze względu na miejsce położenia wspólnie zajmowanego mieszkania, o wyznaczenie nie później niż w terminie 48 godzin policjanta lub żołnierza ŻW do uczestniczenia w ww. czynności. Czynność tę przeprowadza się po wcześniejszym uzgodnieniu terminu z osobą doznającą przemocy domowej. Osoba doznająca przemocy domowej ma prawo brać udział w tej czynności lub upoważnić do udziału w niej inną osobę. W przypadku sprzeciwu osoby doznającej przemocy domowej wskazane przedmioty lub zwierzęta domowe pozostawia się we wspólnie zajmowanym mieszkaniu lub w jego bezpośrednim otoczeniu.

Dodano również art. 11aa u.p.p.d., z którego wynika, że **osoba doznająca przemocy domowej może żądać, aby sąd, o którym była uprzednio mowa, wydał wobec osoby stosującej przemoc domową zakaz zbliżania się do niej na wyrażoną w metrach odległość lub zakazał osobie stosującej przemoc domową kontaktowania się z nią**, gdy osoba stosująca przemoc domową swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy domowej stwarza zagrożenie dla życia lub zdrowia osoby doznającej tej przemocy.

Jak wynika z dalszej treści tego artykułu, **osoba doznająca przemocy domowej może żądać wydania zakazu kontaktowania się z nią także, gdy osoba stosująca przemoc domową nęka ją za pomocą środków komunikacji elektronicznej na odległość**, wzbudzając u niej uzasadnione okolicznościami poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia, lub istotnie narusza jej prywatność.

W dalszej części artykułu czytamy, że sąd nie jest związany żądaniem wniosku o zobowiązanie osoby stosującej przemoc domową do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, wydanie zakazu zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia w zakresie wskazanej w nim odległości lub obszaru lub zakazu zbliżania się do osoby doznającej przemocy domowej w zakresie wskazanej w nim odległości, a także żądaniem wniosku o wydanie zakazu kontaktowania.

Jeżeli osoba doznająca przemocy domowej uczęszcza do szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej,

uprawia sport lub pracuje, może ona żądać, aby sąd właściwy według przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym wydał wobec osoby stosującej przemoc domową, stwarzającej zagrożenie dla jej życia lub zdrowia, **zakaz wstępu na teren szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, lub obiektu sportowego, do których uczęszcza osoba doznająca przemocy domowej, miejsca pracy lub innego miejsca, w którym zwykle lub regularnie przebywa osoba doznająca przemocy domowej, i przebywania na tym terenie.**

Zgodnie z kolei z dodanym art. 11ab, rozpoznając sprawę o zmianę lub uchylenie postanowienia o wydanie zobowiązania osoby stosującej przemoc domową do opuszczenia mieszkania oraz zakazu zbliżania się do osoby doznającej przemoc domową na wyrażoną w metrach odległość, zakazu kontaktowania się z nią, w tym za pomocą środków komunikacji elektronicznej na odległość i zakazu wstępu na teren szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, lub obiektu sportowego, do których uczęszcza osoba doznająca przemocy domowej, miejsca pracy lub innego miejsca, w którym zwykle lub regularnie przebywa osoba doznająca przemocy domowej, i przebywania na tym terenie, sąd uwzględnia okoliczności dotyczące osób doznających przemocy domowej oraz osób stosujących tę przemoc, w tym w szczególności informacje o:

- 1) przebiegu i efektach działań podjętych i udokumentowanych w ramach procedury „Niebieskie Karty”, o ile procedura taka była prowadzona;
- 2) udziale i efektach uczestnictwa w programie korekcyjno-edukacyjnym lub programie psychologiczno-terapeutycznym, wskazanych w u.p.p.d.;
- 3) udziale i efektach uczestnictwa w innych formach oddziaływań, w szczególności terapii mającej na celu leczenie uzależnień.

ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW Z DNIA 6 WRZEŚNIA 2023 R. W SPRAWIE PROCEDURY „NIEBIESKIE KARTY” ORAZ WZORÓW „NIEBIESKA KARTA”²⁷ – ZMIANY W PROCEDURZE „NIEBIESKIE KARTY”

Dotychczas kwestie związane z realizacją czynności wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” regulowały przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”, które utraciło moc z chwilą wejścia w życie obowiązującego od 28 września 2023 r. rozporządzenia Rady Ministrów z 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”. Konieczność opracowania nowego aktu wykonawczego do ustawy jest wynikiem potrzeby dostosowania przepisów rozporządzenia do nowego brzmienia przepisów ustawy z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw.

W treści regulującego tematykę procedury „Niebieskie Karty” aktu prawnego dokonano zmian o charakterze porządkującym, biorąc pod uwagę ewolucję przepisów ustawy, a także wprowadzono przepisy przejściowe, zabezpieczając wszczęte i niezakończone procedury „Niebieskie Karty” przed dniem wejścia w życie nowych regulacji prawnych.

W rozporządzeniu uszczegółowiono, na czym mają polegać działania interwencyjne podejmowane w celu zapewnienia bezpieczeństwa osobie doznającej przemocy domowej – poza dotychczas istniejącymi, wprowadzono m.in. **możliwość zastosowania przez odpowiednie organy nakazu opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania czy zakazu zbliżania się do osoby doznającej przemocy**. Nałożony został również obowiązek, by osoba wszczynająca procedurę, czyli wypełniająca formularz „Niebieska Karta – A”, dokonała **wstępnej diagnozy sytuacji w związku z zaistnieniem przemocy domowej**. Wprowadzono także regulacje, dzięki którym, w przypadku prowadzenia procedury „Niebieskie Karty” wobec osób niewładających językiem polskim w mowie i piśmie, głuchych, niemych lub w sytuacji wystąpienia okoliczności, które mogą mieć wpływ na zdolność rozumienia i bycie rozumianym, członkowie grupy diagnostyczno-pomocowej występują z wnioskiem do zespołu interdyscyplinarnego o zapewnienie tłumacza podczas czynności realizowanych z osobą objętą procedurą. Zespół interdyscyplinarny został zobligowany do zapewnienia udziału tłumacza, ewentualnie podjęcia innych czynności umożliwiających porozumiewanie się z osobami objętymi procedurą. Uczestniczący w czynnościach tłumacz ma – podobnie jak członkowie zespołu interdyscyplinarnego oraz grup diagnostyczno-pomocowych – obowiązek zachowania poufności wszelkich informacji i danych, które uzyska w trakcie realizacji działań.

Rozporządzenie, oprócz regulacji, które określają zadania podmiotów odpowiedzialnych za realizację procedury „Niebieskie Karty” i terminy konieczne do zachowania, zawiera również wzory formularzy „Niebieska Karta”, w oparciu o które prowadzi się pracę zarówno z osobą doznającą przemocy domowej, jak również z osobą tę przemoc stosującą. W tym zakresie dokonano zmian, modyfikując i upraszczając konstrukcję załączników do rozporządzenia. Formularz „Niebieska Karta – A”, stanowiący załącznik nr 1 do rozporządzenia, jest wstępną diagnozą i zawiera podstawowe informacje o osobach, które doznały przemocy domowej, o świadkach oraz informacje dotyczące osoby, która tę przemoc stosuje. Bezspornie istotną nowelizacją w przedmiotowej regulacji jest skrócenie czasu – z uprzednio obowiązujących 7 – do obecnie **5 dni roboczych** na przekazanie przez podmiot, którego przedstawiciel wszczął procedurę, wypełnionego formularza część „A” do zespołu interdyscyplinarnego; zespół interdyscyplinarny – **niezwłocznie, ale nie później niż w terminie 3 dni roboczych od otrzymania formularza** – zobligowany jest do przekazania go grupie diagnostyczno-pomocowej, która **pierwsze posiedzenie odbywa niezwłocznie,**

nie później niż w terminie 5 dni roboczych od dnia jego otrzymania. Analizując obowiązujące regulacje, należy wskazać na uszczegółowienie, iż obliczając termin, trzeba brać pod uwagę dni „robocze”, a przestrzegając wymogów w tym zakresie, grupa pierwsze posiedzenie powinna odbyć **nie później niż po upływie 13 dni roboczych od dnia wypełnienia formularza „Niebieska karta – A”.**

Formularz „Niebieska Karta – B”, stanowiący załącznik nr 2 do rozporządzenia, otrzymuje osoba doznająca przemocy domowej, lub w przypadku przemocy wobec małoletniego – rodzic, opiekun prawny lub faktyczny, a w przypadku przemocy ze strony którejś z tych osób – formularz ten przekazuje się osobie najbliższej lub pełnoletniej osobie wskazanej przez małoletniego.

Jeżeli osobą doznającą przemocy domowej jest pełnoletnia osoba nieporadna ze względu na wiek, stan psychiczny lub fizyczny, formularz „Niebieska Karta – B” przekazuje się opiekunowi prawnemu lub faktycznemu lub pełnoletniej osobie wskazanej przez osobę doznającą przemocy domowej, a w przypadku podejrzenia, że osobą stosującą przemoc domową jest opiekun prawny lub faktyczny – osobie najbliższej lub pełnoletniej osobie wskazanej przez osobę doznającą przemocy domowej.

Działania z udziałem osób doznających przemocy domowej, o których mowa w obu powyżej opisanych przypadkach, przeprowadza się, w miarę możliwości, w obecności psychologa.

Omawiany formularz jest dokumentem adresowanym do osób doznających przemocy domowej, zawierającym definicję przemocy domowej, uprawnienia osoby doznającej przemocy domowej, informacje o miejscach i placówkach świadczących pomoc. Niezmiennie formularza część „B” nie przekazuje się osobie stosującej przemoc domową²⁸.

Dodatkowo do katalogu wprowadzonych zmian należy dodać **obowiązek zawiadomienia osoby stosującej przemoc domową przez grupę diagnostyczno-pomocową w sytuacji, gdy procedura została wszczęta pod jej nieobecność**. Zawiadomienie to następuje **niezwłocznie, nie później niż w terminie 3 dni roboczych od dnia otrzymania formularza „Niebieska Karta – A”, i wymaga udokumentowania**, które może nastąpić w dowolnej formie i w dowolny sposób, również za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej (np. telefon, e-mail itd.) umożliwiających porozumiewanie się na odległość. Jeżeli zawiadomienie osoby stosującej przemoc domową o wszczęciu procedury jest niemożliwe lub znacznie utrudnione, grupa diagnostyczno-pomocowa dokumentuje fakt braku możliwości zawiadomienia, wskazując jego przyczyny.

Na podstawie dokonanych ustaleń oraz danych zebranych z wykorzystaniem formularza „Niebieska Karta – C”, stanowiącego załącznik nr 3 do rozporządzenia, grupa diagnostyczno-pomocowa pracuje z osobą doznającą przemocy domowej. W ramach przedmiotowych prac pracownik socjalny powołany do członkostwa w grupie diagnostyczno-pomocowej został zobligowany, aby przy udziale i we współpracy z osobą doznającą przemocy opracować indywidualny plan pomocy, zgodnie z uzasadnionymi potrzebami tejże osoby.

PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY DOMOWEJ

Formularz „Niebieska Karta – D”, stanowiący załącznik nr 4 do rozporządzenia, jest natomiast narzędziem, które należy wykorzystać do pracy z osobą stosującą przemoc domową, i zawiera przede wszystkim zestaw możliwych do wykonania działań w celu zatrzymania przemocy domowej²⁹.

W przypadku niepotwierdzenia informacji o stosowaniu przemocy domowej grupa diagnostyczno-pomocowa **odstępuje od dalszych działań**, co jest dokumentowane w formie protokołu, który zawiera m.in. opis podjętych działań oraz okoliczności uzasadniające odstępianie od ich kontynuacji. Protokół ten należy w ciągu **7 dni roboczych od dnia sporządzenia przekazać do zespołu interdyscyplinarnego**, a o fakcie odstąpienia od dalszych działań zawiadomić osoby objęte procedurą. Analogicznie członkowie grupy diagnostyczno-pomocowej postępują w przypadku zakończenia czynności w ramach procedury „Niebieskie Karty”.

ZMIANY W USTAWIE Z DNIA 21 MAJA 1999 R. O BRONI I AMUNICJI – TRYB POSTĘPOWANIA PO WSZCZĘCIU PROCEDURY „NIEBIESKIE KARTY” WOBEC OSOBY POSIADAJĄCEJ BROŃ PALNĄ

1. Powiadomienie Policji o wszczęciu procedury „Niebieskie Karty” wobec osoby posiadającej broń palną

Do istotnych zmian w u.p.p.d. zaliczymy również zobowiązanie jednostki organizacyjnej Policji, która wszczęła procedurę „Niebieskie Karty” wobec osoby stosującej przemoc domową, do **powiadomienia komórki organizacyjnej komendy wojewódzkiej Policji albo Komendy Stołecznej Policji, właściwej w sprawach wydawania pozwoleń na broń, w sytuacji gdy osoba ta posiada broń palną, do czego ustawodawca obliguje ten organ zgodnie z treścią art. 9f ust. 1 u.p.p.d.**

Jednocześnie ustawodawca wskazał w następnych ustępach, że jeżeli procedura „Niebieskie Karty” została wszczęta przez inny niż Policja podmiot, powiadomienia, o którym mowa powyżej, dokonuje przewodniczący zespołu interdyscyplinarnego.

Natomiast w przypadku gdy procedura „Niebieskie Karty” została wszczęta wobec żołnierza czynnej służby wojskowej stosującego przemoc domową, niezwłocznie zawiadamia się jednostkę Żandarmerii Wojskowej właściwą w sprawach pozwoleń na broń. Powiadomienie w tej sytuacji odbywa się na analogicznych zasadach.

2. Przesłanki do odebrania broni, amunicji oraz dokumentów potwierdzających legalność posiadania broni w związku ze stosowaniem przemocy domowej

Jeśli chodzi o kwestię odebrania broni palnej, amunicji oraz dokumentów potwierdzających legalność posiadania broni osobom stosującym przemoc domową w związku z zagrożeniem życia lub zdrowia osoby doznającej prze-

mocy domowej, to zgodnie z u.p.p.d. czynność ta odbywa się na zasadach określonych w przepisach ustawy z dnia 21 maja 1999 r. o broni i amunicji.

Brzmienie art. 19a ust. 1 tej ustawy obliguje Policję, a w przypadku żołnierza pełniącego czynną służbę wojskową – Żandarmerię Wojskową, do odebrania za pokwitowaniem broni, amunicji oraz dokumentów potwierdzających legalność posiadania broni w przypadku:

- 1) wszczęcia wobec tej osoby procedury „Niebieskie Karty” w związku z zagrożeniem życia lub zdrowia osoby doznającej przemocy domowej, o której mowa w przepisach u.p.p.d.;
- 2) zatrzymania tej osoby w związku ze stosowaniem przez nią przemocy domowej;
- 3) wydania wobec tej osoby nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, o którym mowa w art. 15aa ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji;
- 4) wydania wobec tej osoby nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, o którym mowa w art. 18a ust. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych;
- 5) powiadomienia przez sąd o wydaniu wobec tej osoby w postępowaniu toczącym się na podstawie art. 11a u.p.p.d. postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia lub postanowienia zobowiązującego do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia.

Po odebraniu broni, amunicji oraz dokumentów potwierdzających legalność posiadania broni, niezwłocznie przekazuje się je do depozytu właściwemu organowi Policji albo Żandarmerii Wojskowej, dostarczając jednocześnie kopię dokumentacji sporządzonej w związku z odebraniem broni, amunicji oraz dokumentów potwierdzających legalność posiadania broni.

Jeżeli osoba, której w oparciu o przesłanki określone powyżej zostały odebrane za pokwitowaniem broń, amunicja oraz dokumenty potwierdzające legalność posiadania broni, pełni służbę w formacji uzbrojonej, zawiadamia się o tym fakcie jej przełożonego.

Osoba, której na mocy art. 19a ww. ustawy zostały odebrane broń, amunicja oraz dokumenty potwierdzające posiadanie broni, jest obowiązana do poddania się badaniom lekarskim i psychologicznym, o których mowa w art. 15a tej samej ustawy.

Zwrot broni, amunicji oraz dokumentów potwierdzających legalność posiadania broni następuje, jeżeli nie stwierdzono podstaw do wszczęcia postępowania w przedmiocie cofnięcia pozwolenia na broń, o którym mowa w art. 18 ww. ustawy. W przeciwnym razie broń, amunicję oraz dokumenty potwierdzające legalność posiadania broni pozostawia się w depozycie do czasu zakończenia tego postępowania.

NOWELIZACJA USTAWY Z DNIA 6 KWIETNIA 1990 R. O POLICJI

W związku z koniecznością zapewnienia natychmiastowej i skutecznej ochrony osób doznających przemocy domowej ustawodawca wyposażył Policję w nowe narzędzia pozwalające na szybką i skuteczną izolację osoby stosującej przemoc domową.

Policja otrzymała uprawnienie do wydania określonych nakazów i zakazów wobec osoby stwarzającej zagrożenie dla życia lub zdrowia osoby doznającej przemocy domowej.

W związku ze zmianą art. 15aa ust. 1 obecnie policjant ma prawo wydać wobec osoby stosującej przemoc domową w rozumieniu przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, stwarzającej zagrożenie dla życia lub zdrowia osoby doznającej tej przemocy, nakaz natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia i zakaz zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, zwany dalej „nakazem i zakazem”. **Zmiana ta polega na obowiązku jednoczesnego wydania tych dwóch środków w sytuacji wspólnie zajmowanego mieszkania (wcześniej policjant mógł wybrać oba środki lub jeden z nich).**

Natomiast całkowicie nowe uprawnienie Policji wynika z art. 15aaa ust. 1, na podstawie którego **policjant ma prawo** wydać wobec osoby stosującej przemoc domową, w związku z zaistnieniem tych samych przesłanek co w art. 15aa ust. 1, **zakaz zbliżania się do tej osoby na wyrażoną w metrach odległość, zwany dalej „zakazem zbliżania”, lub zakaz kontaktowania się z osobą doznającą przemocy domowej, zwany dalej „zakazem kontaktowania”.**

Jeżeli osoba doznająca przemocy domowej uczęszcza do szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, uprawia sport lub pracuje, **policjant ma prawo wydać wobec osoby stosującej przemoc domową, na podstawie tych samych przesłanek, zakaz wstępu na teren szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, obiektu sportowego lub miejsca pracy, i przebywania na tym terenie, zwany dalej „zakazem wstępu”,** chyba że osoba stosująca przemoc jest tam zatrudniona lub pobiera naukę.

Art. 15aab określa z kolei dopuszczalność **łącznego stosowania** wyżej wskazanych nakazów i zakazów. Co ważne, **środki te mogą być wydane również w przypadku nieobecności we wspólnie zajmowanym mieszkaniu lub jego bezpośrednim otoczeniu osoby stosującej przemoc domową podczas wykonywania czynności przez Policję.**

Jednocześnie wdrożono zapis, który stanowi, że jeżeli po wydaniu nakazu i zakazu wystąpią okoliczności uzasadniające wydanie zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania lub zakazu wstępu, **dzień zakończenia ich obowiązywania musi odpowiadać dniowi, w którym upływa termin stosowania nakazu i zakazu.**

Policjant w celu stwierdzenia zasadności wydania nakazu i zakazu, zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania lub zakazu wstępu **ocenia ryzyko bezpośredniego zagrożenia dla**

życia lub zdrowia ludzkiego, odrębnie dla osoby dorosłej i dziecka, biorąc pod uwagę czynniki ryzyka określone w kwestionariuszu szacowania ryzyka zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego. Tutaj warto nadmienić, że przedmiotowe czynniki wpływające na wydanie „nakazu i zakazu” oraz „zakazów” uległy dość istotnej zmianie. **Do katalogu dodano „akty fizycznej przemocy domowej”.**

Do zmian należy także dodanie ust. 5a w art. 15ab ustawy o Policji, wedle którego w przypadku gdy zachodzi obawa, że podczas przesłuchania obecność osoby stosującej przemoc domową będzie oddziaływać krępująco na świadka lub wywierać negatywny wpływ na jego stan psychiczny, policjant może nakazać tej osobie, aby na czas przesłuchania świadka opuściła miejsce przesłuchania.

Uregulowano kwestię dozoru elektronicznego w sytuacji skorzystania z przedmiotowych narzędzi. Jeżeli zatem zachodzą przesłanki zatrzymania osoby stosującej przemoc domową w trybie art. 15a ust. 1 ustawy o Policji lub wydania nakazu i zakazu, zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania lub zakazu wstępu, a wobec tej osoby wykonywana jest kara pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, policjant dokonuje zatrzymania takiej osoby i bezzwłocznie przekazuje ją do dyspozycji sądu właściwego do orzekania w przedmiocie uchylenia zezwolenia na odbywanie kary w systemie dozoru elektronicznego. Sąd orzeka w ciągu 48 godzin od chwili zatrzymania.

Jeśli zaś chodzi o **obowiązki policjanta o charakterze informacyjnym wobec osoby stosującej przemoc domową,** to w przypadku wydania nakazu i zakazu, zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania lub zakazu wstępu, poucza osobę stosującą przemoc domową o przyczynach ich wydania, o możliwości i sposobie złożenia zażalenia, a także, w przypadku wydania nakazu i zakazu – informuje o danych teleadresowych właściwych miejscowo placówek zapewniających miejsca noclegowe oraz placówek prowadzących programy korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc domową lub programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową.

Sposób postępowania podczas wydawania nowych „zakazów” jest taki sam, jak w przypadku wydawania nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia i zakazu zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia.

W aspekcie doręczenia „nakazu i zakazu” oraz nowego zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania lub zakazu wstępu, biorąc pod uwagę zgłaszane przez policjantów podczas szkoleń problemy, przedstawię w całości treść **art. 15ad omawianej ustawy:**

1. Policjant doręcza odpis nakazu i zakazu, zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania lub zakazu wstępu niezwłocznie po ich wydaniu osobie stosującej przemoc domową oraz osobie doznającej tej przemocy.

1a. W razie niemożności doręczenia osobie stosującej przemoc domową, zamieszkującej wspólnie z osobą doznającą tej przemocy, odpisu nakazu i zakazu, zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania lub zakazu wstępu, w sposób określony w ust. 1, odpis należy złożyć we właściwej jed-

PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY DOMOWEJ

nostce organizacyjnej Policji, umieszczając zawiadomienie o ich wydaniu na drzwiach wspólnie zajmowanego mieszkania, ze wskazaniem przyczyny umieszczenia zawiadomienia oraz wskazaniem, gdzie i kiedy pismo pozostawiono. Doręczenie uważa się za dokonane z chwilą umieszczenia zawiadomienia na drzwiach wspólnie zajmowanego mieszkania.

1b. W przypadku wydania zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania lub zakazu wstępu, gdy osoba stosująca przemoc domową nie zamieszkuje wspólnie z osobą doznającą tej przemocy, zawiadomienie o ich wydaniu umieszcza się niezwłocznie na drzwiach mieszkania osoby doznającej przemocy domowej. Policja w terminie 24 godzin od chwili wydania zakazów, o których mowa w zdaniu pierwszym, doręcza osobie stosującej przemoc domową ich odpisy w miejscu jej zamieszkania lub innym miejscu, w którym osoba ta przebywa lub ją zastano. Doręczenie uważa się za dokonane z **chwilą doręczenia** osobie stosującej przemoc domową odpisu zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania lub zakazu wstępu. Przepis art. 138 Kodeksu postępowania cywilnego stosuje się odpowiednio.

1c. W razie ustalenia miejsca zamieszkania lub pobytu osoby stosującej przemoc domową niezamieszkującej wspólnie z osobą doznającą tej przemocy i niemożności doręczenia jej odpisu zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania lub zakazu wstępu, przepis ust. 1a stosuje się odpowiednio, z zastrzeżeniem że zawiadomienie o ich wydaniu umieszcza się na drzwiach mieszkania osoby stosującej przemoc domową. Doręczenie uważa się za dokonane z chwilą umieszczenia zawiadomienia na drzwiach mieszkania osoby stosującej przemoc domową.

1d. W razie niemożności doręczenia osobie stosującej przemoc domową niezamieszkującej wspólnie z osobą doznającą tej przemocy odpisu zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania lub zakazu wstępu, w sposób określony w ust. 1b i 1c, doręczenie uważa się za dokonane z chwilą umieszczenia zawiadomienia o ich wydaniu na drzwiach mieszkania osoby doznającej przemocy domowej.

1e. W nakazie i zakazie, zakazie zbliżania, zakazie kontaktowania i zakazie wstępu dokonuje się wzmianki o niemożności doręczenia ich odpisów, wskazując jej przyczynę oraz datę i godzinę pozostawienia zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1a–1c.

2. Jeżeli osoba stosująca przemoc domową odmawia przyjęcia nakazu i zakazu, zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania lub zakazu wstępu, doręczenie uważa się za dokonane. W takim przypadku policjant dokonuje adnotacji o odmowie ich przyjęcia na oryginale nakazu lub zakazu.

3. Zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1a–1c, zawiera imię i nazwisko osoby stosującej przemoc domową oraz wezwanie do niezwłocznego kontaktu z właściwą jednostką organizacyjną Policji, a ponadto dostępne po otwarciu zawiadomienia informacje o wydaniu nakazu i zakazu, zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania lub zakazu wstępu, podstawie prawnej, miejscu i terminie ich odebrania, a także o zasadach zabrania ze wspólnie zajmowanego mieszkania i z jego bezpośredniego otoczenia przedmiotów osobistego użytku i przedmiotów niezbędnych do wykonywania osobistej pracy zarobkowej lub zwierząt do-

mowych będących własnością osoby stosującej przemoc domową niezbędnych do codziennego funkcjonowania lub pracy zarobkowej.

4. Policja niezwłocznie doręcza prokuratorowi odpis nakazu i zakazu, zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania lub zakazu wstępu oraz zawiadamia właściwy miejscowo zespół interdyscyplinarny, o którym mowa w ustawie o przeciwdziałaniu przemocy domowej, a gdy w mieszkaniu zamieszkują osoby małoletnie lub osobą doznającą przemocy domowej jest osoba małoletnia – także właściwy miejscowo sąd opiekuńczy. W przypadku wydania zakazu wstępu Policja niezwłocznie zawiadamia o tym fakcie dyrektora szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, do której uczęszcza osoba doznająca przemocy domowej, osobę zarządzającą obiektem sportowym, do którego uczęszcza osoba doznająca przemocy domowej, lub pracodawcę osoby doznającej przemocy domowej.

4a. W przypadkach, o których mowa w art. 18ab ust. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, o wydaniu wobec żołnierza pełniącego czynną służbę wojskową nakazu i zakazu, zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania lub zakazu wstępu, **Policja niezwłocznie zawiadamia właściwą jednostkę organizacyjną Żandarmerii Wojskowej.**

Dodatkowo, zgodnie z art. 15aj ust. 3a cyt. ustawy, jeżeli jest to niezbędne dla zapewnienia szybkości postępowania, **sąd może dokonywać doręczeń przez Policję.** Do doręczeń stosuje się odpowiednio przepis art. 560⁶ Kodeksu postępowania cywilnego.

Nakaz i zakaz, zakaz zbliżania, zakaz kontaktowania i zakaz wstępu tracą moc:

- po upływie 14 dni od dnia ich wydania, chyba że sąd udzielił zabezpieczenia, którym zostały one przedłużone (przy obliczaniu terminu nie uwzględnia się dnia, w którym nakaz i zakaz, zakaz zbliżania, zakaz kontaktowania lub zakaz wstępu zostały wydane);
- gdy po ich wydaniu wobec osoby stosującej przemoc domową zastosowano środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania (uprzednio „nakaz i zakaz” tracił moc w przypadku gdy osoba stosująca przemoc w rodzinie, wobec której wydano nakaz lub zakaz, została zatrzymana w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa, a następnie zastosowano wobec niej środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania lub nakazania okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym) – w tej sytuacji prokurator niezwłocznie zawiadamia osobę doznającą przemocy domowej oraz właściwą jednostkę organizacyjną Policji.

Pozostałe czynności w ramach wydania zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania i zakazu wstępu, policjanci realizują w myśl przepisów obowiązującej ustawy o Policji, w sposób tożsamy z czynnością wydania nakazu i zakazu.

Natomiast w **przypadku zatrzymania osoby stosującej przemoc domową art. 15a ustawy o Policji zobowiązał Policję do niezwłocznego zawiadomienia prokuratora i właściwego miejscowo zespołu interdyscyplinarnego o dokonaniu zatrzymania, a gdy w mieszkaniu zamieszkują osoby małoletnie – także właściwego miejscowo sądu opiekuńczego**, a w przypadkach, o których

mowa w art. 18 ust. 5 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, o dokonaniu zatrzymania żołnierza pełniącego czynną służbę wojskową Policja niezwłocznie zawiadamia właściwą miejscowo jednostkę organizacyjną ŻW.

NOWELIZACJA USTAWY Z DNIA 20 MAJA 1971 R. – KODEKS WYKROCZEŃ – NIESTOSOWANIE SIĘ DO NAKAZÓW, ZAKAZÓW I ORZECZEŃ WYDANYCH W SPRAWACH Z ZAKRESU PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY DOMOWEJ

Do art. 66b § 1 kw dodano pkt 2, 3 i 4, które mówią o tym, że **kto nie stosuje się do wydanego przez:**

- 2) Policję, na podstawie art. 15aaa ust. 2 ustawy o Policji, albo Żandarmerię Wojskową, na podstawie art. 18aa ust. 2 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych, zakazu wstępu na teren szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, obiektu sportowego lub miejsca pracy, i przebywania na tym terenie, gdy osoba doznająca przemocy domowej przebywa na ich terenie,
- 3) sąd postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia przez:
 - a) przedłużenie obowiązywania wydanego przez Policję (lub ŻW) nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia i zakazu zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia oraz zakazu wstępu na teren szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, obiektu sportowego lub miejsca pracy, i przebywania na tym terenie, gdy osoba doznająca przemocy domowej przebywa na ich terenie,
 - b) zobowiązanie osoby stosującej przemoc domową do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub wydanie zakazu zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, lub zakazu wstępu na teren szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, lub obiektu sportowego, do których uczęszcza osoba doznająca przemocy domowej, miejsca pracy lub innego miejsca, w którym zwykle lub regularnie przebywa osoba doznająca przemocy domowej, i przebywania na tym terenie, o których mowa w art. 11a ust. 1 i art. 11aa ust. 4 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej,
- 4) sąd postanowienia o zobowiązaniu osoby stosującej przemoc domową do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub o zakazie zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, lub o zakazie wstępu na teren szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, lub obiektu sportowego, do których uczęszcza osoba doznająca przemocy domowej, miejsca pracy lub innego miejsca, w którym zwykle lub regularnie przebywa osoba doznająca przemocy domowej, i przebywania na tym terenie

– **podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.**

W § 2 ustawodawca dodał, że tej samej karze podlega, kto umyślnie nie stosuje się do wydanego przez:

- 1) Policję (albo ŻW) zakazu zbliżania się do osoby doznającej przemocy domowej na wyrażoną w metrach odległość lub zakazu kontaktowania się z osobą doznającą przemocy domowej;
 - 2) sąd postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia przez:
 - a) przedłużenie obowiązywania zakazu zbliżania się, zakazu kontaktowania się wydanych przez Policję (lub ŻW),
 - b) wydanie zakazu zbliżania się lub zakazu kontaktowania się z osobą doznającą przemocy domowej, o których mowa w art. 11aa ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
 - 3) sąd postanowienia o zakazie zbliżania się lub o zakazie kontaktowania się z osobą doznającą przemocy domowej, o których mowa w art. 11aa ust. 1 i 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej.
- Niezmienne obowiązuje, na podstawie art. 66b § 1 pkt 1, kara aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny w przypadku niestosowania się do wydanego przez Policję na podstawie art. 15aa ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji albo Żandarmerii Wojskowej na podstawie art. 18a ust. 1 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. o Żandarmerii Wojskowej i wojskowych organach porządkowych nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia i zakazu zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia.

USTAWA Z DNIA 17 LISTOPADA 1964 R. – KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO

W art. 755² (§ 1 i 2) ustawodawca dokonał nowych zapisów, z których wynika, że:

- w sprawach z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej sąd może udzielić zabezpieczenia również przez przedłużenie obowiązywania wydanych przez Policję (lub ŻW) nakazu i zakazu lub zakazów; sąd może zmienić wskazane w nakazie i zakazie obszar lub odległość od wspólnie zajmowanego mieszkania lub wskazaną w zakazie zbliżania się do osoby doznającej przemocy domowej odległość określoną w metrach, na którą osoba stosująca przemoc domową nie może zbliżyć się do osoby doznającej tej przemocy,
 - sąd, udzielając zabezpieczenia, określa częstotliwość sprawdzania przez Policję (albo Żandarmerię Wojskową), czy orzeczone środki: nakaz i zakaz lub zakazy nie są naruszane (z uwzględnieniem podjęcia niezbędnych czynności; pierwsze sprawdzenie odbywa się następnego dnia po wydaniu nakazu i zakazu, zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania lub zakazu wstępu – co wynika już z treści szczegółowej art. 15ai ust. 1 ustawy o Policji, do którego odsyła przepis powyższy).
- W związku z **treścią § 5 tegoż artykułu sąd doręcza niezwłocznie odpis postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia** uczestnikom postępowania, wraz z pouczeniem

PRZECIWDZIAŁANIE PRZEMOCY DOMOWEJ

o zażaleniu, i prokuratorowi **oraz Policji** albo Żandarmerii Wojskowej, a ponadto zawiadamia właściwy miejscowo zespół interdyscyplinarny, a gdy w mieszkaniu zamieszkują osoby małoletnie lub osobą doznającą przemocy domowej jest osoba małoletnia – także właściwy miejscowo sąd opiekuńczy, chyba że zabezpieczenie następuje przez przedłużenie obowiązywania nakazu i zakazu lub zakazów, a właściwy miejscowo zespół interdyscyplinarny oraz sąd opiekuńczy zostały powiadomione o ich wydaniu przez Policję lub Żandarmerię Wojskową.

PODSUMOWANIE

Znowelizowane w 2023 r. przepisy prawne, zgodnie z założeniem ustawodawcy, miały dostosować obowiązujące regulacje do zmieniających się uwarunkowań oraz wprowadzić do porządku prawnego kompleksowe rozwiązania dotyczące zwiększenia skuteczności przeciwdziałania przemocy domowej oraz zniwelowania tego zjawiska. Zdaniem autorki artykułu większość rozwiązań przyjętych przez ustawodawcę, a wpływających na skuteczność procedury „Niebieskie Karty” jest niewątpliwie słuszna. Niemniej jednak dopiero upływający czas pokaże, czy podmioty mające ustawowy obowiązek przeciwdziałania przemocy domowej w sposób umiętny poradziły sobie z trudnościami związanymi z realizacją odmiennych niż dotychczas procedur postępowania, czy są realne możliwości realizacji tych rozwiązań (np. dostępność programów korekcyjno-edukacyjnych i psychologiczno-pedagogicznych dla osób stosujących przemoc domową, a co za tym idzie – możliwość stosowania polityki karnej wobec sprawców przemocy domowej, którzy nie będą wywiązywać się z nałożonych na nich obowiązków). Na pewno nowe przepisy wprowadzają bardzo obiecujące środki w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa osobom krzywdzonym poprzez przemoc, a ich odpowiednie zastosowanie może zdecydować o efektywności działań na rzecz osób doznających przemocy, jak i ją stosujących.

Na koniec warto zaznaczyć, że przygotowywane są zmiany do wytycznych nr 5 Komendanta Głównego Policji z dnia 15 grudnia 2020 r. w sprawie sposobu postępowania policjantów podczas realizacji procedury „Niebieskie Karty” oraz wydawania nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia.

- ⁸ Art. 9d ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej.
- ⁹ Tamże, art. 9a ust. 5.
- ¹⁰ Patrz art. 9a ust. 8 u.p.p.d.
- ¹¹ Porównaj: art. 9b ust. 2 z art. 9e ust. 3 z art. 9c ust. 5a u.p.p.d.
- ¹² Porównaj: art. 9b ust. 3 z art. 9b ust. 2 pkt 10 z art. 4 ust. 6 u.p.p.d.
- ¹³ Porównaj z art. 9b ust. 8 pkt 5 i 6 u.p.p.d.
- ¹⁴ Porównaj art. 9b ust. 2 z art. 9b ust. 5 u.p.p.d.
- ¹⁵ Porównaj z art. 9b ust. 6 u.p.p.d.
- ¹⁶ Art. 4 ust. 6 pkt 1–4 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej.
- ¹⁷ Porównaj art. 9b ust. 11 z art. 9b ust. 8 pkt 5 u.p.p.d.
- ¹⁸ Porównaj art. 9b ust. 11 pkt 4 u.p.p.d. z art. 4 ust. 6 pkt 2 i 4 u.p.p.d.
- ¹⁹ Porównaj z art. 9b ust. 11 pkt 5, art. 4 ust. 6 oraz art. 4 ust. 6 pkt 2 i 4 u.p.p.d.
- ²⁰ Zobacz treści w punktach 1–7, które zawiera art. 9b ust. 11 u.p.p.d.
- ²¹ Porównaj art. 9b ust. 12 z ust. 11 pkt 3 tego samego artykułu oraz art. 4 ust. 6 pkt 2 cyt. ustawy.
- ²² Porównaj art. 4 ust. 6 pkt 2, z art. 9b ust. 11 pkt 3, art. 4 ust. 6 pkt 4 i art. 9b ust. 8 pkt 6 cyt. ustawy.
- ²³ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 13 grudnia 2000 r., II AKz 289/00: „Pojęcie uporczywości zawiera zarówno wielokrotność uchylania się od wykonania powinności, jak i świadomość niweczenia tym możliwości osiągnięcia stanu, założonego przez prawo”; Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 1979 r., V KRN 297/79: „Uporczywe” uchylanie się oznacza długotrwałe postępowanie nacechowane nieustępliwością. W pojęciu uchylania się jest zawarty negatywny stosunek psychiczny osoby zobowiązanej do nałożonego na nią obowiązku, sprawiający, że nie dopełnił on tego obowiązku, mimo że ma możliwości jego wykonania”.
- ²⁴ Art. 9b ust. 8 u.p.p.d.
- ²⁵ Lex, P. Maczyński, *Przeciwdziałanie przemocy domowej*.
- ²⁶ Tamże.
- ²⁷ Dz. U. z 2023 r. poz. 1870.
- ²⁸ Legalis, R. Gostkowska-Maczuga, *Zasady postępowania w ramach procedury „Niebieskiej Karty” i wzory obowiązujących w procedurze formularzy w 2023 r.*, <https://gov.legalis.pl/zasady-postepowania-w-ramach-procedury-niebieskiej-karty-i-wzory-obowiazujacych-w-procedurze-formularzy-w-2023-r/> [dostęp: 20.11.2023 r.].
- ²⁹ Tamże.

Summary

Counteracting domestic violence. Implementation of duties and powers of the Police in the light of amendments to legal acts, made in 2023

The author of the article analyzes the amendments to selected legal acts in the field of counteracting domestic violence, implemented in 2023 – in the scope of powers and duties of the Police. She describes such issues as: a diagnosis of domestic violence based on new definitions and range of this phenomenon, forms of support for people who have experienced violence, factors conditioning the initiation of the “Blue Cards” procedure; activities of the interdisciplinary team and the diagnostic-assistance group as well as new legal solutions towards persons using domestic violence, i.e. corrective-educational and psychological-therapeutic interactions, including isolation measures applied by the Police, such as: a restraining order, a prohibition on contacting a person experiencing domestic violence and a ban on entering the premises of school, care or artistic institution, sports facility or place of work, and staying on the premises where the person experiencing domestic violence attends, plays sports or works, as well as a court-imposed obligation on a person using domestic violence to leave the apartment in a situation in which a threat to life or health is created for the person experiencing domestic violence.

Thumaczenie: Katarzyna Olbryś

- ¹ Art. 2 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249, z późn. zm.) – dalej u.p.p.d.
- ² Art. 3 Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzonej w Stambule 11 maja 2011 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 961).
- ³ Lex, P. Maczyński, *Przeciwdziałanie przemocy domowej*, <https://sip.lex.pl/maczyński-pawel-przeciwdzialanie-przemocy-domowej> [dostęp: 12.11.2023 r.].
- ⁴ Art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (Dz. U. z 2021 r. poz. 1249, z późn. zm.).
- ⁵ Tamże, art. 2 ust. 1 pkt 3.
- ⁶ Tamże, art. 2 ust. 1 pkt 4.
- ⁷ Uzasadnienie do Rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw, s. 2 (druk sejmowy Sejmu RP IX kadencji nr 2799), <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=2799> [dostęp: 29.11.2023 r.].

TECHNIK KRYMINALISTYKI NA MIEJSCU WYBUCHU

*Największą zaletą prochu nie jest ani ogień wzniesiony wybuchem,
ani powstałe w jego wybuchu odłamki,
zdolne rozerwać ludzkie ciało na strzępy,
lecz towarzyszące eksplozji dźwięk i błysk!
To one sieją panikę w oddziałach wroga!
Kōta Hirano¹*

Fot. 1. Zdj. Kasper Molski.

asp. szt. Kamila Poloczek

Zakład Szkoleń Specjalnych CSP

asp. Kasper Molski

Zakład Szkoleń Specjalnych CSP

Kontynuując „wybuchowy” aspekt pracy technika kryminalistyki², w poprzednim artykule ograniczony jedynie do rekonstrukcji SUW³, tym razem przyjrzymy się również miejscu, w którym doszło do wybuchu. Oględziny wykonywane na miejscach wybuchów, z uwagi na dynamikę procesów fizycznych oraz chemicznych, które tam zachodzą, są wyjątkowo trudne i skomplikowane. Ustalenie rodzaju materiału wybuchowego użytego przez sprawcę nie będzie stanowić podstawy do jego bezpośredniej identyfikacji, natomiast wymusza na osobach prowadzących oględziny poszukiwanie śladów oraz przedmiotów pozwalających na określenie szczegółów budowy urządzenia i sposobu zainicjowania wybuchu. Technika wykonania urządzenia, stopień jego komplikacji, sposób obróbki poszczególnych elementów świadczą o umiejętnościach oraz stopniu zaawansowania technicznego konstruktora SUW.

TEORIA WYBUCHU – PRZYPOMNIENIE

Najogólniej ujmując, można powiedzieć, że wybuch to bardzo szybko przebiegająca reakcja chemiczna, podczas której wydzielą się ogromna ilość energii oddziałującej niszcząco⁴ na otoczenie. W artykule dotyczącym wypadków pojazdów oznakowanych jako ADR⁵ zostało powiedziane, iż wybuch jest to gwałtowny, nieodwracalny (w znaczeniu termodynamicznym) makroskopowy proces naruszenia stanu równowagi układu poprzez przemianę jego energii potencjalnej (energii cieplnej) w energię mechaniczną, a więc również i pracę (rozumianą tu jako ruch uporządkowany). Zmiana owego stanu równowagi jest obciążona znacznymi stratami: chemicznymi (30%), cieplnymi (40%)

oraz mechanicznymi (30%)⁶. Procesowi temu towarzyszy nagły, w uproszczeniu można przyjąć, iż skokowy, wzrost temperatury, co sprzyja rozprzestrzenianiu się gazów oraz wytwarzaniu sferycznej fali ciśnienia (pełniące rolę swoistej „fali uderzeniowej”), która z kolei w zamkniętych przestrzeniach, typu pomieszczenia lub zbiorniki, zostaje odbita od ścian, powodując dalszy wzrost ciśnienia, oraz skutkuje uszkodzeniami konstrukcyjnymi (fot. 2).

Oprócz powyższych zjawisk wybuchowi towarzyszy zwykle fala akustyczna⁷ (huk), a także promieniowanie elektromagnetyczne (błysk). W zależności od czynnika wywołującego wybuch mówimy o wybuchach fizycznych – wywołanych zjawiskami fizycznymi⁸ (fot. 3), jądrowych⁹ oraz chemicznych, mających postać reakcji egzotermicznych¹⁰.

OGŁĘDZINY MIEJSCA WYBUCHU

Fot. 2. Powybuchowe uszkodzenia konstrukcji budynku.
Zdj. K. Molski.

W swojej praktyce zawodowej technicy kryminalistyki mogą się również spotykać z wybuchami BLEVE¹¹, będącymi kombinacją wybuchu fizycznego i następującego po nim chemicznego wybuchu przestrzennego. Zjawisko to zostanie omówione szerzej w dalszej części artykułu. Reakcje chemiczne, prowadzące do powstawania wybuchów, można następująco pogrupować¹²:

Tab. 1. Wybuchowe reakcje chemiczne.

Przyczyna wybuchu	Przykład reakcji
wysoce energetyczne reakcje utleniania	szybko przebiegająca reakcja utleniania par węglowodorów w mieszaninie z powietrzem
szybki rozkład termiczny	rozkład saletry amonowej lub acetyleny
niekontrolowana polimeryzacja	poddanie działaniu wysokiej temperatury w zamkniętych pojemnikach 2,4 toluilenodwuzocyjanianu (diizocyjanian tolueno-2,4-diyłu) $\text{CH}_3\text{C}_6\text{H}_3(\text{NCO})_2$ lub kwasu albo zasady na akroleinę $\text{C}_3\text{H}_4\text{O}$ (akrylaldehyd, 2-propenal)

Źródło: Archiwum Centralnego Instytutu Ochrony Pracy – Państwowego Instytut Badawczy, Warszawa 1997 (aktualizacja 2007 r.), poz. 3811 oraz 3819.

Z kolei, biorąc pod uwagę mechanizm i prędkość przebiegu reakcji, wybuchy chemiczne dzielimy na deflagrację, eksplozję i detonację. W przypadku **deflagracji** spalanie wybuchowe przemieszcza się z prędkością poddźwiękową (w przedziale 10–100 m/s), temperatura płomienia wynosi 2000–3000 K¹³, co jeszcze bardziej zwiększa ciśnienie (fale ciśnienia) aż do wartości rzędu 700–10000 kPa (kilopaskali).

Fot. 4. Fragmentacja rury wskutek deflagracji. Zdj. K. Molski.

Detonacja występuje, gdy strefa reakcji rozchodzi się w przestrzeni z prędkością naddźwiękową, przy czym największe wartości notujemy dla stałych materiałów wybuchowych, dla mieszanin gazowych 1000–3000 m/s, dla niejednorodnych koloidalnych zawiesin cieczy w gazie (mgieł) oraz pyłów do 8000 m/s. Ciśnienie wówczas osiąga wartość 2000–40 000 kPa¹⁴. Charakterystycznym zjawiskiem dla detonacji jest pojawienie się fali uderzeniowej – powierzchni, na której skokowo zmieniają się fizyczne parametry otoczenia.

Przy czym charakterystycznym wyróżnikiem tej przemiany jest fakt, iż propagacja z prędkością większą od 1000 m/s oraz błyskawicznie wzrastające ciśnienie powodują pozostawienie leja (krateru) w miejscu detonacji.

Fot. 3. Kolejne etapy rozrywania balonu jako przykład wybuchu fizycznego (rozsadzenia). Zdj. K. Molski.

Fot. 5. Detonacja – fragmentacja rury. Zdj. K. Molski.

Fot. 6. Lej w podłożu betonowym. Zdj. K. Poloczek.

Eksplzja to przemiana wybuchowa charakteryzująca się wartościami ciśnienia, prędkościami propagacji usytuowanymi w przedziale pomiędzy deflagacją a detonacją. Podobnie jak w przypadku deflagacji również w tym przypadku prędkość ta jest zmienna, a w zależności od warunków (takich jak zmiana gęstości, średnicy ziarnistości, rozdrobnienia), eksplozja może przejść w deflagację lub detonację.

W trakcie wybuchu dochodzi do przemiany wysokoenergetycznego materiału – materiału wybuchowego. Źródłem tej przemiany, a w związku z tym i energii, jest przebudowa, poprzez postępującą destrukcję, wiązań chemicznych tego materiału (związków chemicznych lub mieszanin). Przez wprowadzenie zewnętrznego bodźca – impulsu energetycznego (np. inicjacji) – lub pobudzenie następuje rozpad, a w konsekwencji kompletna zmiana molekularnej (cząsteczkowej) struktury materii. Powstające wówczas substancje, ze względu na dodatni bilans energetyczny, przejmują część energii wybuchu. Ich ilość jest ściśle powiązana z wartościami wszystkich funkcji stanu mieszaniny (jej stanu termodynamicznego), a zatem gęstością (masą właściwą), wielkością temperatury i ciśnienia. Proces przejścia od stanu początkowego przebiega wieloetapowo

Fot. 7. Fragmentacja rury na skutek eksplozji. Zdj. K. Molski.

Fot. 8. Widoczne ślady okopceń – bilans ujemny, brak widocznych okopceń – bilans dodatni. Zdj. K. Molski.

i ma charakter wielostopniowy. Zdarza się, że niektóre produkty reakcji wybuchowych powstają przejściowo i ulegają dalszym przemianom, tak że w składzie końcowym występują jedynie w śladowych ilościach. Związane jest to z różnicami poszczególnych stref przemian materiałów wybuchowych, a więc w stanie termodynamicznym układu. W dużym przybliżeniu każda jednostka objętości ma-

OGŁĘDZINY MIEJSCA WYBUCHU

teriałów wybuchowych daje tysiąckrotny wzrost objętości produktów gazowych tworzących się w czasie wybuchu, a ich początkowe ciśnienie jest rzędu 10–40 tys. atmosfer. Ich rodzaj zależy od ilości tlenu znajdującego się w wiązaniach cząsteczek detonującego materiału wybuchowego. Ilość tę opisuje bilans tlenowy, który w zależności od tego, czy jest ona wystarczająca do całkowitego związania węgla – C w dwutlenek węgla – CO_2 oraz wodoru – H_2 w wodę (parę wodną) – H_2O , może być dodatni, zerowy lub ujemny. Bilans tlenowy jest więc różnicą między ilością tlenu zawartą w materiale wybuchowym a ilością konieczną do spalania węgla i wodoru w dwutlenek węgla i wodę (w postaci pary wodnej).

DEFINICJA MATERIAŁÓW WYBUCHOWYCH (MW)

Ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o materiałach wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 2378) w art. 3 pkt 11 definiuje materiały wybuchowe jako *substancje chemiczne stałe lub ciekłe albo mieszaniny substancji zdolne do reakcji chemicznej z wytwarzaniem gazu o takiej temperaturze i ciśnieniu i z taką szybkością, że mogą powodować zniszczenia w otaczającym środowisku, a także wyroby wypełnione materiałem wybuchowym*¹⁵. Ponadto art. 3 pkt 35 ustawy definiuje wyroby pirotechniczne: *każdy wyrób zawierający materiały pirotechniczne, które są jedną z odmian materiałów wybuchowych, będące materiałem lub mieszaniną materiałów przewidzianych do wytwarzania ciepła, światła, dźwięku, gazu, dymu lub kombinacji tych efektów w wyniku samopodtrzymującej, egzotermicznej reakcji chemicznej*.

Materiały wybuchowe to takie związki chemiczne lub mieszaniny związków (i/lub substancji), które mają zdolność do wybuchowych, egzotermicznych przemian chemicznych z wytwarzaniem dużych ilości produktów gazowych. Pod wpływem odpowiednio dobranego bodźca (impulsu) te raz zapoczątkowane przemiany zachodzą samorzutnie i z wielką prędkością. Warunki reakcji wybuchowej oraz wartości podstawowych wielkości opisujących przemianę wybuchową charakteryzują poszczególne materiały wybuchowe.

KLASYFIKACJA I PODZIAŁ MATERIAŁÓW WYBUCHOWYCH

Do XIX w. jedynym znanym materiałem wybuchowym był, wynaleziony przez Chińczyków w VIII w., proch czarny. Obecnie stosowanych jest wiele różnorodnych materiałów o bardzo różnych właściwościach fizykochemicznych oraz parametrach detonacyjnych, dlatego używa się wielu systemów klasyfikacyjnych. Jednym z nich jest podział na wybuchowe związki chemiczne oraz mieszaniny wybuchowe. Mieszaniny wybuchowe mogą występować w postaci ciekłej, stałej oraz gazowej. Mieszaniny w postaci gazowej stwarzają istotne zagrożenie (np. mieszanina metanu i powietrza w kopalniach węglowych). Ciekłe mieszaniny są mniej popularne w porównaniu do najpowszechniejszych

– stałych mieszanin wybuchowych. Stosowane są zarówno przez wojsko, jak i podmioty cywilne, a najczęściej używanym w procesie produkcji utleniaczem jest saletra amonowa (azotan (V) amonu).

Uznany za klasyczny podział materiałów wybuchowych segreguje je ze względu na zastosowanie:

- materiały wybuchowe inicjujące (np. pioruniany, azydki metali ciężkich, acetylenki),
- materiały wybuchowe kruszące (np. trotyl, pentryt, dynamit, nitrogliceryna),
- materiały wybuchowe miotające (proch czarny, prochy bezdymne, paliwa rakietowe),
- mieszaniny i materiały pirotechniczne (wybuchowe, oświetlające, dymotwórcze itp.),
- mieszaniny zapalające (np. termity).

IMPROWIZOWANE MATERIAŁY WYBUCHOWE

Wiedzę na temat syntezy związków o parametrach wybuchowych osoby zainteresowane najczęściej znajdują w Internecie oraz studiując dostępne publikacje fachowe. Wytwarzane w sposób amatorski materiały bardzo często są naśladownictwem środków i mas wybuchowych produkowanych przemysłowo. Nazwy stosowane w odniesieniu do improvizowanych materiałów wybuchowych (ang. *improvised explosives*, *homemade explosives* lub *kitchen explosives*) odnoszą się do pochodzenia składników używanych podczas produkcji – są to zwykłe produkty, których używa się w gospodarstwach domowych. Większość wyprodukowanych sposobem domowym materiałów występuje w postaci sypkiej, a więc proszków, rzadziej przyjmują one postać ciał stałych lub ciekłych. Efektem produkcji jest uzyskanie mieszanin substancji palnych z utleniaczami oraz, ewentualnie, innych dodatków¹⁶.

WYBUCH PRZESTRZENNY

Oprócz fabrycznych materiałów wybuchowych oraz mieszanin pirotechnicznych technicy kryminalistyki mogą się spotkać z dużą grupą substancji, które ze względu na swoje właściwości, przede wszystkim wskutek reakcji spalania¹⁷, wywołują efekty burzące, nierzadko znacznie większe w porównaniu do typowych MW. Zarówno palne gazy i ich pary, jak również pyły wielu palnych materiałów mogą tworzyć z powietrzem mieszaninę wybuchową. W obu przypadkach, aby do zjawiska wybuchu w ogóle mogło dojść, mieszaniny muszą się charakteryzować odpowiednim stosunkiem ilościowym składników, a także nieodzowna jest obecność wystarczająco silnego bodźca energetycznego¹⁸, potrzebnego do zainicjowania procesu gwałtownego spalania i wybuchu – tzw. wybuchu przestrzennego. Aby wystąpiło zjawisko wybuchu przestrzennego, stężenie (zawartość) substancji palnej w mieszaninie musi się zawierać w przedziale pomiędzy dolną a górną granicą wybuchowości. Przedział ten określany jest jako stężenie wybuchowe. Jeśli w danej objętości składnika palnego będzie zbyt mało, poniżej dolnej gra-

nicy wybuchowości, wybuch nie będzie możliwy. Jeśli będzie go zbyt dużo, a zatem powyżej górnej granicy wybuchowości, stężenie tego składnika przekroczy ilość tlenu¹⁹ i wybuch mieszaniny nie nastąpi, gdyż po wyczerpaniu tlenu ustanie również proces spalania. Wartości stężeń podawane są zwykle w gramach na metr sześcienny albo w procentach objętości²⁰. Jeśli chodzi o gazy i pary palne, najczęściej można się spotkać z wybuchami metanu, gazu ziemnego, propanu, butanu²¹, acetyleny, benzyne, etanolu czy toluenu.

Powstanie mieszanin wybuchowych gazów z powietrzem, ze względu na niskie temperatury wrzenia tych gazów, praktycznie nie zależy od temperatury otoczenia. W przypadku par cieczy palnych temperatura otoczenia powinna być wyższa od temperatury zapłonu²² cieczy. Natomiast aby doszło do wybuchu mieszaniny pyłów palnych²³ w powietrzu, istotne jest rozdrobnienie cząsteczek oraz wilgotność pyłu, ruch powietrza, a także wielkość inicjującego wybuch bodźca energetycznego.

W przypadku wybuchów technicy kryminalistyki najczęściej pracują na miejscach zdarzeń związanych właśnie z wybuchami przestrzennymi (fot. 9).

Powybuchowy wygląd miejsc z udziałem mieszanin pirotechnicznych oraz materiałów wybuchowych w porównaniu do miejsc wybuchu przestrzennego wykazuje znaczące różnice, co można podsumować w tabeli 2.

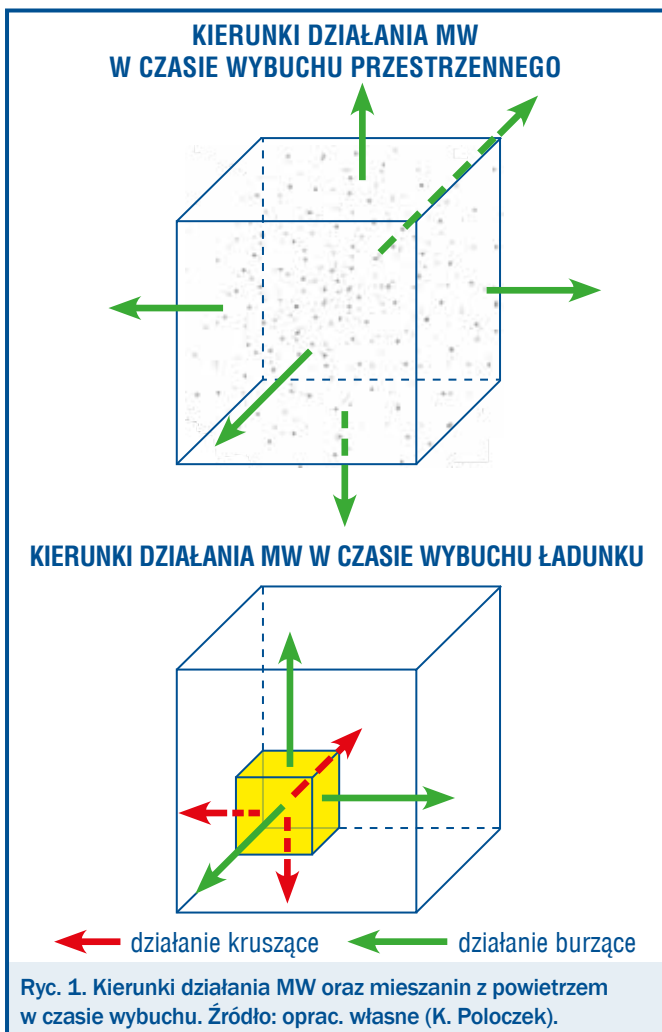
Tab. 2. Różnice w powybuchowym wyglądzie miejsc zdarzeń.

Wybuch przestrzenny	Wybuch MW
brak epicentrum wybuchu, równomierne zniszczenia całej kubatury	największe zniszczenia w epicentrum, stopień destrukcji maleje wraz z odległością od epicentrum
widoczne skutki działania burzącego, brak działania kruszącego	skutki kruszące widoczne w epicentrum, burzące – w oddaleniu od epicentrum
przedmioty zazwyczaj są nieprzemieszczone i nieuszkodzone	przedmioty oraz wyposażenie wnętrza pomieszczenia przemieszczone i uszkodzone
ściany podobne konstrukcyjnie i materiałowo równomiernie zburzone i odrzucone	elementy budowy UW i fragmenty pokruszonego podłoża powbijane w ściany oraz przedmioty otoczenia epicentrum
wystąpienie krótkotrwałego płomienia w całej objętości, temperatura $\approx 2000^{\circ}\text{C}$	temperatura w epicentrum rzędu $1000\text{--}3000^{\circ}\text{C}$
okopcenia i naloty zależą od proporcji i rodzajów składników mieszaniny wybuchowej	na ścianach i przedmiotach widoczne naloty i okopcenia (zwłaszcza przy MW o ujemnym bilansie tlenowym)

Źródło: Z. Ruszkowski, *Fizykochemia kryminalistyczna*, wyd. CLK, Warszawa 1993, s. 106.

Fot. 9. Efekt zastosowania w bankomacie mieszaniny acetyleny z powietrzem – wybuch przestrzenny. Zdjęcie: K. Poloczek.

OGŁĘDZINY MIEJSCA WYBUCHU

Różnice te są spowodowane brakiem oddziaływania kruszącego, charakterystycznego dla wybuchów MW i mieszanin pirotechnicznych, działającego kontaktowo na otoczenie. Na ryc. 1 zobrazowano kierunki działania kruszącego w czasie wybuchu materiału wybuchowego oraz w czasie wybuchu przestrzennego.

WYBUCH BLEVE

BLEVE (*Boiling Liquid Expanding Vapour Explosion*) to, w dosłownym tłumaczeniu na język polski, wybuch rozszerzających się par wrzącej cieczy. Jest on wywołany nagłym wyciekiem, zwykle łatwopalnej, cieczy będącej w temperaturze wyższej od jej temperatury wrzenia²⁴. Ogrzewana ciecz zamknięta w zbiorniku, np. cysternie, po osiągnięciu punktu wrzenia przekształca się w parę, wytwarzając wysokie ciśnienie wewnątrz zbiornika. Po przekroczeniu krytycznej wartości wytrzymałości²⁵ zbiornika doprowadza do jego osłabienia i gwałtownego rozerwania. BLEVE nie jest typowym wybuchem fizycznym, lecz zazwyczaj to kombinacja dwóch wybuchów: fizycznego i następującego zaraz po nim, chemicznego. Po rozerwaniu powłoki zbiornika pary cieczy wydostają się do atmosfery i tworzą z powietrzem wybuchową mieszaninę. Proces BLEVE można podzielić na następujące etapy (ryc. 2):

- ogrzewanie: ciecz wewnątrz zbiornika jest ogrzewana, a jej temperatura wzrasta, osiągając punkt wrzenia; w miarę jak ciecz wrze i przekształca się w parę, ciśnienie wewnątrz zbiornika zaczyna rosnąć;
- wybuch fizyczny: gwałtowne zdarzenie, takie jak rozerwanie zbiornika spowodowane np. przez pożar, wstrząs lub mechaniczne uszkodzenie, przerywa wzrost ciśnienia wewnątrz zbiornika; to z kolei prowadzi do szybkiego wydostawania się pary na zewnątrz;
- rozprężanie się pary: para, która wydostaje się ze zbiornika, gwałtownie się rozpręża; w procesie rozprężania para przekształca się w gaz, co powoduje znaczny wzrost objętości oraz tworzenie się wybuchowej mieszaniny gazu z powietrzem;
- wybuch chemiczny: po osiągnięciu dolnej granicy wybuchowości mieszaniny gazowo-powietrznej, gdy nastąpi jej zapłon, dochodzi do wybuchu przestrzennego ze wszystkimi jego właściwościami.

TECHNICZNO-KRYMINALISTYCZNE ASPEKTY OGŁĘDZIN MIEJSC WYBUCHÓW

Podstawowymi kwestiami, którymi powinna zająć się grupa procesowa w trakcie oględzin terenu po wybuchu, są:

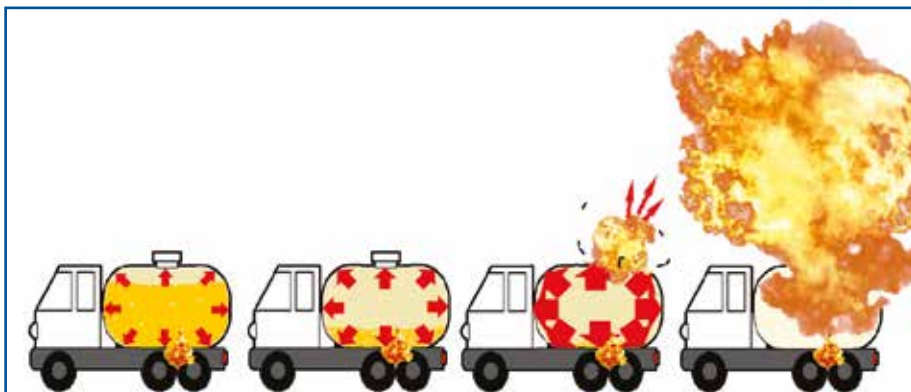
- ustalenie, jeśli istnieje²⁶, epicentrum wybuchu;
- wyznaczenie wokół epicentrum tzw. strefy wykluczenia, tj. obszaru o zasięgu co najmniej dwukrotnie większym od miejsca najdalej ujawnionego śladu mającego związek ze zjawiskiem wybuchu lub mogącego pochodzić od urządzenia wybuchowego;
- w miarę możliwości określenie, jak mogło wyglądać urządzenie wybuchowe (UW);
- wstępne oszacowanie ilości i rodzaju użytego materiału wybuchowego (MW);
- dokonanie oceny zagrożeń będących skutkiem wykorzystania w tradycyjnym urządzeniu wybuchowym materiałów CBRN²⁷;
- ustalenie miejsca i sposobu inicjowania urządzenia;
- ujawnienie, a następnie procesowe i techniczne zabezpieczenie śladów i przedmiotów oraz sporządzenie dokumentacji technicznej i procesowej wraz z załącznikami (foto, wideo, szkice, plany) miejsca oraz skutków wybuchu.

Problematyka oględzin miejsca po wybuchu jest trudna i bardzo skomplikowana, głównie z powodu gwałtowności procesów oraz zjawisk towarzyszących wybuchowi, olbrzymiego ciśnienia, bardzo wysokiej temperatury, działania kruszącego w miejscu przyłożenia materiałów wybuchowych oraz, w przypadku materiałów bez obudowy, powstania fali burzącej. Wewnątrz obudowy urządzeń wybuchowych ciśnienie powstających gazowych produktów wybuchu osiąga wartość rzędu tysięcy atmosfer, a prędkość detonacji większości materiałów wybuchowych sięga tysięcy metrów na sekundę. Oba te parametry: ciśnienie oraz prędkość detonacji, a także rodzaj opakowania zastosowanego podczas konstruowania urządzenia, determinują skutki zniszczenia obudowy:

- rozdzarcie mosiężnej lub miedzianej,
- rozłupanie stalowej,
- pokruszenie żeliwnej lub wykonanej ze staliwa²⁸,
- rozpylenie, włącznie z odparowaniem, niskotopliwej i kruchej²⁹.

W przypadku umieszczenia materiału wybuchowego w metalowej obudowie praktycznie cała energia rozkładu tego materiału zostaje zużytkowana na rozerwanie obudowy oraz

na nadanie prędkości jej fragmentom, co powoduje rozrzut odłamków na odległość kilkuset metrów³⁰. Natomiast wybuch materiału bez obudowy będzie charakteryzować się powstaniem fali uderzeniowej działającej destrukcyjnie na otoczenie, powodując rozrzuć elementów konstrukcyjnych (np. samochodu, budynków, przedmiotów znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie). Jeśli urządzenie bądź materiał wybuchowy umieścimy w podłożu, po eksplozji w miękkim podłożu uwidoczni się wyrwa lub lej – krater. W tych miejscach technicy kryminalistyki po-

Ryc. 2. Etapy wybuchu BLEVE. Źródło: oprac. własne (K. Poloczek).

winni szukać fragmentów obudowy urządzenia wybuchowego, produktów rozkładu materiału wybuchowego oraz jego nierozłożonych cząstek. Ponadto można też tam znaleźć elementy źródła zasilania, obudowy, obwodów sterujących i zabezpieczających urządzenie³¹. Natomiast o pochodzeniu materiału wybuchowego będą świadczyć takie ślady, jak: okopcenia, naloty (również napylenia), pozostałości w postaci grudek i innych stałych produktów rozkładu MW, widoczne na odłamkach, ścianach leja, przeszkodach i przedmiotach znajdujących się wokół epicentrum, a także ujawnionych fragmentach urządzenia wybuchowego. Należy tu zaznaczyć, że rodzaj obudowy oraz prędkość detonacji użytego przez sprawcę materiału wybuchowego będą mieć wpływ na stopień fragmentacji, czyli rozdrobnienia opakowania, a także promień rozrzutu odłamków urządzenia. Kruszące materiały wybuchowe powodują dużą fragmentację, ale do ich pobudzenia potrzebne są środki inicjujące – zapalniki. Dlatego też uczestniczący w oględzinach technicy kryminalistyki powinni skupić uwagę na poszukiwaniu śladów związanych ze środkiem inicjującym, źródłem zasilania, a także elementami układu sterującego. Wybuch materiału albo urządzenia umieszczonego w głębi podłoża (np. zakopanego) spowoduje wyrzucenie warstw podłoża usytuowanych nad ładunkiem i kruszenie warstw gleby w bezpośrednim otoczeniu materiału wybuchowego. Powstające po wybuchu podciśnienie, wraz z grawitacją, powoduje zassanie uniesionych eksplozją warstw podłoża, które, również pod wpływem siły grawitacji, opadają, powodując częściowe zasypanie leja oraz powstanie wokół leja tzw. korony (fot. 10).

Te powierzchnie określamy pojęciem warstwy nasypowej lub zassanej. W punkcie epicentrum, tam gdzie następo-

wało kruszące działanie materiału wybuchowego na glebę wokół niego, można zaobserwować silne roztarcie, rozdrobnienie cząsteczek podłoża, dlatego też mówimy o warstwie zmielonej. Poniżej warstwy zmielonej widoczna jest warstwa zruszona – to obszar oddziaływania burzącego. Wszystkie opisane warstwy niosą istotne informacje o konstrukcji urządzenia, a także rodzaju i ilości użytego materiału wybuchowego. Dlatego też podczas wykonywania oględzin wskazane jest pobranie próbek gleby do dalszych badań laboratoryjnych:

- jedną próbkę z warstwy nasypowej, np. z korony leja,
- dwie próbki ze środka leja, w połowie głębokości,
- jedną próbkę z widocznego dna leja,
- dwie próbki z warstwy zmielonej z głębokości ok. 5–15 cm,
- jedną próbkę z warstwy zruszonej.

Aby pobrać próbki warstwy zmielonej oraz zruszonej, konieczne będzie wykonanie odkrywki leja (fot. 11), a następnie przesianie podłoża przy użyciu silnego magnesu – pomoże to odnaleźć stalowe elementy pochodzące z obudowy, źródła zasilania lub innych części składowych urządzenia wybuchowego.

Miejsca pobrania próbek należy dokładnie opisać w protokole oględzin i na metryczkach śladowych, sfotografować oraz umieścić na szkicu – szkicach (ryc. 3).

Ponadto nieodzowne jest zabezpieczenie próbek kontrolnych z miejsca będącego poza działaniem materiału wybuchowego, w ilości odpowiadającej zabezpieczonym próbkom do badań i z tej samej co one głębokości.

W przypadku wybuchu w pojeździe widoczne są uszkodzenia w postaci przebieg i wgnieceń wyposażenia wnętrza samochodu, przy jednoczesnym praktycznym braku przemieszczania

Fot. 10. Lej powybuchowy powstały w podłożu sypkim; r – promień leja, h – głębokość widoczna leja. Zdj. K. Poloczek.

Fot. 11. Odkrywka (przekrój) leja powstałego w wyniku detonacji ładunku materiału wybuchowego w glebie. Zdj. K. Poloczek.

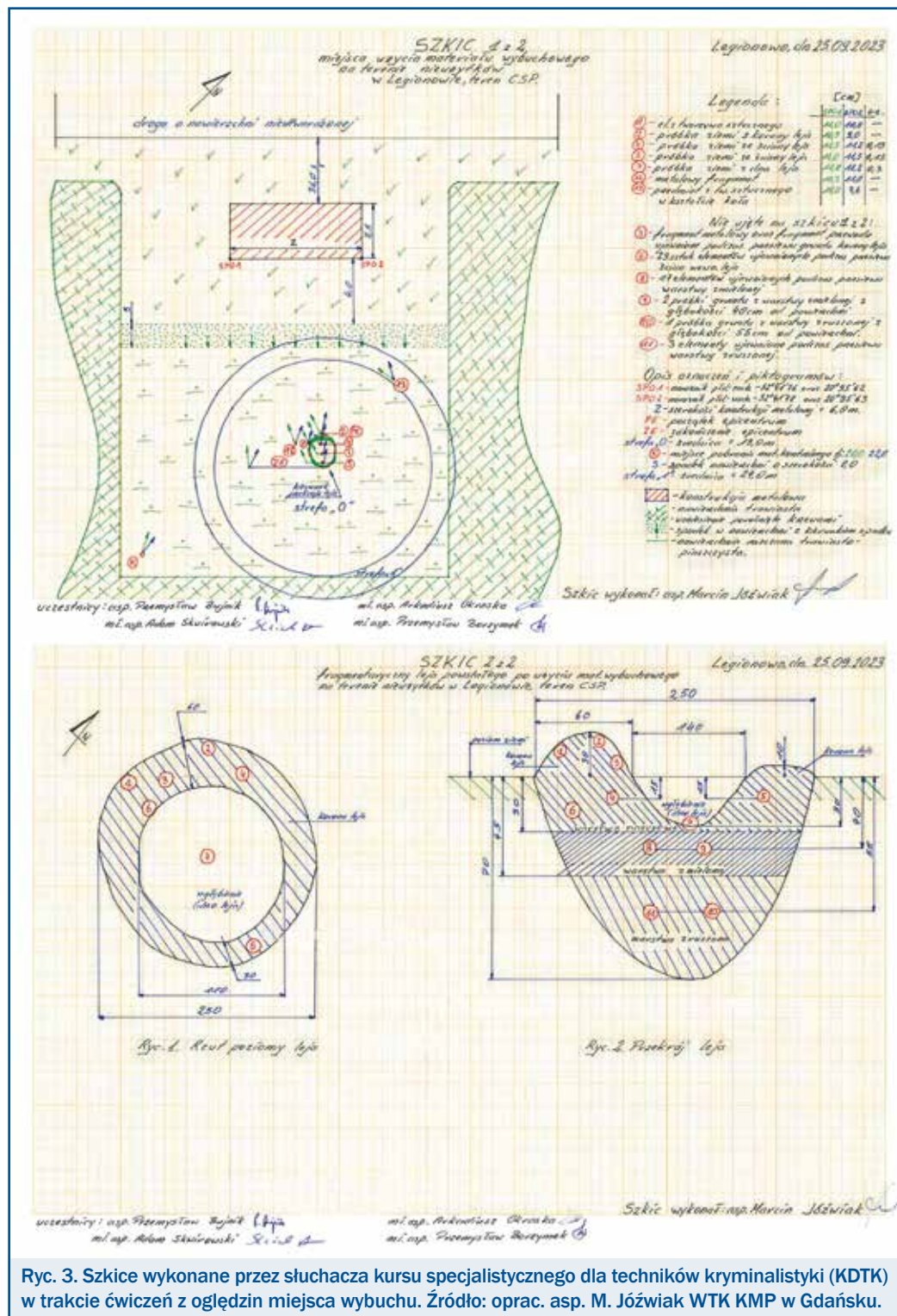
OGŁĘDZINY MIEJSCA WYBUCHU

lub przesuwania elementów tego wnętrza. Podczas wybuchu urządzenia wskutek nadciśnienia może nastąpić otwarcie pokrywy bagażnika, drzwi, pokrywy silnika, wypchnięcie szyb o dużej powierzchni: tylnej i czołowej. Gdy MW będzie umieszczony w wytrzymałej, np. stalowej, obudowie, niemal cała energia eksplozji zostanie wykorzystana do rozerwania opakowania i nadania prędkości odłamkom, a większość spośród nich pozostanie wewnątrz pojazdu. Wybuchowi materiału w opakowaniu wykonanym z kartonu lub tworzywa sztucznego najczęściej towarzyszy zjawisko zapalenia się

samochodu, a śladów związanych z wybuchem należy poszukiwać na elementach pojazdu rozrzuconych wybuchem. Czynniki termiczne, takie jak ogień czy wysoka temperatura, wpływają destrukcyjnie na ślady MW znajdujące się na spalonych częściach pojazdu, natomiast widoczne tam będą ślady uszkodzeń mechanicznych: rozdarcia, ubytki, wgniecenia karoserii, świadczące o miejscu umieszczenia UW oraz sile zastosowanego przez sprawcę materiału. Śladów urządzenia pozostawionego za zewnątrz samochodu, pod nim albo obok, należy poszukiwać zarówno wewnątrz, jak i w otoczeniu pojazdu (fot. 12).

Wskutek burzącego działania ładunków bez obudowy powstają ślady wtórne, mogące niedoświadczonym uczestnikom czynności oględzinowych utrudnić odnalezienie i rozpoznanie miejsca epicentrum.

Eksplozje materiałów wybuchowych, także tych znajdujących się wewnątrz opakowań, charakteryzują się uwalnianiem wielu różnych produktów; przede wszystkim gazowych, ale też i stałych. Produkty rozkładu³² materiałów wybuchowych oddziałują korozyjnie na elementy metalowe urządzenia (obudowę, przewody łącznikowe, przełączniki, elementy elektroniczne), podobnie agresywnie działają elektrolity zawarte w źródłach zasilania, powodując ich szybką korozję, szczególnie w obecności wilgoci. Dlatego też należy mieć na uwadze, iż znajdujące się na miejscu wybuchu zardzewiałe fragmenty mogą być nieprzypadkowe oraz że prawdopodobnie mają one związek z wybuchem. Materiały wybuchowe używane w technice wojskowej charakteryzują się dużą trwałością śladów powybuchowych, są trudno rozpuszczalne w wodzie, nie ulegają szybkiemu rozkładowi, długo utrzymują się na miejscu zdarzenia. Są też stosunkowo trudno dostępne, dlatego sprawcy posłu-

Ryc. 3. Szkice wykonane przez słuchacza kursu specjalistycznego dla techników kryminalistyki (KDTK) w trakcie ćwiczeń z oględzin miejsca wybuchu. Źródło: oprac. asp. M. Józwiak WTK KMP w Gdańsku.

Fot. 12. Otwór w drzwiach samochodu jako skutek kierunkowego działania SUW umieszczonego na zewnątrz. Zdj. K. Poloczek.

gują się najczęściej górnymi materiałami wybuchowymi bądź mieszaninami pirotechnicznymi. Obie te grupy to wieloskładnikowe mieszaniny, często zawierające saletrę amonową, sól kuchenną, pył metalowy i inne komponenty. Zarówno sól kuchenna, jak i saletra amonowa oraz produkty jej rozkładu są rozpuszczalne w wodzie i podczas akcji gaśniczej lub opadów atmosferycznych następuje ich wymycie oraz przenikanie w głąb podłoża połączone z rozcieńczaniem. Ze względu na utlenianie azotynów tlenem z powietrza mogą one zanikać w próbkach podłoża zabezpieczonych w miejscu wybuchu. W przypadku zabezpieczania próbek gleby proces ten przebiega szybciej z uwagi na obecność bakterii tlenowych w glebie³³, a zawilgocenie lub zalanie próbki wodą znacznie przyspieszy te reakcje. W wyniku chemicznych oraz biochemicznych reakcji zachodzących w próbkach pobranych z miejsc wybuchu górnymi materiałami wybuchowymi przebiegające tam procesy mogą spowodować zmianę lub całkowity zanik składników pozwalających na identyfikację użytego przez sprawcę materiału, dlatego próbki powinny być możliwe szybko zabezpieczone poprzez umieszczenie ich w szklanych pojemnikach³⁴ oraz jak najszybciej przekazane biegłemu do badań. Probki należy przechowywać w temperaturze pokojowej, nie narażać ich na bezpośrednie działanie wysokiej temperatury czy światła, gdyż może to przyspieszyć niekorzystne procesy zachodzące wewnątrz pojemnika.

BŁĘDY NAJCZĘŚCIEJ POPEŁNIANE PODCZAS OGŁĘDZIN MIEJSCA WYBUCHU

Na miejscu wybuchu można zaobserwować ślady skutków działania wysokich temperatur oraz ciśnień na środowisko otaczające ładunek wybuchowy. Ślady kruszącego oddziaływania materiału wybuchowego – ślady kontaktowe oraz ślady działania burzącego mogą prowadzić do wysnuwania nieprawdziwych wniosków i błędnej interpretacji tego, co można zaobserwować na miejscu zdarzenia związanego z wybuchem. Dodatkowo, w obecności materiałów palnych, następstwem wybuchu często jest pożar. Z punktu widzenia oględzin ciśnienie, ogień oraz wysoka temperatura nie tylko niszczą ślady, również te o znaczeniu procesowym, ale także je tworzą. Uzależnione jest to od charakterystyki i przebiegu

spalania, złożoności czynników fizykochemicznych, nieodwracalności tych reakcji oraz łatwości ulegania samodestrukcji potencjalnych śladów mogących później służyć jako dowody w procesie wykrywczym. Należy pamiętać, iż zarówno ślady powybuchowe, jak i popożarowe, tj. bezpośrednio związane z tego typu dynamicznymi, termicznymi zdarzeniami, podlegają nieustannym zmianom w miarę przebiegu następujących po wybuchu poszczególnych faz pożaru, a także wskutek prowadzonych działań ratowniczo-gaśniczych. Ze względu na incydentalność w naszym kraju zdarzeń o charakterystyce wybuchowej technicy kryminalistyki biorący czynny udział w oględzinach miejsc wybuchów często nie dysponują dostateczną wiedzą o materiałach wybuchowych, właściwościach materiałów konstrukcyjnych i budowlanych, a także na temat zjawisk fizycznych zachodzących podczas wybuchu.

Wśród najczęstszych błędów popełnianych podczas prowadzenia czynności procesowych na miejscu zdarzenia z udziałem materiałów wybuchowych należy wymienić:

- prowadzenie oględzin zgodnie z przyjętą *a priori* wstępną wersją przebiegu zdarzenia,
- sugerowanie się obserwowanym stanem i wielkością destrukcji miejsca zdarzenia,
- błędną interpretację śladów powybuchowych i popożarowych,
- zaniechania i niedopatrzeń podczas ujawniania i zabezpieczania śladów,
- niedokładne przesianie warstwy nasypowej i zruszonej, „wdeptanie” śladów w podłoże wokół leja,
- zbyt wczesne zakończenie oględzin i opuszczenie miejsca zdarzenia (często wskutek ponaglenia i pośpiechu),
- kierowanie się sugestiami – co do przebiegu zdarzenia – osób trzecich (świadków, poszkodowanych) oraz zastanych na miejscu funkcjonariuszy innych służb (ratowników medycznych, strażaków),
- niedokładna penetracja terenu, a przez to wyznaczenie zbyt małego obszaru poddawanego oględzinom,
- niewystarczające przygotowanie uczestników oględzin i braki w środkach technicznych,
- pominięcie sprawdzenia drogi dojścia i wejścia do obiektów i terenu, w którym nastąpił wybuch – dachów okolicznych budynków, drzew itp.,
- niedokładne i pobieżne przesłuchanie poszkodowanych i świadków,
- pominięcie opisu stanu instalacji alarmowej występującej w obiekcie.

Wymienione tu błędy i niedociągnięcia nie oddają pełnej problematyki, z którą muszą się zmierzyć uczestnicy oględzin miejsca wybuchu. Problemy te są natury zarówno techniczno-kryminalistycznej, jak i formalnoprawnej i najczęściej są spowodowane małym doświadczeniem techników kryminalistyki i policjantów biorących udział w tzw. śledztwie powybuchowym.

PODSUMOWANIE

W numerze 3/2022 „Kwartalnika Policyjnego” omówione zostały kwestie śledztwa powybuchowego, ograniczone do rekonstrukcji SUW³⁵. Niniejszy artykuł szczegółowo przedstawia różnice między wybuchami przestrzennymi

OGŁĘDZINY MIEJSCA WYBUCHU

(wybuchami powietrznymi) a wybuchami materiałów wybuchowych (MW), koncentrując się na techniczno-kryminalistycznych aspektach oględzin miejsc powybuchowych. W artykule podkreślono istotne cechy wybuchów przestrzennych, charakteryzujących się brakiem epicentrum, równomiernym rozkładem zniszczeń w całej kubaturze oraz widocznymi skutkami działania burzącego, przy braku efektów działania kruszącego.

Omówione również zostały efekty towarzyszące wybuchowi MW oraz zjawisko BLEVE (*Boiling Liquid Expanding Vapour Explosion*) – kombinacji wybuchu fizycznego i chemicznego. Wykazano charakterystyczne skutki wybuchów klasycznych materiałów wybuchowych – produkcji fabrycznej oraz samodiałowych. Podkreślono, że oględziny miejsc wybuchów są czynnością skomplikowaną, wymagającą uwagi i sprawiającą wiele trudności pracującej na miejscu zdarzenia grupie oględzinowej. Pomyłki popełnione na etapie wstępnych czynności procesowych, a szczególnie powybuchowych oględzin miejsca zdarzenia, mogą prowadzić do błędnych wniosków, które znacząco utrudnią rekonstrukcję przebiegu zdarzenia i ról osób w nim uczestniczących. Zrozumienie różnic występujących na miejscu wybuchu przestrzennego i wybuchu z użyciem MW, a także umiejętność właściwego prowadzenia oględzin i innych czynności dochodzeniowo-śledczych, są kluczowe dla policjantów pracujących w związku z zaistnieniem takich sytuacji. Celem artykułu było przedstawienie informacji na ten temat oraz podkreślenie zarówno złożoności zjawisk wybuchowych, jak i znaczenia właściwej interpretacji stanu powybuchowego miejsca zdarzenia, a tym samym uwrażliwienie wszystkich uczestników pracujących na miejscu zdarzenia na omówione zagadnienia, niezmiernie ważne z punktu widzenia śledztwa powybuchowego.

- ¹ K. Hirano, *Drifters*, t. 3, Japonica Polonica Fantastica, Olecko 2017.
- ² K. Poloczek, K. Molski, *Technik kryminalistyki na miejscu zdarzenia – rekonstrukcja SUW*, „Kwartalnik Policyjny” 2022, nr 3, s. 17–22.
- ³ SUW – samodiałowe urządzenia wybuchowe.
- ⁴ Krusząco, burząco, miotająco, rozrywająco.
- ⁵ K. Poloczek, *Fizykochemiczne zagrożenia związane z wypadkami pojazdów ADR*, „Kwartalnik Policyjny” 2020, nr 1–2, s. 144–118.
- ⁶ J. Biegańska, *Egzergia a materiały wybuchowe*, „Chemik” 2013, nr 1, s. 47.
- ⁷ Rozchodząca się w ośrodku sprężystym, w którym możliwe jest powstawanie naprężeń, a więc w ciele stałym, cieczy lub gazu.
- ⁸ Np. rozerwanie kotła parowego lub opony w efekcie nadmiernego wzrostu w nim (w niej) ciśnienia.
- ⁹ Reakcje przemiany jąder atomowych: rozpadu promieniotwórczego (rozpad alfa, beta, emisja gamma, wychwyt elektronu itp.) lub syntezy (fuzji) jądrowej.
- ¹⁰ Mających dodatni bilans ciepły z otoczeniem, a zatem takich przemian fizycznych lub chemicznych, w których energia jest oddawana przez układ do otoczenia, a przyrost energii ΔE jest większy od zera.
- ¹¹ BLEVE – ang. *Boiling Liquid Expanding Vapour Explosion*, wybuch rozszerzających się par wrzącej cieczy.
- ¹² M. Profit-Szczepańska, *Wybrane zagadnienia z fizykochemii wybuchu*, Szkoła Główna Służby Pożarniczej, Warszawa 1996, s. 13.
- ¹³ Jednostka temperatury w układzie SI, $0\text{K} = -273,15^\circ\text{C}$, w skali Kelwina nie używa się pojęcia „stopień”.
- ¹⁴ W. Domański, Z. Makles, *Zagrożenie atmosferą wybuchową w środowisku pracy (cz. 1)*, „Przyjaciół przy Pracy” 2008, nr 11, s. 16.
- ¹⁵ Niniejsza ustawa, w zakresie swojej regulacji, wdrożyła dyrektywę Rady 93/15/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. ws. dostosowania przepisów dot. obrotu i kontroli materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (Dz. Urz. WE L 121 z 15.05.1993, s. 20, z późn. zm.; Dz. Urz. UE polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 12, s. 58, z późn. zm.).

- ¹⁶ Często takich, które nie mają żadnego uzasadnienia chemicznego, ale akurat były dostępne dla producenta, który sądził, że ich zastosowanie poprawi zamierzony efekt.
- ¹⁷ Lub syntezy np. amoniaku, tlenków azotu.
- ¹⁸ Np. płomień, iskra, łuk elektryczny.
- ¹⁹ Wówczas taka mieszanina będzie scharakteryzowana mocno ujemnym bilansem tlenowym.
- ²⁰ Często również w miligramach na liter.
- ²¹ Lub popularnych mieszanin: propanu z butanem.
- ²² Temperatura zapłonu to minimalna, krytyczna wartość temperatury, w której możliwe jest zapalenie danej substancji przez zewnętrzne źródło zapłonu. Wartość ta charakteryzuje każdą substancję palną oraz zależy od jej składu chemicznego.
- ²³ Pyły pochodzenia organicznego, pyły metali, np. aluminium, żelaza, magnezu itp.
- ²⁴ W warunkach normalnego ciśnienia atmosferycznego.
- ²⁵ Tzw. wytrzymałość mechaniczna, w tym przypadku to opór, jaki stawiają ścianki zbiornika wzrastającemu ciśnieniu wewnętrznemu.
- ²⁶ W przypadku tzw. wybuchów przestrzennych niemożliwe jest wskazanie miejsca zainicjowania wybuchu.
- ²⁷ Chemicznych, biologicznych, radioaktywnych, nuklearnych.
- ²⁸ Staliwo to stop metali, a także innych pierwiastków chemicznych używanych w celu uzyskania określonych właściwości mechanicznych lub chemicznych. Głównymi składnikami staliwa są żelazo (Fe) i węgiel (C). Staliwo zawiera zazwyczaj mniej węgla niż żeliwo, co pozwala na uzyskanie lepszej wytrzymałości i elastyczności. W zależności od procentowego udziału węgla i innych dodatków staliwo może mieć różne klasy i właściwości.
- ²⁹ W przypadku użycia wysokoenergetycznych materiałów wybuchowych działających na odlewcy cynkowe, aluminiowe, tzw. wyprasek miedzianych – np. wkładek kumulacyjnych.
- ³⁰ Wartość ta jest zależna od ilości i rodzaju zastosowanego MW, na podstawie wyników przeprowadzonych badań przyjmuje się, że rozrzut odłamków sięga ponad 200 m.
- ³¹ K. Poloczek, K. Molski, *Technik kryminalistyki na miejscu zdarzenia – rekonstrukcja SUW*, s. 17–22.
- ³² Np. azotany, azotyny, chlorki, siarczki, siarczany, węglany, jony amonowe i inne.
- ³³ Tzw. bakterii nitryfikujących.
- ³⁴ Np. wyjałowione słoiki, które stosuje się do zabezpieczania śladów osmologicznych, przy czym nie należy wypełniać ich próbkami całkowicie.
- ³⁵ K. Poloczek, K. Molski, *Technik kryminalistyki na miejscu zdarzenia – rekonstrukcja SUW*, s. 17–22.

Summary

Forensics technician at the scene of an explosion

The content of the article corresponds to the article concerning the reconstruction of IED (Improvised Explosive Device) incidents and reviews fundamental terms and concepts related to the phenomenon of explosion. The authors discussed various types of explosions: physical, spatial, deflagration, explosion, detonation, along with highlighting the forensic traces that investigators conducting the examination of explosion scenes can uncover during procedural activities. They emphasized the significance of technical-criminalistic and formal-legal aspects related to inspecting explosion sites in buildings, vehicles, and open areas, as well as the necessity of creating technical documentation: photographs, videos, and sketches. Additionally, they pointed out the factor of time, which holds substantial importance while securing samples for laboratory analysis. In the form of a table, differences between explosive material detonation and the explosion of combustible gas and dust mixtures with air are presented, which can pose challenges for forensic experts and police officers with limited experience, possibly stemming from the infrequency of explosion-related events in Poland. The authors drew attention to the objectives of explosion site examinations and identified common mistakes made at the scene of explosion-related incidents and post-blast investigations. The entirety is complemented by numerous photographs, illustrations, and schematic drawings.

Thumaczenie: Kamila Poloczek

TO JUŻ 20 LAT

Przewodnik metodyczny nauczania etyki w Policji na 20-lecie wprowadzenia Zasad etyki zawodowej

mł. asp. Dariusz Rajski

nadkom. Joanna Pławecka

mł. asp. Dariusz Rajski

Wykładowca w Zakładzie Doradztwa Dydaktycznego i Psychologii w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Pełnomocnik Komendanta Centrum Szkolenia Policji w Legionowie ds. Ochrony Praw Człowieka, lider grupy autorów przygotowujących „Przewodnik metodyczny nauczania etyki zawodowej w Policji”.

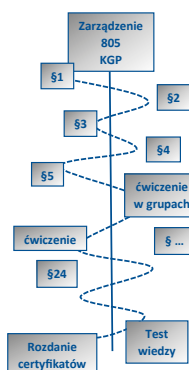
Czasami proszę moich słuchaczy, aby odjęli dwadzieścia lat od swojego wieku i przypomnieli sobie, jak wówczas wyglądała Polska. Po zakłopotanych uśmiechach widzę, że niektórym nie było jeszcze wtedy na świecie lub niewiele z tamtej rzeczywistości pamiętają. Dwadzieścia lat to kawał życia. Żeby lepiej poczuć atmosferę tamtych lat, przypominam im, że w najlepsze funkcjonował wówczas Jarmark Europa na Stadionie Dziesięciolecia w Warszawie, trzy czwarte głosujących poparło w referendum wstąpienie Polski do Unii Europejskiej, a po ulicach jeździły lanosy, tico i matizy. Polska Policja mierzyła się wtedy z innymi problemami, inną skalą korupcji, nadużyć, innym charakterem przestępczości. W 2003 r. dwaj policyjni antyterroryści zginęli w starciu z bandytami w Magdalence. Scena polityczna pozostawiała wiele do życzenia, co dobitnie uwidoczniła tzw. afera starachowicka. Ówczesny Komendant Główny Policji, nadinsp. Leszek Szreder, z końcem 2003 r. podpisał dokument, który był potrzebny i który w niezmienną formie obowiązuje do dziś. Dokument doniosły i na tyle przemyślany, że mimo upływu 20 lat wciąż jest aktualny. Chodzi tu oczywiście o zarządzenie nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie „Zasad etyki zawodowej policjanta” (Dz. Urz. KGP z 2004 r. Nr 1, poz. 3). Zasad jest łącznie 24, natomiast samo zarządzenie ma tylko dwa paragrafy. Pierwszy z nich brzmi:

Mając na uwadze znaczenie problematyki moralnej w wykonywaniu zawodu policjanta i jego służebną wobec społeczeństwa rolę, a także konieczność wzmocnienia oraz uzupełnienia obowiązków i praw policjanta wynikających z demokratycznie stanowionego prawa, wprowadza się „Zasady etyki zawodowej policjanta”, stanowiące załącznik do zarządzenia.

Od pierwszego dnia stycznia 2004 r. zasady etyki zaczęły obowiązywać wszystkich policjantów i policjantki. Dziś etyka zawodowa jest jednym z elementów ujętych w programach szkolenia zawodowego, podoficerskiego, aspiranckiego, oficerskiego, a także na kursach specjali-

Struktura konspektu

mł. asp. Dariusz Rajski

Poniższy konspekt ma być dla Ciebie pomocą i realnym wsparciem w realizacji zajęć z etyki zawodowej. Wybierz swoją ścieżkę prowadzenia zajęć dydaktycznych: podążaj za konspektem lub tylko jego fragmentami.

Uzupełnieniem konspektu jest kolejny rozdział „Strategie wdrażania metod w procesie nauczania etyki”, w którym odnaleźć możesz fragmenty gotowego scenariusza Twoich zajęć.

Treści szkolenia zostały uporządkowane według hierarchii i struktury przedstawionej w Załączniku do Zarządzenia nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie „Zasad etyki zawodowej policjanta”. Kolejne paragrafy są etapami zajęć, omawiasz je tak długo, jak uznasz za konieczne. Przygotuj pytania otwarte, które zainicjują dyskusję w grupie, rozmawiaj o wątpliwościach etycznych policjantów. To ile czasu zaplanujesz dla omawiania poszczególnych paragrafów, zależy będzie od specyfiki grupy i jej potrzeb. Dostosuj zajęcia do swoich odbiorców oraz do czasu, którym dysponujesz. Jeśli uznasz, że niektóre paragrafy możesz pominąć bez szkody dla osiągnięcia celu dydaktycznego - zrób to.

W trakcie realizacji zajęć korzystaj z przykładów policjantek i policjantów, którzy swoją postawą dali świadectwo etycznego zachowania. Przeszukaj aktualności na stronie internetowej swojej jednostki lub garnizonu. Wyszukaj aktualne komunikaty prasowe o etycznych postawach z Twojej okolicy. Mów także o błędach, one również mają głęboki walor edukacyjny. Skorzystaj z galerii pozytywnych i negatywnych postaw, którą dla Ciebie przygotowaliśmy w rozdziale III.2.

Podczas realizacji zajęć, zaproponuj grupie ćwiczenia do wykonania. Są one jedną z najlepszych technik aktywizujących. Jeśli prowadzisz zajęcia dla dużego audytorium, zastosuj podział na grupy i zaproponuj wykonanie ćwiczenia w podgrupach. Przygotuj własne ćwiczenia lub skorzystaj z tych, które zaproponowano w rozdziale III.1.

Ryc. 1. Struktura konspektu do zajęć z etyki zawodowej policjanta.

stycznych. Jest ona również przedmiotem spotkań policjantów podczas zajęć doskonalenia zawodowego lokalnego w różnych jednostkach organizacyjnych Policji. Pojawiła się zatem potrzeba, aby ujednolicić nauczanie etyki w skali całego kraju i stworzyć narzędzie, które byłoby pomocne policyjnym edukatorom, prowadzącym zajęcia z etyki, gdziekolwiek one by się odbywały: w szkole Policji, komendzie wojewódzkiej, miejskiej, powiatowej, czy na jakimkolwiek komisariacie w Polsce. Trzeba było stworzyć przynajmniej wspólny konspekt zajęć, aby był on pomocą w prowadzeniu takiego „etycznego” spotkania szkoleniowego. Dziś mogę z satysfakcją przyznać, że powstał nie tylko centralny konspekt nauczania etyki policyjnej, a cały przewodnik metodyczny, ale po kolei...

ETYKA ZAWODOWA POLICJANTA

SPIS TREŚCI:

I. Wprowadzenie	
1. Słowo wstępne	4
2. O andragogice i nauczaniu policjantów i policjantek	5
3. Rota ślubowania policjanta	9
II. Konspekt	
1. Struktura konspektu	10
2. Konspekt	11
3. Strategie wdrażania metod nauczania etyki zawodowej	15
III. Baza wiedzy	
1. Przykłady ćwiczeń	38
2. Galeria pozytywnych i negatywnych postaw policjantów i policjantek	42
3. Odpowiedzialność karna i dyscyplinarna policjantów	58
4. Porównanie współczesnych i przedwojennych Zasad Etyki Zawodowej Policjanta	66
IV. Środki dydaktyczne	
1. Prezentacja multimedialna	69
2. Test wiedzy	83
3. Wzór certyfikatu	85
V. Przydatne pojęcia	86

Ryc. 2. Spis treści Przewodnika metodycznego nauczania etyki zawodowej w Policji.

Inicjatywa stworzenia centralnego narzędzia edukacyjnego w obszarze etyki wyszła od policyjnych pełnomocników ds. ochrony praw człowieka. To głównie pełnomocnicy i pełnomocniczki prowadzą spotkania z zakresu etyki policyjnej w swoich garnizonach oraz w jednostkach organizacyjnych. Wsłuchując się w te potrzeby, Pełnomocnik Komendanta Głównego Policji mł. insp. Krzysztof Łaszkiewicz wpisał w *Harmonogram realizacji zadań w związku z 20-leciem wprowadzenia zasad etyki zawodowej Policjanta* zadanie polegające na opracowaniu centralnego konspektu z zakresu metodyki nauczania etyki policyjnej, czyniąc Centrum Szkolenia Policji w Legionowie podmiotem wiodącym i odpowiedzialnym za jego realizację. Harmonogram został zaakceptowany przez Komendanta Głównego Policji i rozpoczęły się prace nad jego opracowaniem. W skład grupy autorów i autorek weszło 12 osób, a ja miałem ogromną przyjemność koordynować prace związane z tworzeniem Przewodnika. Gdy merytoryczne treści były gotowe, dołą-

czyła do nas pani Paulina Ostrowska z Centralnej Biblioteki Policyjnej, która pomogła uporządkować zawartość, nadając ostateczną strukturę przewodnikowi i z początkiem października materiał był gotowy, zyskując akceptację Komendanta Głównego Policji.

Moją główną intencją było stworzenie narzędzia edukacyjnego pomocnego dla osoby, która nie ma doświadczenia w prowadzeniu warsztatów i szkoleń. Postawienie kogoś przed zadaniem poprowadzenia doskonalenia z etyki dla koleżanek i kolegów z komendy lub z własnego wydziału może być zadaniem trudnym, wymagającym starannego przygotowania. Ufam, że opracowany przewodnik daje solidną podstawę właściwego zaplanowania takiego szkolenia. Edukator lub edukatorka odnajdzie w nim, oprócz konspektu, 7 propozycji ćwiczeń, 17 przykładów w galerii pozytywnych postaw policjantów oraz 16 w galerii negatywnych postaw. Jest w przewodniku ponadto rozdział o andragogice, odpowiedzialności karnej i dyscyplinarnej, test wiedzy, słowniczek przydatnych pojęć i wiele innych elementów, z których można ułożyć wartościowe i ciekawe doskonalenie. Chciałem, aby ten materiał przypominał trochę skrzynkę z narzędziami, aby prowadzący mógł sięgać do publikacji i wykorzystywać te elementy, które odpowiadają cechom i potrzebom jego grupy. Udało się to zrobić, bo przewodnik nie jest programem nauczania, którego należy się ściśle trzymać. Jest to materiał zaakceptowany i rekomendowany do stosowania, z którego można, ale nie ma przymusu korzystać. Na szczególną uwagę zasługuje rozdział pt. „Strategie wdrażania metod nauczania etyki zawodowej”. Są w nim spisane rozważania w obszarze każdego z 24 paragrafów zarządzenia nr 805, zawiera też wiele przykładów pytań otwartych oraz różnych inspiracji do poprowadzenia dyskusji z grupą szkoleniową. A trzeba przyznać, że szkolenia z etyki mogą być bardzo emocjonujące, jeśli tylko da się grupie przestrzeń do moderowanej dyskusji. Służba w Policji obfituje w dylematy moralne. Policjantki i policjanci, stojąc po stronie prawa, codziennie mają styczność z przestępczością. Etyka zawodowa spełnia rolę kompasu; pokazuje, która droga jest słuszna, a która niegodziwa. Zajęcia z etyki są doskonałą okazją ku temu, aby ten swój wewnętrzny kompas właściwie skalibrować.

nadkom. Joanna Pławecka

Pełnomocniczka Komendanta Centralnego Biura Śledczego Policji ds. Ochrony Praw Człowieka, współautorka „Przewodnika metodycznego nauczania etyki zawodowej w Policji”, autorka słowniczka przydatnych pojęć z obszaru etyki zawodowej w Policji.

W bieżącym roku przypadło 20-lecie ustanowienia zasad etyki zawodowej policjanta. Rok ten przyniósł wiele wydarzeń i obfitował w przedsięwzięcia związane z etyką, z określeniem aktualności jej zasad, jej współczesnego wymiaru i kontekstu, może również dał odpowiedź, czy konieczne są zmiany w tych deontologicznych zapisach gwarantujących swoisty drogowskaz. Wśród różnorodnych propozycji związanych z 20-leciem etyki, oprócz promocji etycznej aktywności policjantów w mediach społecznościowych, popularyzacji doradztwa etycznego w Policji, wzmacniania znaczenia etycznego kontaktu z osobami pokrzywdzonymi przestępstwem, podkreślenia znaczenia etycznego kontaktu z osobami z nie-

pełnosprawnościami, znalazło się również miejsce dla opracowania konspektu z zakresu metodyki nauczania etyki.

Z inicjatywy policyjnych pełnomocników i pełnomocniczek ds. Ochrony Praw Człowieka i pod przewodnictwem Pełnomocnika Komendanta Centrum Szkolenia Policji w Legionowie ds. Ochrony Praw Człowieka rozpoczęła działanie grupa robocza do opracowania centralnego konspektu z zakresu metodyki nauczania etyki policyjnej. Początek prac to odpowiedź na fundamentalne pytanie – czy przygotowany konspekt powinien być taki sam dla wszystkich policjantów, czy dobrze, żeby był „skrzynką narzędziową”, z której każdy prowadzący szkolenie będzie mógł wziąć od-

powiednie narzędzia, dopasować je nie tylko do własnych predyspozycji i umiejętności pracy z grupą, ale również dobrać tak, aby zaciekać swoich odbiorców, skłonić do refleksji, pracy nad sobą. Czego innego będzie bowiem wymagać przygotowanie nowo przyjętych funkcjonariuszy na początku drogi zawodowej, gdy trzeba przekazać wszelkie założenia etyki zawodowej, przepisy, uprzedzić o odpowiedzialności dyscyplinarnej, karnej za ich nieprzestrzeganie, a czego innego spodziewać się będą policjanci z dłuższym stażem służby. Zależać to będzie także od pionu, w jakim służą, od dylematów, jakie ich dotyczą, np. w służbie prewencyjnej, gdy spotykają się z przemocą domową, brutalnością, agresją, a muszą pamiętać o przestrzeganiu etycznych standardów przeprowadzania interwencji policyjnych. Albo wiedzieć, jak zachować się w stosunku do osób z niepełnosprawnościami, ofiar i osób pokrzywdzonych przestępstwem, jak mówić do dzieci, jak zawiadomić bliskich o tragedii związanej z najbliższymi. Inne dylematy pojawiają się w służbie kryminalnej, śledczej, gdy funkcjonariusze dostają propozycje korupcyjne lub muszą działać na granicy prawa, aby zdobyć zaufanie środowiska przestępczego. Jak mają reagować przełożeni w sytuacji nietycznych zachowań np. w mediach społecznościowych, we wzajemnych kontaktach, w przypadku dyskryminowania, mobbingu, jak rozmawiać ze swoimi podwładnymi. Etyka w Policji jest wielowymiarowa, niejednoznaczna, kompleksowa, nieoczywista. Dlatego też wybrano koncepcję „skrzynki narzędziowej”, pozostawiając prowadzącym zajęcia pole do indywidualnego zaprojektowania swoich zajęć.

Wszyscy bardzo zaangażowali się w ten projekt, ponieważ czuli, że był on potrzebny, a w Policji nigdy wcześniej nie było takiego centralnie opracowanego i rekomendowanego konspektu. Doskonalenia z zakresu etyki były prowadzone z najlepszą wiedzą, staraniem i zaangażowaniem szkółących, ale teraz mają oni do dyspozycji przewodnik, który jest dla nich realnym wsparciem.

Jednym z rozdziałów przewodnika jest słowniczek, zawierający przydatne pojęcia. Na zajęciach z etyki zawodowej dotyka się przeróżnych tematów, spraw, dylematów i taki słowniczek był potrzebny, aby uporządkować pojęcia, którymi będą się posługiwali zarówno prowadzący, jak i osoby szkolone. Poniżej niewielka próbka.

Deontologia – nauka o powinnościach, obowiązkach, to również zespół wskazań i przepisów dotyczących postępowania człowieka w jakiejś dziedzinie, najczęściej zawodowej. To także pogląd przeciwstawny konsekwencjalizmowi – jeśli chce się osiągnąć dobry rezultat, należy do niego dojść dobrą drogą.

Etnocentryzm – postawa właściwa członkom jakiejś grupy społecznej, wyrażająca się w skłonności do uważania własnej grupy i jej kultury za lepsze od innej¹.

Godność człowieka – jest przyrodzona i niezbywalna, stanowi źródło wolności i praw człowieka i obywatela – jest nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona należą do obowiązków władz publicznych².

Hejt – komunikat wymierzony przeciwko komuś, mówiący o niechęci lub braku aprobaty, często niezbyt sprecyzowanej. Zazwyczaj wyrażony jest ostrymi słowami (bywa, że wulgarnymi).

Korupcja – przyjmowanie łapówek przez urzędników lub funkcjonariuszy. Korupcja to żądanie, proponowanie, wręczenie lub przyjmowanie bezpośrednio lub pośrednio łapówki lub jakiegokolwiek innej nienależnej korzyści lub obietnicy takiej korzyści. Jest to nadużycie władzy publicznej przez funkcjonariuszy publicznych i członków organów samorządowych oraz przez osoby zatrudnione w instytucjach dysponujących środkami publicznymi, np.: publicznych zakładach opieki zdrowotnej, szkołach, uczelniach, instytucjach kontrolnych, instytucjach i przedsiębiorstwach z udziałem Skarbu Państwa, fundacjach itp.³

Nieludzkie traktowanie – nieludzkie traktowanie nastąpi, gdy w trakcie legalnych działań prawnych funkcjonariusz wkroczy w sferę integralności fizycznej i psychicznej jednostki. Zwykle dolegliwości te będą wynikiem użycia siły fizycznej; jednak, co warto podkreślić, współczesne orzecznictwo jest ukierunkowane nie tylko na sam stopień dolegliwości, ale również na kwestię konieczności jej użycia. Element ten będzie miał znaczenie przy tłumieniu zamieszek, gdzie zastosowanie siły niejednokrotnie będzie niezbędne dla zapewnienia bezpieczeństwa i porządku. Zatem wszelkie wtargnięcia w sferę integralności fizycznej, których nie da się uzasadnić okolicznościami, zostaną uznane za nieludzkie traktowanie, które bezwzględnie uderza w godność jednostki. Nieludzkie traktowanie może pojawić się w kontekście decyzji o ekstradycji czy też deportacji, odnośnie do warunków panujących w więzieniu, ale przede wszystkim z taką sytuacją będziemy mieli do czynienia w przypadku ekstensywnego użycia siły w trakcie zatrzymań i przesłuchań przez Policję oraz służby specjalne, złego traktowania więźniów lub też nieuzasadnionego stosowania wobec nich środków izolacyjnych czy też traktowania osób w izbach wytrzeźwień. Nie jest tu wymagany element premedytacji, zmuszenia do złożenia zeznań czy też brutalności; wystarczy ów „minimalny poziom dolegliwości”. Jednakże, jeśli wystąpi któryś z wyżej wymienionych, można będzie rozważać podwyższenie kwalifikacji naruszenia i uznania jej za tortury⁴.

¹ Po pierwsze człowiek. Działania antydyskryminacyjne w jednostkach Policji, red. K. Łaszkiwicz, s. 134.

² Tamże.

³ Policja, Biuro Spraw Wewnętrznych Policji, *Korupcja i jej zapobieganie*, <https://policja.pl/pol/bswp/profilaktyka-korupcyjn/korupcja-i-jej-zapobieganie/59981,Korupcja-i-jej-zapobieganie.html> [dostęp: 7.11.2023 r.].

⁴ I.J. Biśta, *Zakaz tortur, nieludzkiego lub poniżającego traktowania*, https://repozytorium.uni.wroc.pl/Content/52914/03_Izabela_Joanna_Bista.pdf [dostęp: 7.11.2023 r.].

Summary

It has been 20 years. Methodological Guide to Teaching Ethics in the Police for the 20th anniversary of introducing the Rules of Professional Ethics

The article reports on the completion of the Methodological Guide to Teaching Professional Ethics in the Police. The guide is an educational tool to help in conducting classes from the scope of professional ethics in the Police: it contains a syllabus, a test of knowledge, a glossary, methodological tips, examples of exercises and a lot of practical information. The leading entity in the development of this guide was the Police Training Centre in Legionowo.

Thumaczenie: Katarzyna Olbryś

ROZSZERZENIE SZKOLENIA ZAWODOWEGO DLA POLICJANTÓW

**Szkolenie zawodowe podoficerskie
oraz szkolenie zawodowe aspiranckie**

Fot. 1. R. Karyś.

mł. insp. w st. spocz. Robert Opozda

Zakład Doradztwa Dydaktycznego i Psychologii CSP

Z dniem 1 stycznia 2023 r. wprowadzono modyfikację w systemie szkolenia zawodowego w Policji, rozszerzając katalog szkoleń o szkolenie zawodowe podoficerskie oraz szkolenie zawodowe aspiranckie. Celem niniejszego artykułu jest przybliżenie zagadnień odnoszących się do istoty wprowadzenia przedmiotowej modyfikacji, warunków, jakie muszą spełniać policjanci kierowani na te szkolenia, oraz zakresu tematycznego obejmującego treści kształcenia realizowane na tych szkoleniach zawodowych.

Z dniem 1 stycznia 2022 r. weszła w życie ustawa z dnia 17 grudnia 2021 r. o ustanowieniu „Programu modernizacji Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Ochrony Państwa w latach 2022–2025”, o ustanowieniu „Programu modernizacji Służby Więziennej w latach 2022–2025” oraz o zmianie ustawy o Policji i niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 2448, z późn. zm.). W art. 1 ww. ustawy ustawodawca ustanowił „Program modernizacji Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Ochrony Państwa w latach 2022–2025”.

Wskazał również, iż istotą wdrożenia Programu jest kontynuowanie modernizacji Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Ochrony Państwa, w celu stworzenia warunków sprzyjających realizacji ich ustawowych zadań poprzez unowocześnienie infrastruktury, sprzętu i wyposażenia, a także wzmocnienie etatowe i wzmocnienie motywacyjnego systemu uposażeń funkcjonariuszy oraz podwyższenie wynagrodzeń pracowników jednostek organizacyjnych w formacjach, które objęto ww. Programem.

W uzasadnieniu do ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. czytamy, iż kształtowanie i utrzymywanie przez państwo oczekiwanego przez społeczeństwo stanu bezpieczeństwa zobowiązuje do monitorowania współczesnych problemów zachodzących w świecie społecznym i podejmowanie adekwatnych działań w sferze funkcjonowania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo kraju. Dopełnieniem powyższego jest zagwarantowanie samym funkcjonariuszom – zważywszy na charakter podejmowanych przez nich czynności, częstokroć realizowanych z narażeniem życia – mechanizmów mających na celu zwiększenie atrakcyjności służby, motywacji i wyszkolenia, co przyczynia się do wzmocnienia tych formacji.

Realizacji tej misji służyć ma Program modernizacji Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Ochrony Państwa w latach 2022–2025¹.

W rozdziale III ww. uzasadnienia pt. Zmiany w ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji wskazany został zakres wprowadzanych zmian w systemie szkolnictwa policyjnego oraz ścieżce rozwoju zawodowego policjantów. Dotychczasowy system szkolenia był dwustopniowy, a w jego skład wchodziło szkolenie zawodowe podstawowe oraz szkolenie zawodowe dla absolwentów szkół wyższych. Zgodnie z § 10 ust. 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 19 czerwca 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków odbywania szkoleń zawodowych oraz doskonalenia zawodowego w Policji (Dz. U. poz. 877, z późn. zm. – uchylony 1.01.2023 r.), bezpośrednio po przyjęciu do służby policjanta kierowało się na szkolenie zawodowe podstawowe. Szkolenie to przygotowuje do wykonywania zadań służbowych na stanowiskach, na których wymagane są kwalifikacje zawodowe podstawowe. Było to jedyne obowiązkowe szkolenie zawodowe w Policji. Z kolei szkolenie zawodowe dla absolwentów szkół wyższych jest adresowane do policjantów w służbie stałej, przygotowuje ich do wykonywania zadań służbowych na stanowiskach, na których wymagane są kwalifikacje zawodowe wyższe.

Wprowadzone ustawą z dnia 17 grudnia 2021 r. o ustanowieniu „Programu modernizacji Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Ochrony Państwa w latach 2022–2025”, o ustanowieniu „Programu modernizacji Służby Więziennej w latach 2022–2025” oraz o zmianie ustawy o Policji i niektórych innych ustaw zmiany w systemie szkolnictwa policyjnego mają zapewnić skuteczne i profesjonalne wyszkolenie funkcjonariuszy Policji, powiązanie systemu podnoszenia kwalifikacji z systemem awansów i wynagradzania funkcjonariuszy oraz usprawnienie funkcjonowania szkół policyjnych. Wychodzą one także naprzeciw spostrzeżeniom Najwyższej Izby Kontroli, która w 2019 r. przeprowadziła kontrolę nr P/19/039 – *Szkolenie i doskonalenie zawodowe funkcjonariuszy służb podległych MSWiA*, a jej głównym celem było zbadanie i dokonanie oceny, czy funkcjonujące w służbach podległych MSWiA systemy szkolenia i doskonalenia zawodowego pozwalają na prawidłowe przygotowanie funkcjonariuszy do wykonywania zadań służbowych. Zmiany w ustawie o Policji mają charakter systemowy i wynikają z konieczności usprawnienia funkcjonowania Policji jako formacji odpowiedzialnej za bezpieczeństwo i porządek publiczny oraz powiąza-

nia wymogów dotyczących podnoszenia przez policjanta kwalifikacji zawodowych z podstawami mianowania albo powołania na stanowiska służbowe oraz mianowania na pierwszy stopień w korpusach: podoficerów, aspirantów i młodszych oficerów Policji².

Szczegółowe zmiany w powyższym zakresie objęły między innymi rozszerzenie kwalifikacji zawodowych policjanta. Zgodnie ze znowelizowanym brzemieniem art. 34 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2023 r. poz. 171, z późn. zm.) mianowanie lub powołanie na stanowisko służbowe jest uzależnione od posiadanego przez policjanta wykształcenia, uzyskania określonych kwalifikacji zawodowych, a także stażu służby w Policji. Jednocześnie, co istotne, ww. przepis ustalił następujące kwalifikacje zawodowe: podstawowe, podoficerskie, aspiranckie oraz oficerskie. Oczywiście zasadą jest, iż policjant może być mianowany albo powołany na wyższe stanowisko służbowe, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) posiada wykształcenie, kwalifikacje zawodowe i staż służby wymagane na tym stanowisku;
- 2) posiada pozytywną opinię służbową;
- 3) w przypadku poddania go procedurze, o której mowa w art. 35a ust. 1, uzyskał pozytywny wynik testu lub badania przeprowadzonego w ramach tej procedury³.

Podkreślić należy, iż ustawą z dnia 17 grudnia 2021 r. o ustanowieniu „Programu modernizacji Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Ochrony Państwa w latach 2022–2025”, o ustanowieniu „Programu modernizacji Służby Więziennej w latach 2022–2025” oraz o zmianie ustawy o Policji i niektórych innych ustaw przyjęto założenie, że ścieżka rozwoju zawodowego policjanta będzie wiązała się z podnoszeniem jego kwalifikacji zawodowych, co przełoży się na zmiany w systemie awansowania i wynagradzania. Wprowadzone regulacje miały wpływ na zmianę organizacji systemu szkolenia i doskonalenia zawodowego policjantów. Powyższe skutkowało rozszerzeniem katalogu szkoleń zawodowych dla policjantów, tj. wprowadzeniem szkolenia zawodowego podoficerskiego oraz szkolenia zawodowego aspiranckiego. Wdrożenie kilkuszczelbowego systemu szkolenia zawodowego, gdzie uzyskanie lub poszerzenie kwalifikacji zawodowych warunkuje możliwość awansu w stopniu, a także mianowanie i powołanie na stanowisko, ma m.in. na celu zwiększenie motywacji policjantów w kreowaniu własnej ścieżki kariery i promowaniu samokształcenia⁴. Jak stanowi art. 34 ust. 8 ustawy o Policji, warunkiem uzyskania przez policjanta kwalifikacji zawodowych niezbędnych do mianowania lub powołania go na stanowisko służbowe jest ukończenie przez niego:

- 1) szkolenia zawodowego:
 - a) podstawowego – w przypadku kwalifikacji zawodowych podstawowych,
 - b) podoficerskiego – w przypadku kwalifikacji zawodowych podoficerskich,
 - c) aspiranckiego – w przypadku kwalifikacji zawodowych aspiranckich,
 - d) oficerskiego – w przypadku kwalifikacji zawodowych oficerskich
 – i zdanie egzaminu końcowego;

SZKOLENIE PODOFICERSKIE I ASPIRANCKIE

Schemat nr 1. Warunki uzyskania kwalifikacji zawodowych niezbędnych do mianowania na stanowisko służbowe (stan prawny obowiązujący przed 1 stycznia 2023 r.).

Ukończenie przez policjanta:

*Ustawą z dnia 14 kwietnia 2023 r. o zmianie nazw uczelni państwowych nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, o zmianie ustawy o Policji, ustawy o Straży Granicznej, ustawy o Państwowej Straży Pożarnej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1088) z dniem 1 sierpnia 2023 r. Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie nadano nazwę Akademia Policji w Szczytnie – art. 1 ust. 2.

Źródło: opracowanie własne na podstawie ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2020 r. poz. 360), art. 34 ust. 3.

Schemat nr 2. Warunki uzyskania kwalifikacji zawodowych niezbędnych do mianowania na stanowisko służbowe (stan prawny obowiązujący w okresie od 1 stycznia 2023 r. do 31 lipca 2023 r.).

Ukończenie przez policjanta szkolenia zawodowego zakończonego egzaminem z wynikiem pozytywnym:

*Ustawą z dnia 14 kwietnia 2023 r. o zmianie nazw uczelni państwowych nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, o zmianie ustawy o Policji, ustawy o Straży Granicznej, ustawy o Państwowej Straży Pożarnej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1088) z dniem 1 sierpnia 2023 r. Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie nadano nazwę Akademia Policji w Szczytnie – art. 1 ust. 2.

Źródło: opracowanie własne na podstawie ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2021 r. poz. 1882, z późn. zm.), art. 34 ust. 8.

2) studiów w Akademii Policji w Szczytnie – w przypadku kwalifikacji zawodowych – i zdanie egzaminu końcowego z zakresu szkolenia oficerskiego.

Na szkolenie zawodowe podoficerskie lub szkolenie zawodowe aspiranckie policjanta można skierować, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) ma zapewnione stanowisko służbowe, na którym są wymagane kwalifikacje zawodowe podoficerskie lub aspiranckie, lub pełni służbę na stanowisku służbowym, dla którego określono policyjny stopień etatowy w korpusie odpowiednio podoficerów albo aspirantów Policji;
- 2) posiada staż służby wymagany do mianowania lub powołania na stanowisko służbowe;
- 3) posiada pozytywną opinię służbową.

Wymogu dotyczącego stażu służby nie stosuje się do policjanta, wobec którego w szczególnie uzasadnionych przypadkach Komendant Główny Policji, Komendant CBSP, Komendant BSWP, Komendant CBZC albo Dyrektor CLKP wyraził zgodę na mianowanie na stanowisko służbowe policjanta, także w służbie przygotowawczej, przed uzyskaniem przez niego kwalifikacji zawodowych oraz stażu służby wymaganych na tym stanowisku, przy spełnieniu wymagań w zakresie wykształcenia. Wówczas taki policjant jest obowiązany uzyskać kwalifikacje zawodowe przed mianowaniem na stałe⁵.

Jak wynika ze schematu nr 2, policjant po odbyciu szkolenia zawodowego podstawowego mógł być skierowany na szkolenie zawodowe podoficerskie lub szkolenie zawodowe aspiranckie. Ustawodawca nie uzależnił możliwości skierowania policjanta na szkolenie zawodowe aspiranckie od warunku posiadania przez niego kwalifikacji zawodowych podoficerskich, uzyskanych w następstwie odbycia szkolenia zawodowego podoficerskiego i zdania egzaminu końcowego z tego

szkolenia. Zgodnie bowiem z art. 34 ust. 10 policjanta można było skierować na egzamin końcowy z zakresu odpowiedniego szkolenia (podoficerskiego, aspiranckiego i oficerskiego), bez konieczności odbywania tego szkolenia, pod warunkiem spełniania następujących wymogów:

- zapewnienia mu stanowiska służbowego, na którym są wymagane odpowiednie kwalifikacje zawodowe lub pełnił służbę na stanowisku służbowym, dla którego określono policyjny stopień etatowy w korpusie odpowiednio podoficerów, aspirantów i oficerów Policji;
- posiadania wykształcenia, kwalifikacji zawodowych i stażu służby wymaganych na danym stanowisku;
- posiadania pozytywnej opinii służbowej;
- nie zaszły okoliczności uniemożliwiające jego mianowanie lub powołanie na wyższe stanowisko służbowe, wskazane w art. 34 ust. 4.

Jednakże warunkiem powyższego skierowania było spełnianie wymogów określonych w art. 34 ust. 11, tj.:

- 1) w przypadku egzaminu końcowego z zakresu szkolenia zawodowego podoficerskiego – otrzymanie świadectwa ukończenia szkolenia zawodowego podstawowego z wyróżnieniem;
- 2) w przypadku egzaminu końcowego z zakresu szkolenia zawodowego aspiranckiego – posiadanie wykształcenia wyższego lub otrzymanie świadectwa ukończenia szkolenia zawodowego podoficerskiego z wyróżnieniem lub

świadczenia zdania egzaminu końcowego z zakresu tego szkolenia z wyróżnieniem;

- 3) w przypadku egzaminu końcowego z zakresu szkolenia zawodowego oficerskiego – posiadanie wykształcenia wyższego z tytułem zawodowym magistra lub innym równorzędnym tytułem.

Ustawą z dnia 14 kwietnia 2023 r. o zmianie nazw uczelni służb państwowych nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, o zmianie ustawy o Policji, ustawy o Straży Granicznej, ustawy o Państwowej Straży Pożarnej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1088), w art. 2 wprowadzono zmiany w ustawie z 6 kwietnia 1990 r. o Policji. Dotyczyły one między innymi nowelizacji brzmienia niektórych przepisów art. 34 tej ustawy.

I tak w art. 34d po ust. 2 dodano ustępy 3 i 4, które stanowią odpowiednio, iż:

- na szkolenie zawodowe aspiranckie można skierować policjanta, który uzyskał kwalifikacje zawodowe podoficerskie – a więc odbył szkolenie zawodowe podoficerskie i zdał egzamin końcowy z tego szkolenia;
- na szkolenie zawodowe aspiranckie można także skierować policjanta, z wyłączeniem wymogu dotyczącego posiadania przez niego kwalifikacji zawodowych podoficerskich (a więc odbycia szkolenia zawodowego podoficerskiego i zdania egzaminu końcowego z tego szkolenia), jeżeli posiada on specjalistyczne kwalifikacje, wykształcenie, uprawnienia lub umiejętności pożądane ze względu na potrzeby kadrowe Policji.

Szkolenie zawodowe w Policji rozpoczyna się od skierowania nowo przyjętego do służby policjanta na szkolenie zawodowe podstawowe (art. 34c ust. 1). Warunki skierowania policjanta na szkolenie zawodowe podoficerskie lub szkolenie zawodowe aspiranckie określa art. 34d ustawy o Policji. Jak wskazano wcześniej, na szkolenie zawodowe aspiranckie można skierować policjanta, który uzyskał kwalifikacje zawodowe podoficerskie (art. 34d ust. 3). Jednakże ustawodawca wprowadził wyjątek, dookreślając, iż policjanta, który posiada specjalistyczne kwalifikacje, wykształcenie,

uprawnienia lub umiejętności pożądane ze względu na potrzeby kadrowe Policji, można skierować na szkolenie zawodowe aspiranckie z wyłączeniem wymogu dotyczącego uzyskania kwalifikacji zawodowych podoficerskich (art. 34d ust. 4). Zasada ta dotyczy również możliwości skierowania policjanta na szkolenie zawodowe oficerskie (art. 34e ust. 4, bez wymogu wcześniejszego uzyskania kwalifikacji zawodowych aspiranckich), oczywiście, jeżeli spełnia on warunki określone w ust. 1 tego przepisu.

Zmiana ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji wprowadzona ustawą z dnia 14 kwietnia 2023 r. o zmianie nazw uczelni służb państwowych nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, o zmianie ustawy o Policji, ustawy o Straży Granicznej, ustawy o Państwowej Straży Pożarnej oraz niektórych innych ustaw wprowadziła między innymi nowe brzmienie ust. 10 oraz 11 w art. 34 tej ustawy.

I tak zgodnie z art. 34 ust. 10 policjanta można skierować na egzamin końcowy z zakresu odpowiedniego szkolenia (podoficerskiego, aspiranckiego i oficerskiego) bez konieczności odbywania tego szkolenia, jeżeli spełnia on łącznie następujące warunki:

- 1) ma zapewnione stanowisko służbowe, na którym są wymagane odpowiednie kwalifikacje zawodowe, lub pełni służbę na stanowisku służbowym, dla którego określono policyjny stopień etatowy w korpusie odpowiednio podoficerów, aspirantów i oficerów Policji;
- 2) spełnia warunki dotyczące posiadania wykształcenia, kwalifikacji zawodowych i stażu służby wymagane na danym stanowisku oraz posiada pozytywną opinię służbową.

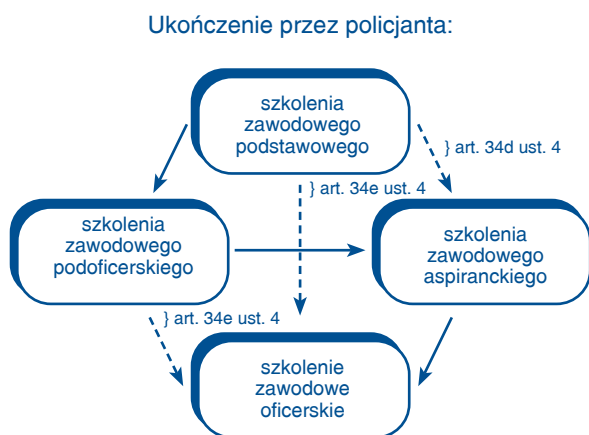
Z kolei art. 34 ust. 11 stanowi, iż warunkiem skierowania, o którym mowa wyżej, jest dla egzaminu końcowego z zakresu szkolenia:

- 1) podoficerskiego – ukończenie szkolenia zawodowego podstawowego z wyróżnieniem;
- 2) aspiranckiego – posiadanie wykształcenia wyższego oraz ukończenie szkolenia zawodowego podoficerskiego z wyróżnieniem albo zdanie egzaminu końcowego z zakresu tego szkolenia z wyróżnieniem;
- 3) oficerskiego – złożenie przez policjanta pisemnego raportu w sprawie skierowania go na ten egzamin oraz:
 - a) ukończenie studiów drugiego stopnia lub jednolitych studiów magisterskich oraz ukończenie szkolenia zawodowego aspiranckiego z wyróżnieniem albo zdanie egzaminu końcowego z zakresu tego szkolenia z wyróżnieniem lub

- b) ukończenie studiów w Akademii Policji w Szczytnie.

Aktem prawnym regulującym szczegółowo szkolenia zawodowe w Policji jest rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 listopada 2023 r. w sprawie szkoleń zawodowych i doskonalenia zawodowego w Policji (Dz. U. poz. 2506), które zastąpiło rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 grudnia 2022 r. w sprawie szkoleń zawodowych i doskonalenia zawodowego w Policji (Dz. U. poz. 2826). Przedmiotowe rozporządzenie określa między innymi formy, tryb, organizację, sposób odbywania i dokumentowania szkolenia zawodowego podstawowego, szkolenia zawodowego podoficerskiego, szkolenia zawodowego

Schemat nr 3. Kierowanie na szkolenia zawodowe w Policji po 31 lipca 2023 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, art. 34c, 34d oraz 34e.

SZKOLENIE PODOFICERSKIE I ASPIRANCKIE

Tabela nr 1. Zakres tematyczny szkolenia zawodowego podoficerskiego.

Lp.	Temat	Czas realizacji (w godz. lekcyjnych)
1.	Prawa człowieka, etyka zawodowa policjanta oraz problematyka antydyskryminacyjna i antykorupcyjna	5
2.	Psychologiczne aspekty kontaktu z osobą dotkniętą sytuacją trudną	7
3.	Wybrane zagadnienia z zakresu prawa wykroczeń	8
4.	Wybrane zagadnienia z zakresu postępowania przygotowawczego	20
5.	Zagrożenia w cyberprzestrzeni	6
6.	Wybrane metody i formy pracy operacyjnej	10
7.	Wybrane zagadnienia prawa cywilnego, rodzinnego i administracyjnego	7
8.	Trudne interwencje i pierwsza pomoc	18
9.	Rejestrowanie interwencji policyjnych	5
10.	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	5
11.	Wydarzenia nadzwyczajne w trakcie pełnienia służby konwojowej oraz w policyjnych pomieszczeniach prawnej izolacji	4
12.	Wybrane zagadnienia z zakresu ruchu drogowego	4
13.	Postępowanie z osobami znajdującymi się pod wpływem alkoholu lub środka działającego podobnie do alkoholu	4
14.	Pościg transgraniczny	4
15.	Szkolenie strzeleckie	8
Ogółem		115 godzin lekcyjnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie decyzji nr 259 Komendanta Głównego Policji z dnia 8 sierpnia 2023 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego podoficerskiego (Dz. Urz. KGP poz. 70), Założenia Organizacyjno-Programowe, pkt 8 – Zakres tematyczny oraz system oceniania.

aspiranckiego oraz szkolenia zawodowego oficerskiego. Wskazuje również sposób oceniania policjanta w trakcie ww. szkoleń, a także zakres, tryb, formy i terminy składania egzaminów końcowych ze szkoleń⁶.

Jednocześnie minister właściwy do spraw wewnętrznych i administracji w ww. akcie prawnym wprowadził regulacje, zgodnie z którymi między innymi szkolenie zawodowe podoficerskie i szkolenie zawodowe aspiranckie prowadzi się według programu szkolenia przygotowującego policjantów do wykonywania zadań służbowych na stanowiskach, na których są wymagane kwalifikacje zawodowe – odpowiednio podoficerskie albo aspiranckie (§ 4).

Zakres szkolenia policjantów odbywających szkolenie zawodowe podoficerskie oraz szkolenie zawodowe aspiranckie określił Komendant Główny Policji, wprowadzając dedykowane programy szkolenia.

I tak decyzją nr 259 Komendanta Głównego Policji z dnia 8 sierpnia 2023 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego podoficerskiego (Dz. Urz. KGP poz. 70) został określony program szkolenia zawodowego podoficerskiego. Realizację tego programu Komendant Główny Policji powierzył Akademii Policji w Szczytnie, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Szkole Policji w Katowicach, Szkole Policji w Pile, Szkole Policji w Słupsku oraz Ośrodkowi Szkolenia Policji w Łodzi z siedzibą w Sieradzu.

Celem szkolenia zawodowego podoficerskiego jest przygotowanie policjanta do realizacji zadań służbowych na stanowisku, na którym są wymagane kwalifikacje zawodowe podoficerskie.

Na czas trwania ww. szkolenia składa się 120 godzin lekcyjnych, w tym: 2 godziny lekcyjne na zapoznanie się z regulaminami i organizacją szkolenia; 2 godziny lekcyjne na przeprowadzenie egzaminu końcowego oraz 1 godzina na zakończenie szkolenia, co przekłada się na 15 dni szkoleniowych. Liczebność grupy szkoleniowej nie może przekraczać 24 osób.

Z kolei decyzją nr 258 Komendanta Głównego Policji z dnia 8 sierpnia 2023 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego aspiranckiego (Dz. Urz. KGP poz. 69) został określony program szkolenia zawodowego aspiranckiego. Realizację tego programu Komendant Główny Policji powierzył Akademii Policji w Szczytnie, Centrum Szkolenia Policji w Legionowie, Szkole Policji w Katowicach, Szkole Policji w Pile, Szkole Policji w Słupsku oraz Ośrodkowi Szkolenia Policji w Łodzi z siedzibą w Sieradzu.

Celem szkolenia zawodowego aspiranckiego jest przygotowanie policjanta do realizacji zadań służbowych na stanowisku, na którym są wymagane kwalifikacje zawodowe aspiranckie.

Na czas trwania ww. szkolenia składa się 151 godzin lekcyjnych, w tym: 2 godziny lekcyjne na zapoznanie się z regulaminami i organizacją szkolenia; 2 godziny lekcyjne na przeprowadzenie egzaminu końcowego oraz 1 godzina na zakończenie szkolenia, co przekłada się na 19 dni szkoleniowych. Liczebność grupy szkoleniowej nie może przekraczać 24 osób.

Szkolenie m.in. zawodowe podoficerskie oraz zawodowe aspiranckie kończy się egzaminem końcowym z zakresu odpowiednio szkolenia zawodowego podoficerskiego albo szkolenia zawodowego aspiranckiego.

Egzaminy końcowe ze szkoleń przeprowadza jednostka szkoleniowa właściwa dla organizowanego szkolenia, w oparciu o harmonogram egzaminu końcowego. Egzamin ten przeprowadza komisja egzaminacyjna powołana przez kierownika jednostki szkoleniowej, w skład której mogą wchodzić przedstawiciele innych jednostek organizacyjnych Policji wyznaczeni przez kierowników tych jednostek⁷.

Zarówno egzamin końcowy ze szkolenia zawodowego podoficerskiego, jak i szkolenia zawodowego aspiranckiego przeprowadzany jest w formie testu wiedzy obejmującego treści wynikające z programu szkolenia. Test składa

Tabela nr 2. Zakres tematyczny szkolenia zawodowego aspiranckiego.

Lp.	Temat	Czas realizacji (w godz. lekcyjnych)
1.	Prawa człowieka, etyka zawodowa policjanta oraz problematyka antydyskryminacyjna i antykorupcyjna	10
2.	Warsztaty komunikacyjne	9
3.	Wybrane elementy psychologii organizacji	8
4.	Wprowadzenie do problematyki organizacji i zarządzania	13
5.	Organizacja służby i pracy	8
6.	Nadzór nad realizacją zadań służbowych	6
7.	Odpowiedzialność dyscyplinarna, karna i cywilna policjanta	5
8.	Wybrane zagadnienia z prawa karnego procesowego	8
9.	Postępowanie w sprawach o wykroczenia	9
10.	Wybrane zagadnienia z cyberprzestępczości	6
11.	Wybrane zagadnienia zarządzania kryzysowego	5
12.	Wybrane metody pracy operacyjnej	4
13.	Analiza informacji kryminalnej	3
14.	Udzielanie pierwszej pomocy	12
15.	Taktyka i technika interwencji	24
16.	Szkolenie strzeleckie	16
Ogółem		146 godzin lekcyjnych

Źródło: opracowanie własne na podstawie decyzji nr 258 Komendanta Głównego Policji z dnia 8 sierpnia 2023 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego aspiranckiego (Dz. Urz. KGP poz. 69), Założenia organizacyjno-programowe, pkt 8 – Zakres tematyczny oraz system oceniania.

się z 40 pytań. Za każde z pytań testowych zdający może otrzymać od 0 do 1 punktu. Czas trwania testu wynosi 50 minut, a warunkiem jego zaliczenia jest uzyskanie co najmniej 28 punktów⁸.

Pakiety egzaminacyjne, niezbędne do przeprowadzenia egzaminu końcowego ze szkolenia, opracowuje Akademia Policji w Szczytnie, na podstawie własnych oraz opracowanych przez pozostałe jednostki szkoleniowe propozycji pytań do testu wiedzy. W przypadku gdy policjant nie uzyska pozytywnej oceny z egzaminu końcowego, ma on prawo przystąpić do egzaminu końcowego poprawkowego, który przeprowadza się w terminie od 14 do 30 dni roboczych

od dnia egzaminu końcowego. W przypadku uzyskania negatywnej oceny z egzaminu końcowego poprawkowego policjant może, w terminie do 7 dni roboczych od dnia przeprowadzenia egzaminu końcowego poprawkowego, za pośrednictwem przełożonego, złożyć do kierownika jednostki szkoleniowej raport o dopuszczenie go do egzaminu końcowego komisyjnego. Po rozpatrzeniu raportu kierownik jednostki szkoleniowej lub osoba przez niego upoważniona wyznacza termin przeprowadzenia egzaminu końcowego komisyjnego nie krótszy niż 7 dni roboczych od daty rozpatrzenia raportu.

Egzamin końcowy komisyjny przeprowadza się w formie testu wiedzy albo rozmowy sprawdzającej wiedzę nabytą w trakcie szkolenia. Formę przeprowadzenia egzaminu końcowego komisyjnego określa kierownik jednostki szkoleniowej⁹.

¹ Uzasadnienie do ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. o ustanowieniu „Programu modernizacji Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Ochrony Państwa w latach 2022–2025”, o ustanowieniu „Programu modernizacji Służby Więziennej w latach 2022–2025” oraz o zmianie ustawy o Policji i niektórych innych ustaw, druk 1789, s. 1.

² Tamże, s. 25 i 26.

³ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2023 r. poz. 171, z późn. zm.), art. 34 ust. 1–3.

⁴ Uzasadnienie do ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. o ustanowieniu „Programu modernizacji Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Ochrony Państwa w latach 2022–2025”, o ustanowieniu „Programu modernizacji Służby Więziennej w latach 2022–2025” oraz o zmianie ustawy o Policji i niektórych innych ustaw, druk 1789, s. 1.

⁵ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, art. 34d.

⁶ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 listopada 2023 r. w sprawie szkoleń zawodowych i doskonalenia zawodowego w Policji (Dz. U. poz. 2506), § 1 pkt 1 i 2.

⁷ Tamże, § 31 ust. 1, § 32 ust. 1–2.

⁸ Tamże, § 33 ust. 1 i ust. 2 pkt 2.

⁹ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 listopada 2023 r. w sprawie szkoleń zawodowych i doskonalenia zawodowego w Policji (Dz. U. poz. 2506), § 34 ust. 1, § 35 ust. 1 i 2, § 36 ust. 1–4.

Summary

Expansion of professional training for police officers. Non-commissioned officer professional training and warrant officer professional training

On 1 January 2023, a modification was introduced in the system of vocational training in the Police, expanding the training catalog by adding non-commissioned officer professional training and warrant officer professional training. The aim of this article is to bring closer the issues relating to the essence of implementing the modification, the conditions that must be met by police officers sent to these training courses, as well as the thematic scope covering the educational content of the above-mentioned professional training courses.

Thumaczenie: Katarzyna Olbryś

ZASADY PUBLIKOWANIA w „Kwartalniku Policyjnym”

Informacje dla autorów

1. Redakcja przyjmuje teksty dotąd niepublikowane o charakterze zawodowym lub naukowym, dotyczące zagadnień związanych z funkcjonowaniem Policji i z szeroko rozumianym bezpieczeństwem, a także z praktyką policyjną i współpracą formacji z innymi instytucjami ochrony porządku prawnego oraz z samorządem lokalnym.
 2. Materiały do publikacji należy przysyłać pocztą elektroniczną na adres: kwartalnik@csp.edu.pl lub składać w sekretariacie Wydziału Wydawnictw i Poligrafii Centrum Szkolenia Policji w Legionowie (ul. Zegrzyńska 121, 05-119 Legionowo, tel. 47 725 58 81 lub 47 725 52 70).
 3. Prace są kwalifikowane do druku przez zespół redakcyjny czasopisma. Redakcja zastrzega sobie prawo dokonywania skrótów i adiustacji tekstów oraz zmiany tytułów i śródtytułów.
 4. W celu zapobiegania wszelkim przejawom nierzetelności, w tym zjawisku *ghostwriting* i *guest authorship*, redakcja wymaga ujawnienia przez autorów wkładu w powstanie publikacji.
 5. Materiały mogą być weryfikowane w systemie antyplagiatowym, zgodnie z procedurą obowiązującą w Centrum Szkolenia Policji.
 6. Materiały są publikowane w „Kwartalniku Policyjnym” nieodpłatnie, po złożeniu przez autora pisemnego oświadczenia, zgodnie z otrzymanym od redakcji wzorem.
 7. Nadesłanych materiałów do publikacji redakcja nie zwraca.
 8. Wersją pierwotną (referencyjną) czasopisma jest wydanie papierowe. Ponadto poszczególne numery są również dostępne w wersji elektronicznej na stronie internetowej: www.kwartalnik.csp.edu.pl.
 9. Wskazówki edytorskie dotyczące przygotowania materiału przez autorów:
 - format A4, czcionka Times New Roman, wielkość 12 punktów, interlinia 1,5 wiersza, marginesy – 2,5 cm;
 - na pierwszej stronie należy podać imię i nazwisko autora materiału, stopień (lub tytuł) naukowy (tytuł zawodowy), nazwę instytucji, w której autor jest zatrudniony, nr telefonu, adres e-mailowy;
 - do tekstu należy dołączyć streszczenie oraz tytuł pracy w języku angielskim;
 - materiał ilustracyjny powinien być dostarczony w oddzielnych plikach (rysunki lub fotografie w formacie jpg, rozdzielczość 300 dpi, minimalna wielkość 1,5 MB);
 - schematy i wykresy muszą być edytowalne, tak aby można było nanieść korektę;
 - przypisy należy umieścić na dole strony lub na końcu pracy; przypisy wstawia się automatycznie i oznacza się cyframi arabskimi;
- zgodnie z normami wydawniczymi przypis bibliograficzny powinien zawierać:
 - imię i nazwisko autora, tytuł, wydawcę, miejsce i rok wydania, numer strony:
M. Olbrycht, J. Rutkowski, *Taktyka minersko-pirotechniczna w działaniach antyterrorystycznych*, Centrum Szkolenia Policji, Legionowo 2003, s. 35–36;
 - jeżeli dzieło jest pracą zbiorową:
Nowy leksykon PWN, red. A. Dyczkowski, Warszawa 1998, s. 684;
 - jeżeli jest to artykuł w pracy zbiorowej:
J. Szreniawski, *Prawo do dobrej administracji prawem podmiotowym obywatela*, w: *Dobra administracja. Teoria i praktyka*, red. J. Łukasiewicz, S. Wrzosek, Radom 2007, s. 256;
 - jeżeli jest to artykuł w czasopiśmie:
B. Jankowska, *Odpowiedzialność karna osób prawnych*, „Państwo i Prawo” 1996, nr 7, s. 46;
 - jeżeli jest to akt prawny (należy wskazać publikator):
Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2023 r. poz. 171, z późn. zm.);
 - jeżeli jest to tekst opublikowany w Internecie:
J. Kowalski, *Edukacja online*, www.gazeta.pl/forum?forumedukacyjne5645 [dostęp: 12.03.2004 r.].

Zasady recenzowania artykułów

1. Artykuły o charakterze naukowym są recenzowane przez dwóch niezależnych recenzentów zewnętrznych, zgodnie z zasadami dotyczącymi tego rodzaju prac, w tym z *Dobrymi praktykami w procedurach recenzyjnych w nauce*, oprac. Zespół do Spraw Etyki w Nauce pod przewodnictwem prof. dr. hab. W. Marciszewskiego, Warszawa 2011.
2. Autorzy i recenzenci nie znają swoich tożsamości, w innych przypadkach recenzenci podpisują oświadczenie o niewystępowaniu konfliktu interesów między nimi a autorami, w tym m.in. bezpośrednich relacji osobistych, relacji podległości zawodowej, bezpośredniej współpracy.
3. Recenzja ma formę pisemną. Zawiera syntetyczną charakterystykę artykułu, część analityczną, ocenę ogólną i kończy się jednoznaczną konkluzją, tj. jest pozytywna, negatywna lub warunkowo pozytywna, jeśli recenzent wskazuje na konieczność wprowadzenia poprawek. Autorzy artykułów są zobowiązani do ustosunkowania się do uwag i uwzględnienia sugerowanych zmian.
4. Nazwiska recenzentów poszczególnych publikacji nie są ujawniane. Lista recenzentów współpracujących z czasopismem w każdym roku kalendarzowym jest publikowana w ostatnim numerze danego roku.

MOJA LEKCJA

ODPOWIEDZIALNOŚCI

Seria materiałów informacyjnych dla młodzieży jest dostępna na stronie internetowej Centrum Szkolenia Policji w Legionowie

www.csp.edu.pl

